

夏目漱石

NATSUME SŌSEKI

吾輩は猫である

macska
vagyok



Natsume Sōseki
MACSKA VAGYOK

夏目 漱石: 吾輩は猫である

Fordította: Erdős György

Első fejezet

Én, kérem, macska vagyok. Nevem még nincsen. Sejtelmem sincs, hol jöttem a világra. Csupáncsak valami sötét, csatakos helyen felhangzó nyávogásra, a tulajdon nyávogásomra emlékszem. Ekkor láttam meg az emberi lényt. Mi több – mint később megtudtam –, abból is a legkomiszabb fajtát: a kosztos diákot. Ezek – mondják – olykor elkapnak, megfőznek és megesznek bennünket, macskákat. Akkoriban azonban egyáltalán nem gondolkoztam még, ezért különösebb félelmet sem éreztem. Csak valami lágy ringatózás kelt bennem, mikor a tenyerére emelt. Ennek csillapodtán megpillantottam az arcát. Nos, szemügyre vehettem hát ezt az úgynevezett embert. Az egykori kínos benyomás máig megmaradt bennem.

Először is: ott, ahol szőrnek kellett volna ékeskednie rajta – csupasz a képe, mint a teáskanna. Később jócskán adódott alkalmam különféle macskákkal összejönni, de ilyen idétlen egy sem akadt közöttük.

Mindez még hagyján, az ábrázata közepén azonban van egy kiszögellés. Azon pedig likak. Ezekből időnként füstöt pöfög, de oly tikkasztót, hogy majd elalélok bel. Most már tudom: dohány az, amit az ember imigyen fogyaszt.

Egész jól elhelyezkedtem a diák tenyerén. Egyszer csak iszonyú erő lódított meg, a szemem karikára forgott, s a diákkal-e vagy magamban, de nagy ívben repülni kezdtem. A lélegzetem is elállt – ez a vég! Aztán olyat nyekkentem, hogy a szemem szikrákat vetett.

Mikor magamhoz tértem – a diák sehol, testvéreimből egy szál se, drága anyám eltűnt. Ráadásul – nem úgy, mint addig – kápráztatóan világos a hely, ahová kerültem. Haj, cudar világ! Megpróbáltam kikecmeregni nagy keservesen, ugyanis becses személyemet a szalmaalomról egyenest a tövisek közé vetették!

Töreksem kifelé, ahogy lehet, hát előttem egy nagy tó. Annak a partján leülök és spekulálok. Mihez kezdjek, mit csináljak – sehol semmi.

Kisvártatva kisütöttem, hogy ha vernyogok, csak előkerül valahonnét a diák. Nyávogtam tehát keservesen... sehol senki.

Végül a tavat borzolni kezdte a szél, s a nap lement. A bendőm meg üres. Nyafognék, ámde most már egy hang sem jön ki a torkomon. Kétségtelen, hogy falnivalóhoz kell jutnom, bárminemű legyen is az. Nekivágok, hogy bal felől megkerüljem a tavat... micsoda nyomorúság... Erőt veszek magamon, vánszorgok tovább... végre aztán egy emberbűzű hely! Na most mi lesz – tűnődöm –, s akkor meglelem a bambuszsövényen a befurakodásra alkalmas likat.

Ó, csodás véletlen! Útfélen hullhattam volna el éhen, ha a sövény nincsen úgy elnyűve. Az ágrólszakadt is nézzen körül, nem talál-e a fa gyökerei között valamit. Az a rés egyébként ma is megvan és átjáróként szolgál, ha személyem a szomszédba vonul Cirmoskát látogatni.

Namármost mitévő legyek? Mármint ami a házba hatolást illeti. Közben be is sötétedett, a hasam korog. Fázom – eleredt az eső. Nincs vesztegetni való időm, arrafelé igyekszem, ahol melege és világosra lelek. Hogy, hogy nem, egyszerre csak bent vagyok a házban.

Úgy esett, hogy a diák után itt találkoztam megint emberrel. Ezúttal a cseléddel. Az, ha lehet, még a diákon is túltesz irgalmatlanságban. Alighogy megpillantott, nyakon csípett és tüstént kitette a szűrőmet. Hú, ennek fele se tréfa, gondoltam, miközben behunyt szemmel az égnek ajánlottam lelkemet.

De nem bírom sem az éhséget, sem a hideget, így hát jól szemmel tartva a cselédet, lássuk, mire

megyünk még egyszer: besurranok a konyhába. Kihajít ismét. Négy vagy öt ízben belopakodom, de kivág. Én be, ő ki.

Akkor utáltam meg ezt az alávaló perszónát, ezt a cselédet szívem mélyéből. Csak nemrégiben csitult el lelke háborgása, amikor törlesztettem neki azzal, hogy elloptam a szardíniáját.

De akkor... személyemet utoljára is felragadja, erre bejön a ház ura, kérdezi: mi történik. A cseléd meg odalógat az orra elé.

– Ez a kóbor macskakölyök, akárhányszor kidobom a konyhából, mindig visszamászik, nem is tudom, mit csináljak vele.

Az úr az orra alatti szórt sodorgatva szemügyre vesz, a csak annyit szól:

– Hát hagyd, maradjon idebent. – S azzal el. Szükszavú egy ember.

Becsés személyemet a cseléd akkor bependerítette komiszul a konyhába. Így esett, hogy eltökéltem, ezentúl ebben a házban fogok lakni.

A gazdammal egymásnak színét is alig látjuk. Azt mondják: tanár. Amint az iskolából hazakerül, beveszi magát a dolgozószobájába, s alig mozdul ki napestig. A háziak úgy vélik: igen nagy tudós. Ő pedig megjártssa magát. Holott valójában nem olyan lankadatlan kutató elme, mint akinek tartják.

Néha belopózom, hogy kilessem. Szunyókál fényes nappal. Olykor a nyála lecsöppen a megkezdett olvasnivalóra. Rossz emésztése miatt a bőre szürkéből citromsárgába játszik, s betegesen petyhüdt. Mégis rengeteget fal. Ha belakott, kiissza a pepszinjét, ha kiitta, felnyitja a könyvet. Két-három oldal után elálmosodik, a nyála meg csak csorog. Mindez, úgy látszik, naponta ismétlődő feladata lehet.

Jómagam macska létemre is gyakran elgondolom, hogy tanárnak lenni ugyancsak kényelmes hivatal. Ha embernek születnék, csakis annak csapnék föl, mert ha ennyit lehet aludni, akkor macskának sem elképzelhetetlen a dolog. Mindezek ellenére az úr azt szokta mondogatni barátainak, akik felkeresik, hogy nincs boldogtalanabb a tanárnál. Egyre csak nyavalyog.

Alighogy megtelepedtem a házban, mindenki rettenetesen megutált – a gazdán kívül. Akármerre mentem, megugrasztottak, de úgy, hogy közben rám se figyeltek. Elég annyit mondanom érzékeltetésül, mennyire nem becsülnék, hogy névvel máig sem illetik becsés személyemet.

Mit tehetnék egyebet, mint hogy igyekszem a lehetőség szerint a gazda közelében maradni, aki engem befogadott. Ha reggel újságot olvas, a térdére telepszem. Ha szundít egyet napközben, a hátára ülök. Persze, nem az úr iránti odaadó szerelemből, hanem mert más nincs, aki megtúrne.

Később rájöttem, milyen jó alvás esik reggel a rizskondér tetején, a melegtőn, jó időben pedig a verandán. De a legeslegélvezetesebb az, ha leszáll az éj és én a gyerekek ágyába besettenkedve velük alhatom.

Az egyik öt-, a másik háromesztendős, egy szobában, egy helyen alusznak minden éjjel. Mindig talállok közöttük egy kis helyet, ahová így vagy úgy beférkőzhetem. Ha nincs szerencsém, egyikük felriad, s nagy galiba kerekedik. A gyerek, különösen a kicsi, igen rakoncátlan, mindjárt üvöltözik.

– Itt a macska! Itt a macska!

Ideges és gyomorhajos gazdám erre felébred és beront a szomszéd szobából. Egyszer el is kapott és kegyetlenül elnászpángolt a vonalzójával.

Az emberekkel való együttélésem során, minél jobban megfigyeltem őket, annál inkább arra a véleményre jutottam, hogy rendkívül gögösek. Főleg alkalmi ágyastársaim, a gyerekek elviselhetetlenek. Ha rájuk jön, fejjel lefelé lóbálnak, papírzacskót húznak a fejemre, vagy éppen a

tűzhelybe gyömöszölnek.

Bezzeg nekem a mancsomat sem szabad kinyújtanom, mert nyakamon rögtön az egész ház, körbekergetnek, hogy megkínozhassanak. A múltkorában is fényesítgetem körmeimet a szoba tatamiján, mire az asszony úgy méregbe gurult, hogy azóta nincs maradásom a tisztaszobába. Törődnek is ezek avval, hogy a konyha padlóján vacogok a hidegtől!

Rézsút átellenben lakik Fehérke – hódolatom tárgya. Találkozásaink alkalmával arról beszél, hogy nincs az emberhez foghatóan kegyetlen lény a földkerekségen. A múltkor is szült négy drága kis kölyköt, mire a kosztos diákjuk másnapra behányta mindet hátul a tóba! Mikor ezt elbeszélte, csak úgy hullottak a könnyei. Kijelentette, hogy a macskák nemzetségének, anyáknak és kölyköknek, családi életük háborítatlansága érdekében elkerülhetetlenül meg kell küzdeniük az emberrel, és meg kell semmisíteniük őt. Ezt én is aláírom.

A szomszédék háromszínű kandúrja meg azt sérelmezi igencsak, hogy az ember nem érti a tulajdonjog fogalmát. Nálunk, a macskák nemzetségében ugyanis alapvető jussa bárkinek, hogy ha elsőként talál rá, ő falhatja fel a koncot, legyen az bár a szardínia feje, vagy a pérhal hasa alja. Aki ezt nem tartja tiszteletben, arra jogos e szabályt rákényszeríteni.

Az embereknek, úgy látszik, fogalmuk sincs erről, mert lelkipurdalás nélkül erőszakhoz folyamodnak, hogy elragadják tőlünk, amit jog szerint bekebelezhetnénk.

Persze Fehérkénél, aki mégiscsak egy katona házában él, vagy a kandúrnál, akinek ügyvéd a gazdája, jómagam kissé derülátóbb vagyok, én ugyanis tanár házában lakom.

Nem baj: hadd teljenek csak a napok egymás után! Az ember sem győzheti örökké. Mi pedig várjunk csak türelmesen: eljön még a macskák kora!

Az emberek gögjéről a gazdám sok kudarcra jut még eszembe, melyeket mind önzésének köszönhet. Ennek az úrnak semmihez nincs érzéke, mégis mindenbe belekap. Haiku-költeményeket farag, küldözgeti őket a Kakukk laphoz, modern verseivel meg a Hajnalcsillag-ot zaklatja. Vaskos angolsággal prózát írogat, majd fogja magát: íjászkodik. Aztán nó-drámát kántál, máskor meg a nyírettyűjét nyekergeti. Ámde – fájdalom – bármihez kezd, semmi köszönet nincs benne. Mindez és a gyomorbaja mégsem gátolja abban, hogy olyan iszonyúan buzgóságos legyen.

Törődik is ő azzal – régen megszokta már –, hogy budivitéznek titulálják a környéken! Fennhangon deklamálja ugyanis a Juja című drámából a fennkölt és közismert sorokat – az illemhelyen:

– Iiiiime előőőőállt Taiiira no Muuuunemori!

A szomszédok meg már előre kuncognak, s lesik, mikor jön rá megint a „Munemori”.

Egyszer a gazda mit gondolt magában – megtelepedésem után egy hónapra beállított fizetésnapon, hóna alatt egy nagy csomaggal. Igen kíváncsi lettem, vajon mit is vehetett. Láttam, hogy vízfestéket, ecsetet és rajzpapírt. Ettől kezdve felhagyott a verseléssel-kántálással – festészetre adta a fejét. Rögtön másnap és azontúl is, nap mint nap – még hozzá délutáni alvás nélkül – egyre csak festett a dolgozószobájában. De hogy aztán a képei mit ábrázolnak, akárki nézze is, nem támad semmiféle elképzelése. Úgy tűnik, mintha maga sem bízna a dologban.

Egy napon a következő beszélgetést hallgattam ki, amikor meglátogatta egy barátja, aki szépművészettel vagy mivel foglalkozik.

– Nem megy, sehogy se megy nekem ez a festészet. A másét nézve könnyű mesterségnek látszik, de amint magam ragadok ecsetet, egyszerre elnehezül a kezemben. – Így vallott a gazdám.

Bizony ám, gondoltam magamban, minden szava szent igaz. A barát aranykeretes szemüvegét gazdámra villantotta.

– Nem is lehet az másként kezdetben. Csak úgy fejből, bent a szobában, semmire se megy. Már a régi nagy olasz mester, Andrea del Sarto is megmondta: ha képet festesz, magát a természetet kell másolnod, azonmód, ahogy van. Csillagok az égbolton, harmat gyöngye a fűvön. Az égen madarak repülnek, alant vadak szaladgálnak és aranyhal úszik a tóban. Száraz ágon téli varjú ül. A természet maga egy nagy, eleven festmény. Na szóval, ha igazi képet akarsz festeni te is, ajánlatos, hogy előbb néhány vázlatot készíts.

– Csakugyan ezt mondta volna Andrea del Sarto? Fogalmam sem volt róla. – Gazdám el volt ragadtatva. – Tényleg igaza van! Szóról szóra úgy van, ahogy mondja!

Láttam, hogy csúfondáros mosoly játszik az aranykeretes szemüveg mögött.

Másnap, amikor szokásom szerint kimentem a verandára, s nekiláttam, hogy jóízűen szunyókáljak egyet, hát nem a gazda szöszmötöl mögöttem? Szokásától eltérően otthagya dolgozószobáját! Én persze felébredtem, és résnyire nyitott szemmel figyeltem, mit csinál vajon. Kérem, Andrea del Sartót majmolta buzgón! Nem bírtam megállni, hogy e látványtól belül el ne röhögjem magam. Íme a barátja ugratásának eredménye: becses személyemről kezd vázlatokat készíteni. Az álom már régen kiszállt a szememből, nagy kedvem lett volna egy hatalmasat ásítani. De hát a gazdám oly szorgosan vázlatolt, hogy türtöztettem magam: nem akartam elrontani neki. A kontúrokkal már végzett és az ábrázatom festéséhez fogott hozzá.

Őszintén szólva nem tartom magam elsőrendű macskaszépségnek. Nem gondolnám különbnek másokénál sem a hátam ívét, sem a szőrzetemet, sem a pofám formáját. De akármilyen csúf vagyok is, olyas szerzet nem lehetek, mint amelyet a gazda papírra vetett.

Először is: más a színem. Sárgás alapon fénylő hamvasszürkével csíkozott bundám akár a perzsamacskáké. Ezt a tényt bárkinek, aki rám néz, meg kell állapítania.

Amilyenre azonban a gazda festett! Se nem sárga az, se nem fekete. Nem is szürke, nem is barna. De még csak ezeknek a keveréke sem! Színnevet nem lehet rá alkalmazni: teljességgel meghatározhatatlannak mondható.

Aztán még egy csodás részlet! Nem volt szemem. Csakhogy a képen még valami szemféle hely sincs megjelölve, ezért eldönthetetlen marad: vak-e a macska, vagy csupán aluszik. Köztünk maradjon: Andrea del Sarto ide vagy oda, az ilyesmi azért mégse járja.

Ugyanakkor képtelen voltam elfojtani csodálatomat ekkora odaadás láttán. Igyekeztem is, hogy a lehetőségekhez képest mozdulatlan maradjak. Ámde olyan vazelhetnék jött rám, hogy az izmaid valósággal görcsbe rándultak. Egy perc és mi lett a vége? Önkéntelenül, is kinyújtottam a mellső lábam, és a fejem lesunyva óriásit ásítottam. Pofátlanság volt. Mindegy, gondoltam, már úgysem lehet jóvátenni, hogy így belerondítottam a gazdám dolgába, félrevonultam hát könnyíteni magamon. Ekkor harsant fel gazdám ordítása.:

– Hülye állat!

Jó, rendben van, mindenkire ezt mondja, aki megharagítja. De azért mégis szemtelenség, hogy nem vette figyelembe, milyen önfeláldozóan türtem miatta!

Én még ezt se bánám, ha valamivel nyájasabban fogadná, amikor a hátára mászom. A szidalmakat is kibírnám, de ő soha nem tesz kedvemre. Csak mert a kisdolgom miatt felkelek, hülye állatnak nevez szívtelenül.

Az ember mind önnön fölénye tudatában pöffeszkedik. Mennyire felfuvalkodik, ha előbb-utóbb nem születik nála is erősebb lény a földre, azt csak a jó ég tudja!

De ha csak ennyiben állna az ember gögje! Erkölcstelenségéről hallottam én már gyászosabb történetet is. A házam mögött van egy alig tízöles kert. Teabokrokkal. Nem nagy, éppen meglehető, a nap besüt rá. Ide szoktam elvonulni a gyerekek zajongása elől, ha nem tudok szunyókálni, vagy ha az unalom a gyomromra megy. Itt felüdülok és erőre kapok.

Történt egyszer egy szép késői őszi napon, délután, úgy két óra körül, hogy a kert felé irányítottam lépteimet, csak úgy a testmozgás kedvéért, mivel ebéd után már hunytam egyet. Kerülgettem a teacserjék gyökereit, s ahogy elértem a nyugati oldalt szegélyező ciprussövényt, látok ám egy nagy macskát, amint az elszáradt krizantémokat agyonnyomva hever gondtalanul. Úgy tetszett, mintha személyem közeledtét nem észlelné, vagy csak teszi magát, hogy figyelemre se méltat. Hosszan elnyúlt testtel feküdt ott, s nagyokat szuszogva szendergett.

A magam részéről ekkora merészség láttán nem győzök csodálkozni. Veszi a bátorságot, hogy más keretjébe behatoljon, s nyugodt lélekkel durmol!

Színfekete macska volt ő. Bundáját elárasztotta a kora délutáni napfény, s úgy tűnt, mintha lángok csapnának róla a szemembe. Termete pedig oly fenséges, hogy a macskák között királynak kellett vélnem. Legalább kétakkora volt, mint jómagam. Minden mást kitörölt szívemből a csodálat.

Az ámulattól összeroskadva csodáltam, amikor az őszi szél csendesen megzörrentette a szilfaágak baldachinját a feje fölött és néhány levél pergett alá a krizantémnyoszolyára.

A fenség szeme erre hirtelen kerekre nyílt. Még ma is magam előtt látom.

Szeme túltett a legszebb borostyánon is, melyért az ember pedig annyira odavan. De a teste mozdulatlan maradt. Mélyről fakadó tekintete sugarakat lövellt, s úgy tűnt, hogy ezek kicsi homlokomon összpontosulnak.

– Hát te meg kifene vagy? – szólalt meg királyi mivoltához képest bizony bárdolatlanul.

Hangjának mély zengése még egy kutyát is megfutamított volna, hát jómagam is megijedtem. A megszólitást viszonzatlan hagyni azonban nem lett volna okos dolog.

– Én, kérem, macska vagyok. Nevem még nincsen – válaszoltam a körülményekhez képest nyugodtan, közönyt színelve. A szívem azonban a torkomban dobogott. A nagy király erre leplezetlen megvetéssel végigmért.

– Heee? Macskaaa? Aszongya, macska... röhögnöm kell. És honnét szalajtottak, te?

Micsoda egy fennhéjázó alak ez, gondoltam magamban.

– Jómagam itt a tanár házában lakom.

– Mingyár gondoltam, milyen girhes vagy... – folytatta magas lóról, pedig a szavaiból ítélve nem lehetett valami jó házból való úrimacska. Viszont dagadt és jóllakott – jól mehet sora, azt láttam. Nem álltam meg, hogy ne viszonozzam kérdését:

– És te hová valósi vagy?

– Heee? Setétnek hínak a kocsiséknál – válaszolta önelégülten.

Szó, ami szó, minden megvilágosodott, hiszen nincs a környéken senki, aki ne hallotta volna a riksásék szilaj macskájának hírét. A gazdája csupa nyers erő, de nem jár össze senki se vele, mivel nem egy iskolázott fő. Olyan fickó, akivel szemben mindenki három lépés távolságot tart. Ahogy a

nevét meghallottam, kezdett bennem is valami lenézésképpen ébredni, jóllehet idegességemben még igencsak viszkedett a hátsóm. Hogy próbára tegyen tudatlanságát, a következő kérdést intéztem hozzá:

– A fenébe is, melyik különb, a riksás vagy a tanár?

– No né! Naná hogy a riksás! Erősebb! Csak rá kell nézni a te gazdádra, a tanárra, csupa csont és bőr!

– Te is jó erős vagy. Úgy látszik, gazdád, a riksás bőven ad falnivalót.

– Bökd meg, én akárhová mék, mindenütt kiszúrom a kaját. Te is ne itt kóvályogj a bokrok között, gyere csak utánam, meglátod, úgy meghízol, hogy egy hónap múlva rád se ismernek!

– Jó, jó, ha meg akarok hízni, majd értesítelek. Viszont a tanár háza sokkal nagyobb, jobban el lehet benne lakni!

– Marhaság! Akármekkora is, a hasadat nem töltheted meg vele!

Ettől aztán annyira begerjedt, hogy dühöngve faképnél hagyott, miközben a fülei úgy meredtek az ég felé, mint a bambusz rügye tavasszal. Ettől kezdve számíthattam ismerőseim közé Setétet a riksáséktól.

Megesett, hogy összefutottam vele. Mindahányszor olyan magas lóról beszélt, mint ahogy egy riksás macskájához illik. Tőle hallottam az imént már említett esetet az emberi léhaságról. Midőn egyszer jómagam és Setét szokásunkhoz híven a meleget árasztó bokrok között heverészve meghánytuk-vetettük a világ folyását, és ő már többször eldicsekedett viselt dolgaival, hirtelen felém fordult, és fensőségesen a következő kérdést intézte hozzám:

– Hát te! Hány patkányt kaptál el eddig?

Nyilvánvaló, milyen kínos volt számomra az imígyen nekem szegezett kérdés, mert jóllehet észdolgában jóval többre tartom magam Setétnél, tisztában voltam azzal, hogy testi erőben és bátorságban össze sem lehet vetni vele. Mindazonáltal ami igaz, az igaz, a hazugság nem kenyerem, így hát: – Gondolni már sokszor gondoltam rá, hogy fognék, de még nem jutottam hozzá – válaszoltam.

Erre akkorát kacagott, hogy a hosszú bajusza is belerezgett.

Pedig ez a Setét igazán kezelhető jószág – mint a dicsekvők általában –, elég volt neki néhány helyeslő köhentes a homályosabb részeknél, és az, hogy figyelmesen hallgatták. Jómagam eléggé kiismertem és tudtam, hogyan kell lovat adni alá, s ez alkalommal sem bajlódtam a magyarázkodással, hanem hagytam, hadd hetvenkedjék – elég hülye hozzá, hogy valami marhaságba bonyolódjék, aztán majd a zavarosban én is halászgathatok. Ezért szerényen, de sunyi módon csak annyit mondtam:

– Ó, te persze, a korodból ítélve, jó néhányat elkaphattál. – Erre aztán ráharapott.

– Bizony ám! Vagy harmincat-negyvenet! – válaszolt valósággal megrészegülten, majd így folytatta:

– Egy-kétszáz patkánnyal bármikor elbánok, csak görény ne legyen közöttük, mert azzal egyszer csúnyán megjártam.

– Ó, csakugyan? – adtam az ártatlant. Erre Setét nagy szemé még jobban kimeredt.

– Tavaly nagytakarításkor a gazda fogta a meszet, és ahogy bemászott a veranda alá, egy akkora bazi nagy görényt ugrasztott ki onnét, hogy még!

– Húha! – mímeltém a meglepődést.

– Az ám! Gondoltam, görénynek görény, de egy jókora patkánynál mégse sokkal nagyobb! Azannyát, mondok magamban, ezt elkapom! Annyira begerjedtem, hogy utána vettem magam és egy árokba zavartam.

– Jól tetted – biztattam.

– A nyavalyát! A végén, amikor már-már utolértem, felemelte a farkát, és akkorát durrantott a pofámba, hogy azóta is kigyön a bélem, ha csak meglátok egy ilyen dögöt! Büdös, mint a rosseb!

És mintha megint a tavalyi penetráns büzt érezné, mellső lábával kétszer-háromszor végigdörgölte a pofáját. Nagy méreg, véltem jómagam is, s gondoltam, továbblendítem a beszélgetést.

– De bezzeg a patkányok nem kerülnek el a végzetüket. Hiszen te mint patkányfogó nagy hírnévre tettél szert! Attól is vagy ilyen szép kövér, ragyogó, mert patkánnyal jól teletömte magad. – Szavaim, melyeket hízelgésnek szántam, az ellenkező hatást váltották ki belőle. Keserveset sóhajtott.

– Hadd el! Én gürcölök, fogom a patkányokat, a gazdám meg... az emberhez fogható önző ganét nem hord a hátán a föld! Amit elkapok, mind beviszi a csendőrségnek. A csendőr meg azt se kérdi, ő fogta-e, csak leszurkolja neki az öt szén díjat. Ez az én fene ette gazdám már vagy egy jen ötven szent zsebre vágott az én érdememből, de még csak eszébe se jut, hogy vessen érte nekem is valami jobb falatot. Hajaj, az emberfajzat... képmutató tolvaj mindenik!

Lám, még ez a tanulatlan Setét sem olyan ostoba, hogy rá ne jöjjön arra, ami kézenfekvő, de ettől aztán úgy méregbe gurult, hogy a szőr felállt a hátán. Valahogy kellemetlen érzésem támadt, ezért szerét ejtettem, hogy csendben lelépjek. Azóta eszem ágában sincs patkányt fogni. Tanulva Setét esetéből, felhagytam avval is, hogy bármi más prédára vadászom. A cserkészésnél külön élvezet a szundikálás. Ha egy macska tanár házában lakik, a természete is legyen hozzá hasonló. De jó lesz, ha vigyázok, mert még gyomorhajos válik belőlem is. Ha már a tanárról esett szó, úgy látszik, rájött, hogy végképp semmi reménye a vízfestés elsajátítására, mert december elsején így írt a naplójába:

„Ma találkoztam N. N. úrral először. Meglehető kicsapongó hírében áll, s tényleg úgy viselkedik, mint egy nagyvilági férfiú. Az ő fajtáját kedvelik a nők, úgyhogy pontosabban szólva nem is annyira kicsapongó, mint inkább elkényeztetett. Irigylésre méltó, hogy – amint mondják – a neje eredetileg gésa volt. Akik a nagyvilági embereket ócsárolják, többnyire képtelenek az élvhajhászásra. És viszont: sokan vannak olyanok, akik csupán tetszelegnek a világfi pózában, pedig semmi hajlamuk sincs rá. Attól tartok, éppen olyan ez, mint az én esetem az akvarellal: hiába kínlódtam vele. Én ugyan nem vagyok világfi, de éppen olyan vagyok, mint aki tettet: jó vendéglőkbe, találkahelyekre jár, hogy gáláns férfiúnak mutakozzék. Szerettem volna az emberek előtt a jeles akvarellista szerepében tetszelegni. Ezért jobb, ha leteszek róla, mert társaságbelieket majmoló ostobáknál többet ér a szegény vidéki élheterlensége.”

Amit a nagyvilági emberről tart, azt én nem írom alá. Az pedig egyenesen tanárhoz méltatlan marhaság, hogy irigyel valakit, akinek a felesége gésa volt! De az kétségtelen, hogy a vízfestményeit helyesen ítéli meg. Viszont függetlenül attól, hogy van önismerete, mégsem tud elszakadni a hiábavalóságoktól. Eltelt két nap, és december negyedikéi dátum alatt ezt írta naplójába:

„Azt álmodtam, hogy valaki felszedte és csodás keretbe foglalva kiakasztotta az ajtó fölé a vízfestményemet, melyet magam oly silánynak tartok, hogy elhajítottam. Ahogy így, bekeretezve megsejtem, látom ám, hogy milyen nagyszerű lett. Örülök módfelett. S hogy imigyen töltöm az időt, gyönyörködve magamban a remekművön, hajnalodik, fölserkenek – és olyan világos ismét a tehetségtelenségem, mint a felkelő nap.”

Úgy látszik, a gazda mély álmában is lépten-nyomon belefelejtkezik a vízfestés gondolatába.

Persze igazi akvarellista éppúgy nem lesz belőle, mint előkelő, nagyvilági férfiú.

Az álomra következő napon a már említett aranykeretes szemüvegű műítész hosszú szünet után ismét meglátogatta a gazdát. Ahogy letelepszik, mindjárt rákezd:

– Hogy áll a vízfestés?

A gazda meg, mintha mi sem történt volna:

– Úgy tettem, ahogy tanácsoltad, vázlatokkal szorgoskodtam, és tényleg, ahogy belejöttem, egymás után fedeztem föl a dolgok formai és színbeli változásait, amit azelőtt nem is vettem észre. Rájöttem, hogy a nyugatiak is úgy fejlődtek idáig, hogy régóta szorgalmazzák a vázlatkészítést. Ahogy Andrea del Sarto is megmondta. – A gazdám úgy dicséri Andrea del Sartót, mintha nem is írta volna azokat a naplójegyzeteket! Erre a műítész röhögve megvakarja a fejét:

– De hiszen az merő kitaláció!

– Micsoda? – hüledezik a gazdám, de még nem érti, hogy bolonddá tették.

– Még hogy a te imádott Andrea del Sartód! Jól becsaptalak vele, mi? Nem hittem, hogy készpénznek veszed, amit mondtam! Hahahaha! – Az oldalát fogta, úgy röhögött. Jómagam, aki a verandáról hallgattam a párbeszédet, kíváncsi lettem, vajon ma este a gazda mit ír a naplóba!

Az a tudós férfiú, a műítész abban találja örömét, hogy efféle hülyeségeket terjeszt. Úgy látszott, ügyet sem vet rá, hogy a gazdámban mekkora visszhangot ver ez az Andrea del Sarto, mert könnyedén folytatta, amint alább következik:

– Nos, érdekes, hogy az embereket milyen könnyű beugratni. A múltkor például kifejttem egy diáknak, hogy Nicholas Nickleby azt tanácsolta Gibbonnak: nagy művét, A francia forradalom történeté-t ne franciául írja, hanem angolul.^[1] A diáknak embertelen memóriája volt s így röhejes módon visszahallhattam az egészet az Irodalmi Társulat ülésén, halálkomoly formában. Voltak ott vagy százan, s mindegyik csupa fül. De ez még semmi! Egyszer irodalmárok között a szó Harrison történelmi regényére fordult, a Theophano-ra.^[2] Megjegyeztem, hogy a történelmi regényeknek ez a csúcsa, különösen a hősnő halálának leírása hátborzongató, mire a velem szemközt ülő tanárember – abból a fajtából, melynek a száján ki nem csúszna a „nem tudom” – buzgón helyeselni kezdett. Remekműnek mondta, s ebből rájöttem, hogy ez a férfiú éppúgy nem olvasta a könyvet, ahogy én sem. – Gyomorhajos gazdám erre már megütődve közbekérdezett:

– Mit csinálsz, ha valaki akad ennek a badarságnak a hallgatói között, aki tényleg olvasta a regényt?

Az volt az érzésem, nem is azon akad fenn, hogy embereket becsapnak, hanem inkább a leleplezés veszélye aggasztja. A műítész azonban oda se neki:

– Á, ilyenkor mondasz valamit, hogy más könyvvel tévesztetted össze, vagy effélét. – S göcögve nevetett.

Bár ennek a műítésznek aranykeretes szemüvege van, a jelleme mégis a riksás Setét nevű macskájára emlékeztet. A gazda nem is szólt egy szót sem erre, csak némán fűjt egy füstkarikát Aszahi cigarettájából, mint aki arra gondol, hogy neki ugyan nem lenne ehhez bátorsága. A műítész szemén látszott, hogy magában azzal folytatta: „így van ez a te művészkedéseddel is...”, fennhangon meg:

– Persze a tréfa az tréfa, de a festészet komoly dolog. Azt mondják, Leonardo da Vinci arra biztatta tanítványait, hogy másolják le a templom falán a beázás okozta foltot. És tényleg, ha bemegy például az illemhelyre és megfigyeled a falon a foltokat, igen természetes mintákat lehet ellesni. Ha figyelmesen vázlatokat készítesz róluk, meglátod, milyen érdekes eredményre jutsz.

– Már megint bolondítasz?

– Dehogy, ez most tényleg igaz. Szerintem nagyon szellemes mondás. Valóban mondhatta Leonardo

da Vinci.

– Hát szellemes, az szent igaz. – A gazdám már félig-meddig el is hitte. Az még azonban nem látszott rajta, rászánja-e magát, hogy a budiban vázlatokat készítsen.

Setét, a riksás macskája levert mostanában. Egykoron fényes szőre megfakult, vedlett. Szeme, mely régen a borostyán ragyogásán is túltett, ma zavaros, csipás. Töretlen energiája, amit szintén csodáltam valaha, mintha elszivárgott volna izmaiból. A teáskertben, mikor utoljára láttam, érdeklődtem hogyléte felől.

– Elegem van már a görények valagából és a halaskofa husángjából – felelte bánatosan.

A fenyők közti jókora tisztáson csupa vörös falevél kavarog, mint régi álmok emléke, a medence körüli kaméliák csupaszok, szirmaikat sodorja a szél. A verandán hamar átsuhan a téliesre vált napsugár, alig van nap, hogy ne fújna a hideg szél, és én érzem, hogy nemigen adódik már alkalom csöndes szieszta odakinn.

A gazda mindennap elmegy az iskolába. Hazatérve beveszi magát a dolgozószobájába. Ha néha meglátogatja valaki, annak azt hajtogatja, milyen cudar dolog tanárnak lenni. A vízfestést elhanyagolja. A pepszint nem szedi, mert – mint mondja – nem jó az semmire. A gyerekek, hála az égnek, óvodába járnak, bár ha hazajönnek, folyton kornyikálnak, labdával hajigálnak és olykor a farkamnál fogva meg-meglóbálnak.

Nem részesülök lakomákban, nem is hízom el, mégis meglehetősen egészségnek örvendek, életem napjaimat a hanyatlás minden jele nélkül. Változatlanul nem vagyok hajlandó patkányt fogni és utálom a cselédet, Ó-szant. Nevem még nincs, de tudván, hogy a nagyravágyás hiábavaló, beérem azzal, hogy a tanár házában névtelenül éljem le napjaimat életfogytiglan.

Második fejezet

Újév óta személyem meglehetősen hírnévre tett szert, s ennek köszönhetően most már magam macskaságában is feljebb hordhatom az orromat.

A gazdám ugyanis, éppen az újesztendő napján, kapott egy üdvözlőlapot valami festő barátjától. Fent piros, lent sötétkék, középen meg ott kuporgott valami állatféle, pasztellben festve. A gazda benn tanyázott a dolgozószobájában, amiről már beszéltem. Rámeredt a kezében tartott levelezőlapra. Oldalról nézte. Majd felülről. Egyszer csak fennhangon így szólt:

– Hm, a színezése egész ügyes...

És csak bámulta egyre. Már-már letette volna olykor, de félúton meggondolva magát, ismét felemelte, hogy még alaposabban szemügyre vegye. Kinyújtott karral eltartotta magától és hátradőlt, mint amikor az öregek a jóskönyvet betűzgetik. Az ablakhoz fordult s a napvilág felé billentette, majd az orrával szántva a papírt, kimerítően megvizsgálta, úgymint jómagam ettől a folytonos izgásmozgástól már kis híján lebucskáztam a térdéről. Ekkor lassan csillapodni látszott, s megint megszólalt félhangon:

– De hát mi a nyavalyát ábrázolhat?

No lám, a színezés megbűvölte, de arra már nem volt esze, hogyan nézze a kis kuporgó figurát, ezért egyre csak azon törte a fejét, mi lehet az. Erre már magam is kíváncsi lettem, ugyan mi lehet olyan érthetetlen, s csak úgy fektemből, félig nyitott szemmel odavetettem egy lusta pillantást. És akkor látom, hogy a kép – minden kételyt kizáró módon – engem ábrázol. Hát az biztos, hogy én nem jegyeztem el magam Andrea del Sartóval, mint egyesek, de azt meg tudom állapítani: a kép színeformája igazi festő ecsetjére vall. Bárki láthatja: ez ám a macska! S mi több, nem is akárki – én magam vagyok. Minden kételkedés kizárva – remekbe festettek. Szegény gazdám meg csak törte a fejét, hogy mi lehet! Pedig a szemét majd kiszúrta! Ó, bárcsak rávezethettem volna szegényt az igazságra: én, én vagyok a képen! Vagy, ha nem, hát csak annyit: ember! ez egy macska! De, fájdalom, nem lehetett. Az ember nem olyan állat, akit megajándékozott volna az ég macskanépünk nyelvének megértésével – tudatlanságban hagytam tehát. Sajnálom.

Ha már itt tartunk, az ember hogyan nyilatkozik a macskáról? Lekezelően. És megbocsásson a nyájas olvasó, áldatlan egy állapot ez. Sőt! hovatovább sértő. Ezek a tudós tudatlanok, ezek a tanárfélék azt képzelik, hogy az állatok, mint a tehén meg a ló például, csak az ember vakarékával érnek föl. A macska meg még azoknál is alábbvaló, mintha csak a ganéjukból állt volna össze. Már bocsánatot kérek: becsületére válik annak, aki így vélekedik? Tárgyilagos vagyok. De mint macska nem bírom elviselni a megaláztatásokat.

Magasról tekintve, felületesen: egyik macska olyan, mint a másik. Úgy tűnik, hogy nincsenek is egyéni tulajdonságaik. Ám lépünk közelebb, tekintsünk bele társadalmunkba, s máris megbizonyosodhatunk felőle, hogy a macskák éppoly különbözőek, mint az emberek. A szemrevételezés feltárja a sokféleség gazdagságát. A kackiás bajusztól kezdve, a fül vágásán folytatva, egészen a farokunkorig: ahány, annyiféle. Más bizony a szeme-orra metszése, szőre állása, formája-nagysága mindnek! Azután az egyik délceg, a másik ványadt, és ízlésében is különbözik mindahány.

Az ember azonban képtelen rá, hogy a fizimiskánkat egymástól megkülönböztesse, pedig az eltérések majd kiszúrják a szemét. Valahogy nincs ez rendjén. Hol él az ember? Igaz, igaz, a régiek megmondták: hasonló a hasonlóhoz húz, s talán a macskaságot a nem-macska fel sem foghatja. Sokra

vitte az ember, de azért hozzánk fel nem ér! És mondjuk meg őszintén, mi az, hogy sokra vitte? Csak ő gondolja így. Voltaképpen még az együttélés alapelveit sem ismeri, pedig a kölcsönös megértés és szeretet a legfontosabb. Mit csináljunk? Így áll a dolog.

Ez az én szűkkeblű gazdám egy rosszindulatú féreg. Beragadt az odvába, ott henyél és mit sem ért a világból. Játssza a visszahúzódó bölcselőt. Nevetnem kell.

Jellemző a korlátoltságára, hogy azt sem fogja fel: ez a képeslap engem ábrázol. Azon töpreng félhangosan, hogy az orosz-japán háború második évében járunk, tehát a képen látható figura – medve lehet!

Csak bóbiskoltam a térdén tűnődésbe merülve, mikor is a cseléd újabb képeslapot hozott. Külföldi lap volt, négy-öt macska sorjázott rajta szépen. Ez tollat markolt, az könyvben lapozgatott – egyszóval szorgosan tanultak a cicák. Egyik elmászott a helyéről, hogy az asztal sarkán macskatáncot lejtessen. Az ábra felett szénfekete japán tussal felirat: „Macska vagyok.” Hozzátoldva jobboldalt egy haiku: „Tavaszi napon minden macska olvas, táncol.” Az üdvözlőlap a gazdám régi tanítványától érkezett. Első látásra meg kellett volna értenie, de bamba ábrázatán csak alig-alig pislákkolt némi értelem.

– Hm... csak nem a Macska évében járunk? – mormogta magában.

Talán sohasem ébredt volna rá, milyen becses lett személyem az idén, ha nem jön be a harmadik lappal is a szolgáló. Kép nem volt rajta, de a szövege! „Boldog új évet kívánok!” Majd pedig: „Jelentse tiszteletemet házi macskájuknak!” Nincs az a bárgyúság, melyet az ilyen világos beszéd szét ne oszlasson: a gazdámnak is dereng már valami. Na... na, nicsak: érti!

Ekkor megéreztem, hogy tekintete más, mind eladdig. Több-kevesebb tisztelet tükröződött benne. Úgy nézett rám, ahogy néznie illő. Így tárult fel előtte egy olyan világ – a jóvoltomból –, melyről addig sejtelve se volt.

Abban a szent pillanatban megszólalt a kertajtó csengője: csin-csin-csingiling. Vendég jön, megy a cseléd kinyitni. Én a magam részéről senki fia elé nem sietek, kivéve Ume úr, a derék halárus kifutóját. Maradok nyugton tehát, ahol vagyok, ültő helyemben, gazdám ölében. Az meg olyan nyugtalanul les az előszoba felé, mintha adósságáért törne rá az uzsorás. Úgy látszik, nincs nagy kedve újévet köszöntgetni, poharazgatni senkivel. Csak azt nem értem, hogy akkor miért nem megy el idejében itthonról, hiszen így megszabadulhatna a látogatóktól. Akár az osztriga, odaragadt a helyéhez.

Belép a cseléd, hogy jelentse: Kangecu úr érkezett.

Ez a Kangecu – mondják – már sokkal híresebb, mint a gazdám, pedig egykor az ő tanítványa volt. Miért, miért nem, gyakran látogatja hajdani mesterét. Nyafog, ha van nője, nyafog, ha nincsen; a világ hozzá jó vagy rossz, érdekes-érdektelen dolgokról szenveleg, majd távozik. Urunk pedig, ez a savanyúvendel, érti is meg nem is Kangecu fecsegését. Nem fér a fejembe, minek hallgatja annyira. Mindenesetre adja alá a szót bőséggel, hogy maga ülhessen némán, akár az osztriga.

– Bocsánat a hosszas elmaradásomért – szól a vendég –, de töméntelen dolgom van ilyenkor év végén. Igazán azon vagyok, hogy eljőjtek, de széttépni nem tudom magam.

– Ilyen talányosan kezdte ez a Kangecu, s közben morzsolgatta a kabátja zsinórját.

– Hát hol tekeregtél, he? – kérdezte a gazda szigorral. Ő is ránt egyet a haoriya ujján, mert előbukkant az alsóneműje. Úgy látszik, kicsit szűk rá a kabát.

– Messze, más határokon, hehehe... – S erre kivillant Kangecu ifiúr két szemfogának a – hiánya.

– A fogad meg hová lett? – fordít a szón a mester.

– Izé... voltaképp... egy bizonyos helyen... gombát falatoztam.

– Micsodát?

– Ahogy mondom, gombát! Belevájtam a fogam a kalapjába, s erre: reccs – kitörött!

– Micsoda egy rozzant aggastyán, gombába törik a foga! Egy haikuhoz jó téma, ám a csókhoz sehogy se, mi? – gúnyolódott a gazdám és meglapogatta a fejemet. Kangecu örömmel megdicsért:

– Ahá! Ez az a macska! Nem valami kövér, de ha felcseperedik egy kissé, még a riksás Setétjével is felér!

– Hát igen, szépen gyarapszik mostanában! – válaszolja erre a gazdi elégedetten. Jaj, imádom, ha dicsérnek, de a fejemnek már éppen elég a lapogatásból.

– Szóval... tegnapelőtt este zenéltünk egy kicsit – tér át más tárgyra Kangecu ifiúr.

– Zenéltetek? És hol?

– Mindegy az, nem kell kérdezni; igen érdekes volt, mert három hegedűt kísért egy zongora. Ha hárman húzzák egyszerre, még akkor is jól hangzik, ha valamelyik melléfog. Én odaplántáltam magam a két nő közé, és azt hiszem nem vallottam szégyent vonókezeléssel.

– Ugyan miféle nők lehettek azok? – A gazda hangjában megcsendült az irigység.

A gazda kiszáradt kórónak tettei magát, vagy rideg kösziklának, de hiába: egyáltalán nem közömbös a szépnem iránt.

Olvasott egyszer egy férfiről egy külföldi regényben, aki majd minden asszonyba belészeretett. Mondjuk, az útjába akadó tíz közül hétbe. Nagyon nagy hatással volt ez rá, ugyanis komolyan vette mindazt, amit az író tréfának szánt. Sehogy sem fér a macskafejembe, hogyan is adta a fejét osztrigasorsra egy ilyen gyönyörökre vágyó férfiú. Mondják, szerelmi csalódás érte, rebesgetik, hogy gyenge a teste, a gyomra, mások azt gyanítják, hogy szegény és pipogya. De hát oly mindegy, hogy miért, miért sem; az én gazdám nem válik ki Meidzsi-korunk^[3] embertömegéből annyira, hogy érdemes lenne részletesen foglalkoznunk vele.

Szóval, miközben a gazda mohó kíváncsisággal faggatta nőcsábász Kangecut, az a halpástétomnak szentelte inkább figyelmét, hogy pálcikájával még jobban szétmorzsolva fél fogára vehesse. Olyannyira, hogy már jómagam is aggódni kezdtem: odavész a maradék foga, de aztán mégsem történt baj. A mesterkedés közben azért félvállról odavetette:

– No nem, ön úgysem ismerheti őket, távol esnek az ön köreitől...

– Csak n... – harapta el a szót a gazdám. Valami olyan kérdés lehetett a nyelvén, ami azzal kezdődik, hogy „csak nem a...?” Kangecu még tovább akarta csigázni a kíváncsiságát, s ezért úgy tett, mintha megelégné a témát, s másra terelte a szót.

– Micsoda remek időnk van ma. Nem száná rá drága idejét egy kis sétára? Az ilyesmi látványosnak ígérkezik, hiszen Port Arthur elestének hírére az egész város felbolydult. – A mester – jöllehet látszott rajta, hogy inkább a nőkről hallana még valamit, mintsem Port Arthurról – rövid tanakodás után engedett a rábeszélésnek.

– Jó! Menjünk hát.

Változatlanul a fekete haori van rajta, alatta az elhalt bátyjáról rámaradt selyemkimonó, a híres Jukicuban készült, de jócskán viseltes már. Akármilyen erős selymet szőnek ottan, nem lehet a végtelenségig nyúni. Helyenként pótháló-vékonyágúra kopott, s a világosság felé tartva kirajzolódott a tű útja is, mellyel a foltozást végezték rajta.

Mindegy az én gazdámnak, újév vagy nem újév; hétköznapi-ünnepnap csak ugyanazt viseli. Vagy mert egyebe sincs, vagy mert lusta átöltözni. Annyi szent, hogy ennek nem szerelmi csalódás az oka.

Ha elmegey hazulról, abban a ruhában lép ki a kapun, amelyik éppen rajta van.

Elindultak tehát, én pedig – oppardon! – bekebeleztem, amit Kangecu ifiúr a falatozásból meghagyott. Mostanában már nem vagyok akármilyen átlagmacska. Felérek már bizony Momokava Dzsóen legendás macskáival, vagy akit Thomas Gray örökített meg, amint aranyhalra ácsingózott. És az olyan népséget, mint Setét a riksáséktól, már figyelemre sem méltatom. Így azután nem is förmednek többé rám, ha elcsenek egy kis halat.

Különben nemcsak a magamfajtnak vannak efféle titkos üzelmei. Ó-szan, a szolgáló is hányszor kísértésbe esik, ha nincs otthon az asszonya, s megkívánja a süteményt, vagy megkívánja, hogy kísértésbe essék. És nemcsak ő, a gyerekek is, akikről pedig az anyjuk fennen hangoztatja, milyen jó nevelésben részesülnek, ők is mindig ilyesmiben sántikálnak. A minap is mi történt: felkeltek mindketten pokol korán, mikor a szülők még aludtak, és odatelepedtek az asztalhoz egymással szembe. Az apjuktól minden reggel kapnak a kenyereből egy darabot, meghintve cukorral. Aznap is ott állt kikészítve az asztalon a cukortartó, benne a kanál. De hát milyen gyakorlatuk is lehetne az ilyen osztózásban! A nagyobbik fogta a kanalat és a tányérjára vett a cukorból, mire persze a kicsi következvén, a nénjéhez hasonlóan cselekedett. Kis szünet. Egymásra néztek és a nagyobbik ismét vett egy kanállal és hozzátette a zsákmányhoz. Szintúgy a kisebbik. A nővér megint egyet, a húga is. Na még egyet! A kicsi se maradjon alul. Így zajlott a szemem láttára: egyet nekem, egyet neked. Mígnem mindkét tányéron cukorhegy tornyosult már. Akkor kijött a gazda – szemét dörzsölve félálmában –, fogta a két tányért és visszaöntötte a kiürített cukortartóba mindkettőjük zsákmányát, helyreállítván a dolgok eredeti rendjét.

Látom ám én az ilyesmit! S mire jutottam: az ember talán túltesz a macskán is haszonlesésben meg abban, hogy önzetlennek tudja mutatni magát, józan ész dolgában azonban alulmarad. Én például jól tudtam, hogy nem hegyet kell építeni a cukorból, jobb azt felnyalni tüstént. Sajnos, mint tudjuk, nem értik ezek a macskák nyelvét, s így sajnálkozva bár, de némán figyeltem csak a dolgokat a rizseskondér tetejéről.

Azt viszont nem tudom, merre járhatott a gazdám Kangecu ifiúrral, de aznap jó későn keveredett haza és másnap csak úgy kilenc tájban ült a reggelizőasztalhoz. Nekem a már említett rizseskondér tetejéről volt szerencsém látni, hogyan falja a mocsit, egyiket a másik után anélkül, hogy egy szót is szólna közben. A rizsszeletek elég kicsik voltak, hatot-hetet befalt, mire jóllakva leeresztette az evőpálcikáját. De egy darabot a tálban hagyott. Ha más teszi ezt a családból, el nem nézte volna annak az ilyen rendetlenkedést, de magával bezzeg kivételezik, s eltelve családfői dicsőségével, gőgös nemtörődömséggel tekint alá a félig elszenesedett mocsis gyanús lében hentergő tetemére. Sőt amikor a felesége elővette a gyomrára való gyógyszert, hogy elébe tegye, rászólt:

– Nem veszem be. Úgyse használ!

Az asszony persze nem hagyta annyiban a dolgot, egyre csak erősködött, hogy venné be.

– Ugyan már, igya ki hamar, hiszen megmondták, hogy jót tesz étkezés után.

– Mondták, nem mondták, vegye be a fene! – hangzott a megátalkodott válasz.

– Ó, mennyit akadékoskodik! – zsörtölődött félhangosan a nő.

– Dehogyan akadékoskodom – a gyógyszer a haszontalan!

– Pedig máskor mennyit hajtogatja, hogy így megy úgy hat! És rendesen szedte is eddig.

– Mert eddig használt, de most már nem, és kész! – makacsolta meg magát a gazdám.

Ó-szan, a cseléd éppen a tálcával ment kifelé, de úrnője most őt is bevonta és ezért megállt a szavára.

– Nézzenek oda! Hol beveszi, hol nem, semmi se jó ennek! Ha gyomorbaja van, az nem olyan, mint más betegség, ahhoz türelem kell. Így persze sohasem fog meggyógyulni.

– Szóról szóra úgy van, ahogy mondani tetszik, az orvosságot előbb jó ideig szedni kell, hogy kiderüljön: használ-e vagy sem – tódította a szolgáló.

– Na de most aztán elég legyen! Mit értenek ehhez a nők! Csend lesz végre?

– Ugyan úgy-e? Persze, persze, mi csak nők vagyunk... – S el is tette ezzel az asszony az orvosságot, s ráhagyott mindent a gazdára, hadd bosszankodjék csak. Az meg felkerekedik, s egy szó nélkül be a dolgozószobájába. A két nő, a feleség és a szolgáló összenevet.

Ilyenkor jobb, ha nem kapaszkodom a mester hátára vagy az ölébe – szörnyű megtorlással jár ugyanis. Inkább elkerülök a kert felé, és csendesen fellépve a verandára, belesek a dolgozószobába. A papírajtó szakadásán keresztül látom, hogy Epiktétoszt vagy mit nyitott fel, azt bámulja. Hát ha még értené is! Így azonban öt perc múltán úgy vágja a sarokba, hogy csak úgy nyekken. Én persze előre tudtam, csak arra várok, mi jön ezután. Veszi a naplóját és írja, amint következik:

„Séta Kangecuval Nedzu, Ueno, Ikenohata, Kanda környékén. Ikenohata – találkaház – gésák tollaslabdázna újévi kimonóban. Ruhájuk gyönyörű, az arcuk ritka ronda. Valahogy a macskákra emlékeztetnek.”

Hát szépen vagyunk! Ocsmány pofákról éppen én jutok az eszébe! Ülhetnék be csak egyszer egy elegáns fodrászhoz! Megborotváztatnám magam, és akkor ugyan mi különböztetne meg az embertől? Az a baj ezekkel, hogy olyan rettentően fennhordják az orrukat.

„Amint befordulunk a Hótannál a sarkon, szembejön ismét egy gésa. Nyúlánk természetén szépen viseli a ruháját. Halványlila kimonója választékos ízlését dicséri. Fehér fogát kivillantva így szólt:

– Gen, kicsim, tudod, tegnap este éppen foglalt voltam...

Micsoda hangja volt! Akár a varjúkárogás. Nagyszerű külseje ellenére jócskán esett a szememben. Aztán már annyi fáradtságot sem vettem magamnak, hogy hátranézzek, ki is lehet az a Gen, kicsim... Kimonóm alá dugott kézzel kifordultam Onarimacsi felé. Kangecu igen idegesnek látszott...”

Micsoda talány az ember! Nincs a világon hozzá fogható. Fogalmam sincs például, milyen lehet ilyenkor a gazda hangulata. Haragszik? Vagy jókedvű? Rezignáltan belenyugszik sorsába, rég kimúlt filozófusok tanítását követve? A világot lenézi vajon? Kineveti haszontalanságát – vagy éppen ellenkezőleg: szeretne jól belémerítkezni? Kedve telik a hiúságban, vagy a túlnani dolgokon töpreng? Mi, macskák, az ilyesmikben végtelenül egyszerűek vagyunk, és ezért számomra mindez megfoghatatlan.

Falatozunk falánkságunkban, alszunk alhatnékunkban; ha kihoznak a sodrunkból, dühöngünk veszettül, bánatunkban pedig zokogunk könnyesen, vigasztalanul.

Kezdjük ott, hogy egyáltalán nem törődünk a naplóíráshoz hasonló hiábavalóságokkal. Aki naplót ír, az csak olyan kifícamodott lelkű lehet, mint a gazdám. Mert ugyan mi szükség szobánk rejtekén fejtegetni azt, amit a világnak úgyse akarunk a tudomására hozni, tudniillik, hogy nagyra becsüljük magunkat? Minek kellene hát a magunk macskafajzatának járás-keelését, kis- és nagydolgát naplóban pontosan megörökíteni? Ezzel ugyan nem tudnánk megtartani jó hírünket. Én bizony inkább leheverednék a verandán, ha már nem tudnék mit kezdeni az időmmel, mint hogy naplóírássra fecseleljem.

„A Kandán vacsoráztunk egy bizonyos étteremben. És amit régen nem tettem már – felhajtottam két-három pohárka Maszamune-szakét. Reggelre kelve remek a gyomrom. Így jöttem rá, hogy az esti italozás igen jó a gyomromnak. A nyavalyába tehát a gyógyszerrel! Bárki bármit mond is, vegye be a

fene! Nekem ugyan beszélhetnek: ha egyszer nem használ, hát nem használ!”

Fenekedj csak, gyalázd az orvosságot! Önnönmagaddal torzsalkodsz csupán! Reggel már úgyis kiderült, honnan ez a nagy naplóírási szenvedély.

„Jó a gyomornak – mondta X. –, ha elhagyod a reggelizést. No, erre nem reggeliztem két-három napig, mégsem volt jó semmi abban, csak a hasam korgott. Feltétlenül tartózkodni kell a savanyúságtól – tanácsolta Z. –, mert csakis abban rejlik minden gyomorbántalom eredete. Tökéletesen kiszikkaszthatjuk minden betegség forrását, ha a savanyú élvezetéről lemondunk. Mivel egy héten keresztül nem fogyasztottam savanyút és mégsem mutatkozott semmi, most már megint eszem.

Aztán megkérdeztem Y.-t. Őszerinte meg a betegséget kizárólag a hasgyúrás gyógyítja. De nem ám csak úgy akárhogy, hanem Minagava-módszerrel. Ha ezt a masszázst két-háromszor megismételjük – teljes gyógyuláshoz vezet. Maga Jaszui Szokken is rajongott e gyógy módért, és mondják, hogy a nagy Szakamoto Rjóma is így kúrálta magát. Tüstént felkerestem hát Kaminegisiben egy műintézetet, hogy kísérletet vegyek vele magam is. Az lett a vége, hogy testem valósággal vattává vált és belém esett a szörnyű álomkór, úgyhogy levegőért kapkodva sürgősen felhagytam az egésszel. Tudniillik ezt a gyúrást különösen kegyetlenül hajtják végre, oly módon, hogy a masszázs csontot érjen, s felforgassa a zsigerek állását. Szerintük csakis így remélhető alapos javulás.

Egy A. nevű fiatalember mondta, hogy ne egyem szilárd ételt. Tejen éltem egy teljes napon keresztül. Hát ettől aztán úgy megbuggyantak a beleim, hogy a gyalázattól való félelmemben egész éjjel le sem hunytam a szemem. B. úr amondó, hogy mozgassuk meg a beleket légzés közben a rekeszizommal. Ettől természetes úton helyreáll az emésztés rendje. Bárki meggyőződhet róla, ha kipróbálja. Amennyire csak erőmből tellett, megpróbáltam, de legodaadóbb igyekezetem ellenére is csak az émelygés fogott el. Ment a dolog, ha odafigyeltem, de öt-hat perc múltán mégiscsak megfelejtkeztem róla. Miközben arra összpontosítottam, hogy szabályszerűen mozgassam a rekeszizmot, nem tudtam írni, olvasni vagy más egyebet csinálni. Meglátta ezt Meitei, a műtész, és jól kicsúfolt, mondván:

– Mit csinálsz? Csak nem szülési fájdalmaid vannak?

Erre elszégyelltem magam és felhagytam vele.

C. doktor metéltet ajánlott, hogy azt egyem. Ettem nyakra-főre, de mi haszna! A gyomromat csaptam el kegyetlenül. Kipróbáltam én mindent, amihez csak hozzájutottam, ami csak jó a krónikus gyomorbajra – nem mentem velük semmire. De bezzeg jót tett az a Maszamune-szake tegnap este Kangecuval. Rajta leszek, hogy minden este felhajtsak két-három pohárkával!”

De én megmondom előre: ebből se lesz semmi. A gazdám kedve többet fordul, mint a szemem golyója. Állhatatlan ember. Lám, a naplóban mennyit nyavalyog a gyomorbaja miatt, mások előtt pedig megjátssza a finom, makulátlan férfiút. Hah! Nevetséges!

A napokban meglátogatta az a hogyishívják tudós barátja, akinek van egy elmélete, mely szerint minden betegség – bizonyos szempontból – az atyák vagy az egyed saját vétkeinek következménye. Tapasztalt ember lehet, az okfejtése meg éppenséggel töretlen, rendszere módszeres – egyszóval a magyarázata telitalálat. Sajnos mindazonáltal gazdám elegendő ész és képzettség híján fel nem éri ezt, de még ellenkezik is! Ha így volna ugyanis, mindenki maga volna oka a bajának, s a gazdám azért áll ellen ennyire, hogy felmentse magát.

– Kérlek szépen, magyarázatod igazán figyelemre méltó, na de ott van például Carlyle – ő is gyomorbántalmakban szenvedett!

Hát ez aztán példátlan melléfogás. Mintha Carlyle gyomorbaja csak azért lett volna, hogy az ő nagyságát igazolja. Nem is hagyta annyiban a dolgot a tudós barátja.

– Ha Carlyle gyomorbajos volt is, minden gyomorbajosból azért nem lesz Carlyle!

Puff neki! Jól megadta! Egy kukkot sem tudott szólni rá!

A gazdám ilyen egy nevetséges figura, a hiúsága nem ismer határt. Végül azonban mégiscsak arra a következtetésre jutott: milyen jó is lenne neki a gyomorbaja nélkül. E célból ma estétől kezdve ivászatba fog. És hogy reggel úgy belakott a mocsiból, nem tudom, nem a szake hatása-e?

És ekkor hasított belém a gondolat, hogy magam is megkóstolnám azt a mocsit. Tudniillik macska létemre majd mindent megeszem. Annyi elszántság ugyan nem szorult belém, mint a riksásék Setétjébe, mert az még a sarkon túlra is elzarándokol a halárushoz, másrészt társadalmi pozícióról sem mondhatom el, hogy olyan fényes lenne, mint Cirmoskáké a kisutcában lakó, kéthúros hangszeren játszó művésznőnél. Így hát alig akad valami, amit én visszautasítanék. Bekebelezem a gyerekek után a kenyérmaradékot, kinyalom a bablekvárt, és bár a savanyúság igen keserves táplálék, mégis – már csak a tapasztalat kedvéért is – megpróbálkoztam egyszer vagy két szelet savanyított répa elfogyasztásával. „Ezt uuutálom, amazt nem állom” – ilyen kényeskedés nem illik olyan macska szájába, aki mégiscsak egy tanár házában él.

A gazda egyszer szóba hozott egy Balzac nevű franciát, egy író. Igen válogatós férfiú volt. És bizony nem a falánkságban mutatkozott fényűzőnek, hanem a regényeit szerkesztette káprázatos remekekké. Egy napon egyik regénye hőséneket akart adni. Hol ezt, hol azt választotta, de nem tetszett neki egyik se. Barátjával tehát, aki látogatóba érkezett hozzá, sétára indult. Kínlódott keservesen a névválogatás közben, s hurcolta magával szegény mit sem sejtő barátját. Míg összevissza csatangoltak, Balzac a cégtáblákat fürkészte. Mégsem találta meg a neki tetsző nevet közöttük. Társa, aki akarva-akaratlan csatlakozott hozzá, csak ballagott mellette, és nem tudta, mire vélje a dolgot. Reggeltől estéig végigkutatták kettesben egész Párizst. Már hazatérőben voltak, amikor az író megpillantott egy szabócégért. Nézi: Marcus. Összecsapja a kezét: megvan! Csak eléje tesz egy nagy zét és kifogástalan. Igen, a Z. kell oda. Z. Marcus. Ez aztán igen! „Hiába is erőltettem magam, hogy jó nevet adjak hőszámomnak, mit sem ér az igyekezet, unalmas mindahány. Végül most megtaláltam az igazit, amiben kedvem telik!” – szólt, és nagy örömeiben teljesen megfeledkezett arról, hogy a barátját mennyire elfárasztotta. Kitetszik mindebből, mekkora gyötrelmem a válogatás, ha egy regényhős nevére van szó. Tüvé kell tenni érte egy teljes napon át egy akkora várost, mint Párizs.

Persze, Balzac megengedheti magának, hogy válogatós legyen, de tőlem mi sem áll távolabb, hisz én egy osztrigához hasonló gazda kezébe adtam sorsomat. Szóval én már ilyen vagyok: minden mindegy – csak ehető legyen! Ezt szabja ki nekem eleve elrendelt helyzetem.

Szóval szó sincs róla, hogy torkoskodásból szeretném megenni a mocsit. Eszembe jutott, hogy még a konyhán lehet, amit a gazda reggel meghagyott – meg lehet, tehát meg is kell enni. Forduljunk csak ki a konyhára, nézzünk körül!

És tényleg: ott hever az edény fenekén azonmód ugyanaz a mocsit, amit reggel már szemügyre vettem – változatlan színű mártásban. Itt meg kell vallanom, hogy soha még egy darabka mocsit sem volt a számban. Nézem: ízesnek tűnik, de kissé undorít is. Szétgereblyélem kicsit a mancsommal a rászórt zöltséget. Aztán kipróbálom bőrszerű héját a karmommal: érintésre ragacsos. A szaga meg olyan, mint amikor a rizsfőző vasfazék aljáról kaparják ki a főtt rizst. Körülnézek: megegyem, ne egyem? Szerencse vagy balszerencse: sehol senki. Ó-szan, a cseléd mindig egyforma ábrázatával tollaslabdát ütöget odakint. A gyerekek bent a szobában énekelnek valami nyulacsokról. Ha falni

akarok, itt az idő. Ha elszalajtom az alkalmat, jövő újévig úgy kell töltenem az életet, hogy nem ismerem a moci ízét. Macska létemre is megsejtettem ebben a pillanatban egy igazságot: „Soha vissza nem térő alkalom minden lényt rávesz olyasmire is, amire pedig nem kívánczok.”

Bizony jómagam sem kívántam a rizslepényt, sőt minél jobban szemügyre vettem az edény alján, annál jobban elhatalmasodott rajtam valami kellemetlen érzés, már attól is undorodtam, hogy megkóstoljam. Ha a cseléd rám nyitja az ajtót vagy meghallom a gyerekek közelgő lépteinek zaját, minden bánkódás nélkül otthagynom a tálát. A következő újévig lelki szemeim előtt lebegne ugyan... De senki se jön, akárhogy is habozom, senki se jön... Valami folyton készlet: hát nem eszed meg? kapd be gyorsan! befele vele! Miközben egyre csak a tálba lestem, azon fohászkodtam, hogy bárcsak valaki... de persze senki se jött. Hát akkor mégiscsak meg kell ennem ezt a mocsit. Rávettem tehát magam a tálra és elszántan gyökeréig mélyesztettem fogamat a moci csücskébe. Ennyi erővel általában mindent el tudok harapni, de micsoda meglepetés! Éppen gondolom, hogy most már jó, és el akarom a fogammal eresztetni – de az nem ereszt! Még egyszer megkísérlem kihúzni a fogamat – nem mozdul. Sejttem már, hogy ez az étel merő boszorkányság – de késő. Mint mikor az ember mocsárba esik és megpróbálja a lábát kiszabadítani, de csak blutty-blutty, süllyed egyre, úgy ólmosodnak meg pofám inai, a fogam meg sehogy se mozdul. Érzem bizony, rágós egy falat, megfogtam, de nem enged, nem tudom lerázni magamról. Igaza volt Meitei műtésznek, amikor a gazdám felibe-harmadába embernek nevezte, ez a moci is éppolyan. Akárcsak tízben a három – egy örökkévalóságig oszthatod, mégsem jutsz semmire. És ekkor rájöttem kínjaim közepette a második számú igazságra:

„Minden lény előre megérzi, mi az, ami nem tesz jót neki.”

Lám, bölcs mondást már kettőt is kitaláltam, csak éppen örömem nem telik benne. A fogam a moci foglya; úgy sajog, mintha húznák. Ha gyorsan meg nem szabadulok tőle, jön a cseléd! A gyerekek is abbahagyták már az éneklést, biztos, hogy mindjárt berontanak a konyhába. Keserves kínok között próbálkozom a farkam karikába görbítésével – semmi; lekonyítom, majd kihegyezem a fületem – mit sem ér. Rájövök, hogy a mocsinak semmi köze az én fülem-farkam állásához. Minek görbítsem-hegyezzem-konyítsam őket hiába? Felhagyok vele. Ha valami segíthet, csakis a mancsom. Még talán le is szakíthatom vele magamról ezt a mocskot. Előbb jobbomat emelem föl, hogy körbetöröljem a pofám környékét, csápolok, de mindhiába, a ragacs nem válik le. Jöhet a bal mancsom: villámgyorsan, körkörösén támadok vele. Nem megyek ezzel sem sokra. Türelem rózsát terem, felváltva igyekszem jobbal-ballal, de a fogam csak marad a ragacsba tapadva. Ejnye, sehogy se jó ez így – két manccsal kell egyszerre.

És ekkor – láss csodát – sikerül, ami eddig még sohasem: felemelkedem a hátsó lábaimra! Valahogy olyan érzés, mintha nem is macska volnék. De hát törődöm is én most azzal, hogy az vagyok-e vagy sem, mikor minden erőmmel csak azon igyekszem, hogy fejemet összevissza hányva, tekergetve megszabaduljak! Olyan hevesen kapkodok a mancsaimmal, hogy már-már elvesztem egyensúlyomat, arrébb kell lépnem, nem maradhatok egy helyben, körbeszökdelek a konyhában. Közben arra gondolok, hogy milyen ügyesen felálltam két lábra magamtól. Innen már széles út vezet a harmadik igazsághoz: „Veszély esetén még az is sikerül, ami egyébként elérhetetlennek látszik. Ezt nevezzük égi segedelemnek.”

Szerencsére részesültem e mennyei jóból, s így két lábon folytattam élethalálharcomat a sátáni étellel. Egyszerre úgy rémlik, hogy lépések zaját hallom odabentről. Valaki jön. Jaj de borzasztó lenne, ha így meglátna, gondolom, és egyre vadabbul keringek körbe a konyhában. A lépések egyre közelednek. Ó, jaj nekem, hát csak ennyire telt az égi segedelemből? Ekkor pillantottam meg a

gyerekeket.

– Oda nézz! A macska eszi a mocsit és táncol! – kiáltott fel az egyik.

Elsőnek Ó-szan hallotta meg. Nyomban abbahagyta a tollaslabdázást, az ütőt ledobta és berohant.

– Jé, tényleg!

Az úrnő is nyilatkozott címerrel díszített finom kimonójában:

– Utálatos egy jószág!

Az úr is kijön a dolgozószobájából, szólván:

– Hülye állat!

A gyerekek azonban irtó érdekesnek tartották, s aztán mindnyájan – mintha összebeszéltek volna – fergeteges kacagásban törtek ki. A keservét neki! Sem a gyötrelem, sem a méreg nem tudott véget vetni a táncnak. Mikor már a nevetés alábbhagyott volna, az ötéves kölyök ismét megszólalt:

– Nézd, mama, milyen jópofa!

Erre aztán ismét rájuk jött, pedig akkor már, ahogy a költő mondja: „a tomboló hullámok csillapodván ellankadtak”. Én bizony sokszor láttam-hallottam, milyen szegényes az emberi részvét, de ekkori kegyetlenségükön soha nem tettem túl. Az égi segedelem reménye elenyészett, visszaereszkedtem négy lábamra, úgy, ahogy eredetileg szoktam állani, szemem kifordul a kintől, fojtogatott a végső megszégyenülés. A gazdám végül is kárnak tartotta volna, ha elpusztítanak a szeme láttára, s ezért ráparancsolt a cselédre:

– Na, szedd le róla!

A szolgáló erre az úrnőre nézett, olyan tekintettel, mely ezt kérdezte: „Ne táncoltassuk még egy kicsit?” Az asszony szerette volna nézni még a táncot, de hát elpusztítani sem akart – ezért hallgatott.

– Felfordul, ha mindjárt le nem szeded róla! Igyekezz már! – szól rá ismét a gazda a cselédre. Ó-szan pedig, mintha csak valami álombéli lakomából keltenék fel jóllakottan, kelletlenül megfogta a mocsit és rántott rajta. Törődött is vele, hogy fáj-e vagy nem, húzta irgalmatlanul és éreztem, hogy nem bírom már tovább. De az élmény elvezetett a negyedik számú igazsághoz:

„Az összes gyönyörölvezetekhez keserves kínokon keresztül jutunk el.”

Mire felocsúdtam és megkönnyebbültem körülnéztem, a háziak már bementek a szobába. Semmi kedvem sem volt Ó-szannak vagy a többieknek ilyen szégyen után ismét a szemük elé kerülni, ezért kiszédelegtem a konyhából, hogy látogatást tegyek a kisutcában lakó Cirmoskánál, kinek gazdája művész (kéthúrú hangszeren játszik). Ez a Cirmoska környékünk nevezetes szépsége, és nekem, jóllehet macska vagyok, van némi érzékem az érzéki dolgokhoz. Amikor már elegendem van gazdám savanyú ábrázatának látásából, vagy abból, hogy Ó-szan szidalmait nyeljem, okvetlenül az én szépemhez tartozó barátném hajlékához vezet utam. Ha vele beszélgetek, észre sem veszem és felderül a lelkem, mindenről megfelejtkezem, ami addig bántott, vagy aggasztott. Úgy érzem, mintha újjászülettem volna. Ilyen ellenállhatatlan a nőiség.

Szóval megyek és tekingetek a sövény résein által, hát látom ám: ott ül a verandán, újesztendőre való új szalaggal a nyakán. Hátának káprázatos ívelése elmondhatatlanul szép, minden hajlatok gyönyörűségén túltesz. Csinos a farka kunkorodása, a lába görbülése, és ahogy bágyadtan jelt ad el-elernyedő füle: leírhatatlan végképpen. Ott ül a napsütésben, s bár magaviselete tartózkodó és nemes, testén a prém simasága meghazudtolja a bársonyét. A tavasz ragyogását sziporkázza vissza, s bár szellő se rebben, finoman borzong és megreteg. Egy ideig elandalodva bámultam, majd amikor magamhoz tértem, halkán a nevéen szólítottam: – Cirmoska, Cirmoska –, s intettem felé a mancsommal. Ő meg:

– Jaj, tanár úr! – és lelépett a verandáról. A piros szalagon a nyakában felcsilingelt a csengő. Amíg én csodáltam, hogy újesztendőre milyen szép hangú csengettyűt kapott, ő mellém ért.

– Ó, tanár úr, boldog új évet! – S a farkát balra görbítette. Nálunk, a macskák népénél találkozáskor a farkat először botként kiegyenesítjük, majd balra kunkort írunk le vele. Egyébként egyedül Cirmoska hív engem a városrészben tanár úrnak. Mint már elpanaszoltam, még nincs nevem, de mivel pedagógus házában lakom, Cirmoska, csak ő, tanár úrnak szólít. – Ó, igen, igen – válaszolom, mivel egyáltalán nem kellemetlen nekem ez a megszólítás. – Boldog új esztendőt! Mily csodásan fölékesítve üdvözölhetem!

– Bizony: úrnőm, a művésznő vásárolta ezt nekem a múlt év végén. Jó, ugye?

S megrázintotta a csengőjét.

– Valóban szép hangja van. Jómagam még soha nem láttam ilyen nagyszerűt, amióta csak élek.

– Ó, dehogy, hiszen bárki viselhet ilyet... – S ismét csönget egy picit. A hangja gyönyörű. – Úgy örülök neki... – csilingel egyre.

– Látszik, hogy a művésznő dédelgeti magát. – S önkéntelenül előnt az irigység, ahogy a magam helyzetére gondolok. Cirmoska naiv jószág.

– Igazán, úgy van teljesen, mintha a tulajdon gyermeke volnék! – S ártatlanul felkacag. A macska ugyanis nincs arra kárhoztatva, hogy ne tudjon nevetni. Az ember nagy tévedésben van, ha úgy véli, hogy rajta kívül más derülni tudó lény nincsen. Jómagam úgy csinálom, hogy az orrlíkaimat háromszögletűre tágítva az ádámcsutkámat rezgetetem. Ezt persze az ember nem értheti.

– És mi a csuda a maga gazdája? – kérdem.

– Azt mondja: gazda. Ez egy kicsit furcsa. Talán inkább mondaná úgy, hogy úrnőm. Kéthúrú zeneszerszámon játszó művésznő.

– Ezt magam is tudom. De valójában ki ő? Valamikor régen előkelő személy lehetett, nemde?

„Ó, vár reád a fenyőfácska királykisasszonya...” – kezdte pengetni a művésznő a húrokat odabent a papírajtó mögött.

– Jó hangja van – jegyezte meg Cirmoska elégedetten.

– Jónak jó, de nem értem egészen. Mi ez a dal, amit énekel?

– Ez? Valami akármilyen. Az úrnőm nagyon szereti... Az úrnőm idestova hatvankét éves. De igazán nagyon jól tartja magát.

Hát ha már hatvankét éve él, persze hogy jól tartja magát. Így csak annyit válaszoltam, hogy:

– Aha.

Egy kicsit sután hangzott, de nem tehetek róla: nem jött a nyelvemre alkalmasabb válasz.

– Bizony egykor igen magas személy volt ám. Nekem mindig mondja is.

– Igen... mi is volt a rangja eredetileg?

– Hát ő a tizenharmadik sógun özvegyének a magántitkárának a húgának a férjének az édesanyjának az unokaöccsének a lánya.

– Mi? Hogy?

– A tizenharmadik sógun özvegyének a magántitkárának a húgának a...

– Lassabban! Várjon... A tizenharmadik sógun özvegyének a húgának a magántitkárának...

– Á, dehogy! A tizenharmadik sógun özvegyének a magántitkárának a húgának a...

– Jól van, jól. Szóval a tizenharmadik sógun özvegyének – ugye?

– Igen.

– Magántitkárának, ugye?

– Úgy van.

– A férjének a...

– Nem! A húgának a férjének a!

– Igen, persze. Tévedtem. A húgának a férjének a...

– ...édesanyjának az unokaöccsének a lánya!

– Mii? Az édesanyja unokaöccsének a lánya?

– Úgy van. Megértette már?

– Nem. Valahogy nem világos, hogy mi a lényeg. Vagyishogy, a sógun özvegyének a kicsodája?

– Ó, magának fogalma sincs még mindig az egésről! Tehát: a tizenharmadik sógun özvegyének a magántitkárának a húgának a férjének az édesanyjának az unokaöccsének a lánya! Nem ezt hajtogatom kezdettől fogva?

– Ó, most már tökéletesen világos!

– Úgy! Akkor jól van... ha most már tényleg érti.

– Aha.

Mit csináljak, megadtam magam. Néha engednünk kell a rábeszélésnek. Hirtelen elhallgat a papírajtó mögött a művésznő hangszere, s hívó hangja hallik.

– Cirmos, cicc! Itt az ebéd!

– Nicsak, az úrnőm szólít! Holnap majd jöjjön megint! Most bemegyek. Jó?

„Nem jó – gondolom –, de mit tehetek?”

– Hát akkor szívesen látom máskor is! – szólt és csilingelve szaladt a kerten át, majd hirtelen visszatért.

– De ön bizony igen rossz színben van. Valami baj történt? – kérdezte aggódva. Persze nem mondhattam el neki, hogy mocsit zabáltam és táncoltam hozzá, hanem csak annyit feleltem:

– Ó, semmi különös, csak kissé elgondolkoztam és megfájdult a fejem. Azért is jöttem ide magához, mert ha kegyeddal beszélhetek, az meggyógyít.

– Úgy? Hát akkor csak vigyázzon magára. Viszontlátásra.

Kissé elszomorodott miattam, s ez egy csapásra visszaadta a jókedvemet, amit a moci elvett. Kellemes érzés volt. Gondoltam, visszafelé átvágok a teacserjés kiskerten. Ahogy gázolok a félig olvadt fagyban és kidugom a fejem a bambuszkerítés repedésén, látom ám, ott hever a száraz krizantémokon megint a rikás Setétje, a hátát felpúposítja és ásít. Engem ugyan mostanában már meg nem ijeszt, de mivel olyan kényelmetlen a vele való beszélgetés, úgy teszek, mintha nem vettem volna észre, s folytatom utamat. Persze Setét nem állja meg szó nélkül, ha úgy érzi: valaki lenézi.

– Hé, te névtelen tahó! De fenn hordod az orrod mostanában! Akármennyire is a tanár rizsáját zabálsz, nem kell azért ennyire elbizakodnod! Énvelem te ne csúfolódj!

Úgy látszik fogalma sincs róla, hogy milyen hírnévre tettem szert. Most magyarázzam neki? Úgyse értené. Elhatároztam, hogy amilyen hamar csak lehet, elköszönök.

– Á, kedves Setét! Minden jót, boldog új évet! Változatlanul jó egészségben, nemde?

Ezzel felmeresztett farkamat bal felé kunkorítottam. Setét azonban nem viszonzta a köszöntést, farka harciasan meredezett.

– Még hogy boldog új évet! Ha ez neked boldog, akkor az a csöpp eszed is elment, ami volt! Fújj a likamba.

Hogy ezzel mit akart mondani, nem fogtam fel, mivel csak valami ocsmány kifejezés lehet.

– Elnézést, de mit jelent ez a likbafújás, – Micsoda, fattyú létedre még neked kell magyarázni, mit

jelent? Te újévi tetű, te!

Ez, hogy újévi tetű, versbe illő hangzású, de az értelme még a likbafúvásnál is homályosabb számomra. A tájékozódás kedvéért szerettem volna megkérdezni, mit jelent, de mivel úgymint reménytelen volt világos feleletet kapnom, csak szótlánul néztem rá. Egy kicsit kínosan éreztem magam. Ekkor Setét gazdasszonya hirtelen nekieresztette a hangját:

– Hol a lazac, amit ide tettem a polcra? A fene essen belé, már megint az az átkozott Setét garázdálkodott! Nincs még egy ilyen dög a világon. Megállj csak, meglátod, mit kapsz, kerülj csak haza!

Rikácsolása kíméletlenül megreszkettette a csendes kora tavaszi levegőt és elfojtotta az ágak között zengő harmóniát. Setét szemtelenül meredt maga elé, mint aki azt gondolja: „Üvölts, ha kedved tartja”, négyszögletes állat előreszegezve, mintha csak azt mondaná: „Szólt valaki?” Eleddig a nagy társalgás közben nem vettem észre, de most a szemembe ötlött, hogy a lába alatt hentereg egy koszos halcsontváz – a legolcsóbb lazacé.

– Nicsak, megint te voltál? – kiáltottam fel meglepetve és elismeréssel, megfelejtkezve a beszélgetés eddigi menetéről. De ez sem bizonyult alkalmasnak rá, hogy Setét hangulatát megjavítsa.

– Mi az, hogy megint én, te tökkelütött! Még hogy „megint”. Minek nézel engem, hogy egy bűdös halért lealacsonyodjam? Ha nem tudnád, én Setét vagyok, a riksás macskája!

S azzal vadul felborzolta a lábán a szőrt, ami megfelel az emberek nekigyürkőzésének.

– De hát én kezdettől fogva tudom, hogy te vagy Setét, a riksás macskája!

– Tudod, tudod, és mégis olyanokat hordasz össze, mint hogy „megint te voltál”! Miféle dolog ez!

Dühösen fűjt; ha emberek volnánk, ilyenkor már a grabancomnak esne. Töröm a fejem, miképp bújjak ki a csávából, amikor ismét felharsan a gazdasszony hangja.

– Hé, Nisikava! Gyere csak, mondani akarok valamit! Hozz egy jó fél kiló marhahúst. Hallod-e, hé, egy jó félkilónyt a puhábbikból! Értetted?

Ez a harsány húsrendelés megint felverte a négy égtáj szomszédságának nyugalalmát.

– Piha, egy esztendőben csak egyszer rendel marhahúst – ekkora hangon –, undorító. Persze, az egész világnak meg kell tudnia, hogy telik neki egy fél kiló hússal.

Setét megvetően hatalmasat nyújtózkodott. Jómagam nem tudtam, mit mondjak erre, ezért csak némán néztem.

– Mi az hogy fél kiló! Semmi az. Előbb-utóbb megcsípem magamnak.

Úgy beszélt, mintha éppen neki vennék azt a húst.

– Hát akkor most igazán jó lakoma kínálkozik – mondom, remélve, hogy hamarabb szabadulok tőle.

– De hisz ez nagyszerű. Remek...

– Mit tudsz te ehhez! Ne zajongj itt, fogd be a pofád!

S ezzel váratlanul akkorát csapott a mancsával, hogy csak úgy záporoztak rám a jégcsapszilánkok az ágról. Meg is ijedtem, s mire leráztam magamról a lucskot, Setét már el is tűnt a kerítés hasadékán keresztül. Valószínűleg húsnézőbe indult Nisikava után.

Ahogy megyek hazafelé, a szobából – szokatlan módon – kihallatszik, ahogy a gazdám tavaszi nagy jókedvében hahotázik. Mi a csoda, gondoltam, s azzal a nyitva hagyott verandaajtón besurrantam a mester mellé. Látom, hogy vendége van, akit még eddig nem láttam. A fején a haj szépen kettéválasztva, címeres pamuthaorit visel és hozzá vászonhakamát vagyis szoknyanadrágot. Úgy fest, mint egy illedelmes diákfiú. Aztán a hibacsi^[4] sarkán, a lakkozott cigarettásdoboz mellett megpillantottam Kangecu névjegyt, melyen a következők állottak:

„Tisztelettel bemutatom Ocsi Tófu fiatalurat.”

Ebből rájöttem arra is, hogy hívják, meg azt is megtudtam, hogy Kangecu barátja. Nem értettem igazán, hogy miről folyik a szó a vendég és vendéglátója között, mert beszélgetés közben érkeztem, de Meitei műtétessel lehetett kapcsolatban, akit fentebb már bemutatam.

– ...Azért, mert azt mondta, van egy jó ötlete, hogy egy nyugati típusú étteremben ebédeljen valaki?

– szolt a mester, teát töltött és a vendég elé tolta.

– Hát, akkor még én sem tudtam, hogy mi az az ötlet, de úgy ismerem őt, hogy azt kellett gondolnom, tényleg lehet valami a dologban...

– Szóval vele tartottál... ahán...

– De megjártam bizony!

A gazda a térdére vett, s elkezdte ütögetni a fejemet, olyan arccal, hogy. „na lám, hát nem megmondtam?” Egy kicsit fájt.

– Már megint valami szélhámosság lesz. Ő már csak ilyen – mondta. Hirtelen felötlött benne az Andrea del Sarto-eset.

– Bizony. Ugyanis így szolt hozzám: „Te, együnk valami különlegeset?”

– Na és ettetek?

– Először átböngésztük az étlapot, és a kínálatról fecsegett.

– Mielőtt még rendeltetek volna?

– Igen.

– És aztán?

– Aztán odaintette a pincért, és azt mondta: „Itt nincsen semmi különleges.” A fiú nem jött zavarba, hanem kacsajavát, borjúbordát ajánlott, mire a professzor úr megjegyezte, nem azért jöttünk ideig, hogy afféle sztereotip étkeket együnk. A pincér, nem tudván, mit jelenthet az a sztereotip, fancsali pofával hallgatott.

– Csakugyan?

– Bizony. Majd Meitei professzor hozzám fordult és elmagyarázta, hogy ha Franciaországban vagy Angliába jár az ember, ehé, teszem azt, á la Temmei, á la Manjó fogásokat, de Japánban akárhová is vetődik az ember, minden unalmas, és neki már el is ment a kedve attól, hogy egy itteni nyugati étterembe beüljön. Nagystílusú beszélt, talán bizony még a Nyugatot is megjárta!

– Még hogy Meitei a Nyugatot! Igaz, hogy ideje van, pénze van, mehetne, ha rászánná magát. Lehet, hogy eldöntötte: utazik, s most játszott a gondolattal... a múltba helyezte azt, ami még csak ezután következik – szolt a gazdám, s abban a hitben, hogy valami okosat mondott, erőltetett felnevetett. A vendég azonban nem volt annyira elragadtatva, mint ő.

– Erre magam is gondoltam: tulajdonképpen mikor lehetett ez Nyugaton? De aztán mégis tisztelettel hallgattam tovább. Szót kerített olyasmikre is, mint a csigaleves, a rántott béka, s úgy hangzott, mintha látott volna ilyesmiket...

– Biztos csak hallott róluk valahol. Mestere a lódításnak.

– Igen, lehetséges – mondta a vendég, és a nárciszokra meresztette a szemét. Kissé elszontyolodottnak látszott.

– Ennyi az egész? – kérdezte a gazdám.

– Dehogy, ez csak az előjáték, a java ezután következik.

– No? – vetette közbe hanyagul a mester.

– A professzor úr közölte velem, hogy bármennyire is szeretnék csigalevest vagy rántott békát,

űgysem kapunk, érjük be tehát... a tocsimembóval. Mit sem sejtve belementem.

– Tocsimembó... Hát ez tényleg furcsán hangzik – így a gazdám.

– Úgy bizony: nagyon furcsa. De hát a professzor úr mindig igen komolyan szokott beszélni, ezért nem vettem észre semmit – nézett a fiatalember a mesterre, s látszott rajta, mennyire restelli a felsülését.

– Na és aztán mi történt? – kérdezte a gazda anélkül, hogy észrevette volna vendége feszengését.

– Hívta a pincért s rendelt tőle két adag tocsimembót. Az meg abban a hiszemben, hogy rosszul hallott, visszakérdezte, hogy talán mentsimbót óhajt. Mire a professzor komor arccal rendreutasította: ő nem mentsimbót akar, hanem tocsimembót.

– Nahát, létezik egyáltalán tocsimembó nevű étel?

– Igen, magam is furcsállottam egy kissé, de a professzor úr mindig olyan határozott, magabiztos, ráadásul olyan járatos a külföldi dolgokban, meg aztán abban a hiszemben voltam, hogy világot járt ember, így hát én is megerősítettem, hogy igenis tocsimembó, tocsimembó!

– És mit csinált a pincér?

– Jaj, nagyon vicces volt, ahogy visszaemlékezem rá: gondolkozott egy darabig, majd bocsánatot kért, és közölte, hogy pillanatnyilag nem szolgálhat vele, viszont ha mentsimbóról volna szó, azonnal hozná, két személyre. A professzor igen sajnálkozott, mondván, hogy azért bizony nem fáradtunk volna ide. De ha a pincér netán mégis tudna tocsimembót keríteni számunkra, itt ez a húsz szen, „fogja, fiam”. A pincér erre azt mondja: ő megpróbál beszélni a séffel – s eltűnik hátul.

– Ennyire szeretett volna tocsimembót enni? – szólt a gazdám.

– Kisvártatva előjött a pincér azzal, hogy ha tocsimembót rendelünk, jócskán várunk kell – legnagyobb sajnálatára. Meitei professzor megnyugtatta, hogy újév ünnepe lévén, van időnk várni, majd szivart húzott elő felöltője zsebéből, rágyújtott és pöfékelni kezdett. Láttam, nincs mit tenni, kimonóm ujjából előkaptam az újságot, s nekifogtam olvasni. A pincér meg ismét hátrament tanácskozni.

– És micsoda rettenetes dolgok vannak benne! – emelkedett föl ültőhelyéből a gazdám az újság láttára, melynek háborús tudósításait ő is olvasta.

– Szóval előkerült megint a pincér: legnagyobb sajnálatára kifogyott a tocsimembó alapanyag, elfutottak a Kamejába, a Jokohama 15-be, mégsem tudtak szerezni, így hát belátható időn belül nem szolgálhat vele. A professzor meg: „Hát ez nagy méreg, amikor mi éppen azért jöttünk ide!” S azzal rám nézett, majd megint rám nézett... úgy éreztem, én sem hallgathatok, tehát csatlakoztam hozzá, mondván: „Ó, be kár, ó, be kár!”

– A legnagyobb mértékben! – szólt közbe együttérzően a gazdám is. De hogy miért kár a „legnagyobb mértékben”, azt jómagam sem sejttem.

– A pincér is belátta, hogy ez nagy méreg, épp ezért megígérte, hogy hamar szereznek alapanyagot és akkor legyen majd ismét szerencsénk. Amikor erre a professzor úr megkérdezte, hogy miből csinálják, nem válaszolt, csak heherészett zavarában. És amikor kioktatták, hogy az alkalmas alapanyag nem más, mint a poeta traditionalis, ismét a legalázatosabban bocsánatot kért, mivel épp azt sehol sem lehet találni egész Jokohamában.

– Hahahaha! Ez aztán a csattanó! Érdekes egy eset! – S a gazdám olyan kacagásban tört ki, amelyet még soha tőle addig nem hallottam.

Úgy rázkódott, hogy lepottyantam a térdéről. Ő azonban mit sem törődve ezzel, csak nevetett tovább. Látszott rajta, mennyire boldog, hogy nemcsak ő vallott szégyent a maga Andrea del

Sartójával.

– Aztán amikor már a kijárat felé tartottunk, roppant elégedetten megjegyezte, hogy milyen jó ötlet volt Tocsian költő nevét így felhasználni. Biztosítottam mélységes csodálatomról, majd elváltunk, mert valójában már alig álltam a lábamon az éhségtől.

– Kellemetlen lehetett – adta végre jelét a gazdám együttérzésének.

Ehhez én sem tudtam volna mit hozzátenni. Egy darabig szünetelt a társalgás, ezalatt csak az én dorombolásomat hallgatták.

Tófu ifiúr kortyolt a kihűlt teából, majd fordított egyet a szón:

– De tulajdonképpen azért kerestem fel a tanár urat, mert volna egy nagy kérésem.

– Miről van szó? – öltötte fel a mester az ünnepélyes ábrázatát.

– Tetszik tudni, mivel szeretem az irodalmat és a művészetet...

– Ez derék – dicsérte a gazda.

– ...hasznos gondolkodású társaimmal nemrégiben felolvasóegyletet szerveztünk. Minden hónapban találkozunk majd és ebben a tárgyban kimerítő kutatásokat folytatunk. Első ízben már a múlt év végén összejöttünk.

– Elnézést, azt mondod, hogy felolvasóegylet? Ez olyasfélének hangzik, ahol ritmizálva költői szövegeket olvasnak. Tulajdonképpen hogy megy ez?

– Úgy gondoltuk, hogy először a régiekkel kezdjük, s fokozatosan jutunk el a kortársak műveihez.

– A régiek azt jelenti, hogy például Po Csü-ji Lant-dala?

– Nem.

– Hát akkor Buszon haikui és kínai versei?

– Nem.

– Hát mit műveltek?

– A múltkorában Csikamacu Kettős szerelmi öngyilkosság című művét vettük.

– Csikamacu? Aki dzsórurikat írt? – kérdezi a gazdám, pedig Csikamacu csak egy van, s ha valaki azt mondja, Csikamacu, akkor az egyértelműen a drámaíró. Aki erre így rákérdez, mint a gazdám, az ostoba fajankó. Neki azonban erről sejtelve sincsen, csak simogatja egyre a fejemet. Higgadtan tűröm, és azzal nyugtatom magam, hogy az efféle kis álnokság semmi ahhoz képest, aki azt képzelettel, gyengéd tekinteteket vetnek rá, pedig az illető egyszerűen csak kancsal.

– Aha, igen – szól Tófu ifiúr és a gazda arcát fürkészte.

– És egy ember olvassa fel, vagy szerepekre osztjátok?

– Szereposztással, dialógussal próbálkoztunk. A legfontosabb, hogy a mondanivalót a lehető legjobban, a dráma szereplőivel azonosulva, azoknak jellemével együtt kifejezzük, sőt a kézmozgás és a test rezdülései is hozzájáruljanak ehhez. Fontos, hogy a ritmizálás is a korabeli embert fejezze ki, úgy adjuk elő, ahogyan annak idején egy előkelő hölgy vagy akár egy kifutófiú csinálta.

– Csakugyan? Hát akkor az valóságos színház.

– Persze, csak nincsenek jelmezek és díszletek.

– Már megbocsáss, de jól halad a dolog?

– Hát első alkalommal úgy gondolomformán sikerült.

– És a Kettős szerelmi öngyilkosság melyik részletét játszottátok?

– Amikor a hajós utasával a Josivarába, az örömtanyára megy.

– Nehezett választottatok! – szól a mester és tanárosan félrehajtotta a fejét, miáltal az orrából kibocsátott cigarettafüst a fülét súrolva elkanyargott az arca mellett.

– Ugyan, nem olyan nehéz! Hiszen nincs más a színen, mint az utas, a hajós, az előkelő kurtizán... egy nakai, egy jarite meg egy kember – mondta Tófu úrfi magától értetődően. A gazdám a kurtizán hallatán savanyú képet vágott, de hogy a többi szakszó mit is jelent valójában, arról már nem voltak világos elképzelései, ezért rászánta magát, hogy megkérdezze:

– A nakai, ugye, olyan kiszolgálólányféle a bordélyban?

– Még nem mélyültünk el elég alaposan a kérdésben, de azt hiszem, hogy teaházi kiszolgálólány, a jarite pedig a hölgyszobák körül végez kiegészítő feladatokat. – Tófu ifiúr olyan hangon adta elő mindezt, mint aki maga sem biztos benne, hogy tulajdonképpen ki-miféle egy ilyen nakai vagy jarite.

– Szóval a nakai a teaházhoz tartozik, a jarite meg a kurtizánokkal lakik egy fedél alatt... de ez a kember... ember vagy valami hely neve lehet vajon... s ha ember, férfi vagy nő-e?

– A kember szerintem mindenképpen férfi.

– És vajon m lehet az ilyenek a dolga?

– Hát, ennyire már nem vizsgáltam meg a problémát, de majd utánanézek.

Felpillantottam a gazdámra, hogy ezek ma mit össze nem beszélnek! Az arcuk viszont holtkomoly volt.

– És rajtad kívül kik társultak a felolvasásra?

– Ó, olysokféle ember! A kurtizán szerepét egy jogász játssza, bizonyos K. úr, aki bajuszt növeszt, s ehhez kissé szokatlan az édeskés női ékesszólás. És ráadásul van egy olyan jelenet, amikor a kurtizánt görcsök fogják el...

– Felolvasás közben görcsökben is kell fetrengenie? – kérdezte az úr aggódva.

– Igen, mert az érzelmek kifejezése igen fontos! – válaszolta Tófu úrfi, s közben elszánt művésznek érezte magát.

– És ügyesen rángatózott? – szellemeskedett a gazdám.

– Ó, a rángások csak kezdetben nehezek – vágott vissza Tófu.

– És te milyen szerepet játszottál?

– Én voltam a hajós.

– Mi? Te a hajós? – Ezt a mester olyan hangon kérdezte, mintha azt mondaná: „úgy vagy te hajós, mint én... kember”, majd különösebb udvarias kertelés nélkül folytatta: – S nem is ment, mi?

Tófu azonban csöppet sem jött zavarba, nyugodt, társalgási tónusban válaszolt:

– Az igazat megvallva, éppen a hajós figurája miatt ütött ki balul a dolog. Lakik ugyanis a felolvasótermünk szomszédságában négy-öt diáklány. Hogy, hogy nem, megtudták, hogy aznap felolvasógyűlés lesz, és az ablak alá settenkedve hallgatóztak. Én a hajós hangját utánozva – úgy vélem, eltaláltam a megfelelő stílust – már éppen belejöttem volna, de talán mert túlságosan szélesre sikerültek a mozdulataim, a lányokból egyszerre kitört az elfojtott nevetés. Meg is ijedtem, és úgy megzavarodtam, amiért így félbeszakítottak, hogy folytatni már nem tudván, feloszlattam a gyűlést...

Ahogy elképzeltem ezt a sikeresnek mondott első társulati ülést ilyen bukással, nem tudtam megállni, hogy magam is ne nevessek rajta. Akaratlanul is rezegni kezdett az ádámcsutkám. A gazdám erre ismét megveregeti a fejemet. Jó az, ha dédelgetnek, amikor kinevetem őket, de kicsit idegesítő.

– Fogadd részvételemet! – A gazda, úgy látszik, újrési részvétnyilatkozatot tesz.

– Azonban a második találkozástól fogva arra törekszünk, hogy még serényebben igyekezzünk a nagyszerű cél, a siker felé, és éppen ez mai jövetelem magyarázata is: szeretnénk megnyerni önt, kedves mester, társaságunknak, s azon felül szeretnénk segítségét is kérni.

– Ó, én igazán nem fetrenghetek görcsökben... – sietett elhárítani magától a gazdám.

– Nem is kívánjuk, hogy fetrengeni tessenek, hanem elhoztam a pártoló tagság névsorát... – szolt a ifiúr és lila furosikijéből^[5] nagy fontoskodva előhúzta apróvirág-mintás noteszét.

– Kérem, ha lehet, ide a becses aláírását és pecsétjét.

Ezzel a füzetet kitarva a gazdám térdei elé rakta. Az meg nézi: jól ismert tudós doktorok és irodalmárok sorakoznak benne szép rendben.

– Öö, nem mintha húzódoznék, de mégis milyen kötelességekkel jár az ilyen pártoló tagság? – feszeng gazdám, az osztriga.

– Hogyan is terhelnék bármivel! Csupáncsak annyit kérünk, szíveskedjék aláírásával kinyilvánítani, hogy pártolja ügyünket. Ez minden.

– No, hát ha így áll a dolog – belépek.

A mester végre rájött, hogy az egész semmire sem kötelezi, s rögtön megkönnyebbült. Halálos ítéletet is aláírna, ha nem kéne felelnie miatta. Érthető hát, hogy most már mohón ráállt, hiszen a neve közismert tudósoké között fog szerepelni. Ilyen magas kitüntetés soha idáig nem jutott osztályrészéül.

Elnézést kért és máris ment a dolgozószobájába a pecsétjéért. Mozdulatától én szépen lepottyantam a padlóra, és láttam, Tófu ifiúr hogyan kap fel egy darab süteményt a tálról és tömi magába. Aztán nyeldekelt egy ideig, oly kinnal, hogy már-már az én reggeli balesetemet juttatta eszembe a mocsival. De mire a mester visszatért a dolgozószobából, a piskóta már mélyen alatt nyugodott Tófu úrfi gyomrában. Még jó, hogy a gazda nem vette észre, hogy hiányzik egy sütemény, mert biztosan engem gyanúsítana elsőként.

Tófu távozása után a házigazda visszavonult a szobájába, s ott az asztalon váratlanul megpillantotta Meitei levelét.

„Fogadja őszinte nagyabecsülésemet az új esztendő alkalmából...”

A címzett megállapíthatta, hogy a levél kezdete egészen elfogadható, jóllehet a műítésztől meglehetősen szokatlan, hiszen a múltkor is milyen levelet kaptunk tőle!

„Mióta nem találkoztunk, bizony nem dőlnek hozzám az asszonyok, hogy megajándékozzanak szerelmükkel, s efféle levélkéket sem küldözgetnek, mégis túrhetően peregnek napjaim, úgyhogy ne aggódjék felőlem, kérem tisztelettel...”

Bizony, ilyeneket írt. De a mostani újévi üdvözet viszonylag illedelmes, amint tovább is olvasható:

„...Szándékomban áll fölkeresni Önt hajlékában, ám az Ön nemes szkepszisétől eltérően én a lehető legnagyobb aktivitást tűztem ki célul a magam számára, és hogy az új esztendőre eltervezett dolgaim beteljesüljenek, napjaimat az önkívületig fokozott tevékenységgel töltöm. Kérem tehát szíves elnézését...”

Az ám, gondolta a gazdám, biztos, hogy alaposan kiveszi a részét az újévi multságokból a derék férfiú!

„...a minap mégis szakítottam egy kis időt elfoglaltságaim közepette, hogy rendezzünk egy toccsimembó-lakomát a kis Tófuval, ám legnagyobb fájdalomkúra nem tudtuk szándékunkat megvalósítani, kellő alapanyag híján. Felette sajnálatos...”

Ahogy a levél a szokásos húrokat kezdte pengetni, a mester szótlánul elmosolyodott.

„...és tegnap kártyaparti volt X. báróéknál, és tegnapelőtt a Műítészek Társulatának újévi bankettja, és azelőtt Toribe professzor tiszteletére fogadás, és azelőtt meg...”

Ez bosszantotta a gazdám, átugrott tehát néhány sort.

„...mint látható, állandóan nó-előadások, haiku- és tankaösszejövetelek,^[6] modernvers-

rendezvények pergőtüzében élek, lélegzetvételnélküli szünet nélküli állandó elfoglaltságom magyarázza, hogy levélben kell Önt üdvözölnöm ahelyett, hogy személyesen tenném tiszteletemet. Kérem nagylelkű elnézését ezért...”

Hát persze, éppen arra érne rá, hogy idejöjjön! – gondolta a mester válaszul.

„...ha ezúttal abban a megtiszteltetésben részesülhetnék, hogy Ön látogatna meg, ritka és becses találkozásunk tiszteletére vacsorát adnék, ámbár konyhám szerény és ínyencségekben szegény, legfeljebb egy kis tocsimembóval kínálhatnám meg Önt...”

– Már megint ezzel a tocsimembóval hozakodik elő? Micsoda arcátlanság! – A mester kissé megneheztelt.

„...ámbár tocsimembó-nyersanyagban mostanában hiány mutatkozik, s számítanom kell rá, hogy esetleg nem jutok hozzá. Ebben az esetben szolgálhatnék esetleg egy kis pávanyelvvel...”

– Ahá, két vasat tart a tűzben! – figyelt fel a gazdám és kíváncsian továbbolvasta:

„...mint bizonyára Ön is jól tudja, egy-egy pávából csak olyan kis mennyiségű nyelvhús nyerhető, mely a kisujjam ízével sem ér fel, és ha jól szeretne lakni belőle, bizonyára nehezen telnék meg a feneketlen bendője...”

– Hogy hazudik! – csattan fel megvetően a gazdám.

„Legalább húsz-harminc pávát kellene fogni hozzá. Persze, látni egy-két példányt Aszakuszában, az állatkertben például, de a baromfikereskedő tyúkásznál még mutatóba sem akad egy sem. Igazán olyan elkeseredett vagyok!...”

– Keseregj csak magadnak, ha kedved tartja! – A gazda semmi jelét sem mutatja együttérzésének.

„...A pávanyelv egy időben, a régi Róma fénykorában hallatlanul népszerű volt, a pazarlás és a kifinomultság legfelső fokának számított... Ugye most már megérti, hogy miért sóvárgok rá titkon ennyire?”

– Mit értsek rajta, te hülye! – Az úr makacsul megmaradt ellenzékiségében.

„...Egészen a tizenhat-tizenhetedik századig sehol sem hiányozhatott a dús lakomák asztaláról ez a csemege szerte Európában. Emlékezetem szerint akkor is szerepelt az étlapon, amikor Leicester grófja Kenilworthben vendégül látta Erzsébet királynőt. És a lakomaképeken is, melyeket a híres Rembrandt alkotott, ott látható a páva, ahogy terpeszkedik az asztal közepén, farkát kitérve...”

– Na, azért nem lehet ez olyan túlságosan elfoglalt, ha a pávafőzés történetének leírására ennyi ideje van – mérgelődött a levél olvasója.

„Maglehet, szerény személyemhez is közeleg az Önéhez hasonló gyomorbántalom veszedelme, ha folytatom azon lakomák sorozatát, melyekben mostanában részesülök...”

– Szentelen! Most meg az én gyomrommal példálózik! – tört elő mesteremből megint a méreg.

„A történettudósok szerint a régi rómaiak napjában kétszer, háromszor is fogadást adtak. Márpedig ha kétszer-háromszor telepedtek a roskadásig rakott asztalhoz, bármilyen erős gyomrúak voltak is, az emésztőrendszer működése természetesen felmondta a szolgálatot, éppúgy, mint Önnél...”

– Már megint! Arcátlanság!

„Ámbátor ők, akik olyan mélyrehatóan elmerültek a dőzsölés és az egészség összeegyeztetésének tudományában, miközben féktelen mohósággal habzsolták az ínyencfalatokat, gondoskodtak megterhelt zsigereik karbantartásáról is: kitaláltak egy titkos módszert...”

– Miiii? – A mester egyszeriben izgatottá vált.

„Tudniillik étkezés után mindjárt fürdőt vettek. Egy bizonyos módszerrel mindent, amit a fürdő előtt bekebeleztek, kiöklendeztek, s gyomruk belsejét valósággal kitakarították. Bekövetkezvén a bendő

teljes megtisztulása, megint rogyásig dúskálhattak a sok jóban, hogy eltelve azzal ismét fürdőbe lépjenek és könnyítsenek magukon. Ezzel a módszerrel elérhető, hogy bármi jót megkívánhatunk, mégsem jár gyomrunk károsodásával. Úgy vélem, nem túlzok, ha kijelentem: két legyet ütünk egy csapásra...”

– Nem vitás, tényleg kettőt egy csapásra... – Gazdám arcára kiült az irigység.

„Mondanom sem kell, hogy ez a huszadik század a maga nyüzsgésével nem kedvez a lakmározásnak, de bízom benne, hogy eljön még az idő, amikor túl leszünk a háború zűrzavarán, ez a már két éve tartó oroszverő csihipuhi véget ér, és akkor győztes honunk polgárai a régi rómaiakat követve megismerkedhetnek a fürdővel egybekötött okádás technikájával. Máskülönben ez a nagy nép teljes egészében – ettől félek titkon – éppolyan gyomorbeteg lesz, mint ön...”

– Már megint ezzel jön! Mit kötözködik velem folyton!

„Mi, akik, járatosak lévén a Nyugat dolgaiban, bűvároljuk régi hagyományait, felfedezve a már-már feledésbe merült titkos módszereiket, Meidzsi-korunk társadalmának érdekében munkálkodunk, a civilizáció legfinomabb hajtásait óvjuk, ezért viszonzásul megérdemeljük, hogy a hétköznapi örömeiből is kivehessük a részünket...”

– Hogy ez mit ki nem talál... – ingatta a mester a fejét.

„Ezért kutatom hát Gibbon, Mommsen és Goldwin Smith idevágó műveit, de sajnos e nagy felfedezés titkának nyitját nem találom. Viszont, mint Ön is nagyon jól tudja, ha én egyszer a fejembe veszek valamit, nem nyugszom, míg keresztül nem viszem. Én már ilyen vagyok, és ezért hiszek benne, hogy nincs messze az idő, amikor az öklendezés módszerét feleleveníthetem. Amint valamire jutok, rögtön híradással szolgálok Önnek. A már említett tocsimembó- avagy pávanyelvlakomára pedig felfedezésem után okvetlenül sort kerítünk, amikor Önnel is, aki annyit szenved a gyomra miatt, alkalmas lesz. Ezzel zárom soraimat, tisztelettel...”

– Hát nem felültetett megint! Olyan komolyra vette a szót, hogy végig is olvastam. Újévi lapon ilyen ugratásokat csak egy Meitei-féle naplopó tud kieszelni! – nevetett a gazdám.

Ezt az esetet követően néhány napig nem történt semmi említésre méltó. A porcelánvázában elhervadtak a nárciszok, kihajtottak szilvaág virágai – untam már magam nagyon, gondoltam, meglátogatom Cirmoskát. Kétszer is voltam ott, de hiába, nem találkoztam vele. Először azt hittem, elment hazulról, de másodsorra megtudtam, hogy betegen fekszik. Kihallgattam ugyanis a már említett művésznő és a szolgáló beszélgetését a papírajtó mögött. Gyöngyviráglevelék közt bújtam meg a kerti kézmosó mellett.

– Táplálkozott már Cirmos?

– Nem, asszonyom, reggel óta még semmit sem vett magához. A tűzhelyhez fektettem, hogy megmelegedjék.

Hát ez egyáltalán nem úgy hangzott, mintha macskáról beszéltek volna: inkább úgy látszik, emberhez méltóan bának vele. Részint elfogott az irigység, ha a magam körülményeire gondoltam, részint viszont örültem, hogy az én szeretett cicusomat ennyire dédelgetik.

– Nem tudom, mitévők legyünk. Ha nem eszik, elfogy az ereje...

– Bizony, úgy van, asszonyom, ahogy mondani tetszik. Még én is, ha nem kapok egy nap enni, másnap bizony alig bírok vánszorogni – válaszolt a cseléd, s a hangjából érzett, hogy a cicát nálánál magasabb rendű lénynek tekinti. Valóban, ebben a házban talán a macska fontosabb, mint a szolgáló.

– Elvitted már az orvoshoz?

– Ó igen, de az bizony nagyon furcsa szerzet! Ahogy beléptem a rendelőben, karomon a cicával, megkérdezte, hogy megfáztam-e, vagy mi, és már nyúlt is az érverésemet tapogatni. Én mondtam, hogy a beteg nem én volnék, és az ölembe eresztettem Cirmoskát. A doktor vigyorogva azt válaszolta, hogy a macskák bajához nem ért, vigyem csak az állatot haza, majd meggyógyul magától. Hát nem borzasztó? Megharagudtam, mondtam neki, nem is kell hogy megvizsgálja, de vegye tudomásul, hogy akkor is a mi szép kis cicánk ő, s azzal betettem szegénykét a kebelembe és egyenest hazajöttem.

– Ah, minő eset...

Már ez az „ah, minő eset” is olyan, amit nálunk otthon nem nagyon hallhattam. Hát igen, ilyet csak a tizenharmadik sógun özvegyének a... satöbbi satöbbije mond, érzik is rajta, mennyire fennkölt.

– Hogy piheg szegény...

– Ahogy mondani tetszik. Biztosan megfázott, fájhat a torkocskája. Más még köhécselne is a helyében.

Ennek is meglátszik a szaván, hogy a tizenharmadik sógun satöbbi satöbbijének a cselédje!

– Mondják, mostanában megint terjed a tüdőbaj.

– Ó, bizony, nem vigyázhat az ember eléggé, annyi a szóbeszéd a tüdőbajról, pestisről és más új betegségekről...

– Jól teszed, ha óvakodsz. Semmi sem helyes, csak az, ami már megvolt a régi szép időkben is.

– Ó, milyen jól tetszik mondani! – helyeselt lelkesen a szolgáló.

– Viszont hogyan fázhattott meg, ha, mint mondd, nem is bolyongott messzire hazulról?

– Az nem úgy volt, hogy elcsavargott volna, hanem az utóbbi időkben egy gonosz barátja járt ide – súgta a cseléd, de olyan rejtelmesen, mintha hétpecsétes államtitkot árulna el.

– Gonosz barátja...?

– Igen, az a mocskos kandúr a tanár házából, tetszik tudni, azzal láttam.

– Az a tanár ez, aki reggelenként olyan ordináre hangokat hallat?

– Igen, igen. Mosdáskor úgy tesz, mint a liba, amikor a nyakát kitekerik.

Ez nem rossz. Ez a hasonlat a libával. Tényleg, a mester reggelre kelve kimegy a fürdőbe és toroköblögetéskor a fogkefével még jól bele is kotor a torkába. Nem szégyelli, hogy ilyenkor milyen undorító hangokat ad ki. De kihallható belőle, milyen kedve van aznap. Ha rossz a kedve, egész kétségbeesetten, ha jó, egészségesen, energikusan gágog. Akár így, akár úgy, lankadatlan odaadással gurgulázik. Mielőtt ideköltöztek volna – az asszonyom szerint –, még nem volt meg ez a szokása, de azóta nem kezdődik nap nélkül; el nem hagyná semmiért. Nem fér a macskafejembe, hogy bírja elviselni ezt a kellemetlen műveletet. Na de hagyjuk! A becsületesembe gázoltak a „mocskos kandúr” titulussal, még most is visszacseng a fülemben.

– De hát mire jó neki ez a zajongás? Mondhatom, hogy a régi szép időkben, amikor egy lakáj vagy egy küldönc is tisztában volt az illem megfelelő szabályaival, jó házaknál egy ember sem akadt, aki mosdását így végezte volna.

– Szent igaz, ahogy mondani tetszik... – A szolgáló majd elolvad az úrnője iránti csodálattól, egyre csak tetszik így, tetszik úgy...

– Márpedig ha ilyen a gazda, a macskája bizonyos csak valami korcs lehet, ezért bottal verd el a háztól, ha még egyszer erre jönne.

– De még mennyire, hogy elverem. Cirmoska betegségének is biztosan ő az oka. Azért is megkapja tőlem a magáét!

Példátlan rágalom! De hát mit csináljak, úgy látszik, nem tudok Cirmoska közelébe férközni Így aztán hazamentem anélkül, hogy láthattam volna.

Otthon látom, hogy a gazda bent a dolgozószobában rágja az ecsetjét, nagyon ír valamit. Bezzeg, ha elmondanám neki, amit hallottam! Hogy miféle hírnévnek örvend a művésznő házában, aki kéthúrú hangszeren játszik. Biztosan nagy haragra gerjedne, de hát ne szólj szám... hadd adja csak nyögdécselve a fennkölt poétát.

Ekkor váratlanul betoppan Meitei, bár újévi levelében megírta, hogy mennyire elfoglalt is ő mostanában.

– Nicsak, hát új stílusú verseket írogatsz? Ha sikerül valami érdekes, mutasd ám meg nekem is!

– Van itt egy egész jó próza, azt fordítom – válaszolt a mester kissé vonakodva.

– Próza? És ki írta?

– Azt nem tudom.

– Szóval névtelen. Nos, az anonimek között is igen sok remek darab van, nem szabad őket leszólni.

Mégis honnan való?

– A 2. számú angol nyelvi olvasókönyvből – válaszolt a mester nyugodt mosollyal.

– A 2. számú olvasókönyvből??? Hogy miféle olvasókönyvből?

– Úgy, ahogy mondod: amit fordítok, az a 2. számú olvasókönyvben található.

– Ne viccelj! Csak nem abban sántikálsz, hogy visszaadod a kölcsönt a pávanyelvért?

– Mit képzelsz, nem vagyok én olyan szélhámos, mint te! – sodorgatta a bajsát a gazdám, akit nem lehetett kihozni a sodrából.

– Ez olyan, mint amikor egyszer a nagy tudóstól, Szanjótól megkérdezték, olvasott-e valami jó művet újabban, ő meg megmutatta a lovásza levelét, melyben az követelte, hogy fizesse meg az adósságát, mondván, hogy ez a korabeli prózai művek közül számára a legelső. A végén még te is kifinomult szépérzékről teszel tanúságot. No, olvasd fel, és majd elbírálom.

Mindezt Meitei olyan magabiztossággal fejtette ki, mint aki a kifinomult szépérzék egyedüli letéteményese. Erre a gazdám neki is fogott a felolvasásnak, méghozzá olyan hangon, mint ahogy a Zen-papok olvassák Daitó végakarátát.

– Nehézkes óriás.

– Az meg micsoda? Nehézkes óriás...?

– A címe, ahogy mondom. Nehézkes óriás.

– De hát ez lehetetlen cím, nem is értem, hogy mit jelent.

– Mit, hát egy óriás, akinek a neve Nehézkes.

– Kicsit zavaros, de mit csináljunk, ha ez a cím, menjünk tovább. Majd jön maga a szöveg. Olvasd csak, nagyon érdekes és a hangod is illik hozzá.

– Jó, de most már ne zavarj közben!

Megbizonyosodván a figyelméről, a gazda folytatta az olvasást:

„Kate kinézett az ablakon. A gyerekek labdáznak. Egyre magasabbra és magasabbra dobják a labdát, száll, száll, száll fölfelé. Aztán leesik. Ismét feldobják. Ha megint feldobják, megint leesik. – Miért esik le vajon, miért nem száll el a magasba? – kérdezi Kate. – Mert egy óriás lakik a föld belsejében – válaszolja az édesanyja –, ő a Nehézkes óriás. Erős, és mindent magához húz. Ha ő nem húzná a földhöz a házakat, azok elszállnának. A gyerekek is felrepülnének. Nézd, hogy hullanak a falevelek. Nehézkes óriás hívja őket. Leesik egy könyv. Neki is Nehézkes óriás szólt. A labda felrepül a levegőbe, szólítja őt Nehézkes óriás, és a labda leesik.”

– Ennyi az egész?

– Aha. Hát nem jó?

– Ez az, amitől féltem. De igazad van, elfogadom: kölcsönkenyér visszajár a tocsimembóért!

– Semmiféle kölcsönkenyérről nincs szó! Valóban igen jónak találtam, azért láttam neki a fordításának. Neked talán nem tetszik? – meredt a gazdám az aranykeretes szemüvegre.

– Igazán megleptél! De csak mert nem tudtam, hogy ehhez ilyen tehetséged van. Legközelebb jobban vigyázok: most alulmaradtam. Kalapot emelek előtted.

Meitei mintha falnak beszélt volna, a gazdám nem értette, hogy miről van szó.

– Miért emelnél kalapot? Csak azért próbáltam meg lefordítani ezt az írást, mert olyan érdekes!

– Nagyon jó! Nem, ez nem lehet igaz! Olyan remekül játszod, hogy én elbújhatok melletted!

– De hát miért akarnám, hogy elbújhass mellettem? Semmi szükségem rá. Nemrég felhagytam a vízfestéssel, gondoltam, mi lenne, ha megpróbálkoznék jó írások lefordításával?

– Méghozzá olyan sikerrel, hogy össze se lehet hasonlítani a képeiddel. Azokon nem lehetett megkülönböztetni a feketét a fehértől, a messzit a közelitől! Elámítasz valósággal!

– Ha ennyire dicsérsz, még elbízom magam... – szerénykedett a mester, és még mindig nem értett semmit.

És ekkor betoppant Kangeceu ifiúr, és elnézést kért, hogy már tegnap nem tette tiszteletét.

– Ugyan, gyere csak. Épp most hallhattam egy olyan derék művet, mely mellett elhalványul a tocsimembó-féle szellemeskedés – fordult a belépőhöz Meitei professzor, hogy értse, miről van szó. Az meg azonnal belement a dologba és visszaadta:

– Nahát, tényleg?

De mivel a gazdámnak még mindig nem sejlett föl semmi, beszédtemát váltott és azt mondta:

– A napokban volt itt egy Ocsi Tófu nevű ember a te ajánlóleveleddel.

– Tényleg itt volt? A neve tulajdonképpen Ocsi Kocsi. Alapjában véve rendes ember, de vajon nem kellemetlenkedett? Egy kicsit furcsa alak ugyanis. De hát annyira erősködött, hogy mutassam be önnek...

– Dehogyan, nem zavart különösebben...

– Nem magyarázta el a neve ejtését?

– Nem, egyáltalán nem volt szó róla.

– Pedig az olyan ám, hogy bárhol kiselőadást tart a becses nevééről.

– Miféle kiselőadást? – szólt közbe Meitei, várva, hogy mi sül ki a dologból.

– Rettenetesen fontos neki, hogy a nevét kínai módra, Kocsinak ejtsék.

– Mi a csuda! – Meitei kicsippentett egy kevés dohányt elegáns dohányzacskójából.

– Mindig sort kerít rá, hogy kifejtse: nevét nem Ocsi Tófunak, hanem Ocsi Kocsinak kell ejteni.

– Különös... – A drága dohány füstje a tüdő legmélyére ömlik.

– Ez azért van, mert nagy irodalomrajongó és soha el nem szalajtaná a kínálkozó rímet. Jól illik például az Ocsi Kocsihoz a fecsi-locsi, vagy valami ilyesmi. Ezért olyan ingerült, ha valaki nem helyesen olvassa a nevét, mert ez a lehetőség így kárba vész.

– Hát ez nevetséges... – szólt Meitei professzor, a közben kedvtelve eregette tüdeje mélyéről a füstöt az orrlíka felé. A csípős füst azonban eltévesztette a kijáratot és a torkára tódult. Letéve a pipát, keservesen köhögni kezdett.

A gazda, átvéve a szót, nevetve újságolja:

– A múltkor meg a felolvasókörben hajóst alakított és a diáklányok kinevették.

– Köhő-köhő, ühü-ühü... – így Meitei professzor, miközben a pipával veri a térdkalácsát. Nekem ez egy kicsit veszélyesnek tűnik, ezért félrehúzódok. – Egyébként az a felolvasókör, ugye... a múltkor, amikor a tocsimembó-lakoma volt... beszélt nekem arról a felolvasóköréről, ugye... azt mondja, a következő, második felolvasóülésre neves irodalmárokat akarnak meghívni és hogy tisztelném meg őket a részvételemmel. Megkérdeztem, hogy megint Csikamacu darabjait akarják-e játszani, mire ő: hogy ezúttal sokkal frissebbre esett a választásuk, az Aranydémon-t^[7] akarják előadni. Hát te mit játszol benne? – kérdem én, mire ő: én leszek Omija. Jó, mi? Tófu mint Omija. Én feltétlenül elmegyek, hogy megfelelő elismerésben részesítsem.

– Az bizony érdekes lesz – nevetett Kangecu a maga sunyi módján.

– De azért ha Tófu komolyan csinál valamit, abban nem ismer tréfát. Nem úgy, mint a Meitei-félék – törlesztett a gazdám Andrea del Sartóért, a pávanyelv- és tocsimembó-pecsenyéért. De Meitei mintha észre sem vette volna.

– Bizony, én már csak olyan vagyok, mint a gjótokui húsvágó tőke... – Nevetett.

– De még mennyire, hogy olyan – szól a mester, akinek fogalma sincs róla, hogy a szólás emelkedett ízlésű fafejűt jelent, de annyi évi tanítás után nagy gyakorlata van benne, hogyan kell elleplezni, ha valamit nem ért. Így lehet az iskolai tapasztalatot az életben is gyümölcsöztetni.

– És mit jelent ez a gjótokui húsvágó tőke? – kérdezi erre Kangecu kertelés nélkül. A gazda valahová a vendég mögé nézve másra tereli a szót:

– Azt a dáliát az év végén vettem, a fürdőből hazafelé jövet, s milyen jól tartja magát még mindig.

– Az év végét említed, éppen a múlt év végén különös dolog esett meg velem – így Meitei, miközben a pipáját úgy forgatja az ujja körül, mint az utcai táncosok a botjukat.

– Mi történt? Mesélj! – A gazdám fellélegzett, mert ezzel is távolabb került a kényes kérdéstől.

Így lehattünk fültanúi, milyen különös eset történt Meitei professzorral:

– Úgy emlékszem, huszonhetedike volt, tavaly decemberben. Az imént említett Tófu meghagyta nekem tiszteletteljes üzenetét, hogy meglátogatna fennkölt művészeti eszmecsere végett, és hogy legyek odahaza. Felkészülten vártam reggeltől fogva, de a derék férfiú csak nem jött. Bekaptam valamit ebédre, majd a kályha előtt Barry Pain humoros történeteinek olvasásába fogtam éppen, amikor egyszer csak levél érkezett anyámtól, aki Sizuokában lakik. Levélben mindig – mint az öregek a gyerekeiket általában – kisfiúként kezel. Olyan komoly dolgokat köt a lelkemre, hogy vigyázzak magamra, mert ha hidegben, éjszaka kinn járok, hideg vízben mosdom, nem fűtöm rendesen a szobát, meg fogok fájni és hasonlók. Jóllehet engem nem nagyon érdekel a véleménye, könnyelmű is vagyok, mégis meghatódtam. Milyen nagy dolog is, hogy az embernek van szülője, aki törődik vele...

Egyszerre csak úgy éreztem, nem henyélhetek így tovább. Valami nagy művet kell véghezvinnem, becsületet kell szereznem nevemnek. Amíg ő él, meg kell mutatnom a világnak, hogy kicsoda Meitei professzor a Meidzsi-kor irodalmában. Alább azt írta anyám, igazán boldog lehetek, hogy míg más fiatal emberek, az oroszokkal való háború kitörvén, kemény megpróbáltatásokat szenvednek és fáradoznak a hazáért, addig én mulathatok, mintha csak egész évben farsang lenne. (Hát azért nem szórakozom én úgy, mint ahogy anyám gondolja.) Ezután következett azoknak az iskolatársaimnak, barátaimnak névsora, akik elmentek a háborúba és elesetek vagy megsebesültek. Ahogy sorra vettem a neveket, a világot egyre üresebbnek éreztem, s elhatalmasodott rajtam az emberek dolgai fölötti unalom. A legvégén pedig olyan szívszorító szavakat írt, hogy „éveim megsokasodván, vajon ez új esztendő felvirradása nem utoljára talál-e itt...”

Elkeseredéseembe egyre mélyebbre süppedve gondoltam, hogy jöhetne már Tófu, minél hamarabb,

annál jobb. Derék tudósunk azonban csak nem érkezett meg. Eljött a vacsora ideje is. Írok hát anyámnak válaszul valamit, de tizenkét-tizenhárom sornál tovább nem jutok. Bezzeg az ő levelei majd két méter hosszúak, de én kénytelen vagyok tíz-egynéhány sorral beérni, mivel többre sose futja az erőmből. Éreztem, hogy a dologtalanul eltelt nap után sajog a gyomrom. Elhatároztam, hogy megyek, bedobom a levelet, járok egyet, Tófu meg, ha jön – hadd várjon. El is indultam, de hogy, hogy nem: ahelyett, hogy Fudzsimicsó felé mentem volna, öntudatlanul is a töltés körüli városrész felé vitt a lábam. Kissé borult az este, száraz szél fújdogál a várárok felől. Rettentő a hideg. Kaguradzaka felől vonatfütty hallik, majd elhal a városrészen túl. Egyedül érzem magam nagyon. Fejemben kavarnak az alkony, a halál, a háború, az öregség és az emberi világ hiábavalóságának képei. Ilyenkor fordul elő, hogy az ember váratlanul kísértést érez, hogy felkösse magát; valami hajtja a halál gondolata felé. Egyszer csak, ahogy felemelem a fejemet a töltés irányába – hát ott állok ám ama bizonyos fenyő alatt. Magam sem tudom, mikor kerültem oda.

– Mi az, hogy ama bizonyos fenyő? – szakítja félbe mesterem az elbeszélést.

– Az akasztófenyő – húzza be a nyakát Meitei.

– Dehogy, a kónodai fenyőre csengőt akasztanak, az emberek erre a doteszambancsóira kötik fel magukat, a töltésnél – folytatja Meitei. – Azért is nevezték el akasztófenyőnek, mert régóta azt tartják róla, hogy bárki álljon is alá, kedve támad, hogy felhurkolja magát az ágára. Van ugyan a töltésen jó néhány másik fenyőfa is, de aki rászánja magát, csakis ennek az ágain akar hintálni. Évente ketten, hárman is. A többi fán nincsen meghalni kedvük. De ez olyan hívogatóan nyújtózkodik, hogy mindenki látja, mennyire megfelel a célnak. Micsoda gyönyörűséges ágak! Kár lenne őket csak úgy otthagyni, valahogy jól illenek közéjük az akasztott ember. Körülnézek, nem jön-e valaki, de szerencsétlenségemre senki. Most mit csináljak? Felkösse talán magam én? Dehogy, hiszen akkor oda az életem... nem, nem, az borzasztó lenne. Ámbár hallottam a régi görögökről, hogy lakomáikon mutatványszámba ment, ahogy az önakasztást mímelték. Az egyik felállt egy állványra, amit a másik abban a pillanatban kirúgott alóla, amikor a nyaka a hurokba került. Csakhogy előre kitervelték ám, hogy aki a hurokba dugja a nyakát, a kötelet meglazítva szerencsésen a földre huppanjon. Ha így meg lehetne csinálni, nincs ebben semmi félelmetes, gondoltam, és a kezemet az ágra téve kipróbáltam. Éppen jó felé állott. A görbülete valósággal szépséges volt. Ahogy elképzelttem magam, lágyan ringatózva a nyakamnál fogva – leírhatatlan élvezet töltött el. Tényleg meg kell tennem, de mi lesz, ha jön Tófu és hiába vár szegény? Úgy döntöttem, hogy először – ígéretemhez híven – elbeszélgetek vele, majd pedig újból visszajövök. Így aztán hazamentem.

– S ezzel vége? – kérdezte a gazda.

– Érdekes... – vigyorgott Kangecu.

– Ahogy hazaérek, látom ám, hogy Tófu nem érkezett meg. Viszont levelezőlapon kimentette magát: váratlan események miatt nem jöhet, de legközelebb feltétlenül tiszteletét teszi. Hát akkor jó! – kaptam örömmel az alkalmon, mert így nyugodtan felakaszthatom magam. Vissza tehát. Veszem a getát^[8], indulok sebesen a tetthelyre és mit látok?...

Itt Meitei megállt, és mélyen a gazdám és Kangecu szemébe nézett.

– Na, és mit láttál? – kérdezte a mesterem türelmetlenül.

– Most jön a java! – morzsolta haorijának zsinórját Kangecu.

– Azt láttam, hogy valaki már megelőzött, és ott függ a fán. Képzeljétek, micsoda balszerencse, csak egy lépéssel késtem el. Ahogy visszagondolok rá: a halál torkában voltam. Igaza lehet William Jamesnek és másoknak, akik azt állítják, hogy a tudatalatti túlnani világ és a valóság, melyben élünk,

egyfajta ok-okozati összefüggés révén kölcsönösen hat egymásra. Hát nem csodálatos ez?

Így fejezte be nagy ünnepélyesen elbeszélését Meitei. A gazdám féltében, hogy megint rászedték, kivett egy darab mocsit a tálból és a szájába tömve nyammogott rajta.

Kangecu, miközben a hibacsi hamvát egyengette nagy múgonddal és fejét fordítva vigyorgott, egész halkan így szólt:

– Hát igazán, az ember szinte el sem hinné, hogy ilyesmi megtörténhet, de velem nemrégiben valami hasonló esett meg, ezért egyáltalán nem kételkedem.

– Talán te is fel akartad akasztani magad?

– Nem, én nem akartam felakasztani magam. De az én történetem is éppen a múlt év végén, sőt ugyanabban az időben, ugyanazon a napon esett meg, ezért még csodálatosabbnak tartom a dolgot.

– Ah, ez érdekes – szólt Meitei és maga is vett a süteményből.

– Azon a napon egy ismerősöm mukódzsimai házában koncerttel egybekötött fogadást tartott az újév alkalmából – kezdte Kangecu. – Én is elmentem, vittem a hegedűmet. Tizenöt-tizenhat férjes asszony és hajadon gyűlt össze, igazán sikeres estély volt, ha meggondolom, a mostani hasonló rendezvényeket mindet túlszárnyalta. Már vége volt a vacsorának, vége a zenének, a társaság beszélgetett, az idő is későre járt, ezért arra gondoltam, búcsút veszek és hazafelé indulok, amikor odajött hozzám egy bizonyos doktor neje és halk hangon megkérdezte, van-e tudomásom róla, hogy X. kisasszony milyen beteg. Igen meglepődtem, mivel vagy három napja találkoztam a kisasszonnyal, és akkor nem látszott rajta semmi szokatlan, nem fedeztem fel rajta semmit. Kérdeztem a részleteket, mire kiderült, hogy a találkozásunk napjának estéjén heves láz lepté meg, s azóta egyre csak félrebeszél lázálmban. Ez még hagyján, de a beszédében egyre-másra előfordul az én nevem is.

Sem a gazdám, sem Meitei nem mondta, ami ilyenkor szokásos: „Ó, te szerencsés fickó!”, hanem egy mukk nélkül hallgatták.

– Hívták az orvost, az megvizsgálta, és azt mondta, hogy nem tudja, miféle betegség ez, de mivel a heves láz megtámadja az agyat, veszély forog fenn, hacsak nem sikerül valamilyen altatóval megnyugtatni. Amikor ezeket végighallgattam, egyfajta igen kellemetlen érzés hatalmasodott el rajtam. Olyan nehéz lett a szívem, mint amikor lidérces álmában úgy érzi az ember, hogy a levegő összesűrűsödve körülötte, agyonszorítja. Hazafelé menet is csak erre gondoltam és szinte elviselhetetlenül szenvedtem tőle. Az a csodás, az a virágzó, az az egészséges X. kisasszony...

– Pardon, álljunk meg egy pillanatra. Már az előbb is kérdezni akartam, kicsoda ez az X. kisasszony, aki itt kétszer is szóban forgott. Ki vele, ha meg nem sértelek, hallod-e! – szólt Meitei, s közben oldalt nézett a gazdámra, mire az is bizonytalanul csatlakozott:

– Az ám...

– Ez indiszkréció lenne az érintett személlyel szemben, így tekintsenek el tőle.

– Tehát mindvégig ilyen kusza összevisszaságokkal akarsz minket szórakoztatni?

– Kérem, ne mosolyogjanak, ez nem tréfadolog... Ahogy erre a hirtelen megbetegedett leányra gondoltam, összeszorította szívemet a „száll a szirom, hull a levél” szomorúsága. Életerőm elhagyott, tagjaim felmondták a szolgálatot, csak támolmogtam-tántorogtam, míg az Adzuma-hídhoz nem érkeztem. Megfogom a korlátot, letekintek. Árad vagy apad-e, nem tudom, csak azt látom, milyen félelmetesen kavargog alatt a fekete víz.

Hanakavado felől egy riksás érkezett, átrohant a hídon, s ahogy követtem a szememmel lámpája fényét, az mind kisebb és halványabb lett, majd a Szapporo sörgyárnál végleg kihunyott. Mikor ismét a vízre nézek, hallom, hogy a távolból, a folyóról egy hang a nevemen szólít. Ugyan ki hív engem ezen a

késői órán, nézek végig a vízen, de sötét van, nem látok semmit. Bizonyára képzelődöm, gyerünk haza, minél hamarabb! De alig tettem egy-két lépést, megint csak nevemen szólított az a bizonytalan hang. Megtorpantam és feszülten füleltem. És amikor harmadszorra ismétlődött meg a hívás, hiába kapaszkodtam a korlátba, reszkettek a térdeim. Úgy tűnt, hogy valahonnan mélyről, a folyó fenekéről jön a hang, amely határozottan ama kisasszony hangjának tetszett. Önkéntelenül is válaszoltam, s az igent olyan fennhangon mondtam, hogy amikor még a néma víztükör is visszaverte, megijedtem saját hangomtól. Riadtan körülnéztem, nem mutatkozott semmi, se ember, se kutya, se hold. A sötét éj magába ölelt és elöntött a vágy, hogy oda menjek, ahonnan a hangot hallottam, mely olyan panaszosan, segélykérően és rábeszélően ostromolt, hogy siettem a válasszal: „Rögtön jövök!” Azzal áthajolva a korláton, rámeredtem a sötét víz színére. és egyre csak szólítanak valahonnan a hullámok alól. Igen, a víz alól – gondoltam –, és felmásztam a korlátra. Ha még egyszer szólít, hát beugrom: le nem vettem a szememet a víz sodráról. A kísérteties, cérnavékony hang ekkor ismét hallatszott. Ez az! Minden erőmet megfeszítve ugrom és hullok alá, mint egy elhajított kavics.

– Végül is tényleg leugrottál? – pislogott a gazdám.

– Nem hittem volna, hogy odáig jutsz – szólta Meitei, megdörzsölve az orra hegyét.

– Ugrás után egy kis ideig nem tudtam magamról, önkívületben voltam. Amikor magamhoz tértem, noha hideg volt, mégsem éreztem semmi nedvességet, és vizet sem nyeltem. Érdekes, pedig biztos voltam benne, hogy leugrottam. Körülnéztem, és nagy meglepetésemre rájöttem, hogy elvétele az ugrást, a karfáról nem a vízbe, hanem a másik irányba, a híd közepére ugrottam, és persze nagyot csalódtam, hogy nem jutottam el a hang forrásához.

Ezzel Kangecu megint sunyin felnevetett, és ahogy szokta idegességében: egyre csak a haorija zsinórját nyűtte.

– Hahahaha! Ez aztán az érdekes, s milyen furcsán hasonlít az én történetemhez! Méltó lenne James professzor érdeklődésére. Ha tanulmányt írnánk róla „Emberi kongenialitás” címmel, nagy feltűnést keltene irodalmi körökben!... És mi lett annak az X. kisasszonynak a betegségével? – faggatózott tovább Meitei.

– Mikor két-három nap múlva ismét arra jártam, a kapuban tollaslabdázott a cselédlánnyal, betegségének pedig híre-hamva sem volt!

Mesterünk, aki kezdettől fogva némán hallgatott, ekkor mégis kinyitotta száját.

– Nekem is van egy ilyen különös esetem – szólta, mert ő sem akart alulmaradni.

– Mid van neked? – szólta kételkedve Meitei, aki nem hitte, hogy a gazdammal egyáltalán történhet valami.

– Különös esetem, ami éppen a múlt év végén történt...

– Milyen érdekes, hogy mindnyájunknak hogy összejött a múlt év vége! – vihogott Kangecu, hiányzó foga helyén a süteménnyel.

– Csak nem ugyanazon a napon, ugyanazon órában? – kötekedett Meitei.

– Nem, a dátum nem egyezik. Úgy huszadika körül lehetett – kezdett hozzá a gazdám. – A feleségem arra kért, újévi ajándék gyanánt vigyem el színházba, hogy meghallgathassa Szeccu Daidzsót. Mondtam neki, ha már muszáj elvinnem, nézze meg, mit adnak aznap, mire ő az újságból kinézte, hogy Csikamacu öngyilkosdrámáját, az Unagidani-t. Hagyjuk, mondom, mert én nem szeretem ezt a darabot, így hát aznap nem is mentünk. Másnap megint hozta az újságot, közölve, hogy ma a Horikava megy és hogy mit szólok hozzá. Azt feleltem, hogy a Horikava csupa samiszen^[9]-zene, zajos, zavaros, semmi értelme, hogy elmenjünk. Ő erre méltatlankodó arccal otthagzott. Felvirradt a

következő nap is, s a feleségem közölte, hogy ma a Szadzszúszangendó megy Szecuval és ő feltétlenül meg szeretné nézni. Fogalma sincs, hogy én ezt is utálok-e vagy sem, de most már tényleg jó lenne, ha elmennék vele, hogy ő megnézhesse. Mivel ennyire kiélezte a dolgot, mondtam neki, ha annyira akarod, hát legyen. Viszont mivel ez egyszeri fellépés, telt ház lesz, s félő, hogy csak úgy nagy hirtelen odamenvén nem jutunk be. Ilyen esetben az a szokás, hogy van a színháznak egy jegyeladással foglalkozó teaháza, ott kell jegyet igényelni. Jó hely biztosítása végett be kell járni a megfelelő igénylési utat, s mivel ezt ma már sajnos nem tudjuk megtenni, le kell mondanunk róla. Erre a feleségem vad tekintettel a következőképpen szólt: „A magamfajta nő persze nem tudhatja, hogy az igénylés milyen nehéz, de Óhara édesanyja és Szuzukiéktól a Kimijo úr anélkül jutottak hozzá remek helyükhöz, ahonnan mindent jól lehetett hallani, hogy betartottak volna bármilyen igénylési utat! Maga pedig, ha azt sem tudja elintézni, hogy egy ilyen látványosságra eljussak, bármennyire tanár is, nekem csak egy semmirekellő!”

Ezt mondta a sírós hangján. Mit csináljak, egye fene, hát menjünk. Megadtam magam, ő pedig javasolta, hogy kapjunk be valami korai vacsorát, aztán fel a villamosra, hogy négyig odaérjünk és ne kelljen tolongani. Igyekeznünk kell. Megkérdeztem, hogy minek már négyre ott lenni, mire azt válaszolta, hogy addig kell hegyet foglalni, így hallotta Szuzukiék Kimijójától. Még egyszer nyomatékosan rákérdeztem, hogy négy után már tényleg nem lehet-e, mire megerősítette, hogy nem, nem lehet. És képzeljétek, abban a pillanatban beállott a hideglelés.

– Az asszonyba? – kérdezte Kagecu.

– Dehogy, hiszen az olyan vidám volt, hogy még! Engem tört ki a nyavalya. Az az érzésem támadt, mintha léghajó volnék, melynek a lukán kiment a gáz és egyre csak zsugorodik össze, a szemem káprázott belé, mozdulni sem tudtam.

– Meglehetősen váratlan rohamod volt – állapította meg Meitei professzor.

– Ó, azt sem tudtam, hová legyek! Pedig ha a feleségem egyszer egy évben kér valamit tőlem, szeretném a kívánságát teljesíteni. Igaz, hogy sokat szidalmazom, van úgy, hogy nem szólok hozzá, csak dolgoztatom derekasán, neveltetem vele a gyerekeket, és éjt nappallá tevő fáradásáért semmit sem nyújtok viszonzásul. Pedig akkor éppen időm is volt, és a bukszámban is lapult négy-öt bankjegy. Telne belőle, hogy elvigyem, ő is szeretne menni, én is szeretném vinni. Szóval mennék, de nemhogy a villamosra szállni, még a cipőmet föl húzni sem tudom, annyira szédülök. Haj, de nagy a baj, jaj, de odavagyok, gondolom magamban, a hideg meg csak tovább ráz, hogy a szemem káprázik belé. Hamar doktorért! Az majd bead valami orvosságot, négy óráig még rendbe jöhetek. Mondom a feleségemnek, hogy küldjön Amakiért, aki az orvostudomány doktora. Szerencsétlenségemre ügyeletes lévén, még nem tért haza az egyetemi klinikáról. Csak két óra felé ér haza, azt mondják. Bajban vagyok, nagy bajban. Talán barackmagfőzetet adna, s attól biztosan rendbejönnek négy óráig. De ha egyszer a sors ellenem van, csinálhatok, gondolhatok én akármit! Hiába, elhagy a remény, hogy gyönyörködhetem az én feleségem boldogságában! Ekkor ő szemrehányóan megkérdezi, hogy végül is el tudok-e menni vele. Megyek, persze hogy megyek. Majd meglátod, négyig jobban leszek. Nyugodj meg. Gyorsan mosakodj, öltözz át, én majd megvárlak, mondtam neki, de a szívemben mélyen fészkelte valami súlyos érzés. A hidegrázás egyre jobban elővett, a szemem előtt színes karikák táncoltak. Mi lesz, ha négy óráig nem jövök rendbe, ha nem teljesítem az ígéretemet, mit kezdek ezzel a szűkkeblű nővel? Nincs benne együttérzés. Szépen vagyunk. Mit tegyek? De hát a férjnek nem kötelessége-e a feleségével szemben, hogy elmagyarázza neki: minden mulandó ezen a földön, és aki megszületett, annak meg is kell halnia? Ezzel rávezetheti a nőt a belenyugvás útjára, arra az esetre, ha

a legrosszabb bekövetkeznie. Gyorsan behívtam hát a dolgozószobámba. Megkérdeztem tőle, hogy ámbátor ő csak egy asszony, ismeri-e azt a nyugati közmondást, miszerint „there is many a slip ‘twixt the cup and the lip”^[10]. Mire ő: lehet, hogy van, aki az ilyen külföldi dolgokat érti, de nagyon jól tudhatnám, hogy ő nem ért angolul, miért akarom hát ilyesmivel csúffá tenni? Aki ennyire szeret angolul beszélni, miért nem vett feleségül egy olyan lányt, aki missziós iskolát végzett? „Soha nem láttam még ilyen kegyetlen embert, mint maga!” – fakadt ki. Mivel ennyire kijött a sodrából, elbizonytalanodtam, s nem hozakodtam elő a magam bajával.

Ti bizonyára megértitek, hogy nem volt semmi rossz szándékom azzal az angol mondással. Csakis a feleségem iránti mélységes szerelem indított erre. De hogy ő ennyire félreértelmezte, az teljesen kedvemet szegte. Hát nem érthető, hogy a hidegrázás okozta reszketés összezavarta a fejemet, s abbéli igyekezetemben, hogy megértessem vele a mulandóságról és a halandóságról szóló elméletet, hirtelen megfelejtkéztem róla, hogy a feleségem nem tud angolul? De tényleg! Teljesen akaratlanul történt. Ahogy meggondolom, ebben mégis én voltam a hibás: nyelvbotlás volt. A kudarc még fokozta a hidegrázást, csak úgy kóvályogtam belé. A feleségem pedig, ahogy meghagytam neki, ment a fürdőbe, megmosdott, kikészítette magát, a szekrényből elővette a kimonóját és felöltözött. Ott várakozott, indulásra készen. Kínosan éreztem magam. De jó lenne, ha jönne már az az Amaki, nézem az órám, már három óra. Csak egy óra van hátra négyig. „Hát akkor menjünk?” – dugta be a fejét a dolgozószobámba az asszony.

Nem szép dolog saját feleségünket dicsérni, de még sohasem láttam olyan szépnek, mint akkor. Szinte csillogott a frissen mosott bőre, fekete selyemhaorija kontrasztjaként. A szappannak és a színész látása utáni váagnak köszönhetően elárasztotta a testi és szellemi ragyogás. Ezt a vágyát feltétlenül ki kell elégítenem, gondoltam, s rászántam magam, hogy induljunk. Nekiveselkedtem, szívtam egy nagyot a cigarettámból és ekkor megérkezett Amaki tanár úr.

Hát ez remek, éppen kapóra jött. Megkérdezte, mi a panaszom, kivonta a nyelvemet, megkopogtatta a mellemet, hátamat, a szememet kiforgatta, tapogatta a koponyámat, majd kis ideig gondolataiba merült. „Valami veszélyes baj lehet” – mondtam én. Ő azonban nagy nyugalommal közölte, hogy nem talált semmi különöset. „Ugye, semmi akadálya nincs annak, hogy most rögtön elmenjünk itthonról?” – kérdezte a feleségem. „Nincsen.” Az orvos ismét elgondolkozott, majd így szólt: „Ha mégis rájönne önre a rosszullét...” „De hiszen rosszul vagyok” – mondtam én. „...akkor adok egy enyhe nyugtatót és kanalas gyógyszert.” „De hát veszélyesre is fordulhat, nem?” „Ugyan, dehogy, egyáltalán nincs semmi oka az aggodalomra. Nem szabad idegesítenie magát vele.” S ezzel otthagytott. Három óra már több, mint harminc perccel elmúlt. A cseléd elment a gyógyszerért. A feleségem parancsára futva ment odáig és futva jött visszafelé is. Körülbelül háromnegyed négykor, jóllehet addig nem éreztem ilyesmit, hányinger tört rám. Feleségem teáscsészébe készítve elém tette az orvosságot, mire a gyomromból hátborzongató csatazaj harsant. Kénytelen voltam letenni a csészét. „Jobb, ha minél hamarabb megissza!” Még sürget! Ha hamar megiszom, hamar indulni kell, ez nem jó nekem. Megadom magam, de mikor ismét ajkamhoz emelem a csészét, egy kiadós bőfögés makacsul közbejön és megakadályozza a dolgot. Nem, most nem bírom, le kell tennem, le is teszem, és ekkor a nappali faliórája, bim-bam, elüti a négyet. Négy óra, nem tétovázhatok. És akár hiszitek, akár nem, csodás módon, ahogy elütötte a négyet, egyszerre megszűnt a hányingerem, és az orvosságot minden különösebb szenvedés nélkül bevettem. Ekkor fogtam fel, milyen nagyszerű orvos is ez az Amaki doktor! A reszketés kiállt a hátamból, a szemem nem káprázott már, és mintha csak rossz álom lett volna, tökéletesen felépültem, pedig azt sem hittem, hogy fel tudok állni. Örültem nagyon.

– És ezután együtt mentetek el a színházba? – kérdezte Meitei, mint aki mit sem ért az egészből.

– Szerettem volna, de hát a feleségem megmondta, hogy négy után már nem lehet bemenni. Mit volt mit tenni... Nem mentünk el, és kész. Igazán sajnálatos, hogy a doktor nem jött tizenöt perccel előbb. Pusztán tizenöt percnyi időkülönbségen múlt, hogy én nem tehettem meg a kötelességemet és a feleségem kívánsága nem teljesülhetett. Ahogy most visszagondolok, igazán nagyon sajnálom, hogy így esett.

A mester befejezve a történetét, úgy érezte, ő is kitett magáért. Most már bátran a szemébe nézhet a másik kettőnek. Kangecu a szokásos módon nevetett a foghíján keresztül:

– Hehe, de nagy kár!

– Mily boldog lehet az asszony, ki oly derék férjjel bír, mint te! – szolt tettetett elismeréssel Meitei. A papírajtó mögött felhangzott a gazdám feleségének torokköszörülése.

Jómagam igazán komolyan hallgattam végig hármójuk beszélgetését, de, röstellem, nem hatott meg egyik sem. Az ember, hogy agyonverje az idejét, a száját koptatja, azon nevet, amin semmi nevetnivaló sincs, érdektelen dolgokon örvendezik, mi közöm nekem mindehhez? Már régóta tisztában voltam vele, hogy mesterem milyen önző és ostoba, de mivel hétköznapi oly kevés szó csúszik ki a száján, jellemének egyik-másik oldalát nem értettem igazán, ezért egy kicsit bizonytalan voltam a megítélésében, de ezt az elbeszélést végighallgatva, már határozott megvetést éreztem iránta.

Miért nem bírta ki, hogy a másik kettő beszélgetését némán hallgassa? Mert nem akart kisebbnek látszani náluknál. Mi haszna lett az üres, nevetséges fecsegésből? Nem hinném, hogy Epiktétosz indította rá.

A gazda, Meitei és Kangecu olyanok, mint béke idején a remeték. Úgy tesznek, mintha a világ dolgai nem érdekelnék őket, távol tartják magukat a tömegetől, magukba zárkoznak, akár a szélben himbálózó, felaggatott lopótökök, de valójában őket is csak a világ hiúsága és a vágyak kormányozzák. A versenyszellem és a nyerési mánia a leghétköznapibb beszélgetésükben is tetten érhető, s csak alig különböznek az olyan nyárspolgároktól, akiket henye módon szidalmaznak. Egy bordában szótték valamennyiüket, és ez, macskaszemmel nézve, fölöttébb kiábrándító. Javukra csupán annyi írható, hogy csevegésük és viselkedésük árnyalatnyival érdekesebb, mint a kevésbé leleményes teremtményeké.

Ahogy erre rájöttem, e három díszpéldány társalgását mindjárt oly unalmasnak találtam, hogy a kéthúrú hangszeren játszó művész haza felé vettem utamat. Gondoltam, megnézem, hogy van Cirmoska. A kapuról leszedték az újévi fenyődíszeket, tíz napja már, hogy elmúlt az ünnep. A tavasziasan tiszta, szép napot egyetlen felhő sem árnyékolta, a mélységes égbolt beragyogta a földet és a vizeket. Mindez a tenyérnyi kertet jobban felélénkítette, mint az újévi hajnalpír. A verandán kint hevert egy ülőpárna, de az ajtó csukva, úgyhogy arra gondoltam, a művész elment a fürdőbe. De törődtem is én azzal, hol van a művész, csak az foglalkoztatott, hogy Cirmoska jobban van-e már. Egy árva lélek sem mutatkozott sehol, felugrottam a verandára, azonmód sáros lábbal, és elnyúltam a párna kellős közepén – ez igazán jólesett. Egyre jobban elálmosodtam, feledve Cirmoskát, álomba merültem volna, de ekkor a papírfal mögül emberi hangokat hallottam.

– Helyes, köszönöm. Készen volt? – Úgy látszik, a hölgy itthon van.

– Ó, igen, asszonyom, bocsánat, hogy megvárakoztattam. Elmentem az oltárfaragóhoz, aki azt mondta, épp akkor készült el vele.

– Hol van, mutasd! Jaj de szépen sikerült! Nem fog lehámlani az aranyozás?

– Megkérdeztem. Azt mondta, hogy a legfinomabbat használta, olyan lélektáblát csinált, ami még

egy emberénél is különb. És azt is mondta, hogy tisztéleti feliratát kurzív jegyekkel festette fel, mert az szebb.

– Hamar, tegyük az oltárra, gyújts előtte füstölőt.

Felálltam a párnán: csak nem történt Cirmoskával valami szörnyűség? Ekkor csengettyűszó után az úrnő hangja hallatszott:

– Ó, irgalom a Hűség Magasztos Cicaleányának! Ó, könyörületes Buddha! Ó, könyörületes Buddha! Gyerünk, te is könyörögj érte!

Csingiling!

– Ó, irgalom a Hűség Magasztos Cicaleányának! Ó, könyörületes Buddha! Ó, könyörületes Buddha!
– hallatszott most már a cseléd hangja is.

Valami hirtelen belém hasított. Valósággal megkövültem álltomban a párnán, a szemem kimeredt.

– Bizony, rettenetes, ami történt. Pedig eleinte csak egy kis megfázásnak látszott, ugye, nagyságos asszony?

– De a gyógyszertől, amit Amaki doktor adott, jobban lett.

– Amaki doktor úr volt az oka, mert semmibe vette a mi kis Cirmoskánkat!

– Nem szabad ilyesmivel vádolni a másik embert. A sors rendelte így.

Úgy látszik, Cirmost is Amaki doktor kezelte.

– Meg aztán főként az volt itt a baj, hogy a főutcában lakó tanáréktól az a mocskos kandúr folyton kerülgette.

– Úgy bizony, az az ocsmány okozta Cirmoska vesztét.

Szerettem volna ehhez hozzátenni valamit a magam védelmében, de beláttam, hogy itt most nyugton kell maradnom, lenyeltem hát és tovább figyeltem. Kis szünet után a beszélgetés így folytatódott.

– A világ nem úgy megy, ahogy mi szeretnénk. Egy olyan csodás cica, mint Cirmoska, korán elhal, míg az olyan silányság, mint az a mocskos kandúr, egészségesen folytatja üzelmeit...

– Úgy van bizony, ahogy mondani tetszik. Az elhunythoz hasonlóan aranyosat lámpással sem lehetne találni.

Azt mondja: elhunyt, ahelyett, hogy kinyúlt. Úgy látszik, ennek a cselédnek a fejében a macska és az ember egyazon fajzat. Amikor ilyeneket beszél, a képe is szörnyen hasonlít a macskanépéhez.

– Bárcsak Cirmoska helyett...

– ...a tanárék mocskos kandúrja fordult volna föl, akkor bizony rendjén lenne minden!

Hát, ha „rendjén lenne minden”, akkor én kissé bajban lennék. De mivel nincsen semmi tapasztalatom a halálról, nem tudhatom, ízlenék-e vagy sem. Bár a múltkor, amikor nagyon fáztam, belebújtam abba a dézsába, amelybe a csak félig elégett faszenet rakják, a cseléd meg, nem sejtve, hogy benne vagyok, rátette a fedőt. Még rágondolni is rossz, milyen rettenetes volt. Fehérke egyszer elmagyarázta, hogy ha az efféle gyötrelem elég sokáig tart, a végén bekövetkezik a halál. Azt nem bánám, ha Cirmoska helyett meg kellene halnom, de ha fájdalom nélkül nem lehet meghalni, akkor én nem kérek belőle bizony senki kedvéért sem!

– Mégis, ha cica volt is, megkapta a paptól a végtisztességet s a halotti nevet, nem lehet hát oka panaszra.

– Bizony, nagyságos asszony, ő igen szerencsésnek mondható. Legfeljebb annyit hozhatnék föl, hogy annak a papnak az imádsága nem volt elég komoly.

– Bizony hogy túl rövid volt! Meg is kérdeztem azt a papot a Gekkei-templomból, nem túl hamar végezte-e be, mire azt válaszolta, hogy megtett minden tőle telhetőt, egy macska ennyivel is bőven

bejuthat a Paradicsomba.

– Micsoda? Persze, ha az a mocskos kandúr...

A cseléd állandóan csak így emleget! Kezd már idegesíteni, hogy még mindig nincsen nevem. Micsoda udvariatlanság!

– Az olyan gonosz, hogy akármilyen áhítatos imákkal temetik is el, úgyse nyugodna békében.

Nem tudom, azután hány százszor neveztek még mocskos kandúrnak, mert a se vége, se hossza beszéd közben otthagytam őket, és lelökve a párnát a verandáról, leugrottam a földre. Ott pedig mind a nyolcvannyolcezer-nyolcszáznyolcvannyolc szál szőrömet felborzolva megráztam magam, s azontúl környékére se nézem a kéthúrú hangszeren játszó művésznő házának. Azóta talán már ő maga is kénytelen volt elszenvedni a túl rövid halotti imát a Gekkei-templom papjaitól.

Mostanában már ahhoz sincs kedvem, hogy elmenjek hazulról. A világ valahogy olyan fárasztó. Nem is vagyok különb semmirekellő gazdámnál. Már magam is kezdem azt hinni, hogy egy hajdani szerelmi csalódás miatt veszi be magát folyton a dolgozószobájába.

Még egyetlen patkányt se fogtam, ezért Ó-szan, a cseléd azt javasolta, kergessenek el a háztól. A gazda azonban tudja, hogy én nem akármilyen macska vagyok, ezért békességben henyélhetek tovább. Mély hálával viseltetem irántam való szívességéért, s elhatároztam, hogy nem habozok kifejezni csodálatomat eszessége okán.

Azt nem veszem már különösebben a szívemre, ahogyan a cseléd a maga tudatlanságában bánik velem.

Ó, ha akadna egy olyan művész, mint Hidari Dzsingoró^[11] volt, és megfaragná szobromat egy szentély oszlopára, vagy egy japán Steinlein, aki vászonra festené képmásomat, bezzeg rádöbbennének lelki sötétségükre és végre elrestellnék magukat!

Harmadik fejezet

Cirmoska halott, Setét nem jöhet szóba társnak, így kissé elhagyatottnak érzem magam... de ez nem is kínoz annyira, ha belegondolok: igen jól összeismerkedtem az emberekkel. Valaki például a múltkor megkérte a gazdám, hogy küldjön személyemről fotográfiát neki, a napokban pedig egy másik különleges okajamai kölesgombócot juttatott el külön az én számomra. Ahogy egymás után szembesülök az ember szimpátiájának jeleivel, lassan megfelejtkezem róla, hogy macska volnék. Egyszer – nem is tudom már, mikor – olyan érzésem támadt, hogy létem a macskáétól az emberi felé közeledik. Épp ezért mostanában már eszem ágában sincs, hogy harcba hívjam fajtámat a kétlábúak ellen.

Néha-néha már mintha ember volnék magam is... reménnyel tölt el önnön fejlődésem. Nem mintha lenézném népemet, mégis odafordulok inkább, ahol rokonszenvet és kétségtelen erőt érzek. Ez nyújt számomra biztonságot. Ezért aztán dühítene persze, ha az ember iránti növekvő hajlandóságomat egyesek állhatatlanságnak, álnokságnak vagy hűtlenségnek bélyegeznék. Vannak ugyan, akiknek folyton ilyesmiről jár a szájuk, pocskondiázzák az embert – élhetetlen, prűd alakok. Én megpróbálok átlényegülni, nem azért, mert terhes a Cirmoskával vagy Setéttel való azonos származás közössége, hanem mert büszke vagyok rá, hogy az emberhez tartozom. Már-már emberi göggel bírálom el gondolataikat, szavaikat és cselekedeteiket. Véleményem szerint ez egészen természetes. Csakhogy amíg jómagam a tudatosságnak ilyen magas fokára vergődtem, sajnos a gazdám, mit sem törődve ezzel, annyiba vesz, mint egy közönséges macskakölyköt. Köszönni nem köszön, meg se szólít... a kölesgombócokat is úgy fölfalta, mintha az övé lett volna. Meg a fényképet sem csináltatta meg rólam, hogy elküldje. De hát a gazda a gazda, én meg én vagyok. Mit csináljak: logikus, hogy vannak nézetkülönbségeink.

De most már aztán tényleg megemberesedve bevallom, nehezemre esnék eztán csupán a macskák viselt dolgairól beszélnem, hiszen kikupálódttam közülük. Már bocsánat, de ezentúl csak olyan személyek ügyeiről fogok tudósítani, mint Meitei vagy Kangecu urak.

Egy szép vasárnapon a mester kijött a dolgozószobájából, letelepedett mellém, elhelyezte a tuskövet, az ecsetet, a papírt, majd hason fektében sóhajtozásba fogott. Talán valami új művet akar a világra hozni, azért ad ilyen különös hangokat, gondoltam, és figyeltem. Csakugyan elkezdte, méghozzá határozott vonásokkal.

„Illatos füstölő.”

Nocsak, újmódi vers vagy haiku, mi lehet ebből? Mindenesetre a gazdámtól egészen szellemes. Míg ezt végiggondolom, máris fut az ecsetje tovább:

„Arra gondolok mostanában, hogy írok valamit a néhai Természet Hívéről.”

De itt aztán megtorpan az ecset és nem akar továbbmozdulni. A mester csak fogja, a feje is félrebillen. Látszik, hogy nincs már különösebb ötlete.

Nyalogatja az ecsetet. Mikor már a szája fekete, egy kört kanyarít alulra. Kétszer belebök, az a két szem. Majd következik az orr, két kis orrluk és egy oldalvonással száját is csinál. Hát ez így nem lesz se próza, se haiku. Ő is elégedetlennek látszik, mert a feje a helyére billen. Új sort nyit. Valahogy azt gondolhatja, hogy ezzel már csak úgy folyik majd belőle a kínai vers. Íme:

„A néhai Természet Híve a végtelen űrt kémleli, Konfuciusz mondásait olvassa, sült krumplit fal, és folyik az orra.”

Ahogy így nyersben leírta, fogta és minden különösebb szemérem nélkül hangosan elszavalta, s tőle

szokatlan módon felnevetett:

– Hahaha! Nagyon jó! De azért az orrfolyás egy kissé erős. Kitörlöm.

S azzal egy vonással áthúzta. Aztán még egy vonással, majd még eggyel, sorjában... mit sem törődve azzal, hogy elfogyasztja az üres helyet, még vagy nyolc vonást rótt egymás mellé. Amikor a papíron nem maradt több hely, letette az ecsetet és olyan arckifejezéssel sodorgatta a bajszát, mintha azt mondaná: Ide nézzetek, így jönnek ki a bajuszomból a mondatok! Éppen lefelé pödörte, mikor kilépett a nappaliból az asszony, és leült a férje orra elé.

– Kérem szépen... – szólította meg.

– Mi van? – A gazda hangja úgy kongott, mint a víz alá süllyedt gong.

A feleségének nem tetszett ez a válasz, és újra kezdte az egészet:

– Kérem szépen...

– Mi van már!? – Így a mester, miközben az orrába benyúlva, a hüvelyk- és mutatóujjával nagy hirtelen kirántott néhány szőrszálát.

– Elfogyott a havi pénzünk...

– Az nem lehet, hiszen az orvost, a patikust, de még a könyvesboltost is már a múlt hónapban kifizettük. Erre a hónapra is kellett hogy maradjon tehát valami.

Így szólt a mester, miközben az orrából előrántott szőrszálakat csodálta, mint valami világcsodát. Az asszony folytatta:

– Mert maga már nem eszi meg a rizst, hanem kenyérre tért át, s hozzá még dzsemet is nyalakodik!

– Na és hány üveggel nyalakodtam el?

– Ebben a hónapban nyolcat kellett vennem.

– Nyolcat? Nem is emlékszem, mikor ettem volna annyit.

– Mert nemcsak maga nyalakszik, hanem a gyerekek is.

– Akármennyit ettünk, öt-hat üvegnél több nem lehetett – szögezte le a gazda és nagy nyugalommal ragasztotta szőrszálait a kéziratpapírra, s azok úgy megálltak ott egymás mellett, mint a gombostűk. Ettől ő maga is meghökkent egy kicsit, rájuk fuvintott, de a szőrszálak jól megragadtak a helyükön, nem akartak elrepülni.

– Csöknyösek, mint a fene. – A gazda még nagyobb odaadással fújta őket.

– És nemcsak a dzsem, más mindenfélét is kellett vásárolnunk – folytatta az asszony, szemmel láthatóan elégedetlenül a dolgok állásával.

– Meglehet – vetette oda a mester és újabb szőröket ráncigált elő az orrlikából. Feketés az egyik, veres a másik, mindenféle színűek... és az egyik fehér! A gazda úgy meglepődött, hogy a szája is tátva maradt a nagy csodálkozásban. Az ujja közé csippentve felmutatta az asszonynak.

– Fúj, de undorító! – A nő arca megrándult és ellökte a férfi kezét.

– Ide süss! Ősz orrszőr! – A gazda egészen odavolt.

Végül az asszony nevetve visszament a nappaliba, s ezzel a gazdasági kérdés elodázódott. A mester megint a néhai Természet Hívének szentelhette magát.

Ezzel megvolnánk, könnyebbült meg, miután sikerült nejét az orrszőrökkel elúznia, de szőrözés miatt az írás egyre sürgetőbb lett és az ecset csak nem mozdult.

– A „sült krumplit fal” itt olyan felesleges, mint kígyónak a láb, tehát kihúzom! – szólt és a sort kiirtotta. – Az „illatos füstölő” sehogyan sem jön ide. – S ennek sem irgalmazott. Végül csak annyi maradt meg, hogy:

„A néhai Természet Híve a végtelen úrt kémleli, és Konfuciusz mondásait olvassa.”

A gazda is valahogy kevesellhette ezt, de, gondolta, a fene a prózába! Jó vastagon fogó ecsettel orchideát kanyarított a papír aljára, aláírásnak, rossz festő módjára. Ezzel aztán úgy elrontotta az egészet, hogy jobban se kell. Ekkor megfordította a lapot és ezt írta a hátára:

„A végtelen úrben született, kémlelte, majd beleveszett. Íme, a néhai Természet Híve. A végtelen úr.”

Amint ezt a nem túl értelmes szöveget papírra vetette, beállított Meitei, aki jó szokása szerint úgy tekintette a másik hajlékát, mintha sajátja lenne, s ezért nem igényelt hívást vagy útbaigazítást, odatalált maga is. Volt úgy, hogy éppenséggel a konyhaajtó felől kukkantott be hívatlanul. Tán már születésekor lehullottak róla a gátlás, tartózkodás, félelem és gyötrődés nyűgei.

– Na mi van? Megint rád jött a Nehézkedés? – kezdett hozzá a kérdezősködéshez, pedig még le sem ült.

– Ugyan már, nem írhatok folyton Nehézkedés óriásról! A néhai Természet Hívének epítáfiumát fogalmazom éppen – nagyzott a gazdám.

– Ez valami olyasféle halotti név, mint a Véletlen Gyermekek? – kérdi a maga fecsegő modorában Meitei.

– Van valaki, akit Véletlen Gyermekek hívnak?

– Persze hogy nincs, de azt hittem, hogy valami ilyesfélét akarsz mondani ezzel a névvel.

– Én nem tudok semmiféle Véletlen Gyermekekről, de a néhai Természet Hívét te is ismerted.

– Én? Azt se tudom, mi fán terem! Micsoda egy név ez! Még hogy a Természet Híve!

– Szorozakit hívták így. Az egyetemet elvégezve a végtelen tér elméletének kidolgozásán fáradozott, de annyira, hogy a túlfeszített munka miatt végül is hashártyagyulladását kapott és meghalt. Szorozaki bizonyos értelemben közeli jó barátom volt.

– Ha jó barátod volt, hát az volt, én nem bánom, de ki ötlötte ki neki ezt a fellengzős halotti nevet?

– Én. Én magam. Végtére is nem hangzik rosszabbul, mintha a pap adta volna – szólta a gazda, abban a hiszemben, hogy az általa kitalált halotti név egész elegánsan hangzik. Meitei csak nevetett, s így szólt:

– Add csak ide azt a sírfeliratot! – A kéziratot megkapván, nagy hangon olvasni kezdte:

– Hogy azt mondja: „A végtelen úrben született, kémlelte, majd beleveszett. Íme, a néhai Természet Híve. A végtelen úr.” Hát tényleg, ez így jó. Szorozakinak éppen megfelel.

A mester boldog volt.

– Tényleg jó?

– Ezt a feliratot fel kell vésni egy káposztáskőre és a templom mögött elhelyezni, hogy bárki kipróbálhassa rajta az erejét, fel tudja-e emelni. Mert elegáns és finom, maga a megboldogult is örülne neki.

– Erre gondoltam én is – felelte a mester a legkomolyabb ábrázattal.

Majd hirtelen így szólt.

– Nekem most egy kis dolgom van, de rögtön jövök, várj meg itt, játszódjál a macskával. S azzal meg sem várva Meitei válaszát, elviharzott. Nem nézhettem közönnyel, hogy Meitei váratlanul ilyen furcsa vendéglátásban részesült, ezért nyájasan rányávoztam, és megpróbáltam az ölébe mászni.

– Hű, de kövér vagy! – És tapintatlanul fölemelt a levegőbe a nyakam bőrénél fogva. – Az ilyen lábát lógató jószág nemigen fog egeret. – Látszott, hogy nem éri be társasággal, mert átszólt a szomszéd szobába: – Asszonyom, megeszi ez a cica az egeret?

– Egeret azt nem, de a mocsit igen, még táncot is jár hozzá.

Meglepő, hogy így felhánytorgatja régi botlásomat. Az ég és föld közt lebegve kissé kínosan érintett. Ugyanis Meitei még mindig nem engedte le a földre személyemet.

– Csakugyan látszik az ábrázatán, hogy képes táncolni, de szerintem egyebekre is képes, mert alattomos a természete. Hasonlít a régi képeskönyvekben szereplő macskadémonra. – Ilyen helytelenségeket állított rólam, időnként az asszony felé fordulva s hozzá intézve szavait. Az meg, ha vonakodva is, de letette a kötését és bejött.

– Elnézést kérek a várapoztatásért, nemsokára megjön. – Friss teát töltött és Meitei elé csúsztatta.

– Hová ment vajon?

– Ő sose mondja meg, merre jár, én nem tudhatom, talán a doktorhoz mehetett...

– Ó, Amaki doktorhoz! Szegény Amaki, szép kis beteget vett a nyakába.

Erre az asszony nem tudott mit válaszolni, hümmögött. Meitei nem akadt meg ezen, hanem folytatta a kérdezősködést.

– Hogy van mostanában? Nem javul egy kicsit a gyomra?

– Javul-e vagy sem, fogalmam sincsen. Akárhogy is kúrálja Amaki doktor, ha annyi lekvárt eszik, úgyse jöhet rendbe. – Az asszony szabad folyást engedett férje iránti elégedetlenségének.

– Csakugyan lekvárt nyalakodik? Akár egy gyerek...

– És nem elég, hogy ezt csinálja, hanem mostanában reszelt tormát is eszik, mondván, hogy jót tesz a gyenge gyomrának.

– Megdöböntő... – álmétkodott Meitei.

– Mert valahol egy újságban azt olvasta, hogy a reszelt tormában benne van a gyomorgyógyszerének az anyaga.

– Milyen leleményes! Szóval a tormával ellensúlyozza a lekvár rossz hatását! Nahát... hahahaha! –

Meitei szemmel láthatóan nagy élvezetét lelte az asszony elbeszélésében.

– A múltkor a kicsit is megetette vele...

– Dzsemmel?

– Nem, reszelt tormával – most képzelje. Azt mondja neki: „gyere csak, finomat ad neked a papa...”

Gondoltam, csak dédelgetni akarja egy kicsit, de hogy ilyen ostobaságot csináljon! A múltkor a másik kislányunkat meg felültette a fiókos szekrényre!

– Milyen leleményes! – Meitei bármit hallott, mindenben a leleményességet kereste.

– Nincsen abban semmi leleményesség! Egy három-négy éves kislánnyal nem lehet ilyen vad dolgokat csinálni!

– Jól van, hát ezt túljátszotta, de alapjában véve nem akarhatott rosszat.

– Még az hiányozna, hogy szándékosan tegye! – Az asszony méregbe jött.

– Ugyan, nem kell annyit panaszkodni és akkor ki lehet bírni, ez a lényeg. A férje nem szórja a pénzt szórakozásra, nem törődik vele, milyen ruhát visel, józan életű, családjának élő férfiú. – Meitei könnyedén prédikált vizet.

– De kérem, éppen ellenkezőleg...

– Hogyan? Titkos bűnei lennének? Micsoda romlott világban élünk...

Meitei megint megjátszotta a mit sem sejtő ártatlant.

– Hát éppen nem szórakozza el a pénzt, de például bolondmód vásárolja a könyveket, amiket nem is olvas el. Megy a Marudzenbe, hordja haza őket kötetszám, de a hó végén olyan képet vág, mint aki semmiről sem tud. A múlt év végén is úgy összegyűlt a sok számla, hogy azt se tudtam, mit csináljak.

– Mit számít az, mennyi könyvet vásárol! Amikor jönnek a számlákkal, azt kell mondani, hogy

hamarosan kifizeti őket, s akkor elmennek.

– De hát a végtelenségig nem lehet elodázni...

Az asszony levertnek látszott.

– Akkor mondja meg neki egyenesen, hogy csökkentse a könyvvásárlást.

– Miért, azt hiszi, hogy hallgat rám? A múltkor is azt mondta: „Nem vagy méltó arra, hogy tudós felesége légy, mert fogalmad sincs a könyvek értékéről. Hallgass meg okulásul egy történetet a régi Rómáról.”

– Hát ez érdekes. Miféle történetet? – Meitei felélénkült. Az asszony panaszai nem sok részvétet váltottak ki belőle, de a furcsaságok felkeltették az érdeklődését.

– Valami Tárkony király élt egyszer Rómában...

– Tárkony? Ez egy kissé furcsán hangzik.

– Nem ismerem én ki magamat ezeken a külföldieken, de úgy mondta, hogy ez a hetedik volt közülük.

– Még így is furcsa: Hetedik Tárkony? Na de halljuk, mi történt vele.

– Ha tudja, hogy mit jelent, mondja meg nekem is! Nem szép, hogy csúfolódásával zavarba hozza az embert – utasította rendre az asszony Meiteit.

– Ééén? Hát olyan vagyok én, aki csúfolódna? Nem lenne szép tőlem. Hiszen éppen azt akarom mondani: milyen remek név ez a VII. Tárkony! Ööö... Várjon csak. Azt mondja, a hetedik. Nem emlékszem biztosan, de valószínű, hogy Tarquinius Superbusról vagyis a Büszke Tarquiniusról van szó. De hát nem mindegy? Mi lett azzal a királlyal?

– Egy Szibilla nevű nő elment ehhez a királyhoz és felkínált neki kilenc könyvet.

– Aha...

– Mikor megkérdezte, hogy mennyiért adja őket, azt válaszolta, hogy bizony drágán, és olyan árat szabott, hogy a király arra kérte, engedjen egy keveset belőle. Mire az asszony nagy hirtelen hármat belevetett a tűzbe.

– Borzasztó!...

– És utána megmondta, hogy jóslatok és effélék voltak bennük, melyeket máshol fellelni nem lehet.

– Hűha...

– A kilencből hat lett, tehát az árából is engednie kellett volna. De a nő nem adta alább a kilenc áránál, sőt! amikor a király ezt esztelenségnek nevezte, nyugodtan a tűzre vetett még hármat. Hát a maradék mennyibe kerül? A válasz megint csak: annyiba, mint a kilenc. Mit volt mit tenni, a király megvette a maradékot drága pénzen, attól való félelmében, hogy a nő megsemmisíti az egészet, akár a többi hat kötetet... Én értem, hogy arról van itt szó, milyen értékes valami a könyv, de hogy nekem ebből mi a jó...?

Az asszony vitára akarta ingerelni Meiteit, de ez a nagyszerű elme most késlekedni látszott. Előhúzta a zsebkendőjét és meglengette előttem, hogy játsszam vele. Valami azonban hirtelen mégis az eszébe juthatott, mert felkiáltott.

– De asszonyom! A férje tulajdonképpen azt akarja, hogy az emberek tudósnak, vagy valami effélének tiszteljék, azért veszi a könyveket, azért körmöl annyit! A múltkor is belenézek egy irodalmi folyóiratba, hát látom, hogy Kusami úr nevét emlegetik!

– Ez igaz?! – Az asszony egészen megváltozott, hiszen általában egyik nőnek sem mindegy, milyen híre-neve van az urának. – És mit mondtak róla?

– Mit is? Hát, néhány sor volt az egész. A lényege: ahogy Kusami ír, az olyan, akár a vízfolyás,

vagy a felhők futása!

– Csak ennyi? – A nő kissé elmosolyodott.

– Így folytatódott: „Felcsillanása pillanatában ki is alszik, és megsemmisülve örökre elfelejt visszatérni.”

Az asszony furcsa képet vágott és bizonytalanul megkérdezte:

– Ez dicséret?

– Nos... igen, egyfajta dicséret... – És Meitei nagy nyugalommal az orrom elé lógatta a zsebkendőjét.

– Jó, hát ha a könyvei szükségesek a kenyérkeresethez, mit csináljak, de miért olyan bogaras?

– Bogaras egy kicsit valóban. De akik a tudománynak szentelik magukat, mind azok egy kicsit. – Meitei észlelte, hogy az asszony új irányból akar támadni, ezért semmitmondó válaszába egyetértést és mentegetést is kevert.

– Képzeld el, a múltkor is mit csinált! Hazajött az iskolából, de rögtön el is kellett valahová mennie, ezért teljesen felöltözve ült le enni. Restellt levetközni, majd újból mindent fölvenni! Leült a kisasztalára, az edényes tálcát felrakta a kotacu^[12] állványára és elégedetten szemlélte, miközben én ott kuporogtam a padlón, kezemben a rizsesfazékkal. Hát ez aztán vicces dolog, mondhatom...

– Ez éppen olyan, mint amikor régen a hadvezérek csata után leültek megszemlélni a levágott fejeket. Ez a Kusami! Nem lenne Kusami, ha nem tette ilyeneket! Amit ő csinál, az sohasem szokványos... – dicsérte kínjában Meitei a barátját.

– Mi szokványos, mi nem, azt egy asszony el nem döntheti, de akárhogy is, furcsán viselkedik.

– Még mindig jobb, mintha szokványosan jól nevelt lenne.

Hogy Meitei ennyire makacsul védte, az asszonyban felülkerekedett az elégedetlenség.

– Egyáltalán mi az a szokványosság, amiről mostanában mindenki annyit beszél? – követelte kihívóan a szokványosság pontos meghatározását.

– Hát az olyan izé... hát igen, kicsit nehéz megmagyarázni...

– Nahát, ha ennyire megfoghatatlan, akkor mi a rossz benne?

Az asszony női logikájával sarokba szorította ellenfelét.

– Egyáltalán nem megfoghatatlan, sőt, tökéletesen világos, csak megmagyarázni nehéz!

– Szóval maga mindent, ami nem tetszik, szokványosnak nevez? – A nő vaktában eltalálta. Meitei számára nem maradt más kiút, mint hogy tényleg meghatározza a fogalmat.

– Például szokványosnak nevezhető az olyan ember viselkedése, aki édes tizenhat esztendő lánykák után epekedik, de semmit sem tesz, csak hentereg otthon és ábrándozik. Ha szép az idő, nem jut egyéb az eszébe, mint hogy szakés flaskával a zsebében a folyóparton tekeregjen.

– Miért, vannak ilyen emberek? – kérdezte az asszony kissé elbizonytalanodva, mivel egy szót sem értett az egészből. Végül megadta magát: – Túl bonyolult ez nekem, fel nem foghatom.

– Vagy például egy Bakin-hős^[13] törzsére illesszünk egy olyan fejet, mint Pendennis őrnagyé, és egy-két évre tegyük ki az európai levegő hatásának.

– Így létrejön a szokványember?

Meitei erre csak nevetett.

– Sőt még kevesebb fáradsággal is létrejöhet. Tegyük egy iskolás fiú törzsére egy boltossegéd fejét, majd osszuk az egészséget kettővel, és kész a szokványember.

– Csakugyan? – csóválta az asszony a fejét és látszott rajta, hogy nem nagyon tudták meggyőzni.

Ekkor, bár észre sem vették, mikor lépett be, megjelent a gazdám és leült Meitei mellé.

– Te még itt vagy?

– Mi az, hogy még itt vagyok? Nem te mondtad, hogy mindjárt visszajössz, várjalak csak meg?!

– Látja, mindig ilyen! – mondta a feleség Meiteinek.

– Míg távol voltál, mindent megtudtam rólad! – Így a barát.

– Csak ne beszéljenek a nők folyton annyit. Ilyenkor érzem, milyen jó lenne, ha némelyik ember olyan csendben tudna maradni, mint a macska – simogatta a gazdám a fejemet.

– Hallom, hogy a kisbabával reszelt tormát etettél.

– Ühüm – mondta a mester és nevetett. – Igaz, hogy kicsi még, de ezek a mostani csecsemők okosak ám. Most már, ha megkérdezem tőle: „hol csíp, kisfiam?“, rögtön kidugja a nyelvét. Hát nem különös?

– Ez olyan kegyetlenül hangzik, mintha kutyát idomítanál... Egyébként most jut eszembe, mindjárt itt lesz Kangecu.

– Kicsoda? Kangecu? – hökkent meg a gazda.

– Bizony, Kangecu. Írtam neki egy lapot, hogy délután egy órára legyen Kusamiéknál.

– Miféle dolog ez, hogy megkérdezésem nélkül csak úgy meghívod hozzám Kangecut?

– Na, nem én találtam ki, hogy idejöjjön, Kangecu saját kérése ez! Ugyanis előadásra készül a Fizikusok Társaságában. Kérte, hogy hallgassam meg, és én arra gondoltam, remek, bizonyosan Kusami is meg akarja hallgatni. Na hát ezért hívtam meg hozzád! Neked mindig van időd – nem igaz? Soha sincsen semmi programod. Hidd el, érdekes lesz. – Meitei azt hiszi, ért hozzá, hogyan kell a mestert irányítani.

– Nem is konyítok a fizikához, minek hallgassak róla előadásokat?

A gazda még mindig nem tért magához Meitei arcátlansága miatt érzett felháborodásából.

– Pedig nem olyan száraz téma ám, mint például a mágnesség vagy efféle. A témája nevezetesen az „Akasztás mechanikája”, ami minden elképzelést felülmúlóan érdekes, s ezért felettébb érdemes a meghallgatásra. Az ám!

– A magadfajta, aki már egyszer fel is akarta hurkolni magát, lehet, hogy érdeklődéssel hallgatja az ilyesmit, de én...

– Te persze, akit még a színházba menéstől is kilel a hideg, végig sem tudnád hallgatni, igaz? – ugratta Meitei, amire az asszony nevetve a férjére nézett és otthagya őket. A mester nem válaszolt semmit, csak a fejemet simogatta némán és ezúttal igencsak gyengéden.

Vagy hét perc múltán megjelent Kangecu úr. Az esti előadás tiszteletére frakkot öltött, tisztára mosott magas gallért viselt, s ezzel férfiúi megjelenése jó húsz percenttel emelkedett.

– Elnézést, hogy késtem kissé! – üdvözölte a jelenlévőket és kényelmesen elhelyezkedett.

– Minden percben vártunk már, láss hozzá tehát késedelem nélkül! Igaz? – Meitei ránézett a mesterre, aki nem túl lelkesen hümmögött valamit. Kangecunak nem volt sietős.

– Kérhetnék egy pohár vizet?

– Remek, épp úgy csinálod, mint az igazi előadók! Most már csak az hiányzik, hogy megtapsold magad! – járatta a száját Meitei. Kangecu elővonta belső zsebéből a kéziratát és nagy nyugalommal így szólt:

– Mivel ez a szokás, hadd jelentsem ki, hogy várom majd a szíves észrevételeket. – Azzal a papírt maga elé helyezte, s belekezdett előadása főpróbájába:

„Bűnözőket kötélt általi halálra ítélni általában az angolszász népek között dívik. Ha azonban a régi időket tekintjük, főként öngyilkossági eljárásként került rá sor. Bűnözők kivégzésére a zsidók például

a megkövezést alkalmazták, és amint az Ószövetség tanulmányozása rávezet, az akasztás szó jelentése egyenlő volt azzal, hogy a kivégzett bűnözőt fellógatták a vadmadarak és vadállatok prédájául. Hérodotosz tudósít arról, hogy a zsidók Egyiptomból való kivonulásuk előtt mennyire irtóztak az éjszakára csupaszon kitett tetemek gondolatától. Az egyiptomiak ugyanis a fejétől megfosztott bűnözők törzsét keresztre szegezték, és éjszakára kinnhagyták. A perzsák...”

– Te, Kangecu! Nem látod, mennyire elkanyarodtál az akasztástól? – avatkozott közbe megint Meitei.

– Ha kérhetném még egy kissé szíves türelmüket, rögtön elérkezem a főétel taglalásához. „Szóval a perzsák.. ők is a keresztre feszítést alkalmazták halálbüntetésként. Ám az már nem ismeretes, hogy elevenen vagy holtan szögezték-e fel az elítéltet...”

– Kit érdekel? – A gazdám nagyot ásított unalmában.

– „...nem akarnám kihasználni tisztelt hallgatóságom türelmét, pedig még ezeken kívül szerettem volna jó egynéhány dolgot megemlíteni...”

– Te, Kusami, nem hangzanék jobban ehelyt az, hogy „visszaélni a türelemmel”, mi? – Meitei mindig akadékoskodik, de a gazdám nem tudta kikököteni a közönyéből, mert csak annyit válaszolt rá:

– Ugyan, hát nem mindegy?

– „Nos, hadd térjek rá mondókám lényegére...” – hangzott tovább az előadás, de Meitei ismét közbeszólt:

– Mondókája a vásári mutatványosnak van, egy előadó beszéljen nekünk választékosabban!

– Ha a mondóka közönséges, mit mondjak helyette? – kérdezte Kangecu már kissé sértődött hangon.

– Meiteinél sose tudni, komolyan beszél-e, vagy csak össze akar kavarni. Hagyd őt, Kangecu, hadd lovagoljon a szavakon, te meg folytasd! – vágta el nagy hirtelen a gazdám a vita fonalát.

– Haragos mondókád végére érve netán meglelted a szomorúfüzet? – Meiteinek megint sikerült zavart kelteni ezzel az obskurus haikura tett utalással. Kangecu akaratlanul is nevetésben tört ki.

– „Kutatásaim során felfedeztem, hogy az akasztás mint kivégzési módszer az Odüsszeia XXII. énekében jelenik meg először. Nevezetesen abban a passzusban, ahol le van írva, hogyan végezte ki Télemakhosz Pénélopé tizenkét szolgálóleányát. Természetesen felolvashatnám görög nyelven az idézett részt, mivel azonban kérdésnek hatna, eltekintek tőle. Ha utána kívánnak nézni, a 465-től a 473-ig terjedő sorokat vizsgálják meg.”

– Jobb lenne, ha az egészet elhagynád. Úgy hangzik, mintha görög nyelvismeretedet fitogtatnád. Mit szólnsz hozzá, Kusami?

– Ebben egyetérték, elegánsabb, ha az ilyesmit nem erőltetjük. – Kusami most váratlanul Meiteihez csatlakozott. Persze, mert egyikük sem tudott görögül.

– Jó, hát akkor ezt a három sort itt majd este elhagyom – egyezett bele a szerző, azzal folytatta:

– „Folytatva tehát mondókámat.. akarom mondani, fejtegetéseimet, mai tudásunk szerint a végrehajtásnak két módozata lehetséges. Az első: Télemakhosz Eumaeusz és Philoetiosz segítségét igénybe véve a kötél egyik végét egy póznára kötötte, majd a kötélen helyenként hurkokat alkotva, azokban a nők nyakát egyenként elhelyezte és a kötél másik végét – hopp – felrántotta.”

– Szóval mint mosás után az ingek, úgy lógtak a kötélen sorjában a lányok?

– Pontosan. „A második módszer részint az elsőhöz hasonlít abban, hogy a kötél egyik végét póznára erősítik, a másikat meg a mennyezetnek valami hasonlóan magas pontjához. Erről a kötélről

kell leágaztatni néhányat függőlegesen, ezekre hurkot tenni, bele a lányok nyakát, majd a megfelelő pillanatban végrehajtani a dolgot, vagyis elmozdítani a lábuk alól az emelvényt...”

– Nem tévedek, ha úgy képzelem el, mint valami kötélfüggönyön csüngő lampionfüzért?

– Én még olyat nem láttam, ezért nem tudok rá semmit sem mondani. Ha létezik, akkor – úgy vélem – olyasféle lehet. „Kérem, most figyeljenek, mert bebizonyítom, hogy az első módszer mechanikailag kivihetetlen.”

– Jaj de érdekes! – Ahogy Meitei megszólalt, a gazda is csatlakozott:

– Nagyon érdekes! – visszhangozta.

– „Tegyük fel, hogy a nőket egyforma távolságra akasztják egymástól, továbbá, hogy a földhöz legközelebb lógó két nő között a kötéll vízszintes. Nos: 1, 2... 6 azok a szögek, amelyeket a kötéll vízszintessel bezár. T1, T2... T6 az az erő, mely a kötéll egy-egy darabjára hat, tehát a T7=X a kötéll legalacsonyabban levő részletére ható erőt fejezi ki. Ebben az összefüggésben a T-n természetesen a nők testsúlyát kell érteni. Mit szólnak hozzá? Tudnak követni?”

Meitei összenézett a gazdával.

– Nagyjából – szólt, de hogy ez a nagyjából mit jelenthet az ő esetükbe, nem tudni, hiszen kettejük mércéje nemigen alkalmazható a normális emberekre.

– „Nos, mint tudjuk, a sokszögekre érvényes átlagszámítási elmélet értelmében az alábbi tizenkét egyenlet írható fel:

$$T1 \cos a1 = T2 \cos a2... (1)$$

$$T2 \cos a2 = T3 \cos a3... (2)”$$

– Ennyi egyenlet szerintem bőven elég – okvetetlenkedett a gazdám.

– Pedig ez a mondandóm magva! – Kangecu igazán kínosan érezte magát.

– Nem hallgathatnánk meg ezt a „magot” egy másik alkalommal? – Meitei is feszengett.

– De ha ezt a levezetést elhagyjuk, mechanikai kutatásaim lényege kárba vész!

– Ugyan mit szerencsétlenkedel? Nyisz-nyisz, vágd ki az egészet és kész! – szólt bele nagyvonalúan a mesterem.

– De hát ez lehetetlen! Ám ha önök ragaszkodnak hozzá, megrövidítem.

– Pompás! – S azzal Meitei nem valami illedelmesen összecsapkodta tenyerét.

– „Térjünk át most fejtegetésünkben Angliára. Mivel már a Beowulf-ban megtaláljuk a bitó vagyis a „gallows” kifejezést, mely pontosabban „galga” alakban fordul elő, kétségtelennek tetszik, hogy már ebben az időben bevezették az akasztást mint halálbüntetést. Blackstone szerint, ha az akasztás végrehajtása során az elítélt a kötéll hibája miatt elkerülné a halált, a műveletet minden további nélkül meg kell ismételni. Ugyanakkor a The Vision of Piers Plowman^[14]-ben olyan részt találunk, mely szerint bármilyen elvetemült legyen, kétszer nem hajtható végre az ítélet a gonosztevőn. Hogy melyik az igaz, nem tudjuk, de gyakran megtörténhetett, hogy valami hiba folytán nem sikerült az elítéltnak első próbálkozásra meghalnia. 1786-ban esett meg egy Fitzgerald nevű megátalkodott gazfickóval, hogy mikor kirántották a széket a lába alól, furcsamód a kötéll elszakadt és ő lepottyant. Másodízben a kötéll túlságosan hosszú, a lába földet ért és elkerülte a halált. A történet úgy szól, hogy végül aztán a nézők segítségével sikerült elveszejteni.”

– Húha! – Meitei az ilyen részleteknél mindig feléledt.

– Micsoda szerencsétlen flótás! – örvendezett a gazdám is.

– „És még egy érdekes momentum: azt mondják, hogy az akasztás során az ember magassága vagy három centivel megnő. Kétség kizárva, az orvosok lemérték.”

– Ez egy új ötlet. Mit szólsz hozzá, Kusami? Három centi éppen elég lenne, hogy a normális magasságot elérjed! – fordult Meitei a gazdámhoz, de az váratlanul komolyan vette és megkérdezte:

– Te, Kangecu! Túl lehet élni egy ilyen háromcentis magasítást?

– Semmiképpen sem. A gerincvelő nyúlik meg, egyszerűen a testmagasság növekedésével szakadás következik be.

– Hát akkor lemondok róla – szólt a mester bánatosan.

Az előadást Kangecu úr szeretne volna még tovább, a végkifejletig, vagyis az akasztás rendezéséig, megvalósításáig és azon túl is folytatni, de mivel Meitei folyton félbeszakította szeszélyes közbeszólásaival és a mester is leplezetlenül ásítózott, felibe-harmadába hagyva beszédét, távozott. Hogy aztán hogyan tartotta meg előadását és minő sikerrel járt, nem tudhatom, mivel az esemény tőlem távol zajlott le.

Már két-három nap telt el anélkül, hogy történt volna valami, mikor úgy délután kettő tájt beállított Meitei a szokásos módján, váratlanul, mint valami Véletlen Gyermekek. Alighogy letelepedett, máris így szólt:

– Hallottad Ocsi Tófu esetét Takanavában? – Olyan izgatottan beszélt, mintha Port Arthur elestének a hírnöke lenne.

– Nem én, mostanában nem is láttam – válaszolt erre a mester a maga szokásos tompaságával.

– Azért jöttem ilyen sietve s elhanyagolva más sürgős dolgaimat, hogy híradással szolgáljak Tófu balfogásáról.

– Már megint valami fantasztikus dologgal állsz elő! Lehetetlen egy szerzet vagy, hallod-e?

– Hahaha! Ne lehetetlent mondj, hanem inkább rejtélyest, nagyon megtisztelnél velem, ha meg tudnád különböztetni a kettőt.

– Tőlem ugyan lehetsz akármelyik – szólt a mester olyan kihívó flegmával, mintha maga a Természet Híve támadt volna föl benne.

– Szóval Tófu a múlt vasárnap elment a takanavai Szengaku-templomba, bár ilyen hidegben csak a Tokiót nem ismerő vidéki tuskók szokása odazarándokolni...

– Ez rá vall, ilyen szeszélyes, ha a fejébe vesz valamit, nem tudod kiverni belőle.

– Való igaz, hagyjuk is ezt. De tudod-e, hogy abban a templomban van a negyvenhét rónin emlékmúzeuma?^[15]

– Hát izé...

– Neem? De a Szengaku-templomban csak jártál?

– Nem...

– Nem? Nahát, ez megdöbbenő. Hát ez Tófunak is mentségére szolgál, de azért szomorú, hogy egy tősgyökeres tokiói nem ismeri a Szengaku-templomot!

– Nem ismerem, de attól még jó tanár vagyok! – A mester tökéletesen úgy viselkedik, mint a megtestesült Természet Híve.

– Na mindegy, szóval amikor Tófu elment megtekinteni ezt a kiállítást, volt ott egy német is a feleségével. Úgy kezdődött, hogy kérdeztek valamit Tófutól, méghozzá japánul. Persze a mi kis zsenink, ez a Tófu nem bírt magával: mindenképpen németül akart beszélni. Meg is próbálkozott a maga két-három szavas tudományával és várakozáson felül sikerült neki. És ahogy utána gondolkodok, ez lett veszte!

– Miért, mi történt? – adta meg magát most már a gazdám.

– A német meglátott egy remekművű gyógyszeres dobozt, Ótaka Gengóét, és szerette volna megvásárolni. Megkérdezte hát, hogy eladó-e. És miként válaszolt erre Tófu? Nagyon érdekesen: „A japánok, kérem, mind úriemberek és felette állnak a megvesztegethetőségnek!” Eddig még rendben lett volna, de a német abban a reményben, hogy jó tolmácsra tett szert, elkezdte mindenféléről kérdezetni.

– Miféleképp?

– Hiszen ha Tófu tudta volna, nem is lett volna baj, de a német olyan gyors beszédű volt, hogy kérdéseiből egy mukkot sem lehetett érteni. Amikor végre elkapott egy szót, az meg valami tűzoltó petrencének, kampónak vagy minek hangzott. Mivel fogalma sem volt róla, mi az, teljesen tanácstalanná vált.

– Meghiszem azt – adott jelt együttérzéséről a gazdám, a maga tanári mivoltában Tófu helyébe képzelve magát.

– Csakhogy közben az ott lézengőknek feltűnt az érdekes jelenet és lassanként odagyültek, körülvették Tófut és a németeket, és kíváncsian nézegették őket. Tófu elvörösödött zavarában. Kezdeti önbizalma elszállt, és ott maradt a bajban a kis zseni.

– És végül is mi lett vele?

– Mikor érezte, hogy nem bírja tovább, elköszönt japánul: „szajinarra” és eliramodott. Ez a „szajinarra” azonban nekem egy kicsit furcsa. Meg is kérdeztem tőle, hogy az ő vidékükön a szajonarat „szajinarrá”-nak ejtik-e, mire azt mondta, dehogy, náluk is csak szajonara az, de gondolta, mivel ezek külföldiek, jobban idomul hozzájuk, ha „szajinarrá”-t ejt a kedvükért. Igazán elismerésre méltó, hogy ez a fiú még ilyen kínos helyzetben is ügyel az idomulásra.

– Aha. És mit csináltak a külföldiek?

– Csak álltak tátott szájjal, a csodálkozástól megkövülve. Hahaha! Jó, mi?

– Hát nem különösebben. A történetben semmi érdekes nincs, hacsak az nem, hogy azért jöttél el, hogy nekem elbeszéljed. – A mester leveregette a cigaretta hamuját. Ebben a pillanatban a bejáratnál csengő akkorát szólt, hogy majd leugrott a helyéről.

– Elnézést a zavarásért! – hallatszott egy harsány női hang. A gazdám és Meitei Megrökönyödve, némán egymásra néztek. Alighogy felfogtam: micsoda ritkaság, hogy a mesterhez női látogató jöjjön, az éles hang gazdája már be is toppant a szobába. A negyvenen túli asszonyság kétrétegű krepdesinkimonóba volt öltözve. Gyérülő frizurájából frufut fésült, mely magasra meredt, mint egy árvízvédelmi gát, másfélszeresére nyújtva meg tulajdonosa fejét. A szeme vékony repedésből pislogott kifelé, akár a cethalé, mintegy fedezékből sandított jobbra-balra.

Irgalmatlanul nagy orra volt! Mintha másét is elorozta volna, hogy az arca közepére biggyessze. Olyan hatást keltett, mint ha a szentélyből átköltöztetnék egy hatalmas kőlámpást egy tenyérszerű kiskertbe. Igaz, hogy büszkén terpeszkedne benne, de sehogy se illene oda. Az ilyen „kapukulcs-orr”-nak hívják, mert először teljes erejéből nekirugaszkodik, majd elszégyellve, hogy túlságosan is előretört, szerényen visszahajlik félúton, s elvesztve eredeti lendületét, a felsőajakra konyul. Amikor az ilyen orr tulajdonosa beszélni kezd, úgy rémlik, mintha nem is a szájából, hanem az orrából törne elő a hang. Mindezért jómagam elhatároztam, hogy a hatalmas szerv iránti tiszteletem jeléül az asszonyságot Ormányosnénak fogom címezni.

Szóval Ormányosné a szokásos üdvözlési formások után körbehordozta tekintetét a szobán és így szólt:

– Egész otthonos itt maguknál.

„Hogy hazudik..” – válaszolta a mester – de csak magában, a száját inkább arra használta, hogy legyen miből kipöfögtetnie a cigarettafüstöt.

Meitei a mennyezetet szemlélve hirtelen a következő kérdést tette fel:

– Mondd, kérlek, az a furcsa mintha ott az eső nyoma, vagy inkább a fa erezete volna?

– A beázástól van, természetesen – válaszolt a gazdám, mire Meitei megnyugodva rávágta:

– Nagyszerű...

„Micsoda neveletlen alakok” – szölt magában Ormányosné sértődötten.

Egy darabig kukán ültek ott hármásban.

– Jövedelem célja tulajdonképpen az, hogy feltegyek magának bizonyos kérdéseket – fogott hozzá ismét az asszony.

– Aha – nyilvánította ki mesterünk legteljesebb érdektelenségét. Ormányosné látta, hogy csak nem jut előre, de folytatta:

– Itt lakom nem messze a keresztúton túl, miénk az a nagy sarokház.

– Európai stílusú, ugye? Van ott egy névtábla, Kaneda feliratú... – A gazdának, úgy látszik, sikerült felidéznie a házat is, a nevet is, de ettől egy fikarcnyit sem nőtt a tisztelete Ormányosné asszonyság ránt.

– Tulajdonképpen az uramnak kellett volna eljönnie a beszélgetés végett, de sajnos nagyon el van foglalva vállalati ügyekkel – szölt a nő és rámeresztette a mesterre a szemét, hogy most már ő is mondjon valamit. De az csak ült rendületlenül. Kezdetől fogva nem tetszett neki az a hangnem, melyet a nő használt, túlságosan modortalannak találta.

– ...És mint talán tudja, az uram nemcsak egy, hanem két, sőt három vállalatnál tölt be magas pozíciót... – folytatta az asszony olyan arccal, mely kifejezte, mennyire elvárja, hogy ettől mindenki hasra essen. De a gazdám, jóllehet rendkívüli tiszteletet tanúsított mindenféle doktorok és professzorok iránt, eléggé el nem ítélnélhető módon az üzletembereket igen kevésre becsülte. Meg volt győződve róla, hogy az ilyeneknél még egy kis iskolamester is különb. De ha ezt nem is gondolta komolyan, amilyen szemellenzős, meg sem fordult a fejében, hogy hathatós támogatást reméljen egy vállalkozástól vagy egy pénzembertől. Legyen bármilyen gazdag vagy befolyásos az illető, őt egyáltalán nem érdekli, mert tisztában van vele, hogy semmi hasznát nem veheti. Így aztán a tudósvilágon kívül senkinek és semminek nem szentel figyelmet, az üzleti életnek pedig pláne nem. De még ha tudna róla bármit is, akkor sem érezne egy fikarcnyi tiszteletet sem iránta.

Az asszony felől nézve a dolgot: Ormányosné asszonyságnak álmában sem jutott volna eszébe, hogy van a világnak olyan zuga, ahol a nap egy ilyen különcre süthet alá. Senki sem akadt, aki ne váltott volna hangot azonnal, mikor meghallotta, hogy Kaneda feleségével áll szemben. A nő eleddig, bárhol fordult is meg, bármily magas állású személlyel találkozott is, mindig előzékeny fogadtatásban részesült, hiszen ő Kanedáné nagyságos asszony. Mit neki egy ilyen füstön aszalt öregdiák! Elvárta volna, hogy amikor még szó sem esett férje pozíciójáról, a sarokház említése lenyűgözze a mestert. Az azonban minden ceremónia nélkül Meiteihez fordult:

– Te tudsz valakit, akit Kanedának hívnak? – kérdezte.

– Persze. Kaneda úr a nagybácsim barátja. A múltkor is volt nálunk garden partyn – így Meitei nagy komolyan.

– Micsoda? A nagybácsidnál? Hát kicsoda a te nagybácsid?

– Makijama báró! – vágta rá határozottan Meitei. Mielőtt a gazdám mondhatott volna erre akármit

is (márpedig a nyelven volt), Ormányosné asszonyság átható pillantást vetett Meiteire, aki drága selyemkimonójának fedezékében higgadtan állta a rohamot.

– Óóó... kérem, bocsásson meg... nem is sejtettem, hogy ön Makijama báró úrnak a... tetszik tudni, az uram állandóan emlegeti, hogy a báró úr milyen jóindulattal viseltetik irányunkban...

– Valóban? – Meitei magában jót nevetett.

A gazda a megdöbbenéstől némán meredt rájuk. Az asszony változatlan udvariassággal folytatta:

– Úgy bizony... Makijama báró úr még leányunk férjhez adásának ügyét is volt szíves felkarolni!

– Csakugyan? – Ezúttal Meitein volt a sor, hogy elcsodálkozzék a váratlan fordulaton.

– Innen is, onnan is annyi ajánlatot kaptunk, tetszik tudni... de hát a mi társadalmi helyzetünkben nem engedhető meg, hogy csak úgy meggondolatlanul, akárkihez hozzáadjuk a leányunkat...

– Úgy van. A legnagyobb mértékben! – Meitei visszanyerte az egyensúlyát. Ormányosné asszonyság iménti közönséges hanghordozásával ismét a mesterhez fordult:

– Azért jöttem, mert úgy gondoltam, hogy ebben az ügyben magát is megkérdem. Azt hallottam ugyanis, hogy jár ide egy Kangecu nevű férfiú. Mondja, kérem, tulajdonképpen kiféle-miféle az az ember?

– Miért érdeklí? – feszengett a gazda.

A nő helyett ravaszul Meitei válaszolt:

– Bizonyára a kedves leánya házassága érdekében jutott arra a gondolatra a hölgy, hogy Kangecu ifiúr jelleméről tájékozódjék.

– Igen, hálás lennék, ha fölvilágosítással szolgálna... – erősítette az asszony is.

– Ezek szerint tehát Kangecu úrhoz szándékozik adni a leányát?

– Ennek semmi köze ahhoz, hogy hozzáadom-e vagy sem! – utasította helyre nyersen a gazdát Ormányosné. – Csak arról van szó, hogy igen sok ajánlatot kaptunk, és nincs kedvünk feleslegesen foglalkozni mindegyikkel.

– Akkor hát minek firtatja Kangecu dolgát? – vágott vissza a mester.

– Semmi oka rá, hogy ne tájékoztasson a fiatalemberről! – hangzott a harcra kész válasz. Meitei kettejük között ülve párbajsegéd módjára fogta ezüstszipókás pipáját, s magában hangtalanul biztatta a küzdő feleket: „fel, csatára fel!”

– Talán megkérte Kangecu a maga lányának a kezét?! – sütötte a nőre a gazdám a fegyverét.

– Megkérni éppenséggel nem kérte meg, de...

– Nahát! És azt hiszi, meg akarja kérni? – A mester rájött, hogy így tudja sarokba szorítani Ormányosnét leginkább.

– Ennyire nem haladtak előre a dolgok, de nem hiszem, hogy Kangecu úrnak ne lenne ínyére... – Az asszonyság a küzdőtér szélén már megvetette a lábát.

– Egyáltalán jelét adta Kangecu annak, hogy beleszeretett volna a maga lányába? – A mester bekerítő hadmozdulatot tett: elő a farbával!

– Tulajdonképpen igen.

Ekkor a mester irama lankadni kezdett, s így az eddig érdeklődő döntőbíró szerepében szemlélődő Meitei letette a pipáját, hogy kielégítse kíváncsiságát:

– Szerelmes levelet küldött-e a kegyed lányának Kangecu? Mert az már valami volna! Micsoda eset! Megint egy új szenzáció, mely az idén történt!

Meitei jót mulatott magában, a nő azonban gúnyos tónusra váltott át:

– Ó, nem szerelmes levél, még annál is komolyabb... önök valóban nem tudnak róla?

– Te tudsz valamit? – kérdezte a mester Meiteit bambán. Erre az is hasonlóan ostoba képpel válaszolt, megjátszva, mintha nem érdekelné az ügy:

– Én? Dehogy. Neked kell tudnod...

– Pedig maguk mindketten tudnak róla! – vágta rá magabiztosan Ormányosné.

– Heee? – lepődtek meg egyszerre az ellenfelek.

– Hát elmondom én, hogy felfrissítsem az emlékezetüket! Volt egyszer a múlt év végén Kangecu ifiúr Mukódzsimában, Abe úréknál koncerten – igaz? És az estélyről hazafelé menet mi is történt vele az Adzuma-hídon? Nem szeretnék részletekbe bocsátkozni, mivel a szóban forgó úrfinak kellemetlen volna kissé... Ennyi bőven elegendő: mit szólnak hozzá? – Ezzel gyémántgyűrűs ujjait összekulcsolva elfoglalta trónját a helyzet magaslatán. A fenséges orr, ha lehet, még jobban sugárzott, mint eddig, s úgy látszott, egymagában is képes megsemmisíteni Meiteit és a mestert. A váratlan dőfés a májukig hatolt, s először úgy ültek ott, mint aki megkukult, vagy akit a váltóláz gyötör, egyszóval a nő a frászt hozta rájuk. Lassan azonban visszatért beléjük az élet, s ahogy rádöbentek a helyzet mulatságos voltára, egyszerre kitört belőlük a harsány röhögés. Akárha Összebeszéltek volna:

– Hahahahahahaha!!!

Csak Ormányosné nem értette a nevetlen röhögés okát, s felháborodva méregette őket.

– Az a maga lánya volt? Hát ez tényleg jó, mi? Te, Kusami! Kangecu tényleg a hölgy lányába bolondult bele!... Most már hiába is tagadnánk, legjobb, ha mindent bevallunk, nem?

– Aha. – A mester csak ennyit mondott erre.

– Na ugye, hogy kibújt a szög a zsákból. Rajta, ne kéressék már magukat! – kerekedett felül megint Ormányosné. – Úgy is van, nincs mit tennünk, meg kell gyónnunk mindent, amit Kangecuról tudunk és amit az asszonyság tudni kíván. Kusami! Te vagy itt a házigazda! A nevetgéléssel semmire se megyünk. Micsoda félelmes titkok léteznek! Ami azt illeti, megfoghatatlan! Mondja, Kanedáné asszony, hogy tudott e titok nyomára bukkanni? Hiszen ez elképesztő!

Meitei megint csak fecsegett.

– Bizony, nekem jó orrom van az ilyesmihez! – ült ki a diadal Ormányosné arcára.

– De még mennyire! De hát végül is ki a fene kotyogta el magának?

– A riksás felesége. Itt lakik hátul.

– Akinek az a fekete macskája van? – kerekedett ki a gazdám szeme.

– Nem mondom, jócskán költségbe vertem magam Kangecu úr miatt. Kíváncsi voltam, miket beszél, amikor időnként idejön, hát megkértem a riksásnét, s tőle mindent megtudtam.

– De hát ez rettenetes! – kiáltott fel a gazdám.

– Ugyan, nyugodjon meg, azzal én nem törődöm, hogy maga mit csinál vagy mit beszél. Csak Kangecu úr érdekelt.

– Akár Kangecuról van szó, akár másról, a riksás feleségétől ez mindenképpen aljasság! – dühöngött a mester.

– Miért, mi van abban, ha valaki megáll a maga kerítésének a túloldalán? Ha kellemetlen, hogy meghallják, vagy a hangerejét csökkentse, vagy a telkét terjessze ki – közölte Ormányosné asszonyság a pirulás legcsekélyebb jele nélkül. – És nemcsak a riksásnétól – folytatta –, hanem a kisutcán lakó művésznőtől is hallottam egyet-mást.

– Kangecuról?

– Nemcsak Kangecuról.

Ez már több volt a soknál.

– Az a nő túl sokat képzel magáról! Úgy tesz, mintha egyedül ő számítana itt a környéken. Beképzelt majom!

– Válogassa meg a szavait, egy hölgyről van szó! Fogja be a bagólesőjét! – Ormányosné visszatért ahhoz a szóhasználatához, melyet otthon tanult. Most már nyilvánvaló volt, hogy egy jó kis veszekedés kedvéért jött csak, és Meitei nem lett volna Meitei, ha az összecsapást nem hallgatta volna élvezettel, méghozzá olyan nyugodt képpel, ahogy a kínai bölcs nézi a kakasviadalt.

A gazdám fölmérte, hogy ha kölcsönös pocskondiázásról van szó, nem lehet az asszonyság ellenfele, ezért egy darabig tanácstalanul hallgatott. Végül aztán eszébe jutott valami:

– Maga mindig csak azt hajtogatja, hogy Kangecu beleszeretett a lányába, de én mást hallottam! Nem igaz, Meitei? – fordult a barátjához segítségért.

– Bizony! Akkor arról volt szó, hogy az ön lánya megbetegedvén, mindenfélét beszélt lázálmban.

– Mit? Szó sincs róla! – Az asszonyság a leghatározottabban tiltakozott.

– Kangecu azt állította, hogy X. doktor feleségétől hallotta.

– Abban a mi kezünk is benne volt. Hogy megbizonyosodjunk Kangecu szándékairól, megkértem X. doktor feleségét, hogy segítsen.

– És X. doktorné belement a dologba?

– Belement, de persze nem ingyen. Sok pénzembe került ez nekem...

– Épp ezért elhatározta, hogy addig innen haza nem megy, míg mindent töviről hegyire el nem mondunk a fiatalúrról? – Meitei szavain látszott, hogy maga is fel van háborodva, s ezért szokatlanul éles hangot ütött meg. – Hallod-e, Kusami, most már mindegy, beszéljünk hát... Hölgyem, semmi akadály, hogy én és Kusami úr elmondjuk a tényeket, melyek Kangecuval kapcsolatosak... Igen, a legjobb lesz, ha kérdéseinek sorrendjében adjuk meg a válaszokat.

Ormányosné ezt el is fogadta és előhozakodott a kérdéseivel. Sőt felhagyott még harcias beszédmódjával is, és ismét olyan udvariassággal fordult Meitei felé, mint annak előtte:

– Úgy mondják, hogy a fiatalembernek diplomája van, mégis, tulajdonképpen mivel foglalkozik?

– A posztgraduális képzés során a földmágnességet tanulmányozta – válaszolt a gazdám nagy komolyan. Ormányosné egy szót sem értett az egészszól.

– Heee? És így lehet belőle doktor?

– Miért, doktornak kell lennie? – kérdezte a mester kelleetlenül.

– Persze. Hiszen egyszerű diplomás fizikusból akárhány akad! – vágta rá a nő magától értetődően.

A gazdám a barátjára nézett, arca egyre jobban elsavanyodott. Meiteinek sem tetszett a dolog.

– Nézze, mi azt nem garantáljuk, hogy doktor lesz belőle. Kérdezzen inkább valami másról.

– Mostanában is tanulja azt a föld... izé... akármit?

– Két-három napja, hogy a Fizikusok Társaságában előadás formájában közreadta kutatási eredményeit „Az akasztás mechanikája” címmel – szólalt meg a mester meggondolatlanul.

– Fúj, undorító! Még hogy akasztás! Ez az alak nem normális! Ezzel nem fog doktorátust szerezni.

– Persze hogy nem, ha önmagán kísérletezne, nehezen lenne belőle doktor, de ő csak az akasztás mechanikájával foglalkozik!

– Tényleg így van? – Az asszonyság kutatva nézett a mester arcába, hogy kiolvassa belőle az igazat. Sajnálatos módon ugyanis nem volt tisztában a mechanika szó jelentésével, s így kétkedése nem csillapodott. Kanedáné asszony méltóságán alulinak tartotta volna az efféle megkérdezni, tehát megpróbált az ellenfelek arcából úgy olvasni, ahogy a jósjelekből szokás.

A mester arca komor volt.

– Ezenkívül nem foglalkozik valami más, felfogható dologgal?

– De igen. A múltkorában írt egy értekezést „A makkok stabilitása, különös tekintettel az égitestek mozgására” címmel.

– Még a makkal is foglalkoznak az egyetemen?

– Én magam sem értek ehhez, de ha egyszer Kangecu úr ilyesmivel foglalkozik, bizonyára jelentős téma lehet. – Meitei ünnepélyességgel fedte el csúfolódását. Ormányosné belátta, hogy a tudomány terén nem boldogul velük, tehát fordított a szón:

– Beszéljünk másról... újévkor tényleg gombába törött a két szemfoga?

– Igen. Most mocsi van a helyükön. – Meitei megkönnyebbült, mert úgy vélte, hogy végre megint pályán belül van.

– Áhá! Szóval nem használ fogpiszkálót! Nem túlságosan ízléses, nem?

– Legközelebb, ha eljön, majd közöljük vele az ön rosszallását – kuncogott a mester.

– Ha gombába is beletörnek, nem lehetnek valami erős fogai, nem gondolják?

– Hát azt nem lehet mondani, hogy jók lennének. Ugye, Meitei?

– Azt nem, és így kicsit mókás. Furcsa, hogy azóta sem csináltatta meg. Kíváncsi vagyok, miért tömi a helyüket még most is mocsival?

– Vajon azért, mert nincs rá pénze, vagy mert így érdekesnek tartja magát?

– Nem hiszem, hogy sokáig akar fogatlan bába lenni, megnyugtathatom. – Meitei egészen visszanyerte lélekjelenlétét. A nő azonban ismét váltott egyet.

– Ha volna itt önöknél levél, vagy valami, amit Kangecu úr írt, szeretném megtekinteni.

– Ha levelezőlap is jó, az sok van. Tessék megnézni. – S ezzel a mester a dolgozószobájából előhozott harminc-negyven darabot.

– Azért ennyi nem kell, csak kettőt-hármat néznék meg közülük.

– Adj csak ide nekem is néhányat! – Meitei is kért. – Ez egész érdekes! – Kihúzott egy képes levelezőlapot.

– Nicsak, olyan ügyes lenne, hogy festeni is tud? Mutassa csak! – kiáltott fel az asszony, de amikor meglátta a képet: – Fúj, hiszen ez egy borz! Mi a fenének választott épp egy ilyen rókapofájú dögöt!... De azt meg kell adni, hogy hasonlít. – Ezen kissé elcsodálkozott.

– Olvassa csak, mit írt rá! – szólt a mester nevetve. Ormányosné asszonyság betűzni kezdte, mint valami cseléd az újságot.

– „Eljött a holdújév napja, a sok hegyi borz összegyűlik, hogy vígan táncot járjon, mert újév éjjelén nem bántja őket a hegyi boszorkány. Heje-huja haj!” No nézd csak, ez bolonddá teszi az embert! – bosszankodott Ormányosné.

– Hát ehhez az angyalhoz mit szól? – húzott elő egy másik lapot Meitei. Szárnyas angyal volt, lantot pengetett.

– Egy kissé apró az orra ennek az angyalnak...

– Dehogyan, épp átlagos. Ne az orrot nézze, hanem az írást.

Ez állt a lapon:

„Egyszer volt, hol nem volt, élt egyszer egy asztrológus. Ahogy egy este felkapaszkodott az obszervatóriumába, hogy szokása szerint szorgosan szemlélje a csillagokat, megjelent neki egy csodaszép angyal és olyan zenével gyönyörködtette, melyet ezen a világon senki sem hallott. Az asztrológus a csontig ható hidegről is megfeledkezve egyre csak a varázslatos muzsikát hallgatta. Reggelre a holttestét belepte a fehér zúzmara. Ezt a történetet egy vén hazug mesélte...”

– Hát ez meg micsoda? Ennek semmi értelme! Ez diplomás fizikus volna? Talán az Irodalmi Klubban böngészget inkább! – A hangulat Kangecu ellen fordult. A néember javában szidta, mikor Meitei kikapott egy harmadikat:

– És ehhez mit szól?!

Nyomtatott képeplapon vitorlás hajó, s alatta az elmaradhatatlan szöveg:

„Tizenhat esztendő örömeány, múlt éjjel nála háltam én, nincs apja, sem anyja, mint a bíbic, csak ri szegény, a tengerpart főveny-haván, s a szülők a habokba halva...”

– Ó, hiszen ez igazán ügyes. Megindító... szó se róla...

– Megindító?!

– Bizony, zenekísérettel, samiszennel is jól szólna.

– Ha samiszennel, akkor biztosan megindító... hát ehhez mit szól? – Meitei fáradhatatlanul kutatott új lapok után.

– Köszönöm, de elegendő volt ennyit megtekintenem. Több már nem kell. Ennyiből is rájöttem, hogy nincs híján némi finomságnak.

Így összegezte a tanulságot Ormányosné, s látszott, hogy nem tart igényt több válaszra Kangecuval kapcsolatosan.

– Elnézést, hogy eddig zavartam, most mennem kell. Ha lehet, Kangecu úr előtt tartsák titokban jövetelemet – szabta meg önkényesen a feltételeket, vagyis hogy neki mindent meg kell tudnia valakiről, de az semmit sem tudhat meg ő róla. Mire a mester és Meitei oda se figyelve ráhagyták:

– Aha.

– Hát akkor a következő viszontlátásig elbúcsúzom. – S azzal Ormányosné asszonyság körülményesen föltápáskodott. Mindketten kikísérték, majd mikor visszatértek, Meitei így szólt:

– Hát ez mi a fene volt?! – S a mester is vele egy időben ugyanazt kérdezte. A belső szobából fojtott nevetés szűrődött ki – úgy látszik, gazdasszonyom nem bírta tovább visszatartani.

– Asszonyom – szólt Meitei –, most láthatta a szokványosság és a közönségesség mintapéldáját. Ha ilyen mértékig növekszik, valósággal egyedivé válik. Ne vessen tehát teljes szívéből, ha úgy tetszik.

– De micsoda elképesztő ábrázata volt! – szólt a mester még mindig rossz szájjal, mire Meitei is rögtön csatlakozott a nő szapulásához:

– És az orra! Ahogy elterpeszkedett az arca közepén, valósággal földöntúlinak tűnt – tódította.

– S hogy begörcbült!

– Mint a macska háta. Macskahát-orr – nahát, ez aztán fantasztikus! – Ezen jót nevettek.

– Ezzel a pofával kordában tarthatja otthon az urát! – jelentette ki a gazdám.

– Szerintem a fizimiskája még a múlt századból való, azóta hevert a boltban eladatlan – így Meitei, a maga szokásos furcsa szavajárásával. A gazdasszonyom azonban előjött a belső szobából, s női megérzéssel figyelmeztette őket:

– Ha túlzásba viszitek a megszólást, a riksás felesége megint visszamondja majd!

– Nem is ártana, ha visszamondaná, asszonyom!

– De hát ennyire pocskondiázni valakinek a megjelenését már alávalóság. Senki sem tehet róla, hogy olyan az orra... és végül is egy hölgyről van szó. Ez nem szép ám! – védte a mester neje a szobában forgó orrot s ezzel együtt közvetve önmaga jelentéktelen külsejét is.

– Mi? Hogy túlzásba vinnénk? Hiszen az ilyen nem is nő. Torzszülött. Nem igaz, Meitei?

– Lehet, hogy az, de figyelemre méltó személyiség. Veled is bátran szembeszállt...

– Tudja egyáltalán az a nő, hogy hogy illik viselkednie egy tanárral?

– Bizony, csak annyiba vett, mint hátul a riksást. Nála a doktori címmel kezdődik az olyan ember, akire felnézhet. Neked is az volt a hibád a szemében, hogy nem vagy doktor. Ugye, asszonyom?

– Doktorátus? Az neki úgyse menne – szapult a férjét a nő.

– Nono, csak ne becsülj le. Neked persze fogalmad sincs róla, de az ókori Görögországban Iszokratész kilencvennégy éves korában adta ki főművét. Szophoklész pedig már a százat is megközelítette, amikor még remekművekkel tudta a világot megajándékozni. Szimonidész nyolcvanéves korában nagyszerű költeményeket alkotott. Azt hiszem, hogy én is...

– Mesebeszéd! Aki ilyen gyomorbeteg, hogy élne addig?! – Ilyen hosszú életet jószolt a mesternek a felesége.

– Mit merészelsz! Kérdezd csak meg Amaki doktort. Azért néz hülyének engem egy efféle nő, mert hagyom, hogy ilyen elnyűtt ruhában járassanak. Majd meglátod, veszek én olyan ruhát magamnak, mint Meitei, és abban járok!

– Meglátod, meglátod! Különbem sem azért volt udvarias Kanedáné asszonyság Meitei úrral, mert szép a ruhája, hanem mert megmondta neki, hogy hívják a nagybácsiját! Nem a kimonón múlik az ilyesmi! – A feleség ügyesen elhárította magáról a felelősséget.

A mesternek, ahogy meghallotta a „nagybácsi” szót, rögtön eszébe jutott valami.

– Te, először hallom, hogy van egy ilyen rokonod. Eddig egy szót sem szóltál róla. Létezik egyáltalán ez a nagybácsi, – kérdezte Meiteit. Az meg mintha már várta is volna a kérdést:

– Hát igen, a nagybátyám hallatlanul különös ember. Ő is a múlt századból felejtődött itt – pislogott a mesterről az asszonyra.

– Hahaha, ez igen érdekes! De hol lakozik ez a becses rokon?

– Sidzuokában. A haját régi szokás szerint még varkocsba hordja a feje tetején. Mikor javasolom neki, hogy viseljen kalapot, azt válaszolja nagy büszkén, hogy ő még nem érzett olyan hideget, amely miatt ez a ruhadarab szükségessé vált volna. Ha azt mondom neki, pihenjen többet ezekben a hideg időkben, azt hajtogatja, hogy az embernek napi négy óra alvás éppen elég, annál többet aludni luxus. Éppen ezért reggel még a sötéttel felkel. Hosszú éveken át gyakorolta, hogy négyórásra csökkentse az álmát, s bár fiatal korában sokat küszködött aluszékonyosságával, most már fő büszkesége, hogy tetszése szerint bárhol és bármikor képes elszunnyadni vagy felserkenni. Persze, egy hatvanhét esztendő embernek magától értetődően nem kell már annyit aludnia, így a gyakorlás mesebeszéd. Ő maga azonban az önuralma diadalának tartja. Másik furcsasága, hogy mindig magával hordja a vaslegyezőjét.^[16]

– De hát minek?

– Azt nem tudom. Csak fogja, aztán viszi. Talán sétabot helyett... A múltkor fura eset történt vele. – Ezúttal Meitei az asszonyhoz intézte szavait.

– Aha... – szólt a nő közönyösen.

– Az idén, év elején jött tőle egy levél, melyben kérte, hogy sürgősen küldjek neki frakkot és cilindert. Kissé meglepődtem, ezért postafordultával megkérdeztem az okát, és az a válasz érkezett, hogy magának az öregúrnak kell a ruha. Annak a hónapnak a huszonharmadik napján rendezték ugyanis a győzelem napját Sidzuokában és ezért az öreg megparancsolta, hogy expressz küldjem a holmikat. Ami azonban parancsában nehezen volt teljesíthető: menjek a Daimaru áruházba és vásároljak neki kalapot, és rendeljem meg a ruhát is, de megfelelő méretű legyen ám!

– A Daimaruban mostanában már lehet nyugati ruhákat is kapni?

– Dehogy, összetévesztette az öreg egy másikkal, a Sirokijával.

– Nem nehéz egy kicsit csak úgy emlékezetből, szemmértékre vásárolni?

– Nem lenne a bácsi a bácsi, ha nem így parancsolta volna.

– És aztán mi lett?

– Mit tehettem volna? Megvettem szemmértékre és elküldtem neki.

– Nem mondom, szép kis kalamajka... és illett rá?

– Nagyjából igen, mert a helyi újságban azt olvashattam, hogy Makijama úr különös öltözékben, frakkban jelent meg vaslegyezővel a kezében...

– Attól, úgy látszik, elválaszthatatlan.

– Igen. Azt hiszem, hogy még a koporsójába is beletéteti majd.

– Viszont a ruha és a cylinder ezek szerint illett rá.

– Éppenséggel nem. Mikor már hálát akartam adni, hogy baj nélkül megoldottam a dolgot, jön egy kis csomag Sidzuokából. Gondoltam, valami köszönet fejében küldött ajándék, de ahogy kinyitom, hát a szóban forgó fejfedő volt benne. A mellékelt levélben a következők: „Beszerzésben tanúsított igyekezeted dicséretes, de a kalap kissé nagy, vidd el a kalaposhoz zsugorítás céljából. A költségeket viselem.”

– Hát ez tényleg bolond. – A mester szemmel láthatóan elégedett, ha talál az ég alatt magánál is hülyébbet.

– És aztán mi lett?

– Mit tehettem, nem volt más hátra, mint hogy magam viseljem.

– Ez az a kalap? – A gazdám vihogni kezdett.

– És valóban báró? – csodálkozott el az asszony.

– Ki?

– Hát a vaslegyezős nagybácsija.

– Dehogy, a kínai klasszikusok bűvárlója, fiatal korában a jusimai Konfuciusz-templomban végezte tanulmányait, s annyira hű maradt Csu-ce és mások eszméihez, hogy még a mai villanyvilágításos korban is varkocsban hordja a haját. És mi semmit sem tehetünk ellene – vakargatta szórakozottan az állát Meitei.

– De hát te, ahogy az asszony is mondta az imént, eddig Makijama báróról meséltél!

– Bizony, hogy arról, még innen a másik szobából is hallottam – erősítette meg kivételesen férje állítását a nej.

– Tényleg? Hahahahaha! – Meitei értehetetlen módon hirtelen nevetésben tört ki. – De hiszen azt csak kitaláltam! Ha nekem báró lenne a nagybácsim, már legalább irodafőnök lennék! – közölte a legnagyobb nyugalommal.

– Furcsának is találtam – szólt a mester félig méltatlankodva, félig örömmel.

– No lám, hogy be tudja adni az ilyen hazugságot! Milyen remekül ért a nagyotmondáshoz! – szólt az asszony elismerően.

– Rajtam jócskán túltesz az iménti asszonyság!

– Nem hinném.

– Asszonyom, az én hazugságaim csak egyszerű lódítások, de ahogy az a nő csinálja, abban méreg van, és aljasság is, valódi rosszindulat. Ha egy kalap alá vennék a számító érdekből elkövetett rókalelkű bajkeverést és az én mennyei jó kedélyemet, bizony a komédia istene könnyekben törhetne ki az emberiség értetlensége láttán...

– A mester lesütötte a szemét.

– Hogyan? – kérdezte, de a felesége nevetve így szólt:

– Egyik kutya, másik eb!

Még sose jártam a szomszédos tömb környékén, tehát Kanedáék sarokházát sem láthattam eddig. Mit tudom én, miféle épület lehet! Hallani is csak az mént hallottam róla első ízben. Minálunk, a mesteréknél szó sem esett eleddig üzletemberekről, s én is, aki az ő kenyerét falom, közönnyel viseltetem irántuk. Viszont ha már véletlenül fültanúja voltam Ormányosné váratlan látogatásának, és így el tudom képzelni bájos leányukat, gazdagságukat és hatalmukat, nem hentereghetek többé tétlenül még a magam macska mivoltában sem a verandán.

Ráadásul Kangecu iránt is rendkívüli együttérzés ébredt bennem. Ő még nem is sejti, hogy ellensége megveszteget mindenkit, legyen az a doktor neje, vagy a riksásné, sőt a tizenharmadik sógun satöbbi satöbbijének a kicsodája: a kéthúrú hangszeren játszó művésznő. Kiszaglásszák még azt is, mi van a fogával, miközben ő gyanútlanul huzigálja haorijának zsinórját és gondtalanul nevetgél. Egyetemet végzett tudós fizikus létére is védtelen szegény. Ha már fogról meg ilyesmiről van szó, hogy jön hozzá az, aki nő létére ekkora orrot biggyesztett magára, hogy másban lásson furcsaságot?

A gazdám, amilyen szűkkeblű, a pénze is éppoly kevés – Kangecu ügyei iránt közömbös. Meitei ugyan nem szenved szükséget, de szeszélyes, ahogy maga mondta: Véletlen Gyermeke, s nem akaródzik neki Kangecun segíteni.

Mind közül tehát csak én érzek együtt szegény tudóssal, aki oly szép előadást tartott az akasztás mechanikájáról. Épp ezért rajta leszek, hogy beférkőzzem az ellenség erődítményébe és kifürkészem hadmozdulatait. Alávalóság lenne, ha meg nem tenném. Igaz, macska vagyok, de olyan tanár házában lakom, aki bármikor oda tudja vágni Epiktétoszt, személyemet tehát meg kell különböztetni a közönséges, oktalan és hülye macskáktól! Lovagi vér lüktet a farkamban, vállalkozhatom hát a hősi tetre. Semmivel sem vagyok ugyan lekötelezettje Kangecu úrnak, nem is tekintem becsületbeli ügyemnek a másét, mégis – hogy nagy szavakat használjak – amit pártatlanul és túlzásoktól tartózkodva cselekszünk, az az ég akaratának teljesítése és dicséretes jószolgálat. Mivel Ormányosné engedelem nélkül szétkürtöli az Adzuma-hídnál történt eseményeket, mivel kerítésünkhöz bérenceket küld hallgatóni, s amit tőlük megtud, akárkinek elfecsegi, riksások, küldöncök, lézengő diákok, boszorkányok, masszörök és egyéb léhűtők hadát uszítja a nemzet büszkeségére, hogy gáncsot vessenek neki, macska létemre is meg kell tennem mindent, hogy számításait keresztülhúzzam.

Szerencsére szép idő volt. Az olvadás ugyan nagy méreg, de hát az igazság érdekében kockáztatni kell. Sáros lábam lehet, hogy olyan mintát hagy a verandán, mint a szilvavirág, s ez felbőszíti a cselédet, nekem azonban nem fáj. Hiszen már rettenthetetlenül eldöntöttem, hogy amit ma megtehetek, nem halasztom holnapra. Eliramodtam a konyha felé. Várjunk csak, gondoltam magamban. Igaz, hogy macska létemre jelentős előrehaladással dicsekedhetem szellemi téren, bizonyosan felérek már észbeli képességek dolgában egy középiskolás diákkal, de szomorúságomra a torkom csupáncsak macskatorok, és nem tudok emberi nyelven megszólalni. Ha minden jól megy és be is surranok Kanedáékhoz, hogy felderítsem az ellenség állásait, mégsem tudom elmondani Kangecunak, akinek ez fontos lenne. De a gazdámnak vagy Meitei professzornak sem. Ha nem tudok beszélni, akár a gyémánt a föld alatt, mely nem lát napvilágot, hasznos ismereteim és értéktelen hiábavalóságnak bizonyulnak. Ostoba egy helyzet. Így álltam az ajtóban, tünődve, hogy ne hagyjak-e fel a dologgal.

Csakhogy letenni arról, amit egyszer már elgondoltunk, olyan kínos érzést kelt, mint amikor

reménykedve várjuk az esőt, de a fekete fellegek elvonulnak más határra. Ha az ember a tévedése mellett tart ki makacsul, az ostobaságnak minősül; de ha az ügynevezett igazság és emberiség nevében tör előre rettenthetetlenül, vállalva a kudarcot és a halált is, az nagy megelégedettség forrása lehet. Macska mivoltomban sem kell tehát szégyellnem a hiábavaló erőfeszítést s azt, hogy eredménytelenül fogom besározni a talpam.

Sem Meitei, sem Kangeču, sem Kusami tanár urakkal nem válthatok szót macska voltom folytán, nincs arra sem mód, hogy eszméinket kicserélhessük, de ami a besurranás technikáját illeti, a macska ügyesebb a professzoroknál. Nagy élvezet, ha meg tudunk csinálni olyasmit, amire mások képtelenek. Gyönyörűséges a gondolata is, hogy csak én fogok tudni arról, amiről más senki: Kanedáék legbelsőbb magánéletéről. Noha tudásomat nem adhatom majd át, mégis jólesik birtokában lennem ember számára hozzáférhetetlen ismereteknek. Ez az érzés elhatalmasodván bennem, nem állhatom meg, hogy neki ne vágjak.

Át az úton a szomszéd tömbhöz, s valóban, a megjelölt helyen ott terpeszkedik a saroktelken épült európai ház. Akárcsak a gazdája – az is így pöffeszkedhet. Be a kapun, szemrevételezem a terepet építészetiileg. Ez a ház csak arra jó, hogy elképezzem másokat, annak sincs értelme, miért építették emeletesre. Nincs benne semmi ésszerű. Ez lenne az a bizonyos Meitei-féle szokványosság és közönségesség? Néhány cserepes növény mellett elhaladva megjegyzem, hogy az előcsarnok jobbra van, de jómagam a konyhabejárat felé kerülök. A konyha persze terjedelmes, Kusami tanárék konyhájánál legalább tízszer nagyobb. A múltkor az újság hozta Ókuma grófék^[17] házának leírását.

Az itteni mintaszerű rend sem marad el mögötte. Minden csillog-villog. Ez igen! Belépek.

Körülnézek: van egy jókora rész benne, régi szokás szerint szépen feltapasztva, s ott ácsorog a már említett riksásné élénk társalgásba merülve a konyhalánnyal és a házi riksással. Felmérve a helyzet veszélyességét, behúzódok a víztartó mögé.

– A tanító nem tudja a gazdánk nevét? – szólta a konyhalány.

– Dehogynem tudja! Még a vak meg a süket is tudja ezen a környéken, hol lakik Kaneda uraság! – Ez a hang a házi riksásé.

– Olyan hóbotos, hogy nem lát a szemétől egyebet, mint a betűt. Ha hallott volna valamit is az úrról, reszketne tőle... de ez! Még azt sem tudja, hogy a saját gyerekei hány évesek! – Így a riksásné asszonyosság.

– Nem fél Kaneda úrtól? Ostoba tökfilkó! Megérdemelné, hogy megleckéztessük! Úgy bizony! És még olyat merészel állítani, hogy az asszonyunk orra akkora, hogy rá se lehet nézni! Ilyen szörnyűséget! Tűrhetetlen nagyképűség! Ő beszél, amikor úgy néz ki, mint a sárból rakott kapubálvány! Mint egy agyagborz!

– És amikor azzal az ocsmány pofájával a fürdőbe vonul, karján a törülközőjével, olyan dölyfösen tekinget, mint aki az emberek között a legelső – tette hozzá a konyhalány. Úgy látszik, mesterünknek még ilyenek előtt sincs nagy tekintélye.

– Gyerünk a fickóhoz, kiabáljunk be neki a kerítésen, csúfoljuk ki jól!

– Úgy bizony! Ez jó lesz, ettől majd észre tér!

– Asszonyunk is azt parancsolta, hogy ne hagyjuk békén, zavarjuk meg a nyugalma, de nem kell mutatkoznunk, elég, ha rejtekből kiabálunk be neki, s úgy csúfoljuk ki.

– Rendben. – A riksásné ezzel jelezte, hogy a maga harmadát felvállalja a büntetőexpedícióban.

Megtudtam tehát, hogy ez a banda összeesküdött, hogy csúffá tegye Kusami tanár urat.

Közvetlen mellettük surrantam el és behatoltam a lakásba.

Mert a macska olyan ám, mintha a lába sem érné a földet. Óvatlan zajt nem üt, ahol jár, lebeg a légben, mint a felleg. Hangot nem ad, olyan, akár a vízbe süllyedt kőharang, vagy a pince mélyén őrzött kínai hárfá. Mit nekem ez a közönséges európai ház mintakonyhástul, házi riksástul, mit nekem a konyhalány, a szolga – vagy akár a háziúr vagy a háziasszony. Megyek, ahová tetszik, kihallgatok mindent, ha kedvem tartja. Nyelvemet kidugom, farkamat lengetem, peckes a bajszom. És akkor osonok ki innen, amikor csak akarok.

Olyan érzésem van ehhez, mint senki másnak ebben az országban. Csodálkoznék, ha származásom révén nem lakna bennem a régi idők macskadémona.

Azt mondják, a varangy fejében drágakő van, s ez éjjel tündököl. Az én farkamban pedig az ég és föld istenségei, a szent tanítások, a szerelem és a halál mulandósága sűrűsödtek össze – titkos, mindenható szer ez, mindenkit elbódít a föld kerekén.

Emberszem nem látott, ahogy sétáltam a Kaneda-ház folyosóin – mint a szellem a pókhálón keresztül. Magam is elcsodálkoztam nem mindennapi erőmön, s rájöttem, hogy tagadhatatlanul mindent nagyszerű farkamnak köszönhetek. Fejemet lehajtva arra gondoltam, hogy Farkam Őfényességéhez fohászt küldök jó szerencsémért, de sehogy se tudtam elkapni a szememmel. Akárhogy is, de feléje fordulva háromszoros meghajlással kell hódolnom neki. Ám ahogy törzsemmel feléje fordulok, ő is magától elfordul. Tekergetem a nyakam, hogy utolérjem, de a fark – tartva a távolságot – folyton megelőz. Olyan szent szellem ez, melynek háromhüvelyknyi hosszában az egész világmindenség benne foglaltatik, jómagam hozzá nem férhetek. Miután hét és félszer körbefordultam, belefáradtam és feladtam a küzdelmet. Kissé el is szédültem. Azt se tudtam, hol vagyok. Elhagyott a tájékozódó képességem. Tébláboltam összevissza. Ekkor meghallottam a tolóajtó mögül Ormányosnéék beszédét. Megtorpantam, némán, lélegzet-visszafojtva, fületem hegyezve.

– Micsoda pimasz alak ez az ágrólszakadt iskolamester! – szólt a jól ismert sipító hang.

– Az. De elkapjuk majd, és megleckéztetjük. Van az iskolájában néhány földim! – válaszolt neki valaki.

– Kicsodák?

– Cuki Pinszuke és Fukucsi Kisago. Ha megkérem őket, megbosszantják majd ökelmét.

Nem tudom, ez a Kaneda miféle fatornyos faluból származik, ahol ilyen képtelen nevű emberek teremnek. Nos, Kaneda folytatta:

– Micsoda is, angoltanár?

– Aha, a riksásné azt mondta, hogy valami angol olvasókönyvből tanít.

– Szóval csak azt az egy szem olvasókönyvet tanítsa?

„Tanítsa.” Na, szép, nem mondom.

– Különben – folytatta Kaneda –, a minap találkoztam Pinszukéval, és mesélte is, hogy van náluk az iskolában egy csökött fickó, egy tanár. Egyszer megkérdezték a tanítványai, hogy mondják angolul a bancsá-t, mire az „konyhai tea” helyett nagy komolyan azt válaszolta, hogy „barbár teá”-nak. A tanári kar azóta is ezen röhög. Az ilyen csak bajnak van az iskolában, mondta Pinszuke. Biztosan erről az alakról van szó.

– Holtbiztos, hogy ő volt. Szokott ilyeneket mondani... és milyen kackiás bajszot növesztett!

– Az arcátlanja!

Ha a bajusz az arcátlanság jele, akkor minden macska arcátlan a végtelenségig!

– Hát még az a Meitei, vagy hogyishívják, micsoda széltoló pojáca! Azt meri állítani, hogy

Makijama báró unokaöccse! Mintha azzal a pófával egy báró unokaöccse lehetne!

– Te is minek veszed készpénznek, amit egy ilyen senkiházi fecseg?

– Lehet, hogy hibáztam, de ekkora széltolót még életemben nem láttam.

Az asszony egyre ingerültebb lett. Csodálatosképpen Kangecu dolgáról egy szó sem esett. Lehet, hogy már besurranásom előtt tisztázták, kicsoda-micsoda az illető, épp ezért nem is gondolnak már rá. Mit lehet tenni... Kis csend következett, majd éktelen csilingelés hallatszott egy távolabbi szobából. Mi történhetett? Hogy le ne maradjak róla, irányt vettem arrafelé.

Egy nő beszélt ott magában fennhangon. Nagyon is hasonlított ez a hang Ormányosné asszonyságéhoz. Vagyis ő lehet a házi leányzó, akiért Kangecu úr víznek ment, hogy sikertelen öngyilkosságot kövessen el. Fájdalom, egy papírajtó eltakarta és így nem csodálhattam meg gyönyörű alakját. Arról sem győződhettem meg ilyenformán, hogy neki is ott díszeleg-e a nagy orr orcája kellős közepén. Nem tudok azonban szabadulni a gondolattól, melyre nagyképű beszédmódjából következtettem, hogy az övé se amolyan mopszliorr. Mivel csakis az ő hangját hallottam, más meg se mukkant, gondoltam, azon az újmódi masinán, a telefonon beszél.

– Jamato vendéglő? Holnapra foglalja nekem a hármas bokszt, rendben? Megértette? Micsoda, hogy nem lehet? Nahát! A hármas bokszt kérem a földszinten! Mi? Mit mond? Hogy nem lehet?! Mi az, hogy nem lehet? Olyan nincs! Azt mondja, hogy ne vicceljek?! Micsoda beszéd ez! Kicsúfolja az embert? Egyáltalán, kivel beszélek? Hogy hívják? Csókicsi? Figyeljen ide, Csókicsi, vagy hogy a fenébe hívják: adja át a telefont a főnöknőnek...! Mi? Hogy maga is elboldogul a foglalásokkal? Mit gondol, kivel beszél? Kaneda vagyok! Hogy tudja jól? Hát ez az ember tisztára hülye! Azt mondtam, KANEDA! Még hogy tisztelettel köszöni, hogy törzsvendégek vagyunk! Nem hallotta, mit kértem?... Most meg röhög! Tudja, mi maga: idióta! Mi? Hogy készséggel elismeri? Ugrat, mi? Nem fél, hogy leteszem a kagylót? Hallja? Ezt még megbánja! Miért nem beszél? Érti, amit mondok? Halló, halló!

Úgy látszik, Csókicsi letette a telefont, mert nem jött válasz. A leányzó még jobban dühbe gurult és makacsul kurblizva a telefont, megint tárcsázni akart. A lábánál valami öleb hirtelen felugatott, s ezt nem hagyhattam figyelmen kívül, tehát leugrottam és elrejtöztem a veranda alatt. Éppen jókor, mert valaki közeledett a folyosón – hallottam a lépteit és ahogy eltolta a papírajtót. Ugyan ki lehet az, gondoltam és feszülten figyeltem.

– Kisasszony, kérem, az úr és a nagyságos asszony kéreti a kisasszonyt.

A szobalány.

– Hagyj békén! – hangzott az elutasító válasz.

– Azt mondták, hogy beszélni szeretnének a kisasszonnyal és hívjam oda.

– Ne nyaggass! Nem érdekel – szolt a kisasszony megint, hogy lerázza a szobalányt.

– Kangecu úr ügyéről volna szó... – próbálta a cseléd okosan jobb belátásra bírni úrnőjét.

– Kangecu, Kingecu, mi közöm hozzá! Kelekótya tökfilkó! – Ez a harmadik dühkitörés Kangecunak szolt, szegény fejének. – Na nézd csak, mikor csináltattad ezt az európai frizurát?

A szobalány nyelt egyet, s a lehető legkurtábban válaszolt.

– Ma.

– Micsoda szemtelenség! Cseléd létedre! – A leányzó most más oldalról indított rohamot: – Látom, új gallért vettél föl!

– Igen, ez az, amit a múltkor a kisasszonytól kaptam. Gondoltam, hogy túl elegáns ez nekem, ezért idáig a szekrényben tartottam, de most, hogy a másik nagyon bepiszkolódott, mégis felvettem.

– Mikor kaptad tőlem?

– Év elején, amikor a Sirokija ruhaházban tetszett járni, ott tetszett meglátni, de mivel később a zöldes színe a szumó-birkózók viseletére emlékeztette a kisasszonyt, azt tetszett mondani, hogy: „itt van, nesze”.

– Igen? Egész jól áll neked. Milyen bosszantó.

– Köszönöm szépen.

– Nem dicsértelek, azt mondtam: bosszantó.

– Igenis.

– Miért hallgattál róla, hogy ilyen jól fog állni neked?

– De kisasszony...

– Ha neked jól áll, nekem még jobban állna, nem igaz? Illik erről hallgatni?

– Biztos, hogy a kisasszonynak sokkal jobban állna.

– Tudtad ezt, és mégse mondtad?! Csak úgy felvetted, mi? Szégyentelen perszóna!

Úgy látszott, a cselédkínzásnak nem akar vége szakadni. Érdeklődéssel figyeltem volna, hogy mi lesz ebből, de ekkor a másik szobából átordított Kaneda:

– Tomiko, hé! Tomiko! – A kisasszony kénytelen volt válaszolni:

– Igen! – S azzal kiment a telefonos szobából. Az öleb, alig nagyobb nálam, pofája közepén egy csomóba gyűjtött orrával-szájával utánaeredt. Jómagam pedig híres tolvajlépteimmal a konyhába osontam, majd onnan ki a házból, hogy sebesen hazatérjek a gazdámhoz. Vizsgálódásaim a vártnál is nagyobb sikerrel jártak.

Hazatérve e szépséges házból a magunk koszos kis lakába, mintha a napsütötte hegyoromról félhomályos barlangba jutottam volna. Igaz, hogy a kémkedés közben egyébre se figyeltem, nem bámészkodtam, a berendezést sem csodáltam meg, de most, hogy ráébredtem a magunk sivárságára, sóvárgás töltött el amazok „közönségessége” iránt. És persze arra is rájöttem, hogy a tanárnál különb az üzletember. Bizony, egykor ebben jómagam sem láttam tisztán, gondoltam, s a nevezetes farkhoz folyamodtam válaszáért. És ő, meghallva fohászomat, válasza méltatott: „úgy van, úgy van”.

Otthon a fogadószobába térve meglepődtem, hogy Meitei még nem ment el. Szivarkavégei halomban a hibacsin, mintha csak vadméhek fészékét látnám, ő maga pedig kényelmesen keresztbe rakott lábakkal valamit magyaráz. Mikor, mikor nem, Kangecu is előkerült. A gazdám egy párnára könyökölve a mennyezet beázását szemléli elmerülten. Megint arra gondolok: három remete béke idején.

– Te, Kangecu! – kezdte ugratni Meitei a fiút. – Múltkor meséltél egy hölgyről, kinek nevét titokban kellett tartanod, tudod, aki lázálmában a nevedet emlegette. Most már elárulhatnád, ki légyen az.

– Igen, ha csak rajtam múlna, semmi akadály se lenne, de hát nem szeretnék az illetővel szemben indiszkréciót elkövetni.

– Szóval még mindig nem lehet...

– Igen. A szavamat adtam annak a bizonyos doktornénak.

– Hogy senkinek sem árulod el...

– Senkinek. – Kangecu szokása szerint haorijának zsinórját morzsolgatta. A zsinórnak olyan lila színe volt, amelyet a boltokban már nem találni. A gazdám, akit hidegen hagyott a Kaneda-ügy, meg is jegyezte fektében:

– Ennek a zsinórnak olyan a színe, mintha a tizenkilencedik század elejéről való volna.

– Hát igen, ezt nem most, az orosz háború idején csinálták. A régi közvitézek sisakjához,

mályvavirág-címerrel ékes haorijához illett ilyen zsinór. Oda Nobunaga^[18], mikor esküvőjére ment és teakeverő ecset formán kötötte varkocsba a haját, biztos, hogy éppen ilyen zsinórt használt – csatlakozott Meitei is a maga szokott körülményes modorában.

– Valóban, a nagyapám viselte még az 1864-es csatában^[19] – mondta komolyan Kangecu.

– Nem lenne ideje felajánlanod a múzeumnak? Az akasztás mechanikájának előadója, Kangecu, a tudós fizikus a régi gárda relikviáját a múzeumnak adományozza. Ez jó nevet szerezne neked.

– Szívesen megfogadnám a tanácsát, de van, aki szerint ez a zsinór igen jól áll nekem.

– Ki a fene mondta ezt a képtelenséget?

– Egy illető, akit ön nem ismer...

– Nem ismerem, nem ismerem! Kicsoda mégis?

– Egy bizonyos hölgy.

– Hahaha! Finom egy leányzó lehet. Csak nem az, aki a folyó fenekéről néven szólított! Nem szánod rá magad, hogy ebben a haoriban még egyszer feláldozd ifjú életed?

– Hehehe... már nem hív a víz alól. Egy innen észak-nyugatra fekvő szüzi világban...

– Nem nagyon szüzi világ az! Ormányos ország inkább!

– Hogy? – Kangecu elképedt.

– A szomszéd tömbből az ormány az imént betolakodott ide. Alaposan megijedtünk. Igaz, Kusami, – Ühüm – szörpölte a teát még mindig fekvve a gazdám.

– Ormány? Kiről van szó?

– A hön szeretett hölgy anya-nagyasszonyáról.

– Heee?

– Egy asszonyság, Kaneda úr neje, eljött, hogy rólad kérdezősködjék – magyarázta komolyan a mester.

Kangecu azonban semmi különösebb jelét nem mutatta, hogy érdeklődnék vagy örülne, vagy éppen szégyenkezne. Szokásos csendes módján csak ennyit szólt:

– Vajon el akarja vetetni velem a lányát? – És megint a zsinórmorzsolgatás.

– Dehogyan! Arról van szó, hogy a tiszteletre méltó anyámasszony irdatlan orr birtokosa és...

A gazdám ekkor közbeszólt:

– Te, figyelj csak, elkezdtem magamban komponálni egy modern haikut arról az ormányról.

A szomszéd szobában az asszony felkuncogott.

– Túlságosan könnyedén veszed ezt az egészet. És elkészültél már vele?

– Egy részével csak. Az első sor így hangzik: „Orcája trón az orrnak.”

– És tovább?

– Amint következik: „Minek hódol italáldozat.”

– És aztán?

– Még csak eddig jutottam.

– Érdekes! – vihogott Kangecu úrfi. Meitei rögtönözte tovább: – „Lika kettő, mily halvány sejtelem.”

Erre Kangecu: – „Oly mély, hogy rémlik: „szórtelen.”

Ahogy így rakják össze a sületlenségeket, az utcáról, a kerítés mögül felhangzik négy-öt hang szavalókórusa:

– Gyereki, te agyagborz! Gyere ki, te agyagborz!

A mester is, Meitei is megdöbbenve néztek a kerítés irányába, mire hatalmas röhögés hallatszott és

távolodó lábak dobogása.

– Mi a fene az az agyagborz? – kérdezte a mestertől Meitei nagy csodálkozva.

– Mit tudom én – így a gazdám.

– Valami különös dolog lehet – próbálta meghatározni Kangecu.

Meiteinek valami eszébe juthatott, mert hirtelen felugrott és szónoklatba fogott:

– Mivel jó néhány éve vizsgálom az orr kérdését esztétikai szempontból, ezennel közreadom kutatásom eredményeit, kérem kedves kétfőnyi hallgatóságomat, tiszteljen meg figyelmével!

A mestert váratlanul érte az álelőadás, és nem nagyon értve a dolgot, némán meredt Meiteire.

Kangecu halkán megszólalt:

– Nagy figyelemmel hallgatjuk.

– Sokfelé utánanéztem, de nem tudtam megbizonyosodni róla, hogy az orr honnét veszi az ő eredetét. Először is, ha feltételezzük, hogy konkrét funkcióval rendelkezik, nem sok-e neki a lukból kettő? Aztán meg arra sincs szükség, hogy valami ilyen öncélúan előrerugaszkodják valaminek a kellős közepéről. Miért mered hát ily hosszan a levegőbe? – S azzal az előadó megérintette saját orrát.

– A tiéd nem is ugrik ki annyira – szólt közbe a mester udvariatlanul.

– Mert nincsen benne semmi tartózkodás. Én szeretném jó előre felhívni tisztelt hallgatóságom becses figyelmét arra, milyen felmérhetetlen tévedés eredménye az, ha dörzsöléskor megzavarjuk a két párhuzamos luk helyzetét. Szerény véleményem szerint az orr fejlődése az emberiség azon aprólékos szokása által indult meg, melyet orrfúvásnak nevezünk. Ennek következtében ugyanis feltüremkedés ténye áll elő és ebből adódik a kidudorodás jelensége.

– Milyen szerényen fejtet ki szerény véleményed – szúrta közbe a mester.

– Mint ismeretes, orrtörléskor az orr mindig feltűródik, így ez a terület külön igénybevételnek van kitéve, és az evolúció elméletének alapelve értelmében ezen rész, hogy ellenálljon az őt ért támadásnak, a környező felülettel összehasonlítva növekedésnek indul. Megkeményedik rajta a hám, és lassanként keményedik a kötőszövet is, melyből kialakul az orrcsont.

– Hát ez egy kicsit... ennyire könnyen alakulhatna át a hús csonttá? – vetette ellene Kangecu, aki végtére is az egyedüli tudós a társaságban. Meitei azonban tudomást sem vett a közbeszólásról.

– Megértem a kételkedéseiket, de elméletileg evidens, hogy így keletkezik a csont és ezért vitának nincs helye. A csont ugyanis megvan. Váladék keletkezik. Az ember nem állja meg, hogy meg ne törölje. E művelet az orr jobb és bal oldalán horpadásokat idéz elő, s így jön létre egy hosszanti irányban kiemelkedő gyűrődéses elváltozás. Félelmetes folyamat ez. De miképpen a csepp kivájja a sziklát, miképpen a tar fej világít a sötétben, miképpen az ember megy a szag után, olyaténképpen keményedik meg az orra.

– A tiéd mégis milyen lötytyedt.

– Mivel az előadó óvakodik a szubjektivitástól, nem bocsátkozik e kérdés taglalásába. Inkább a szóban forgó asszonyosság, Kaneda nagyságos asszony birtokában lévő, egyedülállóan ritka fejlett és fantasztikusan fölséges orrot szeretném önöknek ezúttal részletezni.

Kangecu önkéntelen felkiáltott:

– Halljuk! Halljuk!

– Bárminemű tárgy, amely hatalmas, kétségtelenül alkalmas a széles körű megfigyelésre, mégis valahogy félelmetes, megközelítése pedig nehézkes. Eme hölgy orrának remekművű oszlopszerűsége vitán felül áll, ugyanakkor veszélyes és megmásíthatatlan, mint a roppant hegyormok. A régiek közül

Szókratész, Goldsmith és Thackeray orra strukturálisan talán tökéletlen volt, de éppen ebben rejlik az ő személyes szeretetreméltóságuk. Ne a mennyiséget tekintjük tehát, hanem a minőségnek adózzunk tisztelettel. A nép is azt mondja, hogy jobb ma egy veréb... Magasabb esztétikai szempontból nézve tehát ebből egyenesen következik, hogy Meitei professzor orra éppenséggel hibátlan.

Kangecu is, a mester is éktelen nevetésben tört ki. Maga Meitei is csatlakozott hozzájuk.

– Nos, mondókám..

– Bocsánat, professzor úr, de az ilyen szavak, mint „mondóka”, vásári kikiáltók szájába valók! – törlesztett Kangecu a múltkori kioktatásért.

– Igenis, uram, ebben hadd éljek helyreigazítással. Öööö... ezután szeretnék röviden értekezni az orr és az arc harmóniájáról. Ha minden mástól eltekintve csak önmagában kutatjuk az orrot mint olyant, a szóban forgó asszonyságnak nem kell szégyenkeznie, mert a birtokában lévő szaglászerv első díjat nyerhetne a Kuramahegyi kiállításon, ha az ott tanyázó hosszú orrú manók ilyesmit szerveznének. Viszont sajnálatos módon ez az orr úgy jött létre, hogy a szemmel és a szájjal össze nem egyeztették. Ott van például Julius Caesar orra: nem kétséges, hogy nagyszerű. Mégis ha e caesari orrot ollóval levágnánk és ennek a macskának az apró képére illesztenénk, micsoda dolog lenne az? Ha történetesen egy ekkora területen tornyosulna a heroikus orrbálvány, olyan képzetet keltene, mintha a narai nagy Buddha-szobrot egy sakktáblára állítanánk. Bizony, ha az arányokat szem elől tévesztjük, az esztétikai értékek felbomlanak. Nem kétséges, hogy a nagyságos asszony orra is Caesaréhoz hasonlítható fenségesen impozáns dudor, mégis, mi a helyzet az ő környezetét képező, őt körülölelő arcberendezéssel? Nos, ez ugyan nem egészen oly rút, mint e ház macskájáé, mégis tény, egy egy puffedt, epileptikus arc benyomását teszi ránk, mely mélyen bevészt szemrészéből parányi szemével pislog kifelé. Kérdem én, tisztelt hallgatóság: nem szánalomra méltó ilyen arcon egy ekkora orr létezése?

Mikor Meitei előadását egy pillanatra megszakította, valahonnan hátulról egy hang hallatszott:

– Még mindig nem hagyja békén az orrát! Micsoda unalmas fáfej!

– Ez a riksás felesége – világosította fel Meiteit a mester. Az előadó folytatta:

– Az előadó mélyen megtisztelve érzi magát, hogy valahol a hátulsó sorokban váratlanul új, a szépnemből való figyelmes hallgatóságra tett szert. Nem remélt boldogság, hogy e ritka szép, gyöngyöző hang kifinomult bájt kölcsönöz száraz szónoklatomnak. Óhajtanám a drága hölgy rokonszenvét megőrizni s a népiesen közérthető hangnemet megütni, de fájdalom, épp most térek rá a mechanikai problémák taglalására. Félek, hogy az asszonyság számára ez úgyszólván felfoghatatlan lesz, de azért kérem további szíves türelmét.

Kangecu, hallván a „mechanika” szót, megint elvigyorodott.

– Tétélem, melyet bizonyítani szeretnék: ezen arc és ezen orr semmiképp sem harmonizál. Ugyanis Zeising aranymetszési képletét cáfolja – ezt mechanikailag is szeretném egzakt formába önteni, hogy mindenki előtt világos legyen. Jelöljük először is az orr magasságát M-mel, az a pedig egyenlő az orrnak az arc felszínével bezárt szögével. A szerv súlyát természetesen az S jelöli. Ugyebár tudnak követni...

– Alig – szólt a mester.

– Hát te, Kangecu?

– Hát...

– Ejnye. Kusami hagyján, de azt gondoltam, hogy te, fizikus lévén, érted. Hiszen ez a fejtegetésem magva éppen! Ha ezt a képletet elhagyjuk, minden eddigi érvényét veszti... De mit tehetnék?

Eltekintek a képlettől és csak a konklúziót adom közre.

– Van konklúzió is? – kérdezte a gazdám csodálattal.

– Magától értetődik. A konklúzió nélküli előadás olyan, mint az európai ebéd desszert nélkül. Szóval, figyelmet kérek! A megoldás következik. Tehát ha képletembe behelyettesítjük Virchoff és Wisemen elméletének idevágó tanítását, el kell ismerni, hogy világosan veleszületett rendellenességről van szó. Függetlenül attól, hogy van egy olyan magyarázat, mely szerint szellemi tekintetben nem jelentős a biológiai öröklés formákat ismétlő szerepe, be kell látnunk, hogy bizonyos fokú szükségszerűség azért érvényesül. Tehát más testrészeihez nem illő orr tulajdonosa leszármazottjának orrán is valami rendellenességet kell feltételeznünk. Kangecu éveinek számát tekintve fiatal még és ezért nem képes felfedezni a Kaneda lány orrszerkezetében különösebb deformitást. Az örökség lappangási ideje elég hosszú, de ki tudja, mikor, talán valami heves időjárás-változás is előidézheti a gyors kifejlődést, mely a tiszteletre méltó asszonyság orrához teszi hasonlóvá a leányáét. Ennek okából pedig Meitei professzor tudományos megalapozottságú véleménye szerint a biztonság kedvéért jobb, ha már most eláll a fiatalúr a házasság tervétől. Nem hinném, hogy e ház urának, vagy az éppen itt elnyúló ronda macskának ellenvetései lennének e tárgyban.

A gazdám felült fektéből.

– Természetesen nincsenek. Ki is venne el egy ilyen leányzót? Kangecu! El ne vedd! – fordult hevesen a fiatalember felé. Véleményéhez szerényen jómagam is csatlakoztam két ízben megismételt nyávogással. Kangecun azonban nem látszott, hogy a dolog különösebben megijesztette volna.

– Ha a tanár urak így vélekednek, én elállhatok a tervtől, ámde ha az illető szívére venné s megbetegedne, az az én vétkem volna...

– Hahahaha! Szerelmi bűntény! – kacagott Meitei. Csak a mester vette komolyan a kérdést:

– Ne hülyéskedjete! Világos, hogy az ilyen leányzókkal nem érdemes kezdeni. Az anyja alig tette be ide a lábát, máris hozzálátott, hogy megalázzon engem. Felfuvalkodott némbér! – dohogott a gazda. Ekkor a kerítésen túl ismét felharsant három-négy hang:

– Beképzelt fafej! – kiáltott az egyik.

– Költözz nagyobb lakásba, ha nem tetszik valami! – Így a másik.

– Hiába hordod fenn az orrod, te alattomos féreg! – Ez még hangosabb volt, mint a többi. A mester kirohant a verandára és nagy bátran kiordított:

– Hogy mertek a kerítésemnél zajongani!

– Barbár tea, barbár tea! Hahaha! – hangzott válaszul a csúfolódó kórus. A gazdám erre iszonyú méregbe gurult, felkapta a botját és kiugrott az utcára. Meitei tapsolt elragadtatásában és felkiáltott:

– Kard ki kard! Utánuk!

Kangecu haorija zsinórját huzigálva vigyorgott. Én a gazda után vettem magam és a kerítés résén kiszökkenem az utcára. A gazdám az utca közepén állt a bottal, melyet még mindig a kezében szorongatott. Sehol egy árva lélek. Valahogy az volt az érzésem, hogy bolondot csináltak belőle.

Negyedik fejezet

Szokásommá vált, hogy be-besurranok a Kaneda-rezidenciára.

Nincs szükség rá, hogy megmagyarázzam, mit is jelent ez a „szokásommá vált”, hiszen csak annak a szinonimája, hogy „sokszor csinálom”. Amit kétszer már próbáltunk, megkockáztatjuk harmadjára is. A kíváncsiság, mely erre ösztönöz, nem korlátozódik az emberi nemre, a macskának is meg kell adni e lelki kiváltságot, ha már a világra jött. Ha háromnál több ízben térünk vissza ugyanarra – szokás a neve és lassan életszükségletté válik. Ebben sem különbözünk az embertől.

Miért látogatom én a Kaneda-házat ilyen gyakran? Hadd válaszoljak egy ellenkérdéssel. Miért szívják be az emberek a füstöt szájukon keresztül, hogy aztán özönöljék vissza az egész az orrukon át? Szégyenkezés nélkül nyelik-köpik a füstöt, meg se gondolva, hogy sem a gyomornak nincs rá szüksége, sem a vérkeringésnek nem gyógyszere. Szeretném tehát, ha jómagam járás-keelését a Kaneda-házban nem érné gáncs. A Kaneda-ház az én dohányom.

Aztán ott van a „besurranás” kifejezés. Félreérthető, mert úgy hangzik, mintha tolvajlásról vagy titkos találkáról volna szó. Nem kaptam ugyan meghívást, de nem csenek halat se, nem szűröm össze a levelet azzal az ölebbel, akinek olyan görcsösen zsugorodik össze a szeme-orra-szája a pofája kellős közepén. Vagy tán arra gondolnak, hogy kémkednék? Egy frászt! Szerintem undorítóbb foglalkozás, mint a detektívé meg az uzsorásé, nincs is a világon. Egyszer, szinte akaratomon kívül, Kangecu úr iránt táplált nemes együttérzésből kifigyeltem Kanedáék mesterkedéseit, de csak egyszer! Azontúl egyáltalán nem tettem a lelkiismeretem ellen, semmi ocsmányságot nem cselekedtem.

Akkor hát miért használtam mégis a „besurranás” lealacsonyító kifejezését? Nos, annak is megvan a maga oka.

Elméletem szerint kezdetben volt a nagy üres ég, s hogy legyen a rengeteg dolgot hová letenni, lett a föld. Még a szörszálhasogató elméletek hívei között sincs senki, aki ezt cáfolná. A hatalmas ég és föld megteremtésében mennyit fáradozott az emberi nem, kérdem én. Semennyit. És nincs törvény, mely birtokunkká tenné azt, amit nem magunk csináltunk. Nincs okunk tehát megtiltani bárki belépését olyan területre, melyet nem birtokolunk. A földkerekséget fortélyosan bekerítgetni, cölöpöket állítva kiírni, hogy ez ennek és ennek a tulajdona, olyan, mintha az ég végtelen kékségét zsinórokkal elkerítenénk, hogy ez itt az én egem, amaz meg a tiéd. Ha öleként szétszabdalva a földet adni-venni lehetne, akkor kimérhetnénk literenként akár levegőt is, amit beszívunk. Nem lehet a levegőt áruba bocsátani, és az eget bekeríteni is lehetetlen. Nem ésszerűtlen hát a föld magántulajdona is? Én magam eszerint élek, ebben hiszek. Csak oda nem megyek, ahová nem akarok, de máshová mindközönségesen, tekintet nélkül a szélrózsa irányára. Akár Kanedáékhoz is – minden további nélkül.

A macskának csak az a baja, hogy erő dolgában nem ér föl az emberrel. Márpedig a mondás azt tartja, hogy az erőse a jog, így aztán ebben az esendő világban, legyen bár az oldalán az igazság, mégsem hallgatják meg a macska érvelését. Ha pedig erősködik, úgy jár, mint Setét, akit a halaskofa folyton derékon vág a husángjával. Úgy áll a helyzet tehát, hogy itt van az igazság, odaát pedig az erő. Kérdés, hogy egy zokszó nélkül behódoljunk-e, vagy suttyomban érvényesítsük igazunkat. Jómagam természetesen az utóbbit választom. Mivel nem akarjuk, hogy derékon vágjanak a husánggal, be kell surrannunk. Ezért van létjogosultsága az ember magánterületére való behatolásnak is. Ezért besurranás az, ha én Kanedáékhoz megyek.

Az pedig elkerülhetetlen volt, ha már több ízben is jártam ott, hogy meg ne ismerkedjem való életükkel, meg ne lássam, ami a szemem előtt játszódott le, és meg ne jegyezze az agyam azt, amit nem

akart eredetileg megőrizni emlékezetében. Hogy milyen gonddal törölgette az orrát Ormányosné asszonyoság mosdáskor, hogy Tomiko kisasszony milyen módon tömte magába a mocsit, és hogy maga Kaneda, bizony, a feleségével összehasonlítva valósággal tömpe orrú férfiú. És nem egyszerűen csak az orra – az egész arca lapos. Valószínű, hogy nem heverte ki egy kölyökkori verekedés következményét, melynek során valami fenegyerek a nyakánál fogva teljes erejével a földhöz verte és elegyengette a képét. Igaz, hogy nyugodt és békés ábrázat ez, de valahogy igen egyhangú. Bármennyire méregbe gurult, az arca lapos maradt. A nyers halat annyira szerette, hogy miközben nyeldekelte, a kopasz feje tetejét paskolta nagy elégedetten. Nemcsak az arcából nem emelkedett magasra az orra, testi valójában is alig látszott ki a földből. Ezért aztán magas kalapokat és vastag talpú getákat viselt. Hallottam egyszer, amint a házi riksás erről beszélt a kosztos diákjuknak, aki meg is dicsérte kiváló megfigyelő-képességéért. De ki győzné egyenként elősorolni a Kanedáék viselt dolgait?

Egyébként mostanában a hátsó, konyhai bejárat mellett fekvő kert irányából lopakodom be, s a díszdombocska fedezete alatt felderítem a helyzetet. Miután meggyőződtem róla, hogy a papírajtók csukva, minden csendes, lassacskán beljebb kerülök. Ám ha emberhangok verik fel a csendet, félő, hogy a szobából megláthatnak, ezért keleti irányban megkerülöm a tavicskát, és az árnyékszéknél hatolok be a veranda alá észrevétlen. Ugyan nem tartanak itt számon és így nincs is rejtőzködni- vagy félnivalóm, de hát mégiscsak emberek ezek, kiszámíthatatlanok, és mit is tehetnék egyebet, mint hogy mégiscsak számításba veszem a balszerencsét is. Ha a világ tele volna olyanokkal, mint Kumaszaka, a híres rabló, sok jobb érzésű férfiú viselkednék úgy, mint jómagam.

Ez a Kaneda neves üzletember – biztosan nem vetné magát utánam egy temérdek nagy kétméteres karddal, mint amilyet Kumaszaka forgatott. Viszont úgy tudom, van egy betegsége: az embert nem veszi emberszámba. Ha az ő szemében az ember nem ember, akkor a macska sem macska nyilván. Ezért van az, hogy Kanedáék házában, lett légyen az a macska bármily nemes állat, fel nem figyelnének rá. De nekem éppen kapóra jön ez a nemtörődömség, mert hiszen csak így kockáztathatom a Kaneda-ház kapuján való ki-be sétálgatást. A macskák karakterének értékelésére különben még visszatérek, alaposan végiggondolom és kielemezem, aztán közreadom ismereteimet.

Na nézzük, hogy állunk ma, gondoltam, és a dombocska tetején a pázsitra fektetve államat, áttekintettem az arcvonalat. A tágas nagyszobában, melyet a kikelet friss levegője végett megnyitottak a kert felé, Kanedáék ültek egy szál vendégükkel, beszélgetésbe merülve. Balszerencsémre Ormányosné éppen felém fordult a szervével, az átírányult a tavon és éppen a fejem tetejére meredt. Ma fordult elő velem először, mióta világra jöttem, hogy valaki az orrával tekintett reám. Kaneda viszont szerencsésen oldalt ült nekem, szemben a vendéggel, és így – arcának már említett egysíkú sajátossága miatt – nem láthattam egészen, s egy ideig az sem volt világos, merre fekszik az orra. Csupán azt sikerült megállapítanom, hogy mákosszínű burjánzó bajsza felett rejtezhet orrának két lika. De még tovább ajzottam képzeletemet, s elgondoltam: micsoda élvezet lehet a tavasz szellőnek, amikor ezen a tükörsima képen fújdogálva semmi akadályba nem ütközik.

Hármuk közül még a vendég arca a legnormálisabb, olyannyira, hogy egy vonást se lelteni rajta, mellyel jellemezni lehetne. Nem baj az, ha valakinek átlagos arca van, de a jellegtelenségnek ilyen szédítő fokára hágni már valósággal szánalomra méltó. Tündökletes Meidzsi-korunkban e feltűnően semleges külső vajon kit takarhat? Nem tudhatom meg másként, mint ha a veranda alá surranok, szokásom szerint, hogy kihallgassam a dolgokat.

– ...és akkor a nejem el is ment ahhoz az emberhez, hogy megtudakolja, mi a helyzet – szölt Kaneda

a rá jellemző gőgös hangon, amelyben azonban szemernyi érzés sem volt. A szavai éppúgy érdektelenek és laposak, mint az ábrázata.

– Értem... igen... szóval tanította Kangecu urat... értem... pompás ötlet... értem... – A vendég bőviben volt az „értem” szónak.

– De nejem érdeklődésének nem sok láttatja volt!

– Iiigen... értem... Kusaminak sose volt sok láttatja... egy időben együtt laktunk, mint diákok, de akkor is olyan... semmilyen volt... önnek nehéz dolga lehetett... – fordult Ormányosné felé a vendég.

– Nehéz! Így még nem bántak velem sehol, pedig sokaknál megfordultam már! – horkant fel az asszonyosság.

– Azt tetszik mondani, hogy udvariatlan volt? Régóta ilyen csökönyös a természete... tetszik érteni... évek óta azt az egy angol olvasókönyvet tanítja... hát nem csoda... – A vendég ügyesen próbált idomulni a beszélgetés folyásához.

– Nem arról van most szó! A legarcátlanabbul válaszolt, amikor a nejem kérdezte.

– Hallatlan! Hát ha valaki tudóskodik egy kicsit, mindjárt így elbízta magát?! Ráadásul elfelejtkezik a nyomorúságáról és szemtelenkedik. Nincs még egy ilyen a világon! – A vendég odavolt a fölháborodástól.

– A beképzeltségtől se lát, se hall! Arra gondoltunk hát, hogy megfenyítjük. Már hozzá is kezdtünk.

– Meg kell leckéztetni. Úgy kell neki. – A vendég rögtön Kanedáék pártjára állt, mielőtt még tudta volna, hogy voltaképpen mi történt.

– Nem is tudja, Szuzuki úr! – mondta Ormányosné –, micsoda korlátolt ember ez! Szóba sem áll az iskolában a barátainkkal, Fukucsi és Cuki urakkal! Először azt gondoltuk, a félnéksége miatt olyan hallgató, de képzelje, a múltkor bottal kergette meg a mi ártatlan kosztos diákunkat! Túl a harmincon nem szégyelli, hogy bolondot csinál magából! Ez az ember nincsen az eszénél!

– De hát mi sarkallhatta ilyen örültségre? – A vendég úgy tett, mintha nem hinne a fülének.

– A gyerek mondott valamit, amit ő meghallott, s erre botot ragadott és mezítláb a diák után vetette magát. Akármit is mondhatott, mégiscsak gyerek, neki meg már a bajsza is kiserkent, tehát felnőtt tanárként kellene viselkednie, nem?

– Szép kis tanár! – szörnyülködött a vendég, mire Kaneda is hozzátette:

– Az!

Úgy látszott, mindhárman azonos nézetben vannak a tekintetben, hogy ha valaki pedagógus, akkor békésen el kell tűrnie még azt is, ha fát vágnak a hátán.

– Aztán ott ez a Meitei nevű. Az is nagy szélhámos ám! A végtelenségig tud hazudozni. Életemben először talákoztam ilyen piszok alakokkal.

– Meiteit mondja? Hát igen, ő aztán nagy hóhányó! Ugye, Kusami tanárnál tetszett vele találkozni? Kibirhatatlan fickó, túltesz még a másikon is. Vele is együtt laktunk annak idején, mindig ízetlen tréfákat eszelt ki, ezért gyakran veszekedtünk.

– Mindenkit kihoz a sodrából. Rendben van, néha az ember hazudik, ha rákényszerül, vagy ha megszorítják, de ez olyan képtelenségeket talál ki, hogy nincs rá mentség. Kénye-kedvére lódít. Mi haszna származik ebből, kérdem én?

– Bizony, bizony, ahogy mondani tetszik: mit is lehet azzal csinálni, aki csak úgy szórakozásból a bolondját járatja másokkal?

– Pedig higgye el, tényleg csak azért mentem, hogy Kangecu úr dolgait megtudakoljam és erre ő hetet-havat összehord nekem! Igazán agyonbosszantottak, de én tudom, hogy mi illik: küldtem hát neki

a házi riksásunkkal egy láda sört. Erre ez a Kusami azt mondja, neki ez nem jár, és visszaküldte. Pedig a riksás közölte vele, hogy tőlünk van és hogy ajándék. Hát nem rémes? Azt is hozzátette még, hogy a lekvárt elnyalogatja, de ilyen keserű italt életében nem ivott. S azzal minden további magyarázat nélkül bement a házba. Na mit szól? Hát nem neveletlen?

– Csakugyan... szörnyen! – Úgy látszott, a vendég most már át is érzi a dolgot.

– És ezért is kérettük ide magát – hallatszott kis szünet után Kaneda hangja. – Gondoltuk, titokban lóvá tesszük valahogy, de még nem tudjuk, hogyan kezdjük hozzá.

Kaneda most úgy csinált, mint amikor nyers halat nyeldekkel: kopasz fejét paskolgatta. Én a veranda alatt lapultam, ezért nem tudhattam valójában, hogy a fejét üti-e, de annyira hozzászoktam már e hanghoz, hogy amiképp az apáca is meg tudja különböztetni a számtalan fagong kongását a templomban, alulról is bizton megállapíthattam a csattogás forrását: Kaneda tar feje tetejét.

– Arra gondoltunk, megy megkérjük magát...

– Ami tőlem telik, megteszem, tessék velem parancsolni, hiszen annak köszönhetem, hogy itt, Tokióban dolgozhatom, hogy önök annyit törődtek velem. – A vendég szívből késznek mutatkozott Kaneda bármely kérésének teljesítésére. A hangjából ítélve lekötelezettje volt e háznak.

Az események egyre izgalmasabb fordulatot vesznek. Milyen jó, hogy eljöttem, pedig nem is volt nagy kedvem hozzá. De hát jó idő volt, s az bírt rá. Gondolhattam volna, hogy ilyen remek értesülésekhez jutok? Akárcsak amikor valaki ténfereg az ünnepen és váratlanul betéved a templom belső fogadótermébe, ahol a főpap terített asztallal várja. Mit akarhat ez a Kaneda a vendégétől? Hegyeztem a fületem a veranda alatt.

– Ez a bárgyú Kusami felszólította Kangecut, hogy ne vegye el a mi lányunkat. Így volt, ugye? – fordult a feleségéhez.

– Képzelve, azt állította, semmi szükség arra, hogy erről a házasságról bárkit is lebeszéljenek, hiszen nincs olyan bolond a világon, aki ilyen lányt elvenne. Egyre csak azt hajtogatta: „Nehogy elvedd, Kangecu!”

– Pimasz fráter! Hogy nem szégyellt ilyet mondani?

– Ugyan nem tőle magától hallottuk, a riksásné eljött, hogy visszamondja nekünk.

– Nahát, most hallhatta, Szuzuki, mi a helyzet. Kellemetlen, nem?

– Felháborító. A házasságszerzés mégsem olyasmi, amibe csak úgy léhán bele lehet tenyerelni. Ezt még a Kusami-féle fajankónak is tudnia kellene. Felfoghatatlan!

– Tudomásunk van róla, hogy maga diákkorában együtt lakott vele, az ilyen régi barátság pedig nem szakad meg az idő múlásával. Arra gondoltunk, hogy megkérjük, találkozzék azzal az emberrel és puhatolja ki, hányadán állunk vele. Lehet, hogy meg van sértve, de az már az ő baja... ha ellenben rendes magaviseletet tanúsít, készséggel a segítségére leszek üzletileg, s akkor nekünk se kell tovább idegeskednünk miatta. Ha viszont tovább makacskodik és pimaszkodik – magára vessen!

– Pontosan úgy van, ahogy mondani tetszik, hiszen maga látja kárát, ha ostoba fejjel továbbra is szembeszáll önökkel. Meg fogom értetni vele ezt a dolgot.

– A leányunk pedig... nos, sok-sok ajánlatunk van és ezért korántsem szorulunk Kangecu úrra. Hallomásból azonban tudjuk, hogy nem is olyan rossz embernek sem, tudósnak sem. Ha igyekezne, csakhamar doktor lehetne belőle, és akkor az sincs kizárva, hogy elnyerheti a lányunkat. Nem bánánk, ha erről elejtene egy-két célzást a megfelelő helyen.

– Ó, ez nagyszerű lenne, hiszen ez ösztönözné Kangecu urat a kutatásban.

– Még valamit... mi nem nézzük jó szemmel, Kangecu úrhoz sem méltó, hogy ezt a lehetetlen

Kusamit folyton tanárurazza, s úgy odavan érte. Ha ilyen ember véleményét tartja szem előtt – pórul jár. Ha pedig nem Kangecu úr dönt a saját ügyeiben, hanem mindent attól tesz függővé, amit ez a Kusami összehord, mi levesszük róla a kezünket.

– Tudja, sajnáljuk ezt a Kangecut – szólt hozzá Ormányosné asszonyság.

– Igaz, hogy Kangecu úrhoz még nem volt személyesen szerencsém, de biztos vagyok benne, hogy boldog lenne egész életére, ha ilyen családba nőülhetne be, nemhogy kifogásai lennének.

– Úgy is van. Kangecu nagyon szeretné elvenni a leányunkat, de ez a két rémes alak, Kusami és Meitei, vagy hogy is hívják őket, rossz tanácsot ad neki.

– Ejnye, hát ez nem járja. Egy művelt emberhez nem illik ez a viselkedés! Elmegyek Kusamihoz és beszélek a fejével.

– Ja igen, még egyre meg szeretnénk kérni. Kangecu dolgaiban mégiscsak ez a Kusami a legtájékozottabb, és mivel a feleségem múltkori látogatása olyan véget ért, amelyet, jó lenne, ha maga megtudakolná és aztán tudatná velünk is, miféle jellem és tehetség ez a Kangecu.

– Szolgálatukra állok. Ma szombat van, úgyhogy ha most megyek, otthon találhatom. Csak nem tudom, hogy mostanában merre is lakik.

– Itt elől jobbra elmegy az utca végéig, ott jobbra fordulva egy tömböt halad előre, s máris megismeri a kérdéses házat a rozzant fekete kerítésről – magyarázta az Ormányosné.

– Szóval itt van a környéken. El se lehet téveszteni. Hát akkor hazatérőben benézek hozzá. Biztosan megtalálom. Majd nézem a névtáblákat.

– Van, hogy kiteszi, van, hogy nem. A névjegyét szokta kiragasztani csirizzel. Ha esik az eső, persze leválik a deszkáról, s csak jó időben ragaszt újat helyette. Úgyhogy a névtáblában ne nagyon bízson. Jobb lenne, ha elhagyná ezt az értelmetlen szokást, és inkább rendes névtáblát csináltatna. Ez a Kusami tényleg nem ért semmihez.

– Megdöböntő. De hát tetszett mondani, hogy olyan rozzant fekete a kerítése, arról megismerem.

– Olyan koszos ház nincs még egy a kerületben. Á, igen, ha így sem találja, van egy másik ismertetőjele. Ha olyan házat keres, melynek a tetejét felverte a gyom, nem tévedhet el.

– Egyszóval igazi elegáns rezidencia! Hahahaha!

Nem lenne jó, ha nem érnék haza Szuzuki vizitjéig, tehát ennyit bőven elég volt hallanom a beszélgetésükből. Kisurranok a veranda alól, az illemhelynél befordulok, át a dombocskán, majd sietve a ház felé irányítom lépteimet, melynek teteje, mint mondták, begyepesedett, s ott aztán ártalmatlan pofával felszökkenek a szoba előtti verandára.

A gazdám odakint, egy kiterített gyapjúpokrócon hasalt, és élvezte a napfürdőzést a szép tavaszi napon háza verandáján. A napsugár nem válogat, mindenkire leragyog és a begyepesedett tetejű hajlékot is éppolyan tavasziassá varázsolja, mint a Kaneda-rezidencia fogadócsarnokát. Csak az a baj, hogy a pokróc nemigen illik a verőfényhez. A gyárban eredetileg fehér fonálból szőtték, az üzletben, ahol finom külföldi holmik között árulták, még mindig hőszerűnek adták el, s mi több, ilyenek kérte és vásárolta a mester is, de hát ennek megvan már vagy tizenkét-tizenhárom éve, a pokróc kiszolgálta világos korszakát, s most elváltozván színében, a szürkesség esztendei köszöntöttek rá. S ennek is elmúltán megéri-e vajh a tisztes kort, melyben színe éjféketére válik? Sajnos máris oly tökéletesen koszlott és bolyhos, hogy a pokróc nevet sem érdemli meg, hiszen már a neve is elrongyolódott. A pokrócból legföljebb a róc maradt meg. A gazdám nézete szerint azonban eltart még egy-két... nem is: öt, sőt tíz évig is.

Szóval a gazda ott hasal a sorsába törődött rócon. Mit csinálhat? Állát a tenyerébe támasztja, ujjai

között füstölög sodrott cigarettája. Ennyit. Bár ki tudja? Lehet, hogy korpás kobakjában a világegyetem nagy igazságai kerengenek. Körbe-körbe, mint tüzes szekerek. Ám a külső szemlélőnek mindezt álmában sem jutna eszébe feltételezni róla.

Nem törődik azzal sem, hogy egy arasznyi hamurúd, izzó szikrával a végén, már a pokrócra hullt; elmerengve bámulja a cigaretta kígyózó füstjét, mely a tavaszi szellő szárnyán emelkedik-süllyed, karikákká kerekedik, s végül mélylilán ellepi a gazdám feleségének frissen mosott haját. Jaj, elfelejtettem mondani – ott van az asszony is.

Ott ült az asszony a verandán, férjének hátat fordítva. Hogy ez tiszteletlenség volna? Nem különösebben. A tisztelet – kölcsönös megegyezés dolga, s oly mindegy, hogyan nyilvánul meg. Minek ilyesmiről a levegőbe beszélni – a férj mit sem törődve a dologgal, ott könyököl a nő háta mögött, az meg fenséges hátsó felét fordítja urának és kész. Annak idején még egy esztendő sem telt ki az esküvő után, mikor ez a kitűnő emberpár egyszer s mindenkorra túltette magát a jó ízlés és modor ceremóniáin.

De hát tulajdonképpen mi dolga volt ott az asszonynak, ki a fenti módon hátát mutatta hitvesének? Nos, az imént – kihasználva a jó időt – megmosta hosszú, kékesfekete haját valami növényi ragacs és nyers tojás habzó keverékével, s most az kibontva, hosszan omlott válláról a hátára (hadd lássák), ő maga pedig szótlán szorgalommal varrogatta a gyerek ujjasát. Szóval meg akarta szárítani a hát, kihozta a varrodobozát, muszlinhuzatú ülőpárnáját, és helyet foglalt nagy udvariasan. De az is lehet, hogy a gazda fordult arcával a hátulja felé... nem tudom.

Viszont a cigarettafüst – amiről már szóltam – egyre csak nőtt, valósággal hömpölygött a fekete hajkoronára és a mester teljes odaadással meredt az égő dohány remegő füstfellegeire. Ezek meg, ahogy szokásuk, egyre feljebb és feljebb emelkedtek. A férfi figyelte, ahogy összekeverednek a hajszálakkal, lassan felkúsznak először a csípőtájékra, majd az asszony hátára, nyakszirtjére tévedt a tekintete, végül megállapodott a feje tetején. Itt jött a bökkenő.

A mester ugyanis észrevette, hogy élete párja feje tetejének kellős közepén kerekded kopasz folt fénylik, kevélyen visszaverve a forró napsugarakat. Ez a váratlan felfedezés annyira meglepte, hogy a kápráztató fényárban hunyorogva kitágult szemmel és teljes odaadással bámulta a foltot: nem tudott elszakadni a látványtól. Az első, ami eszébe ötlött róla, a családban időtlen idők óta öröklődő házioltár örökmécsese volt. Családjá a Sin nevű buddhista szektához tartozott, s ebben a vallásban régi hagyomány az oltár díszítésére több pénzt költeni, mint amennyit az ember megengedhet magának. A gazdám gyerekkorából emlékezett rá, hogy volt náluk otthon, a hátsó házban egy komor, de dús aranyozású kis szentély, benne lógott egy rézmécses, melyben még nappal is pislákkolt valami kis tétova lángocska. Ez a fény, melyet a hátsó ház derengésében annyiszor látott, mélyen megragadt lelkében, és most is, hogy a felesége fején a csillámló tar foltot megpillantotta, felidéződött az emlékezetében. A mécses képe ugyan egy perc alatt kialudt benne, de akkor meg eszébe jutottak a Kannon istenség szobra körül szálldosó galambok, s jóllehet ezeknek aztán semmi közük sem volt a felesége csupasz foltjához, a gazda fejében szétválaszthatatlanul összefolyt a kettő. Gyerekkorában ugyanis, amikor Aszakuszába vitték, Kannonnak, a könyörületesség istenének templomába, el nem mulasztotta volna, hogy a galamboknak eleséget vegyen két garasért. A madáreledelt kis rózsaszín agyagcsuporral mérték, mely színre és nagyságra is egyezett az asszony feje búbjának kerek foltjával.

– Úgy van! Éppen olyan! – szólt fennhangon, fellelkesülve a felismeréstől.

– Micsoda? – kérdezte erre az asszony anélkül, hogy felnézett volna.

– Tudtad, hogy a fejedben van egy kopasz folt?

– Igen. – A nő keze meg sem állt a munkájában. Különösebben nem izgatta ez a leleplezés. Mint feleség, az egykedvűség mintaképe ő.

– Már akkor is így volt, amikor hozzám jöttél, vagy azóta keletkezett? – érdeklődött a férj. Nem mondta ki, de úgy érezte, hogy ha az asszony már lány korában is kopaszodott, akkor őt rászedték.

– Mit tudom én! Nem mindegy, – mondta az asszony. Végül is igaza volt.

– Úgy beszélsz, mintha nem is a te fejedről volna szó! – A férj kissé indulatba jött.

– Épp azért mindegy, mert az enyém – A feleségen látszott, hogy most már kissé bosszantja az ügy.

A tenyerével körbesimogatott a kopasz folton:

– Nicsak! Nem gondoltam volna. Jóval nagyobb lett.

Hallatszott a hangjából, hogy rádöbbsent a valóra: a tar terület az évek múltával túlságosan is megnövekedett. Magyarázatba fogott:

– Minden nőnek kikopik a haja, ha felkontyolják.

– Ha ilyen gyorsan hullana, mint a tiéd, negyvenéves korukra mind tökkopaszok lennének. Nem inkább valami betegség ez? Az sincs kizárva, hogy fertőző. Jobb lenne mindjárt Amaki doktorhoz fordulni. – A mester a saját fejét tapogatta közben.

– Ha már erről van szó, maga meg fehér szőrszálakat talált a múltkor az orrában! Az talán nem lehet fertőző?

– Azt nem látni, mert az orrom belsejében van, de ha egy fiatalasszony ilyen kopasz, az nem valami szívderítő látvány! Nem röstelled?

– Ha maga ennyire szégyelli, akkor minek vett el? Ha meg boldogan elvett, akkor minek hánytorgatja?

– Mert nem tudtam! A mai napig sejtelmem sem volt róla. Meg is mutathattad volna, amikor hozzám jöttél.

– Ezt a hülyeséget! Hol létezik olyan ország a világon, ahol a nő feje búbját fürkészik az esküvő előtt?

– Az még nem volna nagy baj, hogy kopasz a fejed teteje, de ráadásul alacsonyabb vagy, mint az átlag, és ezért még rosszabb, hogy ennyire látszik!

– De azt csak meg lehet ítélni első látásra, hogy valaki alacsony-e vagy sem?! Kezdetben is láthatta, mégis elvett!

– Persze hogy láttam! De gondoltam, majd megnősz!

– Csak nem hitte, hogy valaki húszéves kora után még nőni fog? Mit gúnyolódik itt velem? – Az asszony lecsapta az ujjast és a férj felé fordult. Látszott, hogy most már elege van az egészből.

– Dehogynem lehet húszéves kor után nőni! Ha a férjhez menés után is jól táplálkozik valaki, van remény rá! – állt elő képtelen elméletével a gazdám nagy komolyan. Fejtegetését azonban félbeszakította a bejárati csengő, mely követelőzően megszólalt. Úgy látszik, Szuzuki jött, hogy hangos csengetésével felferje a gyommal benőtt odúban rejtőző fenevad, Kusami mester nyugalmát.

Az asszony – félretéve máskorra a veszekedést – bemenekült varrnivalóstul, varródobozostul a szobába. A férje meg összegöngyölte és behajította az egérszín takarót a dolgozójába. Amikor megnézte a névjegyet, amit a szolgáló behozott, elképedt, de aztán szólt a lánynak, hogy a vendég csak fáradjon be, s azzal – markában a névjeggyel – az illemhelyre távozott. Halvány fogalmam sem volt, miért kellett olyan hirtelen kimennie, s arra is nehéz lenne magyarázattal szolgálni, hogy Szuzuki Tódzsúró úr névjegyét miért kellett magával vinnie. Bizonyára a névjegy készítette, hogy kellemetlen érzésétől megszabaduljon azon az illatos helyen.

A cseléd az olcsó kartonhuzatú ülőpárnát a szoba főhelyére téve betessékelt a vendéget, s azzal eltűnt. Szuzuki megszemlélte a tokonomába^[20] akasztott kalligráfiát (hamisítvány), melynek felirata a „világ virágát nyitó tavasz”-t magasztalja, az olcsó porcelánvázát, melyben korán nyíló cseresznyeág díszelgett, majd hirtelen a párnára nézett, melyet a cseléd odatett számára, s hogy, hogy nem – egy macska kuporgott rajta. Mondanom sem kell, hogy ez a macska én magam voltam. Szuzuki abban a pillanatban – alig láthatóan – összerezett. Nem volt kétséges, hogy az ülőpárna neki, Szuzukinak jár, de mielőtt elfoglalhatta volna a helyét – egy szemtelen állat leheveredett oda minden teketória nélkül.

Ez volt az első olyan momentum, amely megrendítette Szuzuki úr lelki egyensúlyát. Lett légyen azonban az ülőpárna gazdátlan, Szuzuki rá nem ült volna akkor sem kínálás nélkül, hisz tudta ő az illetet. Ezt bizonyítja az is, hogy a kemény tatamira telepedett. De ki az, aki se szó, se beszéd, elfoglalta a helyet, mely előbb-utóbb az ő birtokába kell hogy kerüljön? Még ha ember tette volna, hagyján, de hogy egy macska? Ez több a soknál. Ez szolgáltatta a kettes számú okot arra, hogy a vendég lelki egyensúlya megrendüljön. És a macska viselkedése végképp felidegesítette. Hát való az, hogy az állat ott heverész, ahol semmi keresnivalója sincs és fennhéjázva méregeti az embert, mintha azt kérdezné utálkozó tekintetével: Hát te meg ki vagy? Ez volt a hármas számú oka annak, hogy a vendég teljesen kifordult a maga valójából. De csak hallgatott és meresztette a szemét. Pedig megtehette volna, hogy egyszerűen nyakon csíp és odébb rak, ha már ennyire zavarja a jelenlétem. Egy felnőtt férfinak semmiből sem áll, hogy kinyújtsa a kezét, elkapja a macskát és kipenderítse. Ezzel helyreállt volna az önbizalma. Azonban éppen itt kell keresni a dolog lényegét: Szuzuki képtelen volt megvédeni jogait. Még egy erőtlén kisgyerek is azt tehet velem, amit csak akar, de hiába Kaneda személyes meghatalmazottja Szuzuki Tódzsúró úr, nem tudja kimozdítani Macska Öfényességét erről a tenyérszerű helyről sem. Ha pedig nem tud a pozíciójáért megküzdeni egy cicával – gyenge lábon állhat a tekintélye. Felnőtt létére tart egy kis csetepatétől ekkora ellenféllel! A bárgyúság netovábbja! Most aztán tűrhet egy keveset, ha meg akarja őrizni a méltóságát. Persze azért annak tudatában, hogy csak egy állattal áll szemben, egyre növekvő utálattal méregetett. Engem meg egészen elszórakoztatott pipogya ábrázata. Mégis, amennyire csak lehetett, igyekeztem ártatlan képpel nézni rá.

Javában zajlott köztem és Szuzuki között a fent leírt némajáték, mikor a mester egyszer csak visszatért a félreeső helyről, még hozzá felhúzva közben a haoriját is.

– Nicsak! – mondta üdvözlés gyanánt és helyet foglalt. Mivel a kezében nyoma sem látszott a névjegynek, úgy tűnt, hogy Szuzuki Tódzsúró és becses neve örök száműzetésre ítéltetett egy rossz szagú tartományba. A mestert azonban cseppet sem aggasztotta a szerencsétlen névjegy sorsa, megragadta az irhámát, s egy „affené”-vel kilódított a verandára.

– Tessék, ülj ide. Ez aztán a meglepetés! Mikor jöttél fel? – invitálta a régi barátot a mester az ülőhelyre. Az meg beljebb került és elfoglalta végre.

– Ne haragudj, hogy eddig nem adtam hírt magamról, de hát tudod, nagyon elfoglalt vagyok. Most kerültem fel a cég központjába, ide Tokióba.

– Hát ez remek. Jó régen nem találkoztunk már. Azóta, amióta lementél vidékre, mi?

– Bizony, vagy már tíz éve annak. Éppenséggel jártam azóta néhányszor idefent, de mindig annyi munkám volt, hogy nem tudtam benézni. Biztosan nehezteltél, de sajnós, egy vállalatnál dolgozni nem olyan, mint a te foglalkozásod. Az ember állandóan le van kötve.

– Sok minden megváltozott a tíz év alatt – szólt a gazdám és tetőtől talpig szemügyre vette Szuzukit. Olyan választékosan festett angol tweedöltönyében, gavalléros gallérjával, a hasán

csillámló aranyláncával – senki sem mondta volna meg, hogy Kusami egykori barátja.

– Hát igen, ennyire vittem, hogy ilyen is kell viselnem – folytatta Szuzuki, látva, hogy a lánc milyen tetszést arat.

– Te, ez valódi? – kérdezte a mester tapintatlanul.

– Tizennyolc karátos – mosolygott a vendég. – Te is megöregedtél – tette hozzá. – Biztos már gyereked is van. Egy?

– Áh!

– Kettő?

– Nem.

– Még több? Csak nem három?

– Ehe. Három. Mit tudom én, még mennyi lesz.

– Te még mindig úgy bolondozol, mint rég. Hány éves a legidősebb? Nagyobbacska lehet már!

– Nem is tudom pontosan. Hat, de az is lehet, hogy hét.

– Hahaha, a szórakozott professzor! De jó lett volna, ha én is tanárnak megyek!

– Próbáld csak meg, három nap alatt megutálsz.

– Ugyan. Elegáns, kényelmes munka, van sok szabad idő, azzal foglalkozol, amivel csak akarsz! Hát nem kellemes ez? Nem mondom, az üzletembernek is jól megy, de nem nekem. Az üzletembernek csak akkor van jó dolga, ha már felvergődött a csúcsra! Ha még alul vagy, undorítóan hajbókolhatsz, és töltheted mások poharát. Hülye egy állapot!

– Én már iskoláskoromtól utálok az üzletembereket. Mindent megtesznek, csak hogy hozzáférkőzzenek a pénzhez. Kufárok, a társadalom alja, ahogy régen nevezték őket. – A gazda kajánul élvezte, hogy éppen egy üzletember előtt beszélhet így.

– Hát azért nem egészen... Bár igaz, hogy néhány piszok alak is van közöttük. Végül is mindent abból a célból kell csinálniuk, hogy haszonra tegyenek szert. Éppen az imént látogatóban voltam egy vállalkozónál és ott hallottam, hogy a pénzszerzésnek három módszere van. Megfelejtkezni a kötelezettségekről, kizárni a rokonszenvet és nem törődni a szégyennel. Ez három sarkalatos alapelv. Jó, mi? Hahahaha!

– Ki mondta ezt a sületlenséget?

– Dehogyan az! Igen okos ember volt, aki mondta. Igen jó neve van az üzleti világban. Ugyan nem valószínű, hogy ismered, pedig itt lakik a közelbe.

– De hiszen ez Kaneda! Csakis ő lehet!

– Most mit idegeskedsz! Hiszen csak tréfált! Arra célzott, hogy aki pénzt gyűjt, annak meg kell járnia a poklokat. Igazán zavarban vagyok, hogy te ezt ennyire komolyan veszed.

– Mit érdekel engem a három sarkalat, vagy mi! De ha ott voltál, láthattad az asszony orrát, nem vetted észre, mekkora?

– A felesége? Egész rendes nő az.

– Az orra! Én az orrát mondom, ember! Nemrég még verset is költöttem róla.

– Micsodát?

– Verset! Nem tudod, mi az? Már elfelejtetted?

– Áh, nem érek én rá irodalomra meg ilyesmire! És régen sem voltam annyira oda érte.

– Még Charlemagne formátlan szaglószervére sem emlékszel?

– Na ne bolondozz! Fogalmam sincs róla!

– Arról sem tudsz, hogy Wellingtont az alantasai Nagyorrúnak csúfolták, – Mit törödsz te ennyire az

orokkal? Mit tesz az, ha gömbölyű vagy ha hegyes?

– Egyáltalán nem mindegy! Tudod, mit mondott egyszer Pascal?

– Mit jössz nekem folyton azzal, hogy ezt tudom-e, azt tudom-e? Úgy látszik, mintha vizsgáztatni akarnál! Mi van azzal a Pascallal?

– Pascal egyszer így szólt...

– Mit szólt?

– Ha Cleopatra orra egy cseppel kisebb, másként alakult volna az egész világtörténelem!

– Nocsak.

– Na látod. Nem szabad az orr jelentőségét alábecsülnöd!

– Rendben, ezentúl nem teszek ilyet, de most hagyjuk ezt. Ma azért jöttem, mert beszédem volna veled. Izé... eredetileg... azt hiszem, tanítottál egy Midzusima... igen, Midzusima nevűt... na... emlékszel már? Azt mondják, gyakran megfordul nálad.

– Á! Kangecu?

– Az, az! Midzusima Kangecu! Kangecu! Azért jöttem, hogy felőle tudakolódjam.

– Házassági ügyben?

– Nagyjából olyasmi. Ma voltam Kanedáéknál...

– Nemrégén járt itt maga az Orr.

– Tényleg, mondta is az asszony: „Elmentem Kusami úrhoz, gondoltam, megérdeklődöm tőle egyet-mást, de balszerencsémre ott volt Meitei, aki folyton beleszólt, így aztán semmit sem tudtam meg.”

– Nem is csoda. Azzal a rettenetes orrával beállítani!

– De hiszen veled semmi baja sincs! Csak hát itt volt Meitei és sajnos miatta nem sikerült választ kapnia. Ezért engem kért meg, hogy jöjjek el és tudjak meg mindent. Én még eddig ilyesmiben nem vettem részt, de nem lehet ebben semmi rossz, ha az érdekelteknek is ínyére volna a házasság. Azért jöttem, hogy ebben segítsék.

– Ez derék – válaszolt a mester hidegen. Maga sem tudta azonban megmagyarázni, miért, de belül egy kicsit megmozgatta ez a kifejezés, hogy „ínyére volna”. Olyan érzése támadt ettől, mint amikor fülledt nyári estén leheletnyi szellő meglebegteti ruhája ujját. Eredetileg a gazdám makacs, hideg és mogorva férfiú, de a természete merőben más, mint a kegyetlen és embertelen modern civilizáció szülötteié. Kissé ómód, régies karakterét bizonyítja az is, milyen könnyen indulatba jön a legcsekélyebb provokációra. A múltkor is csak azért kapott össze az orrtulajdonossal, mert nem tetszett neki a közönséges, újmódi viselkedése. De az asszony lánya ebben nem vétkes. Utálja a kereskedőket, ezért ki nem állhatja Kanedát, de meg kell adni, hogy ebbe megint csak nem keveri bele a leányzót. Kangecu pedig kedvenc tanítványa, akit jobban szeret az édestestvérénél is. És ha valóban igaz, amit Szuzuki mond, vagyis hogy a fiatalok szeretik egymást, nem lenne úri dolog, hogy akadályokat gördítsen a házasság elé – még közvetett formában sem!... Egy Kusami ebben is ügyeljen úri hírnevére! Ha ugyan tényleg kölcsönös vonzalomról van szó... de itt a bökkenő! Előbb kétséget kizáróan meg kell bizonyosodnia felőle, hogy aztán kialakítsa az ügygel kapcsolatban a saját álláspontját.

– Te! Az a lány mondja, hogy hozzá akar menni Kangecuhoz? Nem érdekel Kaneda meg a nagy orrú felesége, mi a lánynak a szándéka?

– Nézd... hát... izé... persze. Miért ne mondta volna, hogy hozzá akar menni? – Szuzuki válasza kissé bizonytalanul hangzott. Hiszen valójában arra szólt a megbízatása, hogy Kangecuról vigyen jelentést, odáig nem terjedt, hogy a leányzó szándékát ismertesse, hiszen arról semmi bizonyossága

nem volt. Így aztán Szuzuki, lett légyen bármilyen dörzsölt és körmönfont elme, most úgy látszott, belezavarodott. A mester pedig, tapintatlanul és makacsul, mint mindig, lecsap:

– Mi az, hogy „miért ne”?! Ez nem határozott igen!

– Bocsánat, kissé rosszul fejeztem ki magamat. Feltétlenül megvan a hajlandóság a kisasszonyban.

Teljes mértékben... Hogyan? Ezt nekem az asszony így mondta. Bár Kangecuról nem mindig nyilatkozik hízelgően.

– Ki? A leányzó?

– Aaaaaz.

– Hát ez szemtelenség! Még hogy egy ilyen fruska ócsárolja Kangecut! De hiszen akkor nyilvánvaló, hogy nincsen hozzá hajlandósága!

– Vannak furcsa dolgok a világon. Előfordul, hogy készakarva mondunk rosszat arról, akit szeretünk.

– Ugyan hol találni ilyen bolondot? – A mester tökéletesen érzéketlennek mutatkozott az emberi lélek ilyen finom rezdülései iránt.

– Pedig akármit is mondasz, a világ tele van ilyen bolondokkal. Éppen ezt magyarázta meg nekem Kanedáné nagyságos asszony. A leányzó néhányszor tekergő tökindához hasonlította Kangecut, s ez a csúfolódás kétségtelenül arra utal, hogy a fiatalúr nagyon is érdekli őt.

Mesterünk meghallgatta ezt a tüneményes magyarázatot, de mivel az értelmét sehogyan sem tudta felfogni, a szó is belészorult és csak fürkészte Szuzuki arcát, olyan szemmel, mint ahogy az utcai jövendőmondók szokták. Szuzuki ebből rájött, hogy egy kissé elvetette a sulykot, és megpróbálta a beszélgetést olyan mederbe terelni, amelyet még a gazdám is képes áttekinteni.

– Nézd, gondolj csak arra, mekkora a vagyonuk, aztán a leányzó is csinos, hát nem alkalmas egy ilyen család, hogy beházasodjon az ember? Én nem tudom, lehet, hogy ez a Kangecu nagyszerű legény, de a társadalmi helyzete, ugye... De nem, ez a megfogalmazás sértő, inkább máshogy mondom: a jövedelem szempontjából nézve a dolgot, nincs ember, aki világosan ne látná a kettejük közötti különbséget. A lány szülei mégis fontosnak tarthatják Kangecu urat, mert megbíztak engem, hogy tudakolódjam a szándékai felől.

Szuzuki egész ügyesen érvelt. Úgy érezte, mintha már meg is győzte volna a gazdám, s átmenetileg megkönnyebbült; viszont fennállott a közbeszólás veszélye, ezért gyorsan továbbgöngyöltette a beszélgetést, abban a hiszemben, hogy ezzel is egy lépéssel közelebb kerül a céljához és a legjobb úton halad küldetésének betöltése felé:

– Szóval, mint az eddigiekből is kitűnik, a másik felet nem annyira az anyagi, vagyoni kérdés, hanem inkább az illető személy erkölce, jelleme érdekli. Ezen pontosabban azt kell érteni, mire viheti ez a Kangecu. Persze nem mintha ők kérkedni akarnának vele, ha elnyeri a doktori címet. A félreértés elkerülése végett megjegyzem, hogy amikor a minap itt járt az asszony, és Meitei tücsköt-bogarat összehordott, azért téged senki sem hibáztat. A nagyságos asszony igen egyenes, becsületes embernek tart téged. Kizárólag Meitei kárhoztatható... Nézd: ha az emberünkől doktor lesz, az a világ szemében Kanedáék tekintélyét, hitelét is növelné. Mit gondolsz, ez a Kangecu tervez-e, hogy a közeljövőben beadja a disszertációját, s vajon elnyeri-e a doktori fokozatot? No persze, kell is Kanedáéknak az ilyen vagy olyan doktorátus! De hát a világ kedvéért ugye... szeretnék tudni.

Mindezt végiggondolva kiviláglott, hogy nem is olyan okatlan a feltétel, melyet a másik fél szabott. Ha pedig valami nem okatlan, azt a gazdám mindig helyesli. Most is bólogatott Szuzuki javaslatára. Ilyen egyszerű, becsületes ember az én gazdám.

– Jól van hát. Ha Kangecu legközelebb eljön, unszolni fogom, hogy írja már meg a dolgozatát! Viszont mégiscsak meg kellene előbb kérdezni tőle, hogy el akarja-e venni Kanedáék leányát.

– Ugyan, mit akadékoskodol? Így sohasem jutunk vele dűlőre. Célszerűbb, ha csak úgy, beszéd közben hozod előtte szóba a dolgot és figyelsz, hogyan kap rajta.

– ...hogyan kap rajta?

– Na jó, ez nem éppen a helyes kifejezés... beszéljess vele természetesen és magad is rájössz.

– Lehet, hogy te rájönnél, de én ezt nem tudom megítélni, nem értek az ilyesmihez.

– Jól van, na. Ha nem értesz, hát nem értesz. De legalább ne zavarj össze hiábavaló fecsegésekkel, mint Meitei. Nem is kell ösztökélned semmire sem, hiszen a maga dolgában csak rá tartozik a végső döntés. Csak arra kérlek, ha idejön és beszélgetek, ne tartsd vissza szándékától. Tulajdonképpen nem is rólad van itt szó, hanem Meiteiről. Ha az kinyitja a száját, rögtön kész a baj!

S amint így nagyban igyekszik befeketíteni Meiteit – fessd csak a falra az ördögöt! –, megjelenik maga a szóban forgó professzor, de észrevétlenül, hiszen szokásához híven a hátsó konyhaajtón keresztül állít be olyan hirtelen, mintha csak a tavaszi szél hozta volna.

– Nahát! Ritka vendég van a háznál! Ennek aztán nem lehet annyival kiszűrni a szemét, mint a magamfajta közönséges látogatónak! No nézd csak! Még a harapnivaló is a Fudzsimurából van, nem úgy, mint máskor! – S ezzel Meitei professzor már el is tüntetett egy finom zselét a szájában. Szuzuki nem tudta, hová legyen zavarában. A gazda mosolygott. Meitei a zselén nyammogott. Én meg a verandáról élveztem a pillanat nagyszerűségét. Jó kis pantomim kerekedett ki belőle. Mihez is fogható egy ilyen kimondatlan kérdésekkel terhes drámai jelenet? Talán csak a Zen papjainak hangtalan, lélektől lélekig ható párbeszédeihez...

– És én még azt hittem, egész életedben vándorolsz majd, mint a varjú, s lám, egyszer csak előkerültél. Hát ezt is megértük... Az ember néha a legvadabb meglepetésekben részesül! – Meitei sem a vendégtől, sem a házigazdától nem zavartatta magát. Még ha tíz esztendővel ezelőtt együtt laktak is, ennyi idő után illenék kissé szertartásosabban köszöntenie Szuzukit. Meitei azonban füttyül a konvencióra.

– Ne űzz gúnyt szegény fejemből. – Szuzuki kitérő választ adott, de még mindig nem tudott magához térni, idegesen babrálta aranyláncát, melyről a fentiekben annyi szó esett. Ekkor a mester egy egészen furcsa kérdéssel állt elő:

– Te, Szuzuki, ültél te már villamoson?

– Na nézd csak! Úgy látszik, ma itt mindenki a bolondját akarja járatni velem! Bármennyire is vidékinek látszom – hatvan villamosvasút-részvényem van!

– No, ez már valami! Nekem is volt nyolcszáznyolcvannyolc és fél részvényem, de sajnos, a molyok megcsócsáltak nyolcszáznyolcvannyolcat és csak a felet hagyták meg. Kár, hogy nem jöttél fel vidékről egy kicsit hamarabb, akkor még volt vagy tíz megrágtatlan.

– Látom, az éles nyelved még a régi. De félre a tréfával, nem árt az, ha van az embernek néhány részvénye. Az ilyen tőkének évről évre csak emelkedik az értéke!

– Ahogy mondod! Itt van például ez a fél részvény – háromszoros milliomos lehetek belőle, ha várok vagy ezer évig. Úgy látszik, mindkettőnknek helyén van az esze, megértjük a modern idők szavát, de ez a szerencsétlen Kusami... Ha azt hallja, hogy tőkebefektetés, a legsötétebb üzelmekre gondol – így szólott Meitei, s azzal szájába tömve egy darab édességet, a mesterre tekintett. Az pedig, látva a másik falánkságát, maga is megkívánta a zselét, s rögtön nyúlt is érte. Minden lényeges dolog, mely széles e földön megeshik, abból ered, hogy az emberek utánozzák egymást.

– Füttyülök én a tőkére, de azt azért sajnálom, hogy szegény Szoroszaki nem érte meg a villamosjárat bevezetését – szólt a gazdám, s közben komoran vizsgálgatta a nyomot, melyet a fogsora csipkézett a zselébe.

– Ha Szoroszaki villamosozhatott volna, lefogadom, hogy a sinagavai végállomás előtt sose szállt volna le. Igen szórakozott ember volt. Jobb neki, ahol most van, kőbe faragva mint a Természet Híve.

– Kár, hogy Szoroszaki meghalt, igen eszes ember volt – így Szuzuki, mire Meitei késedelem nélkül felvette a fonalat:

– Kitűnő elme volt, hanem szakácsnak csapnivaló. Mikor együtt laktunk és felváltva főztünk, ha ő volt a soros, én mindig elmenekültem a kifőzdébe metéltet enni.

– Hát ez igaz, úgy tudta megfőzni a rizst, hogy oda is kozmált és meg se puhult. A tófut, a zöldséget mind nyersen akarta megetetni velünk, pedig azon hidegen le se lehetett nyelni. – Szuzuki lelke mélyéről feljött az évtizedes undor emléke.

– Abban az időben Kusami volt a legjobb barátja. Minden este együtt ettek mocsis bablevest meg ilyesmit. Most aztán nyögheti a következményét. Idült gyomorbetegség lett belőle. Tulajdonképpen Kusaminak kellett volna előbb meghalnia, hiszen ő sokkal többet evett abból a kotyvalékból.

– Micsoda túlvilági logika! De hagyjuk, mit ettem én, beszéljünk inkább arról, amit ti testmozgásnak neveztetek, vagyis hogy bambuszkardokkal minden este kimentetek a temetőbe és a sírkövekkel vívtatok csatát! Mit mérgelődött miattatok az a kopasz szerzetes!

A gazdám egyáltalán nem adta meg magát, sőt nagy élvezettel hánytorgatta fel Meitei régi viselt dolgait. De Meitei csak nevetett.

– Hahaha! Hogy üvöltött a pap, hogy megzavarjuk a holtak nyugalmaát és Buddha őfényessége fejét püföljük! De én még hagyján, nekem csak bambuszkardom volt. Szuzuki volt a kegyetlen martalóc! Pusztá kézzel ment a böhm köveknek és birokra kelt velük. Legalább hármat földhöz nyekkentett.

– Hű, hogy dühöngött az öreg! Követelte, hogy állítsam vissza, ahogy volt, s mikor mondtam, hogy majd hívok kulikat, nem engedte, nekem kellett egyedül csinálnom penitenciaképpen, különben – mint mondta – magát Buddhát sértem meg.

– Jól néztél ki akkor, nem mondom! Pamuttrikóban meg ágyékkötőben, nyakig a sárban...!

– Te meg, mintha mi sem történt volna, közönyösen rajzolgattad, amint ott gürcölök. Vérlázító szemtelenség volt, meg is jegyeztem magamnak. És még arra is emlékszem, mit mondtál. Te tán már elfelejtetted?

– Ki emlékszik arra, mit mondott tíz évvel ezelőtt? Csak annyit tudok felidézni, hogy a sírkövön az állt: „Az Örök Forráshoz megtért nagyméltóságú világi testvér, a Sárga Daru emlékére.” A dátum pedig: az Örök Békesség ötödik esztendeje, a Sárkány éve, január hava.^[21] Szép régi sírkő volt. Ha már ledöntötted, jó lett volna ellopni. Tisztán esztétikai szempontból nézve, olyan gótikus jellegű volt. – Meitei ismét visszatért a hóbortos műtész pózához. Ki hallott már japán gótikáról?

– Jó, jó, de a megjegyzésed! Azt mondtad, hogy „...én a művészetnek szentelem az életemet, s ezért bármi érdekeset találok égen és földön, előbb lerajzolom, hogy fennmaradjon későbbi tanulmányozás végett. S mivel a tudomány iránti hűség itat át, fájdalom, nem vehetem figyelembe mások magánjellegű keserveit.” Ezt mondtad teljes nyugalommal. De ami azt illeti, engem sem hatott meg mások baja túlságosan, ezért sáros kézzel kikaptam a kezedből a vázlatkönyvet és darabokra szaggattam.

– Igen, bizonyára attól kezdve torpant meg ígéretesen indult rajztehetségem. A te erőszakod áldozatául esett. Ezt nem bocsátom meg neked.

– Ne beszélj marhaságokat. Éppenséggel én haragudhatnék terád!

– Meitei már akkor is nagy hengegő volt! – A gazdám megette az édességet, így aztán újból bekapcsolódhatott a társalgásba. – És sohasem tartotta be az ígéreteit. Amikor aztán számon kérték rajta, egyáltalán nem tanúsított megbánást, sőt így meg úgy kimagyarázta magát. Egyszer a templomkertben kinyíltak a bíbormirtuszok, s ő megfogadta, hogy mielőtt elvirágzanak, megírja „Az esztétika elmélete” című értekezését. Tartok tőle – mondtam akkor neki –, hogy nem lesz abból semmi. Erre Meitei közölte, hogy nem is gondolnánk róla, de ő igen erős akaratú férfiú, és komoly fogadást ajánl; a tét legyen egy nagyvonalú vendéglátás valahol a Kandán egy jó európai étteremben. Tudtam, hogy úgyse írja meg a nagy művet, de hogy mégis fogadást mert kötni rá, egy kicsit elbizonytalanított. Nem volt akkoriban annyi pénzem, hogy kifizethessem egy „nagyvonalú” vacsorát a Kandán, európai étteremben. Ezt követően azonban a professzor úr a legcsekélyebb hajlandóságot sem árulta el műve megírására. Eltelt egy hét, eltelt kettő, de egy oldal se készült el. A bíbormirtuszok pedig lassan elhullatták a szirmaikat. Amikor már mutatóba sem maradt belőlük, készültem a remek lakomára. Emberünk azonban nem gondolt az elvesztett fogadással, nyugton járt-kelt, mintha mi sem történt volna. Esze ágában sem volt, hogy betartsa ígéretét.

– És megint kimagyarázta magát? – tette föl Szuzuki a kínálózó kérdést.

– Úgy van. Megint alakoskodni kezdett. Makacsul egyre csak azt ismételte, hogy ha képességek dolgában nem is, de akaraterőben feltétlenül felülmúl bennünket.

– De egy oldalt sem írt, igaz? – szólt közbe most maga Meitei.

– Persze hogy nem. Azt mondtad viszont, hogy az akarásban nincs senki, aki téged lehagyna. Az emlékezőképességed a hibás, sajnos azzal sem állsz valami fényesen. Így aztán megvolt a kellő elszántságod az esztétika elméletének megalkotására, mint ahogy ezt ki is nyilvánítottad, de másnapra megfeledkeztél róla. Világos mindebből, hogy a bíbormirtusz szirmainak elhullásakor nem lehetett kész a dolgozat, s hogy ezt nem az akaraterőd, hanem a memóriád rovására kell írni. És mivel az emlékezeted hibázott, emelt fővel közölheted: semmi sem indokolná, hogy meghívjál arra a vacsorára.

– Ez az! Ez jellemzi tökéletesen a mi Meiteink lényegét. Nagyon jó! – lelkesedett Szuzuki. De beszédének hangneme már rég nem olyan volt, mint Meitei érkezése előtt. Ez a váltás viszont Szuzuki lényének volt a jellemzője.

– Mi ebben annyira jó?! – A mester még most is mérgelődött.

– Rendben van, elismerem, csalódást okoztam neked, de hát nem azért keresek most pénzt és fáradságot nem kímélve pávanyelvet, hogy azzal kárpótoljalak? Várj még egy kicsit türelemmel és ne elégedetlenkedj. Ami pedig a nagy művet illeti, ma egy ilyenről szóló nagyszerű híradás végett jöttem.

– Csodálkoznék, ha egyszer nem valamely nagyszerű híradás végett állítanál be.

– De a mai hírem igazi szenzáció! Ezt még a legmegátalkodottabbak sem vonhatják kétségbe. Tudjátok-e, hogy Kangeču hozzákezdett doktori értekezésének megírásához? Én meg már azt gondoltam, milyen okos ember, méltóságán alulinak tartja az ilyen kulimunkát. Hogy megváltoztatják az embert az érzelmei! Szaladj, hamar közöld a jó hírt a nagysosasszony orrával! Talán majd álmodik is tőle szépeket a „makktudományok doktoráról”!

Szuzuki Kangeču nevének hallatán titkos jeleket adott szemével-szájával a gazdának, nehogy elszólja magát. Az meg sehogy sem akarta érteni. Hiszen éppen az elébb tette magáévá Szuzuki véleményét, sajnálta meg a szegény szerelmes leányzót, most meg jön Meitei, és felemlégeti a

nagysosasszony orrát! Ez eszébe juttatta a múltkori kellemetlen összezőrrenést. Az is dühítette, hogy nevetségessé vált. Viszont a hír Kangecu megkezdett jelentős munkájáról minden ajándéknál nagyobb örömet szerzett neki. Tényleg igaza volt a kérkedő Meiteinek: az utóbbi időben ez volt a legnagyobb szenzáció. Sőt nemcsak egyszerűen szenzáció, hanem valóságos csoda. Most nem érdekes, hogy el akarja-e venni a Kaneda lányt vagy sem. A lényeg: Kangecuból doktor lesz! A mester önmagáról tudta, hogy rajta úgyse lehet segíteni, áll a sarokban, félretolva, mint valami rosszul faragott faszent a kegyesárús boltjában, de szívből kívánta, hogy a másikat, a nemesebb szívűt, minél hamarabb bearanyozzák.

– Hát valóban elkezdte volna? – lelkesedett, nem törődve Szuzuki jelzéseivel.

– Ezt a kételkedőt! Csak azt nem tudom, hogy a témája a makktermés stabilizálása-e vagy az akasztás mechanikája. De az egy pillanatig sem kétséges, hogy az orrtulajdonos lekötelezve érezheti magát.

Szuzuki mindig kelletlenül összerezett, amikor az orr emlegetésével szemtelenül utaltak a nagyságos asszonyra, de Meitei Szuzuki ilyenén viselkedését észre se véve fecsegett tovább.

– Én magam viszont a szaglószervek tanulmányozását folytattam, és így bukkantam rá a Tristram Shandy című munkában az orr elméletére. Be kár, hogy Sterne nem láthatta a Kanedáné asszonyság tulajdonában lévő példányt! Méltó lenne rá, hogy orrának híre örökre fennmaradjon és mégis az ismeretlenség homályába kell vesznie! Ha legközelebb idejön, tisztán esztétikai szempontból lerajzolom s megörökítem későbbi tudományos vizsgálódás végett. – Meitei szájából vég nélkül folyt a szó. A mester azonban közbeszólt:

– Úgy látszik, hogy a leányzó hajlandó lenne Kangecuhoz menni.

Tulajdonképpen csak azt ismételte meg, amit ő is az imént hallott Szuzukitól, aki hiába jelzett, rángatózott, mint akit áramütés ért. A mester úgy ki tudta magát vonni e befolyás alól, mint azon testek, melyek nem vezetnek az elektromosságot.

– Milyen bizarr gondolat, hogy egy ilyen ember lánya szerelembe essen! Méghozzá az orra hegyéig!

– Bízunk benne, hogy Kangecu feleségül veszi – így a gazdám.

– Miket beszélsz? Hiszen te voltál nemrég még a házasság ellen! Meggárgyultál, vagy mi a fene?

– Dehogy, dehogy... én...

– Egyáltalán, mi ütött beléd?! Szuzuki, hallgass ide! Te többé-kevésbé üzletembernek számíthatod magad – téged kérdezlek! Itt ez az illető – ez a Kaneda lány. Másfelől a párját ritkítóan tehetséges Midzusima Kangecu. Ezek úgy illenek egymáshoz, mint a papírlampion a bronzharanghoz. Formára megjárja, de súlyra! Nézhetjük-e ezt ölbe tett kézzel mi, akik Kangecu barátainak tartjuk magunkat? Te, az üzletember el tudod képzelni?

– Ez igen! Tíz év alatt sem változtál semmit. Irigyellek, tanult barátom! – tért ki az egyenes válasz elől Szuzuki, mint a fűzfavessző a viharban.

– Ha már így elismersz, hadd tanítsalak még valamire. A régi görögök igen nagyra tartották a testedzést és értékes díjakat tűztek ki a versenyek győztesei számára, hogy mindenképpen ösztönözzék a testedzés nemes törekvését. Érdekes módon azonban nem maradt fenn semmilyen feljegyzés arról, hogy a tudósoknak ismereteik gyarapítására bármilyen pályadíjat felajánlottak volna. Ilyen adat máig sem került elő.

– Csakugyan, milyen különös. – Szuzuki bármeddig elment az alkalmazkodásban.

– Én viszont éppen három napja szépirodalmi vizsgálódásaim során meglepő felfedezést tettem, mely évszázadok töprengésének tárgyát egy csapásra és végérvényesen megmagyarázza. S mint amikor az

isteni szikra megvilágosítja az elmét, hátborzongató gyönyörűséggel eljutottam a megismerés teljességére, mely egybebűvöli az ég és föld összes élvezetét!

Meiteit úgy elragadta az ékesszólás, hogy még a mézes-mázos Szuzukinak is kezdett elege lenni belőle. A gazdám meg idegesen kocogtatta a tányér szélét elefántcsont pálcikájával. „Megint kezdi”, gondolta. De Meitei csak folytatta a mondókáját, látszott rajta, mennyire kedvét leli benne.

– És ki volt az, aki ezredévek távolából segítő kezet nyújtott csekélységemnek, hogy ezen ellentmondás feneketlen mélységéből a magasztos megértésre eljussak? Maga Arisztotelész, akit méltán neveznek a tudományok atyjának, s aki a peripatetikusok iskolájának őse. Magyarázata a következőképp foglalható össze... légy szíves, ne idegesíts ezzel a kocogtatással, Kusami! Szóval a görög versenyeken a díj értékesebb volt, mint a teljesítmény, mellyel kiérdemelték, mert jutalmazni és ösztönözni egyaránt akartak. Ha ez a helyzet a testedzéssel, mit érdemelt a tudomány? A tudományos teljesítményért is értékesebb jutalmat kellett volna hogy adjanak. De van-e értékesebb kincs a világon, mint a tudás? Bizony nincsen. Az ostoba el sem juthat a tudás fönségességéhez, hanem csak csorbát ejt rajta. Építhet valaki akkora hegyet a kincsesládáiból, mint az Olümposz, vagy rászánhatja Krózus vagyonát, hogy elérje a bölcsességet, fáradozása eredménytelen marad, ha megfeszül, sem tudja megkaparintani. Világos tehát, hogy arany-, ezüst- és rézpénz a bölcsességgel össze nem vethető.

Na kérem, miután lefektettük az alapelveket, nézzük az alkalmazást. Miféle illető ez a Kaneda? Olyasforma, mint amikor egy bankóra orrot-szemet rakunk, nem igaz? Képletesen szólva, Kaneda nem több egy testet öltött bankjegynél. Ha pedig egy ilyen élő pénznek leánya van, az legfeljebb két lábon járó utalvány lehet. Na már most térjünk vissza Kangecura. Hát ő mennyit érhet? A legelőkelőbb iskolákban végzett, ahol mindig a legelső között haladt, azonfelül még a haorija zsinórzata is ősi, és éjt nappallá téve fáradozik a makktermés stabilizálásának kidolgozásán. S ha mindez nem elég: olyan tézisek megfogalmazására adta fejét, melyekkel magát Lord Kelvint is lepipálja majd. Előfordult, igaz, hogy az Adzuma-hídon kipróbálta azt a művészetet is, mely az élet elveszejtését célozza, ámde melyik heves vérű fiatalembert ne rohannának meg néha ilyen kísértések? Ez még nem szolgáltat okot arra, hogy kételkedjünk ismeretei tárházának mesés gazdagságában. Ha megengedik nekem, hogy ismét képes beszéddel éljek: Kangecu maga a két lábon járó könyvtár. Bölcsességgel töltött huszonnyolcas kaliberű gránát. S ha ez egyszer utat vág magának a tudomány világában, s ott detonál! Ha ott egyszer felrobban, akkor... felrobban és kész.

Mikor Meitei idáig ért, egyszer csak kifogyott a híres meitei-féle képes beszédekből, s hogy én is egy ilyenekkel éljek, szónoklata elejének sárkányfejéhez csak gyíkfarkat sikerült kerítene. Kissé elbizonytalanodottnak látszott, de azért kisvártatva folytatta:

– A két lábon járó utalvány pedig – atomjaira hullik majd szét. Ilyen leányzóval Kangecut összeboronálni badarság. Tiltakozom. Olyan ez, mintha az állatok országának legértelmesebbikét, az elefántot és egy mohó, ostoba kismalacot akarnánk összehozni. Igazam van, Kusami? – adta át a szót a mesternek Meitei, ám az csak a tányérját kocogtatta, maga néma maradt.

– Nem egészen úgy van az... – ellenkezett tétován Szuzuki. Nem tudhatta, hogy Meitei vádbeszéde befejeztével melyik oldalra áll a mester, aki olyan szeszélyes és kiszámíthatatlan. Egyetlen ésszerű megoldást látott csak maga előtt: amennyire lehetséges, kivédeni Meitei támadását valami ügyes mellébeszéléssel, hogy véget vessen a kínos helyzetnek. Szuzukinak megvolt a magához való esze. Tudta, hogy a mai világban amennyire csak lehet, óvakodni kell a szükségtelen összeütközésektől, hogy a merész rohamok feudális korszaka lejárt. Az emberi élet értelme nem a dolgokról való

hasztalan fecsegés, hanem azok végrehajtása. Vélekedése szerint csakis az érheti el a célját, aki kitart amellett, hogy vigye valamire. Félre tehát a töprengéssel és a merész rohamokkal! Ha a karrierünkkel törődünk, bizton eljutunk a földi élet édenkertjébe! Mióta csak kikerült az iskolából, minden sikerét annak köszönhette, hogy erre az édenre függesztette tekintetét, ez az édeni cél juttatta aranyórájához láncostul, ennek révén nyerte el Kanedáék bizalmát, így jutott el Kusamiig, hogy érveivel meggyőzze és ebben az ügyben is sikert arasson. Legalább nyolc-kilenc tizedes arányban. De most betoppant Meitei, ez a szertelen jellem, aki felette áll a bevett szabályoknak, beszéde eltér a normálistól, de van benne valami lélektani jártasság, mellyel össze tudja zavarni az embert.

Adva van tehát egy korszerű gondolkodású úriember, aki felfedezte az édeni célt, Szuzuki Tódzsúró, s ezzel karriert csinált, s ugyanakkor adva van valaki, akit édeni céljával együtt most sarokba szorítottak – ez is Szuzuki Tódzsúró.

– Fogalmad sincs a dolgokról, azért játszod itt az elfogulatlant! Még hogy „nem egészen úgy van az”! Példátlanul kifinomult szóhasználat, de ha láttad volna, mikor betört ide az az ormányos, akármennyire az üzletemberek szószólója vagy is, visszahőköltél volna. Igaz, Kusami? Ezt is kihozta a sodrából!

– Mégis engem becsülnek többre Kanedáéknál, nem téged!

– Hahahaha! Ez aztán az önbizalom! Becsülnek, mi? Azért csúfolnak az iskolában a saját tanítványaid is „barbár teának”?! Én magam nem maradok le senki mögött akaraterő dolgában, de ilyen fantasztikus beképzeltség sose telne tőlem. Ez valósággal csodálatra méltó!

– Ugyan mi van abban, hogy a dák ezt-azt mond a tanárjáról? Sainte-Beuve, minden idők egyik legnagyobb kritikusa a párizsi egyetemen annyira népszerűtlen volt, hogy az utcán – diákjai várható támadásai elleni védekezésül – ruhaujjában tört kellett hordania. Vagy ott van Brunetiére, aki magát Zolát bírálta meg ugyancsak a párizsi egyetemen...

– De hol vagy te attól, hogy egyetemi tanárnak tarthasd magad! Ha egy angol olvasókönyvet bifláztató iskolamester ilyen nagyságokhoz hasonlítja magát, az olyan, mintha egy makréla vetekedne a bálnákkal.

– Gondolod te! Sainte-Beuve és jómagam egyformán tudósok vagyunk!

– Micsoda önteltség! Azért jobb, ha nem utáncod a franciákat, mert veszélyes ám törrel sétifikálni! Még megvágod magad. A te kezébe tollkés se való, inkább vegyél a bazársoron egy játék puskát, azt a válladra akaszthatod, s úgy már jó lesz! Az majd illik hozzád. Mi, Szuzuki?

Szuzuki, látva, hogy a társalgás elkanyarodott a Kaneda-ügytől, fellélegzett.

– Ah! Keresetlen stílusod még mindig a régi élvezetet nyújtja hallgatódnak! Most, hogy tíz év után ismét láthattalak, úgy érzem magam, mintha egy szűk és kínosan nyílegyenes útról szép, széles mezőre jutottam volna. Neked köszönhetjük, hogy a kiseded társaságunk csevegése egyáltalán nem vált feszélyezetté. Milyen kellemetlen, mikor az embernek az üzleti világban minden szavára ügyelnie kell! Az az állandó rettegés meg feszültség! Végül is a csevegés nem bűn! Ezért jó, ha az ember összekerül a régi iskolatársakkal és elengedheti magát! Tartom szerencsémnek, hogy ilyen váratlanul találkozhattunk. Sajnos azonban ma még dolgom van, s így most elköszönnék – szölt Szuzuki, s azzal fölemelkedett. Erre Meitei is felállt:

– Megyek én is. Részt kell vennem az Előadóművészeteket Megújító Társaság ülésén Nihombasiban. Egy darabig veled tartok.

– Nagyszerű. Milyen régen sétálgattunk már együtt!

S ezzel a két férfiú kart karba öltve távozott.

Ötödik fejezet

Mi minden történik egy nap leforgása alatt – maradék nélkül legyezve legalább ugyanannyi időbe telnék a végigolvasása. Mostanában igen ajánlgatják ezt az új irodalmi módszert, mellyel csak vázlatokat kell papírra vetni. Engedtessek meg akkor nekem is, hogy éljek e művészi fortéllal. Részletesen beszámolni az olvasónak! Nincs arra elég tehetségem meg türelmem. Fájjalom, hogy képtelen vagyok az én gazdámról igazi szép jellemrajzot adni, de hát lessem és fessek éjjel-nappal? Nehéz dolog ez. Mondom: fájjalom, ámde mit tehetek? Pihenni még a macskának is kell!

Miután Szuzuki és Meitei távozott, elcsöndesült a ház. Mint mikor a bömbölő szélvész eláll és hófüggöny ereszkedik a tájra. A mester – szokásához híven – be a dolgozószobába. A gyerekek egymás mellett fekszenek, fejüket a párnára hajtva, s a déli helyiségben, melyet papírfallal választottak le, az asszony szoptatja a legkisebbet, aki már megvan egyéves is. tavaszi fellegek megülték az eget, hamar sötétedik. Valaki elhalad a ház előtt, az utcán, getája szinte karnyújtásnyi közelségben kopog. Síp szól valahol messzebb, néha eléri az álmos füleket, tompán cseng a hangja, álomba ringatóan, aztán elcsitul. Odakinn beáll a sötétség. Egy kevés maradék halat kaptam vacsorára, azt bekebelezve kagylóhéj tányéromból, érzem, milyen nagy szükségem van most a pihenésre.

Az a szóbeszéd járja, hogy tavasz idején epekedő macskák csavarognak álmatlanul az utcákon késő éjszaka. Engem ez a betegség még nem kapott el. Persze, a szerelem ereje az egész világmindenséget áthatja. A magas egekben lakozó Jupiter és a föld alatt araszoló giliszta egyaránt ki van szolgáltatva a szerelemnek. Épp ezért joggal feltételezhető rólunk, macskákról is, hogy keressük a szerelmet, ezer veszély közt tévelyegve. Most, hogy visszagondolok Cirmoskára, engem is a sóvárgás emészt, akár a Kaneda lányt, kinek apja a három sarkalatos alapelv prófétája, de ő maga a folyó fenekéről szólongatja Kangecut nagy szerelmesen. Távol álljon tőlem, hogy lenézzem, ostobának vagy bujálkodónak bélyegezzem azokat a kandúrokat és nőstényeket, akik kéjt hajhászva kergén kerengenek a tavaszi ég alatt. Nekem azonban, végtelen sajnálatomra, semmi kedvem csatlakozni hozzájuk. Jelenlegi állapotomban csak az lebeg a szemem előtt, hogy jól kipihenjem magam. Ilyen álmosan nem megy a szerelmeskedés. Odasurranok tehát a gyerekek paplanvégehez, elhelyezkedem, smár majdnem elbólintok, amikor látom, hogy megjelenik a mester – előjön a dolgozószobájából, be a hálóba és odamászik a felesége derékalja mellé, ahová neki ágyaztak. Az a szokása, hogy ilyenkor mindig hoz magával a dolgozószobájából egy kiskönyvet, melyben a sorok – furamód – vízszintesen hevernek. De két oldalnál tovább sohasem jut. Van, amikor bele se néz, csak beteszi a párnája alá. Ha úgyse boldogul egy-két sornál többel, mi szükség rá, hogy behozza magával? Neveti is a felesége, mondja neki, hogy hagyja már el, de a mesternek meg kellene tagadnia önmagát ahhoz, hogy ezt megértse. Nem sajnálja a fáradságot, néha több könyvet is becipel. A múltkor mohóságában három-négy kötetre valót hozott be, meg még az óriási Webster-szótárat. Rájöttem, ez a rögeszméje. Ahogy mondani szokták, gyerekkorában az asztal körül kergették, ha... Úgy kell felfogni, hogy számára a könyv nem olvasásra, hanem arra való, hogy álmat hozzon a szemére. A szedőgép gyártja az ő altatóját.

Ma éjszaka valaminek történnie kell. Nyitva tartom hát a szememet. A vékony piros kötet már kinyitva, éppen a gazdám bajuszán pihen. Jobb hüvelykje a könyv lapjai közé dugva, jó öt-hat sort is

elolvashatott. Ez derék. A tavaszi időben borzongató hideg fénnel csillog a szokása szerint magamellé kitett nikkelóra fedele. Alszik az asszony is, arasznyira mellette a kisgyerek. A nő nyitott szájjal horkol, a feje lecsúszott a párnáról. Ez az, amit már nézni sem bírok: ha valaki tátva hagyja a száját, s úgy hever. A macskával egész életén át sem eshet meg ilyen szégyen. A száj arra rendeltetett, hogy hangot adjunk vele, a levegőt az orral kell ki-be lélegezni. Északon tunya emberek laknak, mindennel takarékoskodnak, s ahelyett, hogy a szájukat kinyitnák, az orrukból dűnnyögnek, de még az is jobb, mint ha valaki bedugult orral, szájon át lélegzik. Az ilyen azzal a veszéllyel is számolhat, hogy a patkány belepottyant valamit a padlásról a mennyezet repedésén keresztül. Nézem a gyerekeket: azok sem maradhatnak el szüleik mögött a rendetlenségben. Tonko, a nagyobbik kislány álmában kinyújtja kezét, s mintegy a testvérét fenyegetve, annak füle körülkalimpál. A húga, Szunko bosszúból fél lábát átveti Tonko hasán. Ráadásul éjszaka még vagy kilencvenszer megváltoztatják a fekvésüket. Ilyen kicsavart helyzetben is panasz nélkül, csendes, mély álomba merültek.

Idebenn közönséges, prózai jelenet, de odakinn finoman dereng a gyöngyfényű, tartózkodó tavaszi éj.

Hány óra lehet vajon? Megint körülnézek a szobában. Mindenhol csend, csak a falióra hangját hallani. Meg az asszony horkolását. Meg távolból, a konyha felől, hogy a cseléd csikorgatja a fogát álmában. Pedig váltig tagadja, ha nappal figyelmeztetik rá. Bizonygatja egyre, hogy ő ilyet sohasem tett, mióta a világon van. Nem hajlandó megígérni, hogy leszokik róla. Ilyen csökönyös. Abban igaza van, hogy amit álmában művel az ember, arra nem emlékezhet. Ám vannak dolgok, melyek léteznek, jóllehet nem bírunk tudomással róluk. Ez a baj nála. Különben mindenki derék embernek képzei magát ezen a világon, még ha rosszat cselekszik is. Az önzés elhitei az emberrel, hogy bűne nincs, s így jóhiszeműnek tűnhet. Ámde lehet-e minden gonoszságot ezzel a jóhiszeműséggel magyarázni? Ebben urak és cselédek egyformák... De jaj, milyen későre jár!

Megzörren a konyhán a zsalu, kétszer is. Ejnye, no! Nem kószálhat ilyenkor erre már senki. Biztosan patkány. Akkor meg sétáljon csak nyugodtan, amerre kedve tartja, én már régen elhatároztam, hogy nem kérek belőlük... Megint valami zaj. De patkányunk túl óvatos. Nálunk a házban – akárcsak a mester diákjai az iskolában – a patkányok éjjel-nappal garázdálkodnak, viháncolnak, mintha csak arra teremtették volna őket, hogy felriasszák álmából a gazdát. Szégyentelen népség. Így hát ami ezt a zajt csapja, patkány nem lehet. Valamelyik még a hálószobába is betolakodott a minap, beleharapott a mester lapos orrába és diadalkiáltással kiment. Ez egyáltalán nem lehet patkány.

Nyikorgás: felnyitották a zsalut. A papírajtó félresiklik, s a résen valaki halkán, finoman becsusszan. No lám! Nem patkány, hanem ember! Aki ilyen késői órán, hívatlanul teszi tiszteletét, s maga nyit ajtót, nem lehet Meitei professzor vagy Szuzuki. Csak nem a híres betörő: a Remete? Már hallottam a nevét. Végre személyesen lehet szerencsém hozzá. Mindjárt láthatom az arcát is! Most lép be nagy, sáros lábával a konyhába, tesz vagy két lépést előre, de a harmadik lépésnél megreccsen a padló. Laza a deszka talán? Mintha szőrmentével szemben kefével súroltak volna végiga hátamon! Most egy darabig semmi zaj. Az asszonyra nézek: még mindig szájtátva, önfeledten hortyog. A gazda pedig, ujjával a piros könyv lapjai között, álmodat lát talán... Hallom, hogy gyufa sercen a konyhában. Na, hiába híres betörő, nem lát úgy a sötétben, mint én. Kényelmetlen lehet neki abban a konyhában.

Lapulok és töröm a fejem. A nappali felé fordul-e, vagy az előszobán keresztül a dolgozószoba irányába tart? A léptek a verandán hallatszanak, hallom a tolóajtó zaját, de csak ennyit. A Remete már bent is van a dolgozószobában.

Most aztán már fel kell ébresztenem a gazdámat vagy a feleségét. Csak azt tudnám, hogyan kezdjek hozzá? Fejemben örvénylenek a gondolatok, csak éppen semmi értelmes nem jön ki belőle. Próbáljam a takaró sarkát cibálni? Megteszem kétszer, háromszor is – mindhiába. És ha hideg orromat a mester orcájához nyomnám? Azt érem el vele, hogy álmában képen töröl és leseper onnan, csak úgy sajog az orrom. Márpedig a macska orra rettenetesen finom, érzékeny műszer!

Mi mást tehetnék: nyávogáshoz folyamodom. Két nyau-nyau, hátha ettől fölébrednek... s ekkor úgy érzem, mintha gombóc lenne a torkomban... nem jön ki a hang! S ahogy félénken és tétovázva erőlködöm – hűha! –, közelednek a tolvajléptek, holott drága gazdámat még nem sikerült felkeltenem. A Remete lába alatt nyikorog a deszka, közeleg a veranda felől. Már késő, itt is van, megadom magam a sorsnak. A várakozástól feszülten figyelek: ott egy settenkedő árnyék! Már a papírajtó előtt hallom a lépéseit, mikor a Remete megtorpan. Jaj, most mi lesz?! Visszafojtom a lélegzetem – egy életem, egy halálom, majd csak lesz valahogy. A későbbiekben majd megjegyzem, hogy ez az érzés hasonlíthat a patkányvadászathoz, de most teljes erőmből meresztem a szememet a sötétbe, hogy majd kiguvad. Micsoda páratlan események tanúja lehetek a Remete jóvoltából! Ekkor a papírajtón megjelenik egy kerek folt, mintha csak eső csöppent volna rá. Először áttetszővé, majd rózsaszínűvé válik, és észrevehetően sötétedik. Hopp: máris lyuk tátong a helyén, s egy piros nyelv nyalint be rajta, majd visszahúzódik és el is tűnik. Helyette azonban valami villogó jelenik meg a lyuk túlsó oldalán. Nincs kétség, ez a Remete szeme. Hátborzongató érzés, mintha egyenesen rám szegeződne a tekintete, hiába rejtőzködöm előle. Egy pillanat alatt átvillan rajtam, hogy nem érek meg valami hosszú, békés öregkort, ha ez éppen engem választott ki szúrós tekintetével, a többiekre ügyet se vetve. Nem bírom tovább ezt a feszültséget, kétségbeesésemben már éppen rászánom magam, hogy kiszökkenek a ruhakupac árnyékából, mely eleddig rejtekül szolgált, mikor csusszanó hanggal kinyílik a hálószoba ajtaja, s megjelenik maga a Remete!!! Ó, a rég várt pillanat!

Engedje meg a nyájas olvasó, hogy a mesét megakasztva előbb bemutassam a váratlan és ritka vendéget, leírjam a szóban forgó uraságot, s ha lehet, még a saját szerény véleményemmel is előhozakodjam.

Nos, a régiek az isteneket mindentudónak és mindenhatónak tisztelték, és különösen áll ez a keresztényekre, mind a mai napig. Csakhogy amit ezek a laikusok mindentudásnak és mindenhatóságnak tartanak, lehet tudatlanságnak és tehetetlenségnek is értelmezni. Világos, hogy paradoxonról van szó. Most nem beszélek arról, hogy jómagam nem vagyok közönséges macska – fölösleges ezt bizonygatni, hiszen tény, hogy amióta világ a világ, ezt a paradoxont én tártam fel egyedül: de szeretném, ha nyájas és elbizakodott ember olvasóm végre eszébe vésné: nem is olyan korlátolta macskanépség.

Azt tartják, hogy Isten teremtette mindazt, ami égen és földön létezik. Eszerint az ember is Isten műve volna. Legalábbis így van megírva egy Szentírásnak nevezett jókora könyvben. Erről a műről, mármint az emberről, maga az ember is évezredek megfigyeléseket halmozott föl. Különösen egy ilyen megfigyelésnek köszönhető, hogy végtelenül csodálják önmagukat és Isten mindentudását meg mindenhatóságát. Nevezetesen: csak úgy hemzseg a sok ember a világon és nincs kettő közülük, akinek az ábrázata egyforma lenne, jóllehet az arc elemei meghatározottak és állandóak. Még nagyságra nézve is körülbelül azonosak. Más szóval, ugyanabból az anyagból gyúrták őket, mégsem ugyanaz sül ki belőle. Ilyen semmiségből ekkora sokféleséget kihozni – az alkotó ügyességét dicséri. Ha nem volna csodálatra méltó képzelőereje, személyt személytől megkülönböztetni képes fantáziája, nem tudna ilyen változatosságot teremteni. Ha meggondoljuk, hogy akármennyire is csigázza magát,

egy művész életében mindössze húsz-harminc figurát tud alkotni, meg kell adni, ügyes keze lehet annak, aki az egész emberiséget megformázta. S mivel az emberi társadalomban ez a tehetség fel nem lelhető, méltán tekinthetjük mindentudásnak és mindenhatóságnak. Ha az emberek szemével nézzük, így van ez, hiszen jócskán lemaradtak alkotó fantázia dolgában istenüktől. Szégyellhetik is magukat miatta.

Nem így a macska; álláspontom szerint ugyanezen tényt úgy is értelmezhetjük, mint a tehetetlenség és tudatlanság bizonyítékát. Következik ebből persze az is, hogy az Isten nem tudhat az embernél többet. Vajon eredetileg is úgy akarta-e, ahogy sikeredett, vagyis hogy mindenkinek különböző ábrázatot adott? Tudatosan eltervezte-e a változatokat, vagy nem az történt-e vajon, hogy ugyanabba az öntőformába akarta lötyyinteni mindet, ámde elügyetlenkedte? De azért csak csinálta tovább, s közben észre se vette, micsoda visszás helyzet keletkezett a hibájából. Ma már lehetetlen megítélni, hogy az emberek ábrázatának különfélesége a teremtés diadalának vagy éppen kudarcának bizonyítéka-e. Amit mindenhatóságnak mondanak tehát, éppúgy tekinthető tehetetlenségnek is. A szemek ráadásul a lapos arc felső részén, egymás mellett helyezkednek el, ezért nem látják a jobbra és balra lévőket, a látókörükbe nem fér több a dolgok fele részénél. Rendjén van ez így? Kellemetlen lehet az ember szemével nézni, hiszen ezen egyszerű tény következménye, hogy még nappal sem lát mindent kerek egésznek. Nem csoda, hogy féloldalas szemléletmódja következtében úgy lenyűgözi őt például az Isten. Raffaello szerint két hajszálra azonos Szűzanyát rendelni egy festőtől éppoly teljesíthetetlen kívánság, mintha azt követelnék, hogy két olyan Madonnát fessen, akik egyáltalán semmiben sem hasonlítanak egymásra. Szóval két egyformát csinálni talán nem is lehet. Kóbó Daisi mestertől azt kérni, hogy ugyanúgy írja le nevének két írásjegyét, mint tegnap tette?! Mennyivel könnyebb, ha más-más stílusban csinálja!

Vagy ott az emberek beszéde! Teljességgel az utánzáson alapszik, az hagyományozza tovább az anyától, a dajkától meg másoktól az emberi nyelvet. Amikor a szavakat tanulják, nem irányítja őket más, mint hogy megismételjék, amit hallottak. Az ember utánóz, ahogy csak tud. És mégis, az így elsajátított szavak kiejtése tíz-húsz év elteltével magától módosul. A tökéletes utánzás tehát komoly akadályokba ütközik. Nos, Isten mindenhatóságának ékes bizonyítéka lett volna, ha ki tud eszelni egymástól megkülönböztethetetlen embereket, de a valóságból éppen az ellenkező következtetésekre juthatunk: ennyi elfuserált ábrázatot micsoda kontár munka hozhatott létre!

Csak az a baj, hogy elfelejtettem, mit is akartam én ezzel az egész eszmefuttatással. No de még az embernél is előfordul, hogy elveszti a beszéd fonálát, vegyék ugyanúgy magától értetődőnek a macskánál is, és nézzék el nekem. Valahogy megfogalmazódtak bennem ezek a gondolatok, amikor a félrehúzott papírajtó nyílásában megjelent Remete, a betörő, s én végre megpillantottam őt. De hogy miért fogalmazódtak meg?... Miért is?... Engedjék meg, hogy egy kicsit gondolkodjam... Iiiigen, megvan. Az ok a következő:

Szóval hirtelen ott áll a szemem előtt, bekukkant a tolvaj! Ez az arc egy csapásra megdöntötte a fenti elméletet, mely szerint az arcok különféleségéből kiolvasható a mindenhatóság vagy a tehetetlen kontárkodás. Mi van hát ezen az ábrázaton olyan különös? Nem egyéb, mint hogy a szeme és a szemöldöke hajszálra megegyezik a mi szeretve tisztelt barátunkéval, Midzusima Kangecuéval. Akárha édestestvérek volnának.

Persze nincs sok betörő ismerősöm, de azért sejtettem eddig is, milyen rettentő lehet egy ilyen ember, és magamnak el is képzeltem a jellegzetes betörőpofát: lapos, szétnyomott orr, kerek szem, kurtára nyírt haj... Ámde az elképzelés és a valóság: ég és föld! A valódi megpillantása semmiben

sem támasztja alá a fantáziaképet. Karcsú férfi, arcán az erős, nyílegyenes szemöldök a legjellegzetesebb, mozgása nagy szakértelemről tesz bizonyosságot. Korára nézve huszonhat-huszonhét éves lehet – egyszóval a leírása pontosan egyezik Kangeceuével. Igen, az elméletem megdőlt; létezik a világon két teljesen azonos képű ember! Olyannyira hasonlít, hogy már-már az is megfordult a fejében... á, nem létezik... ez Kangecu maga volna? Megbolondult, hogy éjnek idején betör ide? De nem, mégsem ő az, hiszen hiányzik az orra alól a fakó bajuszka. Kangecu egyébként egészen jól sikerült teremtmény, olyannyira, hogy Kanedáék Tomikóját, vagy ahogy Meitei csúfolja, a két lábon járó utalványt is meghódította. Csakhogy ez a Remete is – ha a fizimiskáját tekintjük, a hölgyekre gyakorolt vonzereje nem maradhat el Kangecuetól. Ha az a fiatalúr annyira meg tudta zavarni a Kaneda lányt a szemé-szája járásával, ez a rabló úr is ki tudná váltani a leányból ugyanazt az elragadtatást. Igaz, hogy az ilyesmi ellentmondana a jó ízlésnek és rossz vért szülne, de hát ha belegondolunk: ez a rabló tudomást szerezhethet a rendkívüli hasonlóság adta lehetőségről, s amilyen ügyes, könnyedén elfoglalhatja Kangecu helyét, s a leányzó meg fogja ajándékozni őt kegyeivel, abban a hiszemben, hogy a megajándékozott méltó erre. Tegyük fel, hogy véletlenül sikerül Meiteiéknak lebeszélni az ifjút, s Kangecu, engedve nekik, felborítja az örök boldogsággal kecsegtető frigy tervét – hát ott ez a kitűnő egészségnek örvendő Remete! Egyszeriben megkönnyebbültem Tomiko leányasszony miatti aggodásomban, mikor felidéztem a dolgok ilyenformán való kifejtésének lehetőségét. Milyen jó is, hogy létezik a világon még egy olyan ember, aki magában hordozza Kaneda Tomiko boldogságának zálogát.

No de valamit rejteget ez a Remete a hóna alatt. Nézzük, mi lehet – az a vénséges pokróc, melyet a mester behajított a dolgozószobába.

A tolvaj ekkor fél lábbal belép a hálószobába. Lába szára térdtől lefelé kifehérlik, mivel szürke gúnyája elejét az övébe gyúrte. A mester e pillanatban hirtelen kurjant egyet, pedig eddig a legnagyobb nyugalommal feküdt, hüvelykjével a piros könyv lapjai között.

– Kangecu, te!

Remete még a pokrócot is elejti és sietve visszahúzódik. Látom a papírajtón kétlábú árnyékát, alig moccan. De a mester csak nyammog egyet-kettőt, majd vakarószik egy kicsit, mintha rüh esett volna belé. Beáll ismét a mélységes csend, a gazda voltaképpen mélyen szundít, még a feje is lecsúszott a párnáról. Szóval csak öntudatlanul, álmában beszélt az előbb. A Remete kívülről figyeli a neszeket, majd a csönd beállta után megállapítja, hogy alszanak mind, tehát ismét belép fél lábbal a szoba tatamijára. Most már nem szólnak rá. Kisvártatva behúzza a másik lábát is. A tavaszi éjszaka derengése megvilágítja a közepes nagyságú szobát. A tolvaj éles árnyéka kettéosztja és éppen a fejem fölött a falon rajzolódik ki, a ruhakupac mögött. A vállam felett látom a hatalmas mozgó árnyat, mely a fal kétharmadát is betölti. A tolvaj jóképű fickó, hanem az árnyéka nem különb egy krumplifejű szörnyalaknál. Látom, amint méregeti, mi lehet az asszony párnája alá rejtve. Most sunyi módon elhúzza a száját – csak tudnám, mit somolyog annyira. Kár, pedig idáig úgy hasonlított Kangecura! Nos, a nő párnája alatt doboz lapul. Jó arasznyi a hossza, majd annyi a széle és a magassága megvan háromujjni is. S hogy mit őriznek benne?

A gazdámnak van egy barátja, bizonyos Tatarsi Szanbei. Ez a múltkorában hazalátogatott a szülőföldjére, a Hizen megyei Karacuba. Szokás szerint ajándékot hozott az ismerősöknek, a gazdámnak is: jamgyökeret, vagy ahogy ott mondják: hegyikrumplit. No, hát ez van a dobozban.

Nem hangzik valami meggyőzően, hogy valaki ilyesmit dugdosson a párnája alatt, de hát az asszony már csak ilyen, semminek sem tud megfelelő helyet találni. A ruhásszekrényben például

kristálycukrot tart, és azzal sem törődve, ha marharépák csüggenének alá a hálószoba mennyezetéről. Neki a hegyikrumpli is jó helyen van a párna alatt.

Csakhogy a Remete sem mindentudó-mindenható, s így arról sincs tudomása, hogy ilyenek az asszonyok. Ő csak azt tudja, hogy ha valamit ekkora becsben tartanak, s éjszakára sem válnának meg tőle, nem lehet más, csak – nagy érték. Kihúzza, majd megemeli kissé a dobozt – súlyra is éppen megteszi. Nem tudja palástolni elégedettségét. A szépfiú tehát értékes krumplicsákmányra tett szert! Hadd vigye, gondolom magamban. Tréfának se rossz. Persze a nevetetnékemet visszafojtom, tekintettel a helyzet rendkívül veszélyes voltára.

Az öreg pokróc jó lesz – a Remete gondosan belécsavarja a krumplisládát. Körülnéz, akad-e még valami zsákmányolnivaló. Szerencséje van, a gazda mellett ott hever a körülkötős öve. Ha ezzel átköti a motyót, könnyedén a vállára veheti; igaz, ilyen felszerelésben már nem tetszene annyira az asszony népnek... Fogja a két gyerek mellénykékét, és beletömi őket a gazdám kötött alsógatyájának két szárába. Furán fest, annyi szent, ahogy a gatyát a nyakára csomózza. Megpróbálhatja akárki, aki nem hisz nekem. A gatyát két szára olyan, mint a vemhes sikló, ha békát nyelt. Ezután kitereti a gazdám hatalmas selyemkimonóját, belepakolja az asszony hosszú obiját^[22], a mester haoriját, a többi alsóneműből is a javát, meg még ami a keze ügyébe kerül. A csomagolásban való jártasságának, gyakorlott mozdulatainak elismeréssel kell adóznom. Kusaminé obizsinórijával körbeköti az egészséget, s a karjára emeli.

Na, van-e még valami? Szemébe ötlük a mester cigarettája a párna mellett. Olcsó, Aszahi márkájú. Jó lesz az is. Kimonóujjába dugja, de előbb egy szálat kivesz belőle, s rágyújt az éjjeli lámpa lángjánál. Mélyet szív... s a kékesfehér füst még el sem oszlott, mikor már a verandáról hallatszanak be távolodó lépései. Az asszony meg az ura csak alszanak, mintha mi sem történt volna.

Sokak véleményével szemben én azt tartom, az ember igazán óvatlan lény.

Na, végre magam is lehajthatom a fejemet. Annyit meséltem egyfolytában, hogy egészen elpilledtem. Ha nem hagyom abba, még ideg-összeroppanást kapok.

Mikor felserkenek – ragyog fölöttem a kikeleti égbolt. Egy rendőrrel beszélget a konyhaajtónál a gazda meg az asszony.

– Egyszóval innen hatolt be a hálószoba felé és maguk mélyen aludtak, így nem vettek észre semmit.

– Úgy van, igen – válaszol a mester kelletlenül.

– A betörés időpontja?

Ezt felesleges kérdeznie, hiszen ha tudja a gazda, mikor jön a betörő, nem történik meg a bűncselekmény. Sem a gazdám, sem a neje nem veszi ezt észre, így tanakodni kezdenek:

– Hány óra lehetett?

– Tényleg... mikor is volt...?

– Maga mikor feküdt le az este? – Így az asszony.

– Már akkor te aludtál.

– Igen, én maga előtt feküdtem le, maga meg énutánam.

– És reggel mikor ébredtél?

– Fél nyolc körül.

– Ezek szerint a betörő mikor járt itt?

– Valamikor éjszaka...

– Azt én is tudom, de azt kérdeztem, hogy hánykor.

– Hát ezen gondolkodnom kell...

Különösen az asszony rágódik a fogas kérdésen, pedig a rendőr csupán a hivatalos formáság kedvéért tette föl. Mindketten úgy érzik, kell valami helyes válasznak lennie, s hogy sehogya se találják, a házaspár idegesnek látszik.

– Szóval a betörés ideje tisztázatlan – szögezte le a rendőr, mire a mester rábólintott:

– Iigen.

A biztos úr mérgesen folytatta:

– Feljelentéssel kell folyamodniok a rendőrséghez. Nem kell pontos személynek címezni. Szóval feljelentést tesznek ismeretlen tettes ellen, aki a Meidzsi 38. évében. ilyen és ilyen hónap ennyi és ennyiedik napján lopás végrehajtása céljából az ajtón behatolva a felsorolandó holmikat eltulajdonította. A listán az értékek is feltüntetendők.

– Mindent fel kell írunk?

– Úgy van. Milyen tárgy, hány darab, mennyibe kerül stb. Mivel ezek odabent már úgysem található meg, felesleges a helyszínre bemennem.

Ezzel a rendőr – mint aki jól végezte dolgát – eltávozott.

A gazdám előhozta az írószerszámaikat, a szoba közepére telepedett, maga elé ültette az asszonyt és keményen így szólott hozzá:

– Most pedig feljelentést készíték tolvajlási ügyben. Tessék, mondjad, mi hiányzik, de szaporán!

– Ki tudná elősorolni, ha ilyen hangon kezdik vallatni?!

A nő közben valami szalagot kezdett maga köré tekergetni.

– Hát te meg hogy nézel ki?! Nem szégyelled magad, öv nélkül mutatkozni, mint valami rossznő!

– Ha nem tetszik, vegyen egyet! Még hogy rossznő! Mit csináljak, ha ellopták?

– Az övedet is ellopta? Ez szörnyű! Akkor innen kezdem. Tehát volt egy széles kimonóöv. Miféle darab volt, mondjad!

– Úgy beszél, mintha nem tudná, hogy csak az az egy övem volt! Tudhatja, hogy fekete szatén, selyemmel bevonva.

– Szóval fekete szatén, selyemmel bevonva... úgy... és az értéke? Mennyibe kerül?

– Hat jenbe.

– Micsoda pazarlás! Fene drága volt! Most majd jó lesz egy olcsóbb is... mondjuk egy ötvenért.

– Hol lehet annyiért kapni!? Micsoda érzéketlen ember maga! Elviselné, hogy a felesége ócska vacakokban járjon!

– Hagyjad már! Mi volt még?

– Egy szövethaori. Még régebben kaptam emlékül Kóno nénitől, ma már nem csinálnak olyan szövetből haorit.

– Jó, ez részletkérdés. Az árát mondd!

– Tizenöt jen.

– Tizenöt jenes haoriban járkáltál? Illik hozzád olyan drága holmi?

– Még hogy illik-e? Hát maga vette?

– Mi a következő?

– Egy pár fekete harisnya.

– A tiéd?

– Nem, a magáé. Huszonhét szen az ára.

– No aztán?

- Egy doboz jamgyökér.
- Hát még azt is elvitte? Vajon megfőzi vagy ízesítőnek használja?
- Mit tudom én, mit csinál vele? Menjen el hozzá és kérdezze meg őtőle.
- Menyi az értéke?
- Fogalmam sincs róla.
- Hát akkor legyen tizenkét jen ötven szen.
- Elment magának az esze? Még ha Karacuból való, akkor sem kerülhet ilyen sokba!
- De hiszen azt mondtad, hogy nem tudod, mennyibe van.
- Nem tudom, nem tudom! Akkor se kerülhet tizenkét jen ötven szenbe!
- Nem tudod és mégis tudod! Hol itt a logika? Te egy... Otancsin Palaiologosz^[23] vagy.
- Micsoda?
- Otancsin Palaiologosz!
- Az meg mi az ördög?
- Mindegy. Gyerünk tovább, hol van az én holmim?
- Nem érdekel! Azt magyarázza meg, mi az az Otancsin Palaiologosz!
- Semmi értelme.
- Mindig csak csúffá tesz engem! Tudja, hogy nem értek angolul és ezért idegen szavakkal ócsárol.
- Hagyd már abba! Gyerünk a következővel! Ha nem írom meg hamar a feljelentést, nem kapunk vissza semmit!
- Úgyis késő már. Inkább azt magyarázza meg, mit mondott rám az előbb.
- Ostoba nőszemély! Nem fogod fel, hogy nincs semmi értelme?
- Úgy? Akkor a lista sincs tovább!
- Micsoda csökönység! Hát akkor engem sem érdekel. Nem írom meg a feljelentést.
- Én sem sorolom tovább. Boldoguljon maga vele, ha tud. Ha nem írja meg, hát nem. Nem nekem tesz szívességet.

– Na jó! – Ezzel a mester kapta magát, s máris bent volt a dolgozószobájában. Az asszony meg a másik szobában vette a varrnivalóját. Vagy tíz percig ültek a papírajtó két oldalán és nem csináltak semmit.

És akkor váratlanul beállított a krumpliadományozó Tatara Szanbei. Ez a Tatara azelőtt a mester kosztos diákja volt, de most már jogvégzett ember, valami bányászati vállalatnál áll alkalmazásban. Egyszóval ő is olyan üzletemberféle, mint Szuzuki, csak alacsonyabb rangú. Mint régi ismerős ellátogatott mestere begyepesedett fedelű rezidenciájára, vásár- és ünnepnapokon olykor az egész napot ott töltötte.

– Pompás időnk van, nemde, asszonyom! – Még mindig karacui tájszólásban beszélt, és felhúzott térddel telepedett az asszony elé.

– Ó, Tatara úr!

– A mester elment valahová?

– Nem, a dolgozószobájában van.

– Asszonyom szerint nem ártalmas folyton a dolgozószobájában szorgoskodnia? Különösen így vasárnap...

– Én hiába is beszélnek vele, talán ha maga szólna neki...

– Föltétlenül. – Szanbei idegesen körülnézett a szobában. – A leányok ma nincsenek itthon? – Még ki sem mondta, Tonko és Szunko beszaladt a szomszéd szobából.

– Tatara bácsi, hoztál rizsgombócot? – Tonko emlékezett Tatara múltkor tett ígéretére, és egyenesen nekiszegte a kérdést. Az megsimogatta a kislány fejét.

– Micsoda emlékezőtehetség... Legközelebb biztosan hozok. Ma elfelejtettem – vallotta be az igazat.

– Uuuutálatos!

Az asszony ettől egy kicsit jobb kedvre derült. Tatara magyarázkodni kezdett:

– Rizsgombócot nem hoztam, de hegyikrumplit igen. Megkóstoltátok?

– Micsoda hegyikrumplit? – kérdezte a nagyobbik, mire a kicsi is rávágta:

– Micsoda hegyikrumplit?

– Hát még nem ettetek belőle? Szóljatok a mamátoknak, hogy hamar főzze meg nektek. Egészen más ám az íze, mint az ittenié. Karacuból hoztam! – kérkedett szülőföldje termésével a vendég. Erre az asszony észbe kapott:

– Ó, Tatara úr, hadd köszönjem meg még egyszer a kedvességét.

– Hogyan, még nem kóstolták? Hiszen én gondosan dobozba csomagoltam, úgyhogy hosszú ideig nem lehet semmi baja.

– Igen, igen, de sajnós, amit olyan szépen becsomagolt, a múlt éjjel egy betörő elvitte.

– Elvitte? Van ember, aki ennyire rajong a hegyikrumpliért? – Tatara egészen elképedt, a kislányok meg felélénkültek.

– Mama! Tegnap tényleg betörő járt nálunk? – kérdezte a nagyobbik.

– Aha – felelt az asszony könnyedén.

– Betörő! Betörő... és milyen volt az arca? – Így a kisebbik.

Ez fogas kérdés volt, és a mama nem tudta, mit is válaszoljon.

– Hát... szörnyűsége... – és a vendég felé pillantott.

A kislány erre tapintatlanul ismét kérdéssel állt elő:

– Olyan ronda, mint Tatara bácsi?

– Miket beszélsz! Hogy lehetsz ilyen neveletlen!

– Hahaha! Hát olyan ronda az én ábrázatom? Kétségbeejtő! – vakarta meg a fejét a vendég, épp ott, ahol – a feje hátulján – kis kopasz folt leledzett. Vagy egy hónapja vette észre, s rögtön orvoshoz is fordult, de úgy látszik, nem egykönnyen javul. A másik kislány rögtön le is csapott rá:

– Nicsak! A bácsinak úgy fénylik a feje, mint a mamának!

– Nem megmondtam, hogy hallgass!

– Mama, a betörő feje is fénylett a sötétben? – Ez már a kisebbik leánya kérdése. A háziasszony és a vendég kénytelen volt elfojtani a nevetését, s így nem tudtak szóhoz jutni egy darabig.

– Na, menjetek ki a kertbe játszani! Anyátok finom süteményt süt nektek. – Ezzel sikerült kiűzni a lányokat.

– A maga fejét mi lelte, Tatara úr? – fordult most már komolyan a fiatalemberhez.

– Féreg vagy mi esett belé. Nem akar rendbe jönni. Önnek is, asszonyom?

– Ó, dehogyis! Miket beszél, még hogy féreg! Minden asszony, aki kontyot visel, kicsit megkopaszodik.

– Azt mondják, baktériumok okozzák.

– Nem, nekem nincs semmi fertőzésem.

– Ugyan ne makacskodjék már, asszonyom.

– Semmiképpen sincs fertőzésem, értse meg. De hogy is mondják más szóval a hajhullást?

– Más szóval?... Vándor szőrrenyheségnek.

– Nem, nem ez az. Van valami hosszú idegen szó rá.

– Meg kellene kérdezni a tanár urat, rögtön megtudnánk.

– Azért kérdeztem magától, mert a tanár úr nekem semmiképpen sem hajlandó elárulni!

– Én nem tudok hosszabbról! A vándor szőrrenyheség elég hosszú, nem?

– Megvan: azt mondta rám, hogy Otancsin Palaiologosz! Ezek szerint az Otancsin jelenti a kopaszságot, a Palaiologosz meg a fejet, nem?

– Lehet, én nem tudom, de odabenn a mester dolgozószobájában van egy Webster-nagyszótár, abból majd kikeresem.. Erről jut eszembe: nem furcsa, hogy a tanár úr ebben a remek időben sem mozdul ki hazuról? Így nem jön rendbe egyhamar a gyomorbaja. Ösztökélje egy kissé, asszonyom, hogy sétáljon egyet az Ueno parkban, nézze meg a cseresznyevirágzást.

– Szóljon neki maga és vigye el. Az én uram meg se hallja, ha egy asszony szól hozzá.

– Még most is szereti a dzsemet?

– Változatlanul.

– Mert a múltkor panaszkodott nekem: „Az asszony ki nem állhatja, ha elnyalogatok egy kicsit, pedig nem is eszem olyan sokat belőle.” Mire én azt feleltem, hogy akkor talán a felesége meg a gyerekei is rájárnak a lekvárra, azért fogy olyan sok...

– De Tatara úr! Hogy mondhat ilyet?

– Mert sehogy se fér a fejembe. Asszonyom, ön egyáltalán nem eszik dzsemet?

– Hát, csak egy keveset. Miért ne ennék, hiszen van itthon.

– Hahaha! Éppen így gondoltam én is!... De az igazi méreg mégiscsak az, hogy betörésnek estek áldozatul. Csak a hegyikrumplit vitte magával?

– Ha csak annyi lenne, nem bánkódnék, de ellopta az összes hétköznapi ruhánkat.

– Váratlan csapás... most valahonnan kölcsönt kell felvenniök. Milyen kár, hogy a macska helyett nem kutyát tartanak. Érdeemes lenne szerezni egy jókorát. Ez a cicus semmirekellő jószág – csak zabál. Legalább a patkányt megfogja?

– Még egyet sem kapott el. Szentelen, lusta állat.

– Túl kell rajta adni minél hamarabb! Ha megkaphatnám, otthon megfőzöm és megeszem.

– Micsoda? Tatara úr megeszi a macskát?

– Persze. Egész jó a húsa.

– Jó gyomra lehet.

Hát már éppenséggel hallottam róla, hogy az ínséget látó barbár diáknépség macskát eszik, de hogy Tatara úr, aki ennek a háznak a pártfogását élvezte, ilyesmire vetemedjék – álmomban sem jutott volna eszembe. Ráadásul Tatara úr már nem kosztos diák, régen elvégezte a jogot és egy tekintélyes cég alkalmazásában áll! Nem tudok magamhoz térni a meglepetéstől! Már Kangecu hasonmása is bizonyította, milyen okos az a mondás, mely óvatosságra int: „Minden emberben rabló rejtezik!” Tatara jóvoltából felfedeztem azt is, milyen igaz, hogy: „Minden emberben macskafalót láss!”

Minél tovább élünk, annál többet tanulunk, a megismerés örömeibe azonban napról napra több olyan tapasztalat vegyül, mely éberségre szólít, s felkészít a legrosszabbra is. Álság, könyörtelenség, védekezési ösztön: erre okít tehát a tapasztalat. Az évek múlása ilyen csúnya tulajdonságokat eredményez. Ez az oka annak, hogy az öregek között nincs senki becsületes. Talán jobb volna nekem is inkább fiatalon végső nyugalmat lelnem Tatara serpenyőjében – hagymával – gondoltam magamban, s behúzódtam egy sarokba, valósággal összezsugorodva, mikor a mester, aki bevette

magát a dolgozószobájába a házi háború után, meghallotta a vendég hangját és előjött.

– Mester! Hallom, hogy betörték magukhoz Micsoda buta egy dolog! – riadt rá Tatara kissé tapintatlanul.

– A betörő volt a buta! – A mester szerette, ha valakit hülyébbnek tarthatott magánál.

– Aki jamgyökeret lop, az tényleg buta, de az áldozat sem bizonyult éppen okosnak.

– Talán azok a legokosabbak, akikről nincs mit lopni, mint például Tatara úr, ugye? – szólt hozzá a jó feleség is, ezúttal a férje oldalára állva.

– Viszont a legbutább dolog ilyen ostoba állatot tartani, mint ez a macska. Igazán nem tudom, mivégre pusztítja itt az ételt. Patkányt nem fog, s ha tolvaj jár a házban – oda se neki. Mester, nem lenne jobb, ha nekem adná? Hiszen itt csak a napot lopja.

– Na és te mihez kezdenél vele?

– Megfőzném ebédre.

A mester valami röhögésszerű, gyomorhajos hangot hallatott erre a vad ötletre válasz helyett. Tatara sem ragaszkodott tovább hozzá, s ez engem olyan boldogsággal töltött el, amelyet eddig elképzelni se tudtam. A mester kisvártatva fordított egyet a beszéden:

– Nem a macskáról van most szó, hanem arról, hogy elvitték a ruhákat és fázom – szólt mélabúsan.

Igen, tényleg hideg van. Tegnap még két réteget is magára vehetett a meleg ruhákból, ma meg a kimonója alatt sincs egyéb vékony ingnél. Reggeltől estig úgyszólván alig mozog, egy helyben kotlik. Ráadásul, amilyen vérszegény, ami még csörgedez az ereiben, talán csak arra elég, hogy gyenge gyomrát áthassa, de hogyan jutna el belőle valami a végtagjaiba is?

– Hát bizony, tanár úr, nem lehet valami jó pedagógusnak lenni. Ha egy tolvaj elviszi a holmiját, nem tud mit tenni. Éppen ideje, hogy állást változtasson. Miért is ne lehetne ezentúl üzletember?

– A tanár úr utálja az üzletelést, ne is mondjon neki ilyeneket! – szólt bele az asszony, aki persze szerette volna, ha a férjéből üzletember válik.

– Mester, mikor fejezte be az egyetemet?

– Az idén lesz kilenc éve – nézett a nő a férjére, de az se nem helyeselt, se nem cáfolta.

– Nohát! Kilenc év telt el és a fizetése semmit sem emelkedett. Nem becsülik az emberek a komoly stúdiumokat. „Még ifjú szívemmel a magány óráit morzsolom.” – Bár a kínai verssort, melyre Tatara még diákkorából emlékezett, az asszonynak mondta, az egy kukkot sem értett az egykori hercegnő szomorúságából, s így nem is válaszolhatott rá.

– Persze hogy rossz tanárnak lenni, de az üzleti életet még jobban utálom – mondta a gazdám, s közben gondolkozott, hogy mi is szeretne lenni voltaképp.

– Az uram mindent utál...

– Csak az asszonyát szereti – ízetlenkedett Tatara.

– Azt utálom a legjobban – szögezte le kurtán a férj.

A felesége most már végleg elpártolt tőle. Merőn ránézett és így szólt:

– Jó, hogy azt nem mondja, hogy az életet is utálja. – Érezte, hogy most jól megadta neki.

– Az életet is utálom! – A válasz az asszony várakozásával ellentétben közönyös volt. Ebbe nem lehetett belekapaszkodni.

– Tanár úrnak nem ártana néha egy kis sétát tenni felfrissülés végett. Ha így folytatja, tönkremegy a szervezete. És változtasson állást is, legyen üzletember! Más mód nincs arra, hogy pénzt szerezzen!

– Téged se vet éppen föl...

– Dehogynem. Én még csak tavaly léptem be a vállalatba, és máris többet gyűjtöttem, mint a

mester.

– Mennyit sikerült összerakni? – kérdezte a nő mohón.

– Már ötven jenre rúg.

– Tulajdonképpen mennyi a fizetése?

– Harminc jen havonta. Ebből a vállalat ötöt levon és az ott gyűlik nekem. Ha kell, bármikor kivehetem. Asszonyom, vásárolhatna néhány villamos vasúti részvényt a túpénzén. Három-négy hónap alatt megsokszorozódik az értékük.

– Ugyan már! Ha nekem volna túpénzem, nem volnánk ilyen bajban a betörés miatt.

– Épp azért mondom, hogy nincs más hátra, mint az üzleti életben elhelyezkedni. Ha a tanár úr jogot tanult volna és beállt volna egy vállalathoz vagy egy bankba – nem túlzok, most már havi három-négyszáz jent keresne. Tetszik ismerni, tanár úr, egy bizonyos Szuzuki Tódzsúró nevű egyén? Műszaki ember.

– Ühüm. Tegnap volt itt.

– Csakugyan? A múltkorában találkoztam vele egy estélyen, beszélgettünk a tanár úrról is. Mikor kiderült, hogy én Kusami tanár úr kosztos diákja voltam, mesélte, hogy diákkorukban maguk együtt laktak egy koisikavai templomban. Megkért, hogy adjam át szívélyes üdvözetét és üzenetét, miszerint nemsokára ő maga is benéz egyszer.

– Nemrég került fel Tokióba.

– Igen, idáig Kjúsúban dolgozott egy bányánál, mostanában jött ide a központba. Nem mondom, ügyes ember. Velem is úgy beszélt, mintha régi barátok lennének. Mit gondol a tanár úr, mennyit keres?

– Mit tudom én...

– Kap havi kétszázötvenet, s arra még évente kétszer jutalmat, úgyhogy átlagban megkeresi a négy-ötszáz jent is. Helyén van ám az esze! A tanár úr meg, ahogy a régi kínaiak mondták – „tíz évig egy rókabőrt” visel. Micsoda világ!

– Az.

Azért persze az én fellegjáró gazdámnak sincs rossz véleménye a pénzről, sőt elnyomorodott helyzetében még inkább szüksége van rá, mint másoknak. Miután Tatara kifogyott az üzlettel és a jövedelemmel kapcsolatos közhelyekből, az asszonyhoz fordult:

– Asszonyom, jár ide önökhöz egy Midzusima Kangecu nevű egyén?

– Igen, elég sokszor.

– Miféle ember?

– Azt mondják, igen tudományos férfiú.

– Jóképű?

– Hahahaha! Akárcsak maga, Tatara úr!

– Tényleg, mint én? – Tatara komolyan vette.

– Hát te meg hol hallottad Kangecu nevét? – kérdezte a mester.

– Valaki megkért a múltkor, hogy nézzek utána, mivel érdeklődik az illető alak iránt.

Valahogy úgy tűnt, mintha Tatara különben tartaná magát a szóban forgó Kangecunál, ezért rendreutasító választ kapott:

– Rajtad mindenesetre túltesz.

– Értem. Szóval rajtam túltesz. – Tatara se nem örült, se nem bánkódott, egyszerűen tudomásul vette. Ő már csak ilyen.

– Nemsokára doktorál?

– Mit ér vele? Azt hittem, több sütnivalója van annál, hogy erre pazarolja az időt.

– Mégiscsak őt tartják többre – nevetett az asszony.

– Mondják, ha elnyeri a címet, valaki hozzáadja a lányát. Micsoda esztelenség – azért adni valakihez a lányt, mert doktor, s azért doktorálni, hogy elvehesse. Akkor már inkább hozzám adnák...

– Kitől hallottad ezeket?

– Attól, aki megkért, hogy tudjak meg egyet-mást erről a Kangecuról.

– Nem Szuzuki volt az?

– Nem, sajnos, nem mondhatom meg, kicsoda, de annyit elárulok, hogy igen fontos személy...

– Maga otthon valóságos oroszlán, de bezzeg Szuzukiék előtt meghunyászkodik – így Kusaminé.

– Bizony, különben bajba kerülnék.

– Tatara, jössz sétálni? – fordult hozzá váratlanul a gazda. Fázott vékony ruhájában, gondolta, talán egy kis mozgástól majd felmelegszik. Mindig ilyen váratlanul hozakodik elő mindennel. A szeles Tatara persze rögtön benne van.

– Menjünk az Ueno parkba! Imodzakánál remek gombócot kapni. Olyat a mester még nem is evett, s egyszer asszonyomnak is meg kellene kóstolnia. Jó szakét is mérnek ott.

Míg a fiatalember szokása szerint összehordott hetet-havat, a mester felhúzta a cipőjét és vette a kalapját.

Rám meg már éppen rám fért egy kis pihenés. Mi szükségem arra, hogy kiderítsem: végül is hány tányér gombócot ettek, mit csináltak együtt, a gazdám meg Tatara, nem is nagyon mernék a nyomukba szegődni – marad tehát helyette a szunyókálás. Ehhez különben minden lénynek szent joga van. Ha már e világban vertünk tanyát, hozzá kell jutnunk a nyugalom óráihoz, hogy aztán eleget tehessünk kötelezettségeinknek, melyek állandó nyüzsgésre ösztönöznek. Avégre teremtettünk, hogy munkálkodjunk, és én fenntartom magamnak a jogot, hogy evégett pihenhessek is. Talán az én önfejű gazdám, aki örökösen, okkal-ok nélkül elégedetlenkedik, nem szakít-e magának pihenőt a vasárnapin kívül is, ha kedve szottyán rá? akkor pedig magától értetődik, hogy jómagam, aki macska létemre éjt nappallá téve szorgoskodom, több pihenést igényelhetek, mint a mester. Egy kicsit azonban aggaszt, hogy ez a Tatara megrágalmazott, hogy semmirekellő volnék, aki egyebet sem tud, mint a napot lopni. De hát az ilyen anyagias fickó mást sem lát, csak a felszín, az érzékek rabja, így azután semmit sem képes helyesen értékelni. Nem veszi a fáradságot, hogy gondolkozzék, mielőtt beszélne, s nem mérlegeli a dolgokat. Mindenesetre bosszantó.

Feljegyezték, hogy Daruma, a Zen nagy alapítója oly sokáig ült meditációba merülve, hogy a lábai elsorvadtak, de akkor se mozdult, amikor a falból – mellyel szemben elhelyezkedett – burjánzó folyondár nőtt ki s szemét-száját ellepte. Mégsem aludt el, mégsem halt meg, mert belül bezzeg buzgón töprengett híres elvén, mely szerint: mivel a Zen maga oly roppant és mindent megvilágító, nincs a szent és a közönséges dolgok között különbség.

Még a konfuciánusok is nagyra értékelik a csendes elmélyedést. Persze egyáltalán nem arról van szó, hogy valaki csücsül a dolgozószobájában, s ott tehetetlenül spekulál, hanem arról, hogy az elme tevékenységét felfokozzuk. Csak kívülről tetszik úgy, hogy néma csöndben, hülyén bámulunk a semmibe. Sok rágalom érte már a neves, nagy bölcselőket és papokat laikusok részéről, akik csak naplopókat vagy élőhalottakat láttak bennük. De hát az egyszerű ember már olyannak születik, hogy csak a felszín lássa, ne a lényeket; az olyanok pedig, mint ez a Tatara, igazi elsőrangú fafajok: nem látnak a dolgok mélyére, de azért minden lében kanalak.

Csak az a borzasztó, hogy a mesterem, aki mégiscsak olvasta a klasszikusokat, s aki a dolgokról,

azok értelméről világosan kellene hogy vélekedjék, egy szó nem sok, annyit sem szolt ellene Tatará rettentő tervének, mely engem serpenyőbe juttatott volna. Sőt az sincs kizárva, hogy egy véleményen van azzal, aki engem ennyire lenéz.

Megmondták már a régiek is: „Meg nem hallja a mennyei zenét műveletlen fül” – vagyis a szent magyarázatokat nem fogadja be a közönséges szív. Hasonlatosképpen a „Verőfényes tavasz – fehér hó” dalát sem fűjják minden utcasarkon. Hiábavaló tehát szellemük kiművelésére biztatni azokat, akik megragadtak a felszínességben. Olyan ez, mintha a papot fodrászhoz akarnánk járatni, tonhalhoz fennkölt szózatokat intéznénk, a villamost arra próbálnánk rávenni, hogy ugorjon le a vágányáról, a gazdámot arra, hogy állást változtasson, Tatarát meg arra, hogy ne törődjék a pénzzel. Hát ennyit a hiábavalóságokról.

Csak hogy a macska az emberi társadalomban él, háziasított állat. Ezért bármennyire tudatában van is saját értékének, bizonyos fokig be kell illeszkednie a társadalomba. Nem szabad szem elől veszítenem a fájdalmas tény, hogy a gazdám, a felesége, továbbá a cseléd és Tatará nem hajlandó személyemet olyan becsben tartani, amilyet megérdemel. Ezek még arra is képesek, hogy a bőrömet lenyúzva eladják a samiszent készítő mesternek, húsomat pedig Tatará serpenyőjében ropogósra süssék.

Pedig engem szellemi tevékenységre rendelt az ég, s, mint minden idők legfontosabb macskájának, vigyáznom kell magamra. Ahogy a közmondás tartja: „aki előre tudja, hogy elesik, üljön a fenekére”. Tehát tiszteletben kell tartanom, akinek hatalma van felettem, mert önnön léteimet veszélybe sodorni nemcsak a magam baja, hanem lázadás az ég akarata ellen is. Ha tigrist befogják és állatkertbe teszik, egy koszos disznó is lehet a szomszédja, s a nemes vadkacsa is csak ugyanazon a vágódeszkán végzi, mint a csirke. Ha már közönséges emberek közé kerültem, nincs más hátra, úgy kell tennem, mintha magam is közönséges macska volnék. A közönséges macska pedig általában patkányt fog. Ez a hosszú, de hibátlan okfejtés elkerülhetetlen konklúzióba torkollik. Elhatároztam, hogy végre én is fogok egy patkányt.

A napokban megtudtam, hogy Japán és Oroszország háborúban áll egymással. Mivel japán macska vagyok, a japánok oldalán a helyem. Már arra is gondoltam, hogy Macska-dandárt szervezek és megkarmolásszuk az orosz hordát. Olyan energiát érzek magamban, hogy a pusztá akaratommal képes lennék egy... nem, két patkányt is megfogni, csak így, fektemben. Egyszer régen valaki megkérdezett egy híres Zen-papot: mit kell tenni, hogy megvilágosodjék az ember, mire az így válaszolt: „Tégy úgy, mint a macska, mikor patkányra vadászik.” Vagyis a teljes koncentráció mindig meghozza az eredményt. Persze, az elbizakodottság kudarcot szül, de ki merne ilyet állítani rólunk, macskákról? A magamfajta, aki ésszel él, igenis meg tudja csípni azt a patkányt. Eddig is megtehettem volna, csak éppen nem akartam.

A szép tavaszi nap már csakúgy leáldozott, mint tegnap, és a tétova szellő virágszirmokat sodor. Belibegnek a konyha papírajtajának résén, s a víztartó felszínén úszkálnak, halványan, féhéren sejlének a gyér lámpafényben.

Most, hogy elszántam magam a hósi tetre, először is nagy szükség van a pontos terepfelmérésre, ezért fel kell derítenem az eljövendő csatateret. Persze, felesleges elnyújtani a frontvonalat. A konyha közepes nagyságú, egyik oldalán szépen feltapasztva, oda teszi az árut a fűszeres meg a zöldséges küldönc. A tűzhely remek darab, nem illik szegényes környezetébe, még egy gyönyörű rézüst is csillog a tetején. A tűzhely mögött, a padlón ott a kagylóhéj, melybe az eledelemet rakják. Van még egy konyhaszekrény, közel a nappali szoba ajtajához, ebben tartják a tálcákat, csészéket, tányérokat.

Ez a tekintélyes bútordarab az amúgy is szűk konyha jó részét elfoglalja. A nagy mosogatóban edények, leborogatva. A szekrény mellett, végig a falon, polcok sorakoznak, az egyikén agyagmoszár áll, benne apró vödör. A fa mozsártörő és a répareszelő egymás mellett lóg a kampókon, kicsivel odébb egy elfeketült edény, amivel a le nem égett faszenet szokták eloltani. Fenn, ahol két füstös gerenda összeilleszkedik, jókora horgon egy nagy kosár függ, s most csendesen leng a szellőben. Amikor idekerültem a házba, sokat törtem a fejem, mi végre akasztották oda, de ma már tudom, hogy ennivalót tárolnak benne, nehogy a macska hozzáférközhessék. Ebből is látható, milyen rosszhiszemű, önző lény az ember.

No, most lássuk a haditervet. Hol kell megvívni a patkányokkal? Mindenütt, ahol csak előjönnek! Ez itt éppen megfelelő hely, itt várok rájuk, de ki kell kutatnom, hol vannak a járataik. A konyha közepén foglalok el figyelőállást, hogy észrevegyem, akárhonnét bújnak elő. Úgy érzem magam, mint egy Tógó admirális!^[24]

A cseléd a fürdőbe ment, nem jön vissza egyhamar. A gyerekek ágyban vannak már. A gazda meg, miután telefalta magát gombóccal, hazajött és szokása szerint behúzódott a dolgozószobába. Az asszony... az nem tudom, mit csinálhat. Azt hiszem, már ő is aluszik és az ellopott hegyikrumpliról álmodik. Néha egy-egy riksás halad el az utcán, s ahogy távolodik, még nagyobb csendet hagy maga után. Eltökéltégem a tetőfokon, lelkesedés rendben, jó a konyha világítása, a hadszíntér zavartalan, és ráadásul emelkedett, hősi hangulat önt el. Én vagyok a macskák Tógó admirálisa!

Az ilyen helyzet, bármennyire rémisztő, mindenkit izgalommal tölt el, de e jóleső izgalomba váratlanul aggodalom vegyül. Nem érdekel engem, hányan jönnek ellenem, ha már így nekiduráltam magam, hanem az egy kicsit zavaró, hogy nem tudom határozottan, melyik irányból bújnak majd elő. Összegezzük hát körültekintő felderítésünk eredményeit! E tolvaj patkányfajzatnak három útja van a besurranásra. A csatornapatkány a mosogató lefolyóján kúszik föl, aztán bepattan a tűzhely mögé. Ez esetben a helyes taktika az, ha elrejtőzöm a tűzoltó edény mögött és elvágom a visszavonulás útját. Igen ám, de ezek a mocskos férgek belopózkodhatnak a fürdőszoba falának lyukán is, ahol a szennyes vizet eresztik ki a külső csatornába, s a fürdőből közelíthetik meg a konyhát. Ez esetben a legjobb taktika, ha a rizseskondér fedőjén foglalok harcállást, mert onnét egyenest rájuk vethetem magam, amint ez a söpredék elhúz alattam. És végül: észrevettem, hogy a konyhaszekrény jobb sarkában is kényelmes lyukat rágtak maguknak. Odamegyek, megszimatomolom – bizony patkányszagú. Ha itt rontanak be visongva, az oszlopot használhatom oldalfedezéknek, s beléjük mélyesztem a körmömet.

Ekkor váratlan gondolat hasít belém. Mi lesz, ha a magasból rohamoznak? Felnézek a koromtól elfeketedett mennyezetre, amely gonoszul csillog a lámpa fényében. Olyan, akár a fejre állított pokol. Világos, hogy oda fel nem mászhatom. Akkor pedig az is világos, hogy ez a népség se tudna onnan lemászni. Emiatt tehát felesleges aggódnom.

Mindazonáltal három irányból várható támadás. Ha csak egyik irányból jönnek, fél kézzel elintézem őket. Ha kettőből – akkor is elbánok velük. De ha háromfelől rohamoznak, bármennyire biztos vagyok patkányfogó tehetségemben, a helyzet határozottan kínossá válhat. Iszonyú szégyen lenne a riksásék Setétjéhez szaladni segítségért. Most mit csináljak? Mikor nem tudjuk, miként oldjunk meg valami fogas kérdést, a legmegnyugtatóbb kiút az, ha feltételezzük, hogy amitől félünk, úgyse következhet be. Mert nézzünk csak szét a világban. A mai boldog menyasszonyt holnapra elragadhatja a halál, de aggódik-e emiatt a vőlegény? Dehogy. Nem mintha semmi oka nem volna az aggodalomra, csakhogy bölcsen tudja, akár mennyit aggódnék, az nem változtatna meg semmit. Az én esetemben sincs biztosíték arra, hogy nem támadhatnak meg egyszerre három irányból, de ha

elképzelem, hogy az ilyesmi egész egyszerűen lehetetlen, az biztonságérzetet nyújt. A biztonságérzetre pedig mindenkinek szüksége van. Nekem is. Tehát a három oldalról való egyidejű támadás eshetőségét kizártnak nyilvánítom.

Persze azért még töröm a fejem, mitévő is legyek. Melyik megoldást válasszam háromféle tervem közül, hogy a tolvaj népségre lecsaphassak? Ezen gyötrődöm egyre. Az egyik terv a konyhaszekrényvel kapcsolatos; arra is megvan az elképzelésem, mit teszek, ha fürdőszoba felől bújnak elő; továbbá taktikát dolgoztam ki arra az esetre is, ha a lefolyóból támadnak. Csak abban vagyok tanácstalan, melyik tervet hajtsam végre. Mint hallottam, Tógó admirális szintén sokat töprengett azon, hogy merről várja a balti orosz flotta támadását: a Cusima-szoros felől, a Cugaru-szorosból, vagy még északabbról, a La Pérouse-szoroson keresztül. Most tudom csak igazán elképzelni, mit érezhetett, hiszen egy cipőben járunk. Nemcsak a helyzetem hasonlít őexcellenciájához, hanem a döntés súlyos felelőssége is ugyanúgy nehezedik a vállamra, mint annak idején az övére.

Miközben a főcsapás irányát latolgattam elmerültem, hirtelen kinyílt az ajtó és megjelent benne a cseléd feje. Nem mintha keze-lába nem lenne neki, de egyéb testrészei egyelőre kívül rekedtek az éjsötétjében. Arca még pozsgásabb a szokottnál, szeme karikára tágul. Nem elég, hogy a szokásosnál hamarabb jön haza a fürdőből, az arca is vereslik, amint rám nyitja a konyha tolóajtóját. Hallom a gazda hangját a dolgozószobából, Ó-szant szólítja, hogy vigye be a pálcáját, s tegye a párnája mellé. Nem értem, minek az ágyba sétapálca. Csak nem a hős orgyilkost akarja utánozni, aki a legelső kínai császárra rátámadt? Tegnap hegyikrumpli, ma sétapálca. Holnap vajon mi következik?

Sötét az éj, de a patkánynak nem akaródzik előjönni. A nagy ütközet előtt szükségem van egy kis pihenésre.

A mester konyhájának ablaka nincs, de van egy nyílás az ajtó felett, mely ablakként szolgál: télen-nyáron ki-be jár rajta a szél. Arra ébredek, hogy a szellő cseresznyeszirmokat sodor be a konyhába, s a sápadt hold is előbukkant, fénye éppen a tűzhelyre esik. Hogy el ne aludjam, két-háromszor kimeresztem a fülemet és szemügyre veszem a helyzetet.

Éppúgy, mint tegnap este, csak a falióra ketyegése hallik. Itt a patkányok előbukkanásának ideje. Csak az a kérdés, honnan várjam őket. A szekrényben motognak... úgy látszik, a tányérokat lökdösik, melyek ott fekszenek leborogatva. A lyuk mellett lesben állok, de csak nem akarnak előjönni. A tányércsörgés elhal, de most meg mintha a csészéken ugrálnának, alig egyarasznyira az orromtól! Lépések, kaparászás, de megint kicsit távolabbról, és egy patkány nem sok, annyi se dugja ki a fejét. Az ellenség odabent kénye-kedvére garázdálkodik, nekem meg itt kell várnom tétlenül! Türelem, csak türelem! A patkányok odabent valóságos táncversenyt rendeznek valami tálban. Csak legalább résnyire nyitva hagyta volna a szekrény ajtaját a cseléd, hogy behatolhatnék! Ezt a balszerencsét! Egyszerre csak hallom, hogy a tűzhely mögötti sarokban megzörren az edényemül szolgáló kagylóhéj. Aha! Tehát onnan is támad az ellenfél! Odalopakodom... de már csak annyit látok, hogy elsiklik a farka és eltűnik a lefolyóban. Kisvártatva a fürdőben megcsörren a bögre, melyet gargarizálásra használ a mester. Nocsak, most meg hátulról jönnek! Megperdülök, hát egy hatalmas dög, van vagy másfél arasz, feldönti a fogporos poharat és eltűnik a padló alatt. Elkapnám, de mire odaugrom, nyoma sincs sehol. Hát ez nehezebben megy, mint gondoltam. Talán mégsem ajándékozott meg az ég elegendő tehetséggel a patkányfogásra? Amint a fürdő felé osonok, kiszökik az ellenfél a szekrényből, amint odaplántálom magam, a lefolyóból ugranak elő, mikor pedig a konyha közepén kuporodom le, háromfelől száguldoznak ide-oda az orrom előtt! Szentelenek-e, gyávák-e, nem tudom,

de az biztos, hogy nem úri ellenfelek. Már vagy tizenöt-tizenhatszor vetődtem hol ide, hol oda, s a végén egészen kimerültem. Ilyen visszataszító ellenséggel szemben talán még Tógó admirális sem tudna megfelelő taktikát találni. Hiába voltam az elején bátor, harcias, hősi és elszánt, bolonddá tettek, szégyen éget, fáradtan és álmosan, mozdulatlanul ücsörgök a konyha közepén. Figyelhetek én egyszerre nyolcfele is, az ellenség kicsi és fürge, nem tehetek semmit ellene. Gyávábbnak bizonyultak, mint gondoltam volna, és ez lassan kioltotta bennem a dicsőségszomjat, nem maradt a helyén más, mint a kudarc keserősége. Mikor azon is túljutok, kimerültség telepszik rám, nem érdekel már semmi, álmatag megvetéssel gondolok ellenfeleimre. Igen elálmosodtam, alszom egyet. A pihenés még az ellenség gyűrűjében is nélkülözhetetlen.

Megint a kavargó szirmok között ébrednek, a szél ugyanazon az úton juttatta be őket, mint az előbb. Alighogy kinyitom a szememet, védekezésnyi időm se marad, egy patkány ugrik ki a szekrényből, mint a puskagolyó és a fogsorát a bal fülembé vágja. Ezt követően meg – észre se vettem, miképp – egy sötét árny settenkedett mögém, és a farkamra akaszkodott. Nem is tudom, mi történik velem, önkéntelenül talpra ugrok és teljes erőmből igyekszem lerázni magamról ezeket a szörnyetegeket. Amelyik a fülemben tartja, meglendül a levegőben, és gumicsőszerű farka épp a pofámba csap. Gondolkodás nélkül ráharapok. Jobbra-balra rángatom a fejemet, a patkány el is repül, csak a fark marad belőle vissza. A teste az öreg újságokkal borított falnak vágódik, majd a padlóra pattan. Nem akarok időt hagyni neki, hogy összeszedje magát, de ő, mint az elrúgott labda, az orromat súrolva a polcra szökken s onnan mered rám mérgesen. Én meg a padlóról órá. A távolság másfél méternyi. Közöttünk a holdfény fehér sávja, mint egy kitergetett selyemöv. Megfeszítve hátsó lábam izmait nekirugaszkodom, hogy felugorjak a polcra. Mellső mancsaimmal el is kapom a szélét, de a hátsók a levegőben kapálóznak. Ráadásul a fekete szörnyeteg, mely a farkamat megragadta, inkább meghal, mintsem eleressze, ott lóg most is rajta. Veszélybe kerültem, erősen kell kapaszkodnom. Amikor fogást váltok, érzem, hogy a súly a farkamon lehúzó. Kis híja, hogy mindjárt le nem esem. Egyre nő a veszély! A karmom már csak karistolja a deszkát. Nem bírom tovább, bal mancsommal előrenyúlok, de megcsúszom és most már csak a jobb mellső lábam körmei tartanak. Kezdem elveszíteni az erőmet a farkamba kapaszkodó dög súlyától. Ekkor a fent álló, aki eddig mozdulatlan figyelt, egyenesen a homlokomra veti magát, mire végleg elveszítem a fogást, s hármunk teste egy darabba forrva alázuhan, áttörve a holdfény sávját. Estünkben magunkkal rántjuk az agyagmozsarat, egy üres lekvárosüveget és a tűzoltó edényt, ezek a víztartályba pottyannak, mi meg a padlatra. Az istentelen csörömpölés úgy felverte az éjszaka csendjét, hogy az ereimben megfagyott a vér.

– Betörő! – ordított fel a gazdám magánkívül, és kiugrott a hálószobából. Egyik kezében lámpa, másikban a bot. Álmos szemekkel, értetlenül hunyorgott a hirtelen világosságban. Én nyugodtan, összegömbölyödve feküdtem a kagylóhéjam mellett. A két szörnyeteg elrejtőzött a szekrényben. A gazdám tanácstalan volt.

– Ki az, mi az? Mi ez a lárma? – kiáltotta haragosan, holott csak ő állt ott egymagában.

A hold egyre alább ereszkedett nyugaton, fehér csíkja folyvást keskenyedett a konyha falán.

Hatodikfejezet

Ez a hőség már szinte elviselhetetlen. Élt egyszer egy angol lelkész, bizonyos Sydney Smith, aki azt mondta, hogy a melegben legszívesebben levetné a bőrét meg a húsát, hogy csak a pusztá csontjai maradjanak – akkor kedvére hűsölhetne. Addig én nem mennék el, hogy már csak a csontváizam zörögjön, de nem bánám, ha legalább ezt a szépen pettyezett szürke bundámat mosásba vagy akár zálogházba csaphatnám egy darab időre.

A macskának egyik év olyan, mint a másik, évszokról évszakra, változások nélkül jól megy dolga – tartják az emberek rólunk, mert szerintük gondok és megrázkódtatások nélkül futjuk be életutunkat. Pedig, bármi is a látszat, a macska igen érzékeny hidegre-melegre. Mennyire szeretnék egyszer fürdeni egy jót! Sajnos azonban, ha ez a bunda át talál nedvesedni, nincs mód rá, hogy rendesen kiszárlítsam. Kénytelen vagyok hát túrni és izzadni, anélkül hogy akárcsak egyszer is átléphetném a közfürdő küszöbét. Néha kedvem szottyán arra is, hogy legyezgessem magam, de hát nem tudnám a legyezőt rendesen megmarkolni, így ez is lehetetlen.

Fényűző népség az ember. Vegyük az ételt. Sütögeti, főzögeti, ecettel, miegyébbel fűszerezgeti, amit nyersen is bekebelezhetne. Egyre csak pizmog vele és közben roppant elégedett önmagával.

Aztán a ruházkodás. Az ember tökéletlen lénynek született, nem hordhatja egész évben ugyanazt, mint a macska, ezért mindenfélét magára aggat. Azt hiszem, nyugodtan el lehet ítélni az ilyen értelmetlen pazarlást, mely birkákat, selyemhernyókat sanyargat, s szükségessé teszi a gyapotföldek megművelését. De még ha megbocsátjuk is, hogy ennyit törődnek az étkezéssel és az öltözködéssel, érthetetlen, hogy mit körülményeskednek olyasmivel, aminek nincs semmi szerepe a létfenntartásban.

Vegyük például a hajzatot, mely a természet ajándéka, legjobb hagyni úgy, ahogy van, mivel hasznos képződmény. Az embernek azonban abban telik kedve, hogy mindenféleképpen figurázzék vele. A papok és effélék fejüket kékre borotválják. Meleg napokon napernyőt tartanak föléje, hidegben bebugyolálják. Így aztán fogalmam sincs, hogy tulajdonképpen mi a céljuk ezzel a kopaszsággal. No és aztán vannak, akik egy fésűnek nevezett értelmetlen szerszámot hordanak maguknál, és abban lelik élvezetüket, hogy jobbra-balra elválasztják a hajukat. Ha nem középen, hát oldalt viselnek választékot, mely mesterségesen részekre osztja koponyájukat. Vannak, akik odáig mennek, hogy végigviszik egészen hátulra ezt a vonalat, ezáltal pálmalevél formára idomítják egész hajzatukat. Mások meg a fejük búbjára fennsíkot nyírnak, míg oldalt szögegyenesen ereszkedik alá a hajuk, mint a függöny. Ismét mások kerek ábrázatukat szögletes szörkeretbe fogják, hogy a kertész kockára nyírott bokraikhoz hasonlítsanak. Egyesek minden hajuk szálát egyformára vágják, öt centire, háromra, egyre. A végén még eljutnak a koponyájuk belsejébe: mínusz egy centi, mínusz három, mínusz öt... De hogy mit akarnak ezzel a sok bolondsággal? Nem tudom.

Ráadásul nem használják mind a négy lábukat járásra, hanem fennhéjázó módon csak a két hátsót. Gondolják, ez is elég nekik a sétálgatásra, s a maradék kettő olyan esetlenül lóg az oldalukon, mint két nagy darab szárított tökehal. Ebből is megállapítható, hogy az embernek jóval több ideje van, mint a macskának, és unalmában ilyen huncutságokat ötl ki.

S ami a legnevetesegebb: a tétlen népség egymás közt folyton arra panaszkodik, mennyire el van foglalva. És úgy átélnek ezt, hogy majd belehalnak a nagy nyüzsgésbe. Néha rám néznek és azt mondják, milyen szívesen lennének olyan kellemes helyzetben, mint én, közben pedig mindent megtesznek a kényelmükért. Ugyanis azért színlelik a buzgóságot, hogy meg lehessen kérni őket valamire. Márpedig aki nagy tüzet rak magának, ne siránkozzék, ha melege van.

Nekünk, macskáknak nincs időnk húszféle hajviseletet fabrikálni, nem értünk mi az effajta passziókhöz. Számunkra nem marad más: ilyen meleg nyárban is a bundánkat viseljük. De hiába, mégis nagy a hőség. Különösen macskaprémben. Így még kiváltságom, a délutáni szundikálás is kivitelezhetetlen. Mivel üssem hát el az időt?

Lévén, hogy rég tanulmányoztam már az emberi társadalmat, úgy döntöttem, ismét figyelni fogom azt a sok hűhót, amit a dolgok körül csapnak. Az én jobb sorsra érdemes gazdám ebből a szempontból nem igazán jó alany, mivel jelleme a macskához különösen közelinek mondható. Nappali szundítás dolgában nem marad el mögöttem, s mióta eljött a nyári szünidő, akárhogy is fürkészem: foglalkozik-e valami emberi tevékenységgel, minden erőlködésem kudarcba fül.

Épp itt volna az ideje, hogy jöjjön Meitei, aki még ezt a gyomorhajost is ki tudja hozni a sodrából, miáltal kissé távolabb kerülne lelkevilága tőlünk, macskáktól. Amint ezt végiggondolom, a fürdőszobából vízcsobogás hallik. És nem csupán a locspocs, hanem valaki nagy hangon biztatja is a másikat:

– Na, most jó! Huhh, de finom. Na még egyszer!

Visszhangzik a ház, de vajon kinek a hangjától? Nincs más, aki hátulról állít be a gazdához és ilyen nevetlenül ordítózik, csakis Meitei. Na végre! Ez kitölti majd a fél napot. Már benn is van a nappaliban, igazgatja a ruháját, törölgeti magát.

– Üdvözlöm, asszonyom! Kusami mit csinál? – szól köszönés gyanánt, s azzal a kalapját ledobja a tatamira. Az asszonyt a szomszéd szobában elnyomta a buzgóság a varrodoboz felett, édes álmából riasztotta fel a dobhártyáját megrezegtető bömbölés. Felserkent, még a szeme sem nyílt ki egészen, de ment a másik szobába, hogy megnézzze, ki van ott. Meitei volt ott, elegáns vászonkimonóban peckesen legyezgette magát.

– Bocsásson meg, nem tudtam, hogy itt van. – Az asszony előírásosan meghajolt ültében a vendég előtt, s közben az orráról kövér izzadságcsepp gördült alá.

– Ó, csak az imént jöttem, de megkértem a cselédet, hogy a fürdőszobában segítsen egy kicsit felfrissülnöm. Valósággal újjászülettem. Ezt a hőséget!

– Valóban, ez az utóbbi három nap igen forró volt, az emberről csak úgy szakad a veríték!... Remélem, ön jobban bírja... – A nő orra változatlanul harmatozott.

– Köszönöm, nem panaszkodhatom különösebben, de ez az időjárás tényleg bágyasztó.

– Igen. Jóllehet napközben általában nem alszom el, most egy kicsit...

– Elszunnyadt? Nagyon helyes. Nincs annál jobb, ha nappal és éjszaka egyaránt jól tudunk aludni – csevegett tovább Meitei, ám hirtelen összevonta a szemöldökét. – Én nem alszom valami jól. Ilyen a természetem. Mindig is irigyeltem Kusamit, mert akárhányszor jövök, folyton alva találok. Persze ez a legjobb, amit egy gyomorhajos ilyen melegben tehet. Még az ép embernek is nehéz ilyenkor a fejét egyenesen anyakán tartani. Ez már aztán el is veszi az erejét. Asszonyom fején még több a teher, mint az enyémen, így érthető, miért szokott lebiccenteni. A konty lehúzza ugyanis. – Meitei felfedezése: a súlyos hajzat az oka, hogy az asszony végigszundikálja a napot.

– Jaj, ne mondjon már ilyeneket! – Az asszony a hajához nyúlt. A férfi azonban már el is ejtette a témát, s már furcsasággal hozakodott elő:

– Képzeld, tegnap megpróbáltam a tetőcserepeken tojást sütni.

– A cserepeken? Hát azt meg hogy csinálta?

– Annyira átforrósodott a tető, hogy gondoltam, nem szabad kihasználatlanul hagyni. Megvajaztam és ráütöttem egy tojást.

– Maga tréfál...

– Sajnos azonban a nap nem süttött olyan forrón, mint gondoltam és nem győztem kivárni. Ott hagytam félig sültén a tetőn, s behúzódtam a házba újságot olvasni. Közben vendég jött és megfelejtkeztem az egésztől. Ma reggel azonban hirtelen eszembe jutott, gondoltam, megnézem, hiszen már jól át kellett sülnie azóta.

– És milyen volt?

– Azonmód, félig sültén lecsorgott a kertbe.

– Ajaj – ráncolta a nő együttérzően a homlokát.

– Érdekes, hogy amikor a legmelegebbnek kellett volna lennie, hűvös volt, s most jön ez a nagy kánikula – folytatta Meitei.

– Bizony úgy van. Néhány nappal ezelőtt egy réteg öltözet még hideg volt, tegnapelőtt óta azonban ez is túl meleg.

– Az idejű időjárás, úgy látszik, hátrafele megy, mint a rák. Teljesen visszájára fordult a dolgok természetes rendje.

– Hogy érti ezt?

– Minden hátrafelé megy, mint Herkules bikája. – Meitei professzor megint összevissza beszél, Kusami felesége nem is érti, csak annyit tud rá mondani, hogy:

– Aha.

Meitei azonban nem hagyta annyiban, rákérdezett:

– Asszonyom, ismeri Herkules bikájának a történetét?

– Nem.

– Hát ha nem, most hallhatja, mert elmesélem.

Az asszony nem szólhatott semmit ellene, hát beleegyezett:

– Jó.

– Egyszer régen Herkulesnek volt egy bikája, azt terelgette.

– Akkor hát tehénpásztor volt ez a... Herkules?

– Dehogy volt tehénpásztor, még mészáros vagy vendéglős se volt. Abban az időben Görögországban egy árva hússzéket sem lehetett találni.

– Hát a görögökről van szó? Miért nem mondta előbb?!

Az asszony végre megértett valamit, s azért méltatlankodott.

– Hisz Herkulesről beszélek!

– Herkules, annyi, mint Görögország?

– Dehogyan! Herkules egy görög hős volt.

– Még sohasem hallottam róla. És mit csinált ez a Herkules?

– Ez a nagyszerű férfi egyszer csak – éppúgy, mint ön az imént, asszonyom – elálmosodott.

– Nahát!

– Míg az álom karjában szendergett, odament Vulkán egyik fia.

– Mi az a Vulkán?

– Vulkán kovácsmester volt. Szóval ez a kovácssarjadék ellopta a bikát. Megfogta az állat farkát, s úgy ráncigálta, ezért Herkules, mikor fölébredt, sehogy sem találta meg a bika lábnyomát. Nem is találhatta, hiszen hátrafelé vezették el, s így Herkules előtt egyáltalán nem voltak nyomok. Ilyen ügyesen kiókumlálta a kovács-süvölvény. – Meitei professzor már rég elfelejtette, honnan is indult ki a beszélgetés. – És mit csinál a kedves férje ura? Alszik, mint mindig? A régi kínai költők nagyon

finoman tudtak írni a szunyókálásról, de Kusaminál ez olyan mindennapos, hogy már szinte közönségesnek tetszik. Ha úgy vesszük, annyi, mintha mindennap meghalna egy kis időre. Elnézést, hogy terhelem vele, de nem ébresztené föl?

Az asszony beleegyezett.

– Igen, már fel kellett volna kelteni, nem tesz jót neki ilyenkor az alvás, hiszen az imént evett csak.

– Erről jut eszembe, hogy én még nem ettem – szólt a vendég olyan arccal, mintha mi sem lenne ennél természetesebb.

– Ó, elnézést kérek, de már elmúlt az ideje, ezért nem kínáltam meg semmivel. Mit szólna egy kis teához... esetleg teszek bele egy kevés rizst...

– Köszönöm, ha csak rizses tea van, akkor inkább ne fáradjon.

– Sajnos nincs itthon semmi, ami megfelelné az ön ízlésének. – A nő hangja nem volt mentes némi gúnytól. Meitei észrevette magát:

– Ó, ne törődjön velem, útközben leadtam már az ebédrendelésemet, majd idehozzák, s maguknál elfogyasztom.

Ezt nem merné utánacsínálni valami gátlásosabb fickó! Az asszony nem is tudott mást mondani rá, mint hogy:

– Nahát!

Ez a nahát egyesítette magában a meglepődést, a neheztelést és a megkönnyebbülést is, hiszen így nem kellett vesződnie a vendég ellátásával.

Ekkor tántorgott ki a mester a dolgozósobájából, mert édes álmából felverte a hangoskodás.

– Már megint te zajongsz itt? Elviszed a legjobb álmomat!

A gazda sanyarú ábrázattal ásított egyet.

– Bocsáss meg, kérlek, hogy felzavartalak angyali nyugalmadból, de hidd el, jót tesz az egészségednek. Na, foglalj helyet.

Úgy kínálta, mintha nem is vendég, hanem úr lenne a házban. A gazda szó nélkül letelepedett, kivett egy szál Aszahi cigarettát a dobozból, rágyújtott és pőfékelni kezdett. Majd rápillantott Meitei kalapjára.

– Most vetted?

Meitei rögtön felemelte és elégedetten mutatta a szóban forgó panamakalapot.

– Na, milyen?

– A szövése apró szemű, azért ilyen puha – szólt a nő.

– Úgy bizony, remek darab, asszonyom! Bármit csinálhat vele az ember.

Fogta a kalapot, öklével benyomta, kifordította, s amikor erre az asszony ijedten felkiáltott, ismét kiegyengette. Aztán összehajtotta hosszában, hogy olyan lett, mint a sodrófával kinyújtott tészta.

– Na, mit szólnak hozzá? Ilyen egyszerű. – S azzal az összesodrott jószágot a kebelébe rejtette.

– Csodálatos... – Az asszony úgy bámult rá, mint egy szemfényvesztőre. Meiteinek tetszett a csodálat, mert az előbb jobb felől keblébe gyömöszölt kalapját ezúttal bal felől, a ruhaujjából varázsolta elő.

– Tessék – nincs rajta egy gyűrődés sem! – S a mutatóujját végighúzta belülről a kalapon, hogy helyrehozza a formáját. Azt hittem, ezzel vége a mutatványnak, de nem, most meg maga mögé tette és ráhuppant.

– Mit csinálsz te! – szólt a mester idegesen. A felesége is megijedt.

– Kár lenne ezt a szép kalapot tönkretenni! Ne bántsa már tovább, kérem!

A büszke kalaptulajdonos a helyzet magaslatán érezte magát.

– Nem árt ennek semmi! – S azzal a feneke alól előszedte tulajdonát és azonmód a feje tetejére biggyesztette. Csodák csodájára a fejfedő magától felvette koponyája formáját és teljesen rendbe jött.

– Ez aztán a tartós kalap! Hogy csinálta? – Az asszony odavolt a csodálkozástól.

– Nem csináltam én vele semmi különöset, egyszerűen ilyen gyártmány – jelentette ki Meitei a kalappal a fején.

– Maga is vehetne egyet! – biztatta az asszony a férjét.

– De hiszen Kusaminak van egy remek szalmakalapja!

– Igen, de a múltkor a gyerek rálépett és tönkretette.

– Ó, de kár érte!

– Azért mondom, hogy vehetne egy olyan tartós és szép darabot, mint az öné. – Az asszonynak fogalma sem volt, mennyibe kerül egy panamakalap. – Hallja? Vegyen egyet! – noszogatta férjét.

Meitei előhúzott ruhaujjából egy ollót piros tokkal és megmutatta az asszonynak.

– Hagyja csak a kalapot, és nézze meg ezt a szerszámot jól! Ez is kitűnő gyártmány és tizenkétféleképpen lehet használni.

Szerencsére az asszonnyal a kíváncsiság vele születik, s így Kusami megmenekült a további nyaggatástól.

– Hogy lehet tizenkétféleképpen használni? – Meitei már várta a kérdést:

– Tessék meghallgatni, elmondom. Van itt két félhold alakú bemélyedés. Ide az ember beteszi a szivar végét, s ez gyönyörűen levágja, máris lehet pöfékelni. Ez itt a tövében drótvágásra szolgál. Ha kinyitva papírra fektetjük, jó vonalzónak. Az éllel szemben beosztás van rajta, hogy mérni is lehessen vele. Itt meg körmöt reszel. Jó, ugye? Ha odaillesztjük egy csavar fejéhez és körbe-körbe forgatjuk – csavarhúzó. Vagy kalapácsként is használható. Ez meg arra való, hogy a leszögezett deszkaládát felfeszítsük vele. Ha szétszedjük, az élével faraghatunk. Ezzel a betéttel eltávolíthatjuk a kéziratból az elhibázott betűket. A másik pengéje, mivel tűhegyes, fúrónak is beválik. És végül, asszonyom, a legvégére maradt még valami nagyon érdekes dolog! Van itt egy olyan piciny gyöngyöcske, mint a légyszem. Tekintsen bele!

– Ne bolondítson már megint!

– Ha ennyire nem hisz nekem, megharagszom! Én nem szólok semmit, csak nézzen bele! Na, csak egy pillantást!

Meitei odaadta az ollót a nőnek, aki bizonytalanul átvette és az említett légyszemnyi gyöngyhöz illesztette a szemét.

– Na, milyen?

– Nem látok semmit. Egészen sötét.

– Nem lehet sötét! Forduljon vele az ablak felé... úgy... most már látja?

– Nicsak! Fénykép! Hogy lehet ilyen picike fényképet csinálni!

– Nézze csak, milyen érdekes...

Eddig a beszélgetésből kimaradt a gazdám, akit most hirtelen érdekelni kezdett, mit ábrázolhat az az apró fénykép és meg is szólalt:

– Hallod, mutasd meg nekem is!

Az asszony azonban az arcához szorította az ollót, úgy nézte.

– Ó, be gyönyörűséges! De szép pucér asszonyszemély! – lelkesedett és le nem vette volna a szemét a látványról.

– Nem hallod, mit mondtam? Mutasd már, no!

– Várjon már egy kicsit! Milyen csodálatos a haja is! Leér a csípőjéig. Milyen magas, sudár szép asszony!

– Mutasd már! Eleget nézted, na! – A mester alig bírta magával, de az asszony mégse adta oda neki.

Végül azonban megszánta:

– Na tessék, gyönyörködjék benne maga is!

Éppen amikor átnyújtotta az ollót, előbukkant a konyha felől a cseléd és tálcán behozott két fedeles tányér metéltet.

– Asszonyom, ez az az étel, melyet ide rendeltem magamnak a vendéglőből, saját költségemre. Engedje meg, hogy elfogyasszam – szolt Meitei és ültében udvariasan meghajolt. Félig komolyan, félig tréfásan beszélt, az asszony nemigen tudott mit mondani rá.

– Háát. Tessék csak – bökte ki, szemét lesütve.

A mester végre elszakadt a képtől és odaszólt vendégének:

– Nem egészséges ilyen melegben a hideg metélt.

– Ugyan, ami jólesik, az sosem árt meg! – Meitei leemelte az edény födelét. – Ez ám a jó! Igazi kézzel gyúrt metélt tészta. Ha valamit nem szeretek, hát az a fővetlen tészta és a sületlen beszéd. – S azzal tormát szórt a szójamártásba, és alaposan összehabarta az egészet.

– Te, hogy bírod megenni, ha annyira meghinted tormával? – érdeklődött aggódva a mester.

– Úgy jó az, ha erős! Te talán nem szereted?

– Én a cérnatésztát szeretem.

– Azt egyék csak a lóvakarók. Nincs száanalomraméltóbb ember annál, aki nem szereti a metélt tésztát. – Meitei belemártotta az ételbe az evőpálcikákat, felvett rájuk egy dupla porciót, s jó kétarasznyi magasra felemelte.

– Asszonyom, mint talán tudja is, a metélttészta-evők több csoportba sorolhatók. A kezdők túl sok mártást készítenek hozzá, s a végtelenségig rágják. Ezek nem értenek a metélthez.

Meitei még magasabbra emelte a tésztacsomót egy arasszal, de annak sehogyan sem akart vége szakadni; tíz-egynéhány szál ott tekeredett-csavarodott az edény fenekén.

– De hosszú! Ugye, asszonyom, ez rendkívüli, nem? – nézett Meitei élvezettel a nőre.

– Bizony, eléggé... – válaszolt az, átérezve a dolog jelentőségét.

– A szálaknak csak a harmadrészét kell a szószba meríteni és egy nyelésre kell bevenni az egészet. Lenyelni, nem rágni. Az elveszi az ízét. Egy lélegzettel csúsztatni a gyomorba! – Ezekkel a szavakkal olyan magasra emelte a tésztaszálakat, hogy azok végre elszakadtak a tányértól. Most a baljában tartott mártásos edénybe eresztette lassan a metéltköteget. Arkhimédész törvénye értelmében a mártás szintje egyre emelkedett, mert kiszorította a tészta tömege. Mivel az öblös edény már eredetileg is nyolctized részt tele volt, a tészta egynegyede a peremig nyomta a levet. Ezért megálltak Meitei kezében a pálcikák, pedig hol volt még az előírásos egyharmad résztől! Nem maradhat ennyiben a dolog. De ha lejjebb ereszti, kicsordul az edényből a szósz. Meitei tétovázott egy kicsit, majd villámgyorsan mélyet lélegzett, és szájával a pálcikákhoz csapva beszívta a tésztacsomó végét. Kétháromszor fel-alá ugró ádámcsutkával nyeldekelt, mire lement az egész. Láttam, hogy mindkét szeméből egy-két kövér könnycsepp gördült alá. Nem lehetett eldönteni, hogy a szósz volt-e túl erős, vagy a nyeldekítés erőfeszítése sajtolta ki őket.

– Bravó! – szolt a mester elismerően. – Ez aztán a teljesítmény!

– Igazán nagyon látványos. – Az asszony is dicsérettel jutalmazta Meitei hőstettét. Az nem szolt

semmit, csak a mellét ütögette. Mikor aztán lélegzethez jutott, megtörölte arcát zsebkendőjével és azt mondta:

– Asszonyom, egy adag metéltet három és fél, négy nyelésre kell megenni. Ha ennél többet pepecselnek vele, elmegy az íze.

Ekkor belépett Kangecu. Miért fáradt ide a forró nyári napon? És miért téli sapkában? Miért olyan poros a lába? Nem tudni.

– No nézd csak, itt a szépfiú. Elnézést kell kérnem tőled, hogy éppen étkezem.

Meitei minden restelkedés nélkül fogyasztotta a második tányér tartalmát, nem zavartatta magát a báméskodóktól. Ezúttal ugyan nem olyan bravúrosan működött, mint az előtt, de nem is szorult rá az olyan kevésbé látványos cselekedetekre, mint a zsebkendővel való törülközés, s nem kellett levegő után sem kapkodnia. Percek alatt végzett a metélttel.

– Na, Kangecu, befejezted a doktori disszertációdát? – kérdezte a mester, mire Meitei is rögtön csatlakozott:

– A Kaneda lány már nagyon várja. Amilyen gyorsan csak lehet, be kell adnod.

Kangecu felöltötte szokásos sunyi vigyorát.

– Természetesen, amilyen hamar csak tudom... vétek lenne várakoztatni a kisasszonyt, szeretném is megnyugtatni, de hát a tudomány az tudomány, ahhoz kitartó vizsgálódás szükséges. – A fiatalember meggyőzően igyekezett előadni meggyőződés-nélküliségét.

– Jól van, a tudomány fontossága vitathatatlan, de az orrtulajdonos nem fogadja el ezt csak úgy... tudod, hogy orra van az ilyesmihez – válaszolt Meitei, belemenvén a Kangecu kezdeményezte játékba. Csak a mester őrizte meg komolyságát.

– Miről szól a tézised?

– Az ibolyántúli sugarak hatásáról a békák szemgolyójának galvanikus tevékenységére.

– Ezt nevezem! Méltó Kangecu tanár úrhoz! Remek! Még hogy a béka szeme golyóbisa! Mit szólsz hozzá, Kusami! Még a dolgozat befejezése előtt tudatni kellene a nagyszerű ötletet Kanedáékkal.

A gazdám azonban fel sem vette, amit Meitei mondott, hanem a fiatalemberhez fordult:

– Hát igen... ebbe akár bele is szakadhatsz.

– Bizony. Bonyolult kérdés. Először is a béka szemlencséje szerkezetileg egyáltalán nem egyszerű. Ezért sokféle kísérletet kell elvégeznem. Csinálok üvegből egy szemgolyómodellt és bele is kezdek a mérésekbe.

– Ilyesmit nem lehet az üvegesnél kapni?

– Semmiképpen... semmiképpen – düllesztette ki a mellét Kangecu. – Először is, az egyenesek és a körök tiszta geometriai fogalmak. Nincs a világon olyan tökéletesen csiszolt üveggolyó, melyben ezek megvalósulhatnak.

– Ha ennyire nehéz, miért nem hagyod abba? – vetette közbe Meitei.

– Kísérletezem. Elkészítem a szemgolyó modelljét, nemrégiben már hozzá is fogtam.

– És sikerült? – kérdezte a gazdám, mit sem értve a dolgok lényegéből.

– Sikerült-e? – tűnődött el Kangecu, aztán folytatta: – Igen nehéz. Ha lecsiszolok az egyik oldalából, a túlsó sugara túl nagy lesz, ha meg ott jó, akkor itt hibádzik. A csiszolásnál mindig váratlanul bukkannak fel az aránytalanságok, hol a részlet jó, de az egész nem, hol meg az egészhez képest a részlet tolódik el. Először még alma nagyságú volt, de annyit levettem már belőle, hogy egyre zsugorodott, s ma csak akkora, mint egy babszem, de még most sem tökéletes a kerekése. Újév óta csak ezzel küszködöm, már hat darabot csiszoltam le egészen kicsire.

Annyit lefetyel, hogy már nem tudni, igazat mond-e, vagy hazudik.

– És hol munkálkodsز ennyit?

– Az egyetem kísérleti laboratóriumában. Reggel hozzáfogok, ebédidőben kicsit megpihenek, majd folytatom estig. Nem nagy élvezet, mondhatom.

– Netán annyira el vagy foglalva vele, hogy még vasárnap is bejársz?

– Bizony, mást sem csinállok egész héten.

– Hát akkor az üvegsziszolából már doktor lehetnél. Ha tudná az Orr, hogy milyen szorgalmas vagy, nagyra értékelné. A múltkor volt valami dolgom ott az egyetemi könyvtárban, s kifelé jövet belebotlottam Róbai kollégába. Furcsállottam, hogy egy olyan fickó, mint ő, még beteszi a lábát a könyvtárba az iskola elvégzése után, ki is fejeztem neki elismerésemet, de ő nagy nevetve azt válaszolta, hogy nem a könyvek érdeklik, hanem erre jártában rájött a pisilhetnék, így beugrott a mellékhelyiségbe. Ez a Róbai Kangecu szöges ellentéte, el is határoztam, hogy egyszer írok rólatok egy „párhuzamos életrajzot”. – Meitei szokása szerint bő lére eresztette a mondókáját. A gazda elkomolyodott és megkérdezte:

– Te, fiam! Értem már, hogy napjaidat szorgos csiszolással töltöd, de mikorra szándékozol elkészülni?

– Hát, ha így haladok, úgy tíz évig eltarthat – nézett a mesterre Kangecu nagy lelki nyugalommal.

– Tíz évig! Nem tudsz vele hamarabb végezni?

– Éppen hogy rövid idő az a tíz év! Valójában húsz kellene hozzá.

– Jaj de borzasztó, akkor belőled sem lesz egyhamar doktor!

– Ha tudnám, akár csak egy nappal is, szívesen lerövidíteném, hogy megnyugtassam önt, de hát amíg az üvegszem nincs kész, nem is gondolhatok az alapkísérletek megkezdésére... – Itt Kangecu szünetet tartott. – De aggodalomra nincs ok, Kanedáék tudnak róla, hogy mit csinállok, néhány nappal ezelőtt jártam náluk és elmagyaráztam a helyzetet – tette hozzá magabiztosan.

Az asszony, aki eddig, úgy látszott, egy szót sem ért hármójuk társalgásából, hiszen csak hallgatott, most mégis hangot adott hitetlenkedésének.

– De Kaneda úr a múlt hónapban Óiszóba utazott az egész családjával!

Kangecu ettől zavarba jött.

– Hát ez igazán furcsa. Nahát! – próbálta adni az ártatlant. Ilyenkor jön jól Meitei a háznál! Akadjon meg a csevegés, álljon elő kínos szituáció, álmosodjék el valaki, rá lehet számítani a bajban, mindig megtalálja a kiutat.

– Ez aztán felette rejtélyes varázslat! Találkozni valakivel itt, amikor már a múlt hónapban elutazott Óiszóba! Ez valósággal telepatikus kapcsolat! Az ilyen jelenség egyébként gyakran előfordul azok között, akiket erős kapocs köt egymáshoz. Első hallásra úgy tűnik, Kangecu álmodta az egészet, de ez az álom valószínűbb a valóságnál! Ez, asszonyom, önnel nem fordulhatna elő, hiszen ön nem szerelemből ment hozzá Kusamihoz, Kusami se szerelemből vette el, úgyhogy természetes, ha az efféle csodálatos esetet hitetlenkedéssel fogadja...

– Micsoda udvariatlan beszéd ez! Mit ugrat engem folyton? – szakította félbe az asszony Meitei fejtegetését.

– Te magad életedben nem voltál még szerelmes! – állt ki felesége mellett a mester.

– Kérlek, volt éppen nekem is néhány kalandom, de mint minden csoda, három nappal egyik sem tartott tovább, ezért nem maradtak meg az emlékezetemben... valójában szerelmi csalódás eredményeként életem máig is magányosan az életemet. – Meitei mélyen belenézett beszélgetőtársai

szemébe.

– Hahaha, érdekes! – Ezt az asszony mondta.

– Nevetséges! – Ezt meg a férje, s közben mogorván nézett ki a kertbe. Csak Kangecu somolygott tovább és rákérdezett:

– Hogyan történt? Felidézne a múltat, hogy okulhassak belőle?

– Az én esetem is rendkívül rejtélyes, méltó lett volna Lafcadio Hearn^[25] tollára. Hej, de szívesen elmesélném neki. Sajnos ő már örök nyugovóra tért, s így jobb híján maguknak tárom fel történetemet. Őszinteségemért cserébe meg kell ígérniük, hogy türelemmel hallgatnak végig, s nem szakítanak félbe. – Meitei e kikötéssel belekezdett elbeszélésébe. – Ha visszagondolok... hány éve is annak... na... lehet már tizenöt, tizenhat esztendeje.

– Mesebeszéd! – horkantott a mester.

– Nem csalja meg egy kissé az emlékezete? – csúfolódott a felesége is.

Csak Kangecu tartotta be megállapodásukat, hogy a professzor minél hamarabb rátérjen a mondandójára.

– Szóval annak az évnek a telén történt. Ecsigo vidékén, Kamaránál, a Bambuszrügy-völgyön átvágva a Rókacsapda-hágón át Aidzu felé tartottam.

– Micsoda nevek! – akadékoskodott ismét a gazdám.

– Hallgasson már, ez egyre érdekesebb! – Az asszony védelmébe vette az elbeszélőt.

– A nap már lebukott a láthatáron, az utat sehol sem lelem, korog a gyomrom, mit tehetek egyebet, bekopogok a hágó közepén álló magányos kunyhóba, hogy szállást kérjek éjszakára. Rögtön nyílik az ajtó: parancsoljon, kerüljön beljebb... egy leányzó áll előttem, s egy szál gyertyával az arcomba világít. Ekkor éreztem meg, mekkora hatalom a vágy, s beléborzongtam a hirtelen támadt vonzalomba.

– Ugyan már, éppen egy olyan isten háta megetti hegyen élnének szép leányok?

– Hegyen vagy tengeren, mindegy az, de asszonyom, ha egyszer, csupán egy pillantásra is megmutathatnám magának azt a leányt! Gyönyörűen, magasra feltűzve-tornyozva viselte a haját, mint egy udvarhölgy.

– Heeee? – A nő szája is tátva maradt a csodálkozástól.

– A tágas szobába lépve helyet kaptam a közepén meleget ontó tűzhely mellett, ahol már ott ült a lány öregapja és öreganyja. Négyen voltunk tehát. Mondtam, hogy igencsak üres a gyomrom, szívesen fogadnék valami ételfélét, bármi is legyen, csak minél hamarabb jöjjön. Az öreg erre tiszteletbeli vendégnek nyilvánított, s mint ilyet, azt mondta, megkínál egy kis rizses kígyóval. Figyeljenek jól, mert itt kezdődött a szerelmi csalódásom története.

– Tanár úr, kérem, mi teljes odaadással figyelünk, de hogy került kígyó Ecsigóba, télvíz idején?

– Hát éppen ez az, amit én sem értettem. De egy ilyen költői történetben miért kell mindenáron a logikát keresni? Kjóka^[26] elbeszélésében még egy rák is előmászhat a hó alól, nem igaz?

A magyarázatra Kangecu megnyugodott.

– De igaz – szólt, és ismét kiült az arcára a buzgó figyelem.

– Már abban az időben is kedveltem a különleges étkeket, és nemegyszer jóllaktam már sáskával, békával, csigával és egyebekkel, de rizses kígyó! Az ám a ritkaság! Igazán megtiszteltetésnek tartom a meghívást a kígyópecsenyére, szeretném megkóstolni minél előbb, mondtam az öregnek. Erre elővett egy edényt a tűzhely mögül, rizst szórt bele és kavargatva főzni kezdte. Az edény fedelén vagy tíz kisebb-nagyobb lyuk volt, pöfögött rajtuk a gőz kifelé. Elismeréssel adóztam a vidéki emberek

találékonyságának. Az öreg akkor némán kiment és egy nagy kosárral a karján tért vissza. Minden különösebb hűhó nélkül letette terhét a tűz mellé, s belepillanthattam a fonott kosárba. Ott voltak bizony a kígyók. De mekkorák! A hideg miatt szorosán összetekercselték magukat.

– Fúj, hagyja már el az ilyen visszataszító részleteket! – Az asszony összevonta a szemöldökét.

– Már hogy hagyhatnám el, mikor szerelmi csalódásom egyik fő okává vált később? Az öreg egyik kezével felemelte a fedőt, a másikkal pedig minden teketória nélkül beledobta a kígyókat az edénybe, s azzal ismét rá a fedőt. Ami igaz, az igaz, ekkor már én is úgy éreztem, hogy kissé összeszorul a torkom, s nem nagyon jutok lélegzethez.

– Hagyja már abba, micsoda ízléstelenség! – A nő nem bírta az undorával.

– Mindjárt következik a nagy szerelmi csalódás, tessék várni még egy keveset. Egy perc sem telt bele, s a legnagyobb megdöbbenésemre egy kígyó a fedő egyik likacsán kidugta a fejét. Nicsak, gondoltam, mire a szomszédos lyukon egy másik, a mellett egy harmadik is előbukkant, s nem telt bele sok idő, a fedő összes likából kikandikált egy-egy kígyófej.

– S miért bújtak elő?

– A fazékban nagy volt a forróság, tovább nem állhatták – azért. Egy idő múlva az öreg valami olyasfélét mondott, hogy most már éppen jó lesz, és az öregasszony helyeselt hozzá. A leány, akit Ainak hívtak, sorra megfogta az állatok fejét és egyenként kirántotta a gerincüket a lilakon át, a húsuk meg benn maradt az edényben.

– Egyszóval kicsontozta a kígyókat – nevetett Kangeču.

– A legkomolyabban. Rendkívül ügyes, nem? Ezután a leányzó levette a fedőt, a húst jól elkeverte a rizzsel és elém tálalta az egészet.

– Te pedig megetted. – Míg Kusami ezt csak úgy közönyösen tudakolta, a feleségének eltorzult az arca az utálattól.

– Jaj, kérem, hagyja már abba, úgy felkavarodott a gyomrom, hogy napokig nem tudok ételre gondolni!

– Azért undorodik, asszonyom, a rizses kígyótól, mert még sohasem kóstolta, milyen fenséges íze van. Ha egyszer egy keveset megízlel, soha életében el nem felejtí.

– Fúj, ki tudná azt a szájába venni?

– Én bizony alaposan belaktam belőle és rögtön megfélelkeztem a hidegről. Most már tartózkodás nélkül gyönyörködtem a leányzó arcában. Ezután nem volt más hátra, mint jó éjt kívánni, a vándorlás fáradalmaitól azonnal mély álomba zuhantam s megszűnt köröttem a világ.

– És mi lett azután? – Az asszony most már sürgette Meiteit.

– Másnap reggel arra ébredtem, hogy a nagy szerelem elmúlt.

– Hát az hogy lehet?

– Semmi különös nem történt. Felkeltem, rágyújtottam egy cigarettára, s odaléptem a hátsó ablakhoz. Látom ám, hogy a bambusz vízvezeték csorgójánál valaki az arcát mossa és a feje tökkopasz.

– Az öreg volt vagy a vénasszony? – kérdezte a gazdám.

– Azt először én sem tudtam megállapítani, de amikor a kopasz felém fordult, visszahököltem. A leányzó volt! Akit tegnap este életem első szerelmével megszerettem.

– De hát nem csodálatos hajtornyot emlegetett az imént?

– Este még elbűvölően előkelő hajkoronát hordott a fején – reggelre azonban tökkopasz lett.

– Már megint a bolondját járatod velünk! – szólt a mester, és szokása szerint a mennyezet

deszkáira meredt.

– Magam is elálmélkodtam, miként lehetséges ez. Azután abbahagyta a mosdást, felvette egy kőről a káprázatos frizurát, s úgy, ahogy volt, a fejére rakta, majd eltűnt valahol hátul. Rájöttem, hogy parókát visel. Felsőhajtottam, ezt tartogatta tehát a sorsom: a csalódást.

A mester nem értékelte valami nagyra az elveszett boldogság történetét.

– Mit szólna hozzá, Kangecu? Még hogy szerelmi csalódás! Hát ilyen egy csalódott szerelmes? Hiszen majd kicsattan az egészségtől!

– Igaz, de ha a lány nem tökkopasz és Meitei tanár úr magával hozza Tokióba, lehet, hogy még ennél is sokkal egészségesebb lenne. Ekkora bánatra ezer ősz sem hozhat feledést. De hát tulajdonképpen mi lehetett az oka annak, hogy egy ilyen fiatal teremtés elhullajtotta a haját?

– Ezen jómagam is sokat törtem a fejemet. Nem lehet egyéb magyarázata, mint hogy a túlzásba vitt kígyóévés következtében kopaszodott meg. A rizses kígyó vértolulást idézett elő a koponyájában.

– De önnek, úgy látszik, nem ártott meg – így az asszony.

– Hát a hajhullást éppen el tudtam kerülni, viszont azóta vagyok rövidlátó. – Meitei levette aranykeretes szemüvegét és gondosan megtörölgette. Közben a gazdának eszébe jutott valami, amit már előbb is kérdezni akart:

– De mi volt ebben olyan felette rejtélyes?

– Hol vehette azt a parókát? Ezen máig töprengök, de nem jutok semmire. Ez az ügyben a rejtély. – Meitei visszarakta az orrára a szemüveget.

– Át ez egészen olyan volt, mintha hivatásos mesemondó beszélte volna el! – dicsérte az asszony.

Jómagam már arra gondoltam, hogy Meitei egyelőre kifogyott a mondandójából, de hát a professzor száját nem lehet betömni egykönnyen.

– Nem mondom, fájdalmas az első szerelmet eltemetni, de gondoljunk csak bele: ha nem jövök rá a dologra, és elveszem feleségül! Egész életemben bántotta volna a szememet. A házasságban bizonyos pontokon bökkenők rejteznek, melyek megrázzák az embert. Kangecu, ne sóvárogj, s ne is tétovázz tehát, ne rágd magad, hanem csillapodjál le és csiszolgasd csak azt az üvegszemet!

Jó tanácsa azonban nem találkozott Kangecu elképzelésével, mert a fiatalember így válaszolt:

– Én nem bánám, szívesen csiszolgatnám a munkámat, de elkedvetlenítene, ha Kanedáék nem helyeselnék. – S azzal töprengő arckifejezést öltött.

– Te már csak úgy táncolsz, ahogy azok fütyülnek. Sokkal eredetibb lenne, ha úgy tenné., mint Róbai, aki vizelni jár a könyvtárba.

– Miért, az mit csinált? – érdeklődött a mester.

– Mit? Egyszer megszállt Sidzuokában a Szélrózsa fogadóban. Egyetlen éjszakára csupán. Mégis rögtön ajánlatot tett a szobalánynak. Persze komolyat. Nem mondom, jómagam is eléggé rugalmas vagyok, de ennyire még én se vittem. Egyébként abban a fogadóban a leányzó meglehetősen szépségnek számított. Onacunak hívták és mivel Róbai fiatalúr szobája is hozzá tartozott, szabadon járhatott ki-be hozzá.

– Szóval a sors rendelése volt, akárcsak a te eseted annál a mittudomén-milyen hágónál...

– Van benne valami... Talán nincs is olyan nagy különbség köztem és Róbai között. De hadd folytatom. A lány még nem is válaszolt ajánlatára, amikor hősünk igen megkívánta a görögdinnyét.

– Micsodát? – ámult el a mester. Nemcsak ő, de a felesége meg Kangecu is a fejüket csóválták. Mit törődött ezzel Meitei! Ő csak folytatta mondókáját:

– Hívatta tehát a szobalányt, Onacut és megkérdezte, hogy lehet-e Sidzuokában dinnyét kapni.

Amennyit csak akar, válaszolta amaz, s egy tálcán egész dinnyehegyet tett elé. Róbai felfalta azonmód. Miután a hegyet a földdel egyenlővé tette, várta a lány válaszát, de csak valami pokoli hascsikarás jött rá. Majd belegebedt! Hívta tehát Onacut és ezúttal azt tudakolta, van-e orvos Sidzuokában. Amennyit csak akar, hangzott ismét a válasz, és nyomban előteremtett egyet, aki valami „Menny és Föld”-szerű névre hallgatott, mintha a szent irományokból lopta volna.

Másnapra a kólika alábbhagyott és Róbai indulás előtt egy fertályórával ismét hívta Onacut, hogy most már végre mondjon tegnapi ajánlatára igent vagy nemet. De a leány csak kacagott és így adta meg a választ: Sidzuokában van annyi dinnye, annyi orvos, amennyit csak akar, de egy éjszaka leforgása alatt menyasszonnyal még Sidzuoka sem tud szolgálni. Azzal elszaladt és nem is mutatkozott többet. Ez a csalódás – akárcsak az én esetemben – Róbait úgy lesújtotta, hogy már a könyvtárba is csak kisdolgát végzendő teszi be a lábát. Ha meggondoljuk, ez annak a nőnek a bűne.

Mikor befejezte, a mester szokatlan módon hevesen helyeselt:

– Pontosan így van. A múltkor olvastam Musset egyik darabját, melynek hőse a római költőt idézve így szól: „Mi könnyebb a pehelynél? A por. Mi könnyebb a pornál? A szél. Mi könnyebb a szélnél? Az asszony. Mi könnyebb az asszonynál? Az asszonynál semmi sem könnyebb.” Jól megmondta, mi? Az asszony ingatag, erre nincs orvosság.

A gazda azonban itt melléfogott, mert a felesége nem bizonyult megértőnek.

– Szóval azt mondja, hogy a nőnek nem szabad könnyűnek lennie. És az rendjén van, ha egy férfi nehéz?

– Hogyhogy nehéz...?

– Úgy nehéz, hogy nehéz. Mint maga.

– Miben vagyok én nehéz?

– Hát talán nem az?

Kellemetlen szópárbaj vette kezdetét. Meitei egy darabig kedvtelve hallgatta, majd közbeszólt:

– Így nekivörösödve csak igazi házastársak szoktak egymásnak veselkedni manapság. Bezzeg régen ilyesmi egyáltalán nem fordulhatott elő.

Ebből nem nagyon derült ki, hogy csúfolódik-e, vagy elismerésének ad hangot. Más ennyivel is beérné, ő azonban tovább szószátyárkodott, ekképpen:

– A múltban nem akadt olyan asszony, aki feleselni merészelt volna az ő urával és parancsolójával. Valósággal elnémultak a férj színe előtt. Megjegyzem, ez nekem nem nagyon tetszik. Nekem olyan feleség kellene inkább, mint ön, asszonyom, aki meg meri mondani a férjének, hogy igenis nehéznek tartja. Ha lenne ilyen feleségem, egy-két veszekedésért nem mennénk a szomszédba, s így nem is lenne unalmas az élet. Anyám bezzeg apám előtt egyebet sem mert mondani, mint hogy: igen, igen, hogyne. Évtizedekig ki nem mozdult otthonról, kivéve, ha templomba ment szegény. Viszont ennek köszönhetően fejből tudta az összes felmenő ősünk halotti nevét. De érvényes volt ez a két nem közti kapcsolatra általában is. Nem lehetett együtt zenélni, találkozgatni, még telepátikus úton sem, mint ahogy ami szerelmes természetű Kangecu barátunk tette az imádottjával.

– Szörnyű – bólított Kangecu.

– Rettenetes, de mégis, az akkori idők asszonyai viselkedés dolgában felülmúlták a mostaniakat. Mit szól hozzá, asszonyom, a diáklányok hogy elszemtelenedtek mostanában, milyen lármásak! Bezzeg régen... akkor jártak rossz idők a nőkre! Volt ám fegyelem!

– Volt bizony – helyeselt Kusaminé.

– De még mennyire. Nem a levegőbe beszélek, tényekkel tudom bizonyítani! Kusami, emlékszel-e,

hogy régen, mikor négy-öt évesek lehettünk, úgy árulták a leánygyerekeket, mint a tököket? Kosárba velük, és vállra vetett csingafán vitték eladni. Nem emlékszel?

– Nem én.

– Nem tudom, felétek mi volt szokásban, de Sidzuoka környékén biztos, hogy folyt leánykereskedés.

– Hihetetlen... – szólt halkán a nő.

– Ez igaz lenne? – Kangecu is kételkedett.

– Igaz hát. Egyszer hallottam is, amikor apám alkudott egy áruval. Akkoriban, mondom, úgy hatéves lehettem. Sétáltunk éppen, mikor szembejött velünk egy árus, nagy hangon kiáltozva: „Kislányokat tessék! Kislányokat tessék!” Mikor, jóval odébb, az Iszegen ruhaház sarkához értünk, ismét felbukkant. Ez egyébként akkora ruhaház, hogy húszméteres a homlokzata, ötajtós a raktára, bárki megnézheti, áll ma is. Sidzuokában a legkülönb üzletnek számított. Ha arra járnak, tekintsék csak meg. Nagyszerű épület. A főnököt Dzsinebeinek hívták. Állandóan olyan savanyú képpel trónolt az irodában, mintha három napja temette volna el az anyját. Mellette Hacu, egy huszonnégy-huszonöt éves fiatalember, aki meg a híres koplaló barátot mintázta meg a huszonegy napos böjt végén, mert ábrázata éppoly zöldes színben játszott, mint aki régóta nem evett vízben főtt tészta nál egyebet. Következett utána Csódon, aki olyan bágyadt-bánatosan taszigálta ide-oda a golyókat a számolón, mint akinek a háza leégett. Őmellette meg...

– Most a boltról beszélsz vagy a leánykereskedelemről?

– Igaz is, a kislányokról akartam beszélni és bár az Iszegen bolt története is igen érdekes, máskorra hagyom... szóval ma csakis a lányvásárról...

– Bár azt is elengednék...

– Ugyan már, hagyjátok, hadd folytassam; igen figyelemreméltó összehasonlításokat tudunk így tenni a mai, huszadik századi lányok jellemét illetően. Ilyen tanulságokat nem hagyhatunk könnyelműen veszendőbe menni!... Szóval, mikor apámmal az Iszegen ruhaház elé értünk, jön szembe az előbbi ember és megszólítja: „Vegye meg uraságod a lányokat, csak ez a kettő maradt, olcsón megszámítom!” Az árus letette a csingafát a válláról és letörölte patakzó verítékét. Jobban megnéztük: elől-hátul a kosarakban egy-egy kétéves forma kislány. Mondja az apám, megvinné, ha már csak ez a kettő maradt és ha olcsón adja őket. Az ember az apám orra elé tartotta mindkettőt, akárcsak két tököket, hogy válasszon közülük, amelyiket akarja. Apám megpaskolta egy kicsit a fejüket, mindkettőé egész rendes hangot adott. Aztán hozzáfogtak megvitatni az árat, és apámnak sikerült lealkudnia belőle. Már-már belement a vásárba, de előbb megkérdezte, hogy az áru minősége megfelelő-e. Az ember az elülső kosárkában ülőért felelősséget vállalt, mert, mint mondta, egész úton szemmel tartotta: azonban hátrafelé nem lát, ezért lehet, hogy a hátsó kosárban ülő esetleg megromlott kissé. Ezért annak az árából hajlandó még engedni. Én, mint gyermek, akkor értettem meg, hogy a nőt kutyába se kell venni, s a beszélgetés mindmáig megmaradt az emlékezetemben. Ma már, a Meidzsi harmincnegyedik évében nincs olyan bolond, aki az utcán eladásra kínálna leánygyerekeket és arról sem hallani, hogy aki nincs közvetlenül a szem előtt, az megromolhat. Véleményem szerint ez kétségkívül a nyugati civilizáció érdeme. Elmúltak azok az idők, amikor kislányokat vásárra vittek. Na, mit szólsz, Kangecu?

Kangecu, mielőtt válaszolt volna, megköszönte a torkát, majd halkán és nyugodtan kinyilvánította nézetét:

– A mai lányok, iskolába jövet-menet, hangversenyeken, jótékonysági rendezvényeken, garden

partykon már maguk árulják magukat. „Ugyan, vegyél meg, kérlek!” Saját lábukon mennek a vásárra, tehát feleslegessé vált alávaló bizományi árusításra kofákat felfogadni. Ha az ember önrendelkezése jól kifejlődik, az efféle ügyletek maguktól lebonyolódnak. Bármit is mondjanak az öregek, akárhogy is aggódnak a jövő felől, ez a civilizáció útja, és a magamfajták titokban üdvözlik az ilyen örömteli jelenségeket. Ma már nem akad olyan faragatlan fickó, aki a fejüket lapogatná, és az áru megbízhatósága felől érdeklődne, s ez felette megnyugtató. Az ember különben se legyen válogató, mert férj nélkül marad az, aki ötven, hatvan felé jár, és még mindig nem talált megfelelőt...

Kangecu a huszadik század gyermeke, és úgy formál véleményt a dolgokról, ahogy a modern idők szelleme megkívánja tőle. Utána pedig Sikidzsima cigarettájának füstjét Meitei úr arcába fújja. Persze Meitei korántsem olyan férfiú, aki megijedne a Sikidzsima füstjétől.

– Bizony, a mai iskolás lányok és egyéb kisasszonyok át vannak itatva öntudattal és önbizalommal. El kell ismerni, hogy mindenben felveszik a versenyt a férfikkal. Tőlünk nem messze van egy iskola, oda járnak csak derék leányzók! Sokszor nézem őket emeleti ablakomból, amint felgyúrt ruhaujjal csimpaszkodnak a nyújtón és tisztelet kél a szívemben. Úgy érzem ilyenkor, hogy a régi görög nők szelleme újjáéled.

– Már megint a görögökkel jön... – vetette közbe a mester fitymálólag.

– Mit tegyünk, ha egyszer minden szépség görög forrásból fakad. Esztétika és görögség rokon fogalmak. Szóval, van ott egy kis fekete leány, aki igen buzgón végzi a gyakorlatokat. Annyira, hogy amikor szemlélem, Agnodiké történetét juttatja eszembe...

Meitei a szokásos tudálékos arckifejezésével adta elő újabb témáját. Kangecu somolyogva beleszólt:

– Megint egy kimondhatatlan név...

– Agnodiké igen jóra való nő, én szívemből tisztelem. Abban az időben az athéni törvények tiltották, hogy asszony foglalkozzék a bábamesterséggel. Oktalan rendelkezés. Agnodiké is annak találta.

– Kicsoda...?

– Agnodiké női név. Szóval ez az asszony a fejébe vette, hogy ez így nem mehet tovább, a bábamesterséget a nőkkel kell üzniök ezután, s maga is eldöntötte, hogy erre adja a fejét. Három nap, három éjjel töprengett, hogy mitévő legyen. A harmadik nap estéjére megérett benne az elhatározás. Épp amikor a szomszédból gyermeksírás hallatszott át hozzá. Ez az! – gondolta magában hirtelen megvilágosodva, majd férjruhában, hosszú haját levágva, elsietett Hierophilosz iskolájába, hogy hallgassa előadásait. Mikor úgy érezte, hogy kitanulta a mesterséget, hozzákezdett a bábához. És kérem szépen: közkedveltté vált a szakmában, hol itt, hol ott sírt fel egy újszülött áldásos tevékenysége eredményeképpen. Vagyonos asszony lett. Ámde az ördög nem alszik... az emberek felfedezték a baba titkát. Súlyos büntetésre ítélték, mert a törvényt sértette meg.

– Hajszállra úgy fújja, mint egy igazi mesemondó...

– Gondolja, hogy beválnék?... Szóval az athéni asszonyok erre kegyelemért folyamodtak, hogy engedjék el Agnodikét. Ezt a magisztrátus nem utasíthatta el minden további nélkül. A vádlottat ártatlannak nyilvánították. Azután kiadtak egy rendeletet, mely lehetővé tette, hogy asszonyok is bábáskodhassanak. Így rendeződött az ügy mindenki meglepésére.

– Csodálatos, hogy ön mennyi mindenhez ért!

– Igen, asszonyom, sok mindent tudok. Egyet nem ismerek csupán: önnön ostobaságom határát. De lassacskán evvel is tisztába jövök.

– Óó, milyen mulatságos... hahaha... – Az asszonyból kitört a kacagás.

Ekkor megszólalt a bejárati csengő, a maga szokásos erős hangján.

– Nocsak, még egy vendég! – Kusaminé átment a szomszéd szobába. S helyette ki toppant be? Nem más, mint az ifjú Ócsi Tófu, a felolvasó kör hőse. A nyájas olvasó talán azt gondolja, hogy túlzás ilyen szűk helyre összegyűjteni azokat a bogaras figurákat, akik a gazdám házába bejáratosak. Nekem azonban igazán kellemes időtöltésnek ígérkezett ez a nagyszámú társaság. Ha a balszerencsém máshová sodor, máshol kell leélnem az életem úgy, hogy színét se látom ilyen nagyszerű tudósoknak.

Ha körülnézünk ebben a hatalmas városban, nemigen találhatjuk mását a mesteremnek, Meiteinek, Kangecunak, vagy akár Tófunak. Egyenként is ezer közönséges emberrel fölérnek, én meg fektemben szemlélgethetem kiválóságukat. Ilyen alkalom csak keveseknek és ritkán adatik. Nagy boldogság, hogy a Kusami-ház macskája lehetek és a mester szeme előtt végezhetem a szolgálatot éjjel-nappal. Hálás vagyok, hogy kedvemre tölthetem a délutánt tiszteletre méltó körökben, hiszen ennek köszönhetően megfeledkeztem még a vastag bundámról is, melyet e hőségben el kell viselnem. Semmi sincsen ingyen, de túrni könnyű, mert bizonyos vagyok benne, hogy a társalgás megint felette érdekes lesz. Félrehúzódtam tehát a tolóajtó szellősebb árnyékába, s illő szerénységgel figyeltem.

– Kérem, nézze el nekem, hogy régen nem tisztelegtem a háznál. – Tófu szertartásosan meghajolt, s láthattam: feje éppúgy ragyog, mint a minapi látogatásakor. Szépen el van választva a haja, jól fésült segédszínészek festenek így. Ám ahogy aprólékosan ráncba szedett hakamáját^[27] méltóságteljesen viseli, abban a híres vívómester, Szakakibara Kenkicsi tanítványainak modorát vélem felismerni.

A nyakától a csípőjéig azonban úgy festett Tófu úr, mint akárki más.

– Ebben a melegben is eljöttél? Kerülj beljebb! – Meitei tanár úr szokása szerint házigazdának érezte magát.

– Elnézést kérek a professzor úrtól is, hogy mostanában nem tudtam meglátogatni.

– Igen, tavasz óta nem láttalak, amikor a felolvasó kör ügyében kerestél meg. Mostanában egészen divatba jöttek ezek a felolvasások. Az a tavaszi igazán remek volt. Sokat tapsoltam. Láttál engem?

– Hogyne! Szárnyakat kaptam tőle. Végig nagyon segített az előadásban.

– Mikor lesz a következő alkalom? – szólt közbe végre a gazdám is.

– Júliustól szeptemberig szünetet tartunk, hogy szeptembertől annál frissebben folytassuk. Ha volna valami javaslatuk a tanár uraknak...

– Hm – vetette oda a mester.

– Tófu úr, mit szólnál az én egyik darabomhoz? Nem játszanátok el? – szólalt meg Kangecu.

– Ha te írtad, biztosan nagyon érdekes, de tulajdonképpen miről van szó?

– Színjátékról.

– Színjátékról?

Olyan magabiztosan jelentette ezt ki, hogy a másik három meghökkenve nézett rá.

– Színdarab, az derék. Na és vígjáték vagy tragédia? – lendített a beszélgetésen Tófu, mire Kangecu nyugodtan válaszolt:

– Egyik se. Se tragédia, se komédia. Mostanában annyit vitatkoznak róla, hogy klasszikus vagy modern legyen-e egy színdarab, ezért elhatároztam, hogy új irányzatot teremtek, melyet haiku-drámának neveztem el.

– Hát az meg mi fán terem?

– Igen rövid dráma. Haiku stílusú színjáték.

A gazdám és Meitei erre vastag füstfellegekbe burkolózott, egyedül csak Tófu kérdezősködött

tovább:

– Miről van benne szó?

– Mivel rövid versen alapul, nem lehet túl hosszú és nem kívánatos a túlságosan bonyolult cselekmény sem.

Egyfelvonásos.

– Csakugyan?

– Ami a díszletet illeti, abból is csak a legszükségesebbekre szorítkozom. A színpad közepén egy szomorúfűz, a törzséből jobbra kinyúló ágon varjú ül.

– Hogy marad meg ott az a varjú? – tűnődött a gazdám félhangosan.

– Legfeljebb odakötik a lábát madzaggal! A varjú alá kell egy fadézsza, abban pedig egy csinos nő – oldalnézetben – kis kendőjével mosogatja magát.

– Micsoda dekadencia! Hol találsz nőt, aki kapható erre? – kérdezte Meitei.

– A festőakadémiáról szerződtetünk egy modellt.

– De mit szól majd ehhez a rendőrség? – aggályoskodott ismét a gazdám.

– Ugyan, mit törődik az vele, amikor nem is mutatjuk egészben! Különben, ha ebbe is beleszólnának, hogyan volna lehetséges az akadémián az aktrajzolás?

– De hát az a gyakorlás végett van, ami egészen más, mint a puszta báméskodás.

– Ha tanár urak így vélekednek, mi lesz a mi hazánkkal? A Japán művészettel? Hiszen a festészet és a dráma egyaránt művészet! – Kangecu valósággal tűzbe jött.

– Na, elég a vitából! Azt mondd, hogy mi történik azután. – Úgy látszott, hogy Tófu tényleg színre szándékozik vinni a darabot és ezért érdekli a történet.

– Ekkor indul a színpad irányába a közönség előli folyosóról Takahama Kjosi^[28], pálcával a kezében, fehér parafa sisakkal a fején. Krepdesinhaorit visel, fehérrel pettyezett Szacuma-kimonója feltűrve, a lábán félcipő. Olyan benyomást keltsen, mint valami hadiszállító, de mivel egyben költő is, viselkedjék illedelmesen és szívében teljesen adja át magát az ihletnek.

Szóval Kjosi elmerülten a színpad felé tart, majd oda is ér. Ahogy felveti gondolatokba merült fejét, hogy szemügyre vegye, hova is került, először a nagy fát, majd a fa árnyékában fürdőző fehér bőrű asszonyt veszi észre. Visszahököl, s ekkor pillantja meg fent a szomorúfűz ágán a varjút, amint az a nőt lesi a dézsában. Kjosi mester vagy ötven másodpercig némán áll, a lírai hangulatban megmerítkezve, majd hangos szóval elszavalja versét:

Szerelemben a varjú, az ágról a kádba lesett!

Akkor jelt ad csattantójával és lehull a függöny. Na, milyen? Tetszik az elképzelésem? Hát nem jobb az, mint az Omija? Játsszátok inkább ezt!

Tófu azonban fanyalgott, látszott rajta, hogy hiányol egyet-mást.

– Valahogy olyan hézagosnak tűnik. Valami kellene még bele... ami mély érzésekkel fűszerezné... események... igen.

Ezek szerint mégiscsak komolyan vette.

Meitei, aki idáig viszonylag nyugodtan tűrte a hallgatást, most megszólalt. Végére is nem várható tőle, hogy némaságot fogadjon! Éppen ő!

– Csak ennyi lenne tehát a haiku-dráma?! Megdöbbenő. Bizony, megmondta már Ueda Bin^[29], hogy ezek a haikuk meg tréfálódzások milyen kártékonyak – a haza széthullásához vezetnek. És jól mondta!

Ő aztán megmosolyogná az ilyen együgyű darabot. Már bocsánat, de nem lenne jobb, ha Kangecu visszatérne a műhelyébe békaszemet fényesíteni? Hiszen az efféle színmű, csináljon belőle százat, kétszázat, csak a haza végromlását eredményezheti.

Kangecu kissé megneheztelhetett.

– Végromlását? Az én szándékom éppen ellenkező: hazánk épülésére szántam a darabot. Szerintem igen felemelő, ahogy Kjosi érzékelteti a varjú helyzetét, vagyis hogy belebolondult az asszonyba: „Szerelemben a varjú, az ágról a kádba lesett!” – A fiatalember úgy védekezett, ahogy csak bírt.

– Hát ez tényleg eredeti fölfogás. Folytasd, folytasd – biztatta Meitei.

– Egy természettudós szemével nézve képtelenség, hogy a varjú az asszonnyal szerelembe essen, igaz?

– Bizony, igaz!

– Igen ám, de az ábrázolás artistikuma éppen hogy hihetővé teszi!

– Kétlem... – A mester bizonytalan közbevetésére Kangecu rá sem hederített, hanem folytatta:

– Megfelelek én, ha kell, az értelmetlenség vádjára – lélektanilag. Rögtön meg fogják érteni. Az érzés, vagyis a szerelem a költő sajátja, nincs a madárnak ahhoz semmi köze. Azt állítja ugyan, hogy az állat leledzik a szerelemben, de maga a varjú erről mit sem tud, így végül is a költőről van szó, aki nem kétséges, hogy egy szempillantás alatt belebolondult a nőbe, ahogy meglátta a dézsában. Aztán a szeme, melyet az asszony elkápráztatott, megakad a faágon gubbasztó varjún, mely éppúgy meresztgeti a szemét, mintha maga a költő ülne a helyében odafenn. Nyilvánvaló tévedés a költőtől, hogy a madárnak ugyanolyan érzelmeket tulajdonít, mint magának, mégis ez adja meg a darabnak az emelkedettségét, ettől lesz irodalmi. Hát nem csodálatos, hogyan színlel továbbra is objektivitást, miközben érzelmeit a varjú nyakába varrja? Mit szól ehhez, professzor uram?

– Igen, elméleted nem akármilyen. Kjosi, a költő biztosan nagyot nézne, ha hallaná. A magyarázat tehát megfelelő – ezt megengedem. Ámde maga a darab, amennyiben előadják, a nézők számára mindenképpen leverő lesz. Nemde, Tófu fiam?

– Szerintem is leverő lenne – csatlakozott a kérdezett Meitei véleményéhez.

A gazdám azonban látszott, hogy most már szeretné a beszélgetést más mederbe terelni.

– Te, Tófu! Nem írtál mostanában valami jót?

– Sajnos, nincs mivel dicsekednem, de azért azt elhatároztam, hogy kiadok egy versgyűjteményt „Új versek” címmel. Véletlenül éppen itt van nálam a kézírata, melyet ezennel – a kedvező elbírálás reményében – a tanár úr elé terjesztek.

Ezzel a kebléből előhúzott egy lila kötésű füzetkét, mely vagy ötven-hatvan oldalból állott, és a mester elé rakta. A gazdám fontosságának tudatában belenézett, hát az első oldalon a következőket látta:

„Ajánlom Tomiko kisasszonynak, kinek bája páratlan ezen a világon.”

A gazdám olyan némán és értetlenül meredt az orra előtt levő sorra, hogy Meiteit furdalni kezdte a kíváncsiság és melléült.

– Na, mi az? Valami modern vers? Oda nézz! Ajánlás, méghozzá egy bizonyos Tomikónak! Igen derék – zengett Meitei. A mester meghökkenve fordult a szerzőhöz:

– Ez a te Tomikód valóságos személy?

– Hogyne. Nemrégiben ő is ott volt azon a felolvasóesten, amelyet Meitei professzor emlegetett. Itt lakik a közelben. Valójában oda igyekeztem, hogy megmutassam neki költeményeimet, de nem találtam odahaza, mert sajnos, már a múlt hónapban elutaztak nyaralni Óiszóba.

Tófu, mit sem sejtve, mindezt a legnagyobb őszinteséggel hozta a társaság tudomására.

– Ejnye, Kusami – szólt sietve Meitei –, a huszadik században élünk, nem kell ezért olyan fancsali képet vágnod! Kezdj csak hozzá nyugodtan az olvasáshoz. Igaz ugyan, hogy az ajánlásban valami hibádzik. Mit értesz pontosan azon, hogy „bája”?

– Hát azt, hogy gyöngédsége és finomsága.

– Nos, igen, de mi lesz, ha mondjuk véletlenül „máját” szednek ki helyette? Én másképpen írnám meg ezt az ajánlást.

– Miért? Tud ennél költőibbet?

– Persze! Én így írnám: „Ajánlom Tomiko kisasszonynak, kinek mája páratlan ezen a világon.” Látod, csak egy picurka változtatás és máris sokkal mélyebb érzelmeket lehet vele kifejezni.

– Aha – válaszolta Tófu, és látszott, mennyire erőlködik, hogy megértse, amit hallott.

A mester azonban csendben maradt és továbblapozott, hogy nekifogjon az első vers olvasásának.

*Füstölőm illata magasra fellebeg,
Merengék alatta mélézón, csüggeteg,
E világ keserve engemet eltemet,
Kérem a csókotat, lelkeket mentse meg...*

– Nekem egy kissé érthetetlennek tűnik, – szólt a mester, s bánatában továbbadta az egészet Meiteinek.

– Túlságosan művi és hatásvadász – így Meitei és ő is továbbadta Kangecunak.

– Iiigen...

A füzet visszakerült a szerzőhöz.

– Nem csodálom, hogy a tanár úr nem értette világosan a versemet, hiszen még az egy évtizeddel ezelőtti költészet is régi, elfelejtett világnak tűnik a maihoz képest. Ma már nem lehet az embernek fektében vagy a villamosmegállóban olvasni verset, mert így nem értheti. Maguk a költők is sokszor zavarban vannak, ha műveik értelme felől kérdezik őket, hiszen az ihlet hevében születnek a költemények, s ezért szerzőjüket nem lehet semmiért felelősségre vonni. Így aztán mi már azzal sem törődünk, hogy hogyan magyarázzák sorainkat az értelmezők és kritikusok. Az egyik barátom, Sōseki a minap közzétett egy novellát „Egy éjszaka” címmel. Olyan zavaros, hogy eddig bárki olvasta is, nem tudta megfejteni. A múltkor összefutottam vele, gondoltam, megkérdem, de azt válaszolta, hogy bizony ő maga sem tudja. Ebben maradtunk. Azt hiszem, ez a történet mélyen jellemzi a mai költőket.

– Lehet, hogy költőnek költő, de embernek furcsa az ilyen – így a mester, mire Meitei:

– Sőt hülye. – Ezzel aztán el is intézte Sōsekit. Tófu azonban nem fogyott ki az érvekből:

– Hát Sōseki bizony a mi körünkből is kirí. Kérem, az én versemet olvassák megértéssel. Amire külön is felhívnám becses figyelmüket, az a világ keserősége és a csók édessége, melyet igyekeztem egymással szembeállítva kifejezni.

– Még jobban kellene igyekezned...

– Az ilyen ellentét a paprikakeverékekben is nagyon érdekes. Azt hiszem, elismeréssel kell adóznom Tófu úr különleges verstechnikai érzékének. – Meitei élvezte, hogy össze tudja zavarni ezen becsületes fiatalembert. Ekkor a gazdám, nem tudni, mit gondolt magában, hirtelen föl pattant, bement a dolgozószobájába, s egy papírlappal tért vissza.

– Miután volt szerencsénk meghallgatni Kangecu darabját és Tófu úr versét, most én terjesztem elő

a magam csekélységét kedvező elbírálás reményében. – A mester igen elszántnak látszott.

– Ha a Természet Hívének sírfelirata, ahhoz már volt szerencsém egypárszor – jegyezte meg Meitei.

– Hallgass! – szólt rá a mester, majd Tófuhoz fordult. – Tudod, ez nem valami különlegesség, inkább csak kedvtelésből írtam.

– Nagy figyelemmel hallgatom.

– Kangecu, te is figyelj!

– Én mindig figyelek. De nem nagyon hosszú, ugye?

– Nem. Néhány sor csupán. – S azzal Kusami mester hozzálátott, hogy házi gyártmányú mesterművét felolvassa.

*Talpra, japán! – hangzik a kiáltás,
s a válasz rá tudóvészes köhintés.*

– Ez aztán a kezdés! Bele a közepébe! – tört fel a dicséret Kangecuból.

*Talpra, japán! – kiált a nemes.
Talpra, japán! – üvölt a zsebes.
Japán, ha egyszer átlép a tengeren,
Angliát leckéztet,
németet ugráltat,
mindenütt ott terem.*

– Ez már igen. Felülmúlja a Természet Hívének sírfeliratát. – Ezúttal Meiteiből bukott ki az elismerés.

*Japán lelket bír Tógó admirál,
s ez az, mit benne a halas is megcsodál.
Gyilkos, szélhámos, kalandor, csaló –
mégis japánok! közülünk valók!*

– Tanár úr! Ide szúrja be, hogy Kangecu is! – könyörgött a tanítvány.

*A japán lélek, ha kérdeznek, nem vitás,
minden japánok lelke és semmi más!
Ám néha egy futamodással a zugolyban terem,
S nem hallik egyéb onnan, mint: köhöm.*

– Hát ez óriási! Igazi tehetségre vall. Hogy van tovább?

*Három- vagy négyszögű a japán lélek?
A válasz: nem, ha kérdenétek.
A japán lélek végtelen,*

Nem fogja fel az értelem.

- Mester, ez remekmű... de nem sok benne kissé a „japán lélek”? – figyelmezteti Tófu.
- Úgy van, Úgy van! – Aki csatlakozott: természetesen Meitei.

*Nem látta-faggatta senki még,
Elfödi őt a semmiség.
Lidércek között van helye:
Ez a japánok szelleme.*

A mester hatásosnak képzelte a befejezést, de a költemény zavarossága, mondanivalójának homályos volta arra készítette a háromtagú hallgatóságot, hogy türelmesen várja, mi következik ezután. Mikor kiderült, hogy hiába várnak, Kangecu vette fel a szót:

– Ez az egész?

– Aha – válaszolt könnyedén a gazdám, helyzetéhez képest túlságosan is félvállról. Csodálatosképpen Meitei nem kezdett bele a szokásos handabandázásba a költemény ürügyén. Kisvártatva mégis javaslattal fordult a versezet szerzőjéhez.

– Add ki gyűjteményes műveidet, akkor te is ajánlhatod valakinek a kötetet.

A mester rávágta:

– Ajánljam talán neked?

– Még csak az kéne! – tiltakozott Meitei, s közben nyisz-nyisz, metélte a körmét azzal az ollóval, ami az asszonyt az imént úgy elkápráztatta.

Kangecu megkérdezte Tófut:

– Te ismered Kanedáék lányát?

– Hogyne. A felolvasóest óta mindig nagyon kedves hozzám. Gyakran láthatom. Színe előtt mindig elfogult vagyok, mintha verset írnék, vagy dalolnék, mégis nagyon jól érzem magam. Azért is van kötetemben oly sok szerelmes költemény, mert teljesen előtt kapcsolatunk ihletése. Ezt köszönöm meg neki az ajánlással, melyben mély hálámat szeretném kifejezni a kisasszonynak. Ősidőktől fogva nincs egyetlen költő, aki nőikkel való kapcsolat nélkül valamire is vitte volna.

– Úgy ám! – nevetett Kangecu barátja maflaságán.

Egy idő elteltével látszott, hogy hiába ilyen kiváló szószaporítók valahányan, a beszélgetés akadozik már. Az efféle haldokló csevegést nekem sem kötelességem végighallgatni, otthagytam tehát a társaságot, s kimentem a kertbe ájtatos manókat hajkurászni.

A nyugaton lebukni készülő nap átsütött a fák zöldjén, tarka foltokat hintve a nyáresti kertre, s a tücskök torkukszakadtából ciripeltek.

Lehet, hogy az éjszaka esni fog.

Hetedik fejezet

Újabban testedzésbe fogtam.

Vannak, akik fitymálják ezt, mondván: hogy jön a macska a testedzéshez. Mert fogalmuk sincs az embereknek, mire jó a testgyakorlás, úgy képzelik, evés-alvásban merül ki a mi égi küldetésünk. Eleddig csak tétlenségben volt nemes az ember, az szolgálta gazdája hírnevét igazán, aki életét ölbetett kézzel, begubózva, ülőpárnájához ragadt fenékkal töltötte.

Testnevelés! Tejivás! Hideg víz, tengerben való fürdőzés! Nyáron felmászni a hegyekbe, hogy ott a felhőbe lehessen harapni! Mindez ragályos nyavalyákkal egy tőről fakadt kárhozatos módi, Nyugatról jött a pestissel, tüdővésszel és a neuraszténiával együtt, hogy megfertőzze ezt az isteni országot. Alig több, mint egy éve, hogy élek, tehát természetesen nem emlékezhetem arra, mikor lepték meg az embereket ezek a bajok. Sőt bizonyos, hogy jómagam abban az időben nem botorkáltam még e föld porában. Azt lehet mondani, hogy egy macskaesztendő felér tíz emberévvvel, tehát óriási melléfogás lenne, ha a macska és az ember élettartamát arányaiban egyenlőnek számítanánk. Az ember ugyan két-háromszorta többet él a mi fajtánknál, de a macskának rövid idő is elegendő a teljes kifejlődéshez.

Itt vagyok például én. Látják, hogy egy esztendő és alig néhány hónap leforgása után máris meglehetősen világnézettel rendelkezem. A gazdám legkisebb lánya pedig – jóllehet már háromesztendős – ostoba kis jószág. Értelméből nem futja többre, mint sivalkodásra, ágybapisülésre és szopásra. Jómagam viszont már bele is fáradtam ebbe a szomorú világba: velem összevetni azt az infantilis gyereket – merő értelmetlenség. Én, aki kimerítő ismeretekkel rendelkezem a testnevelés, a tengeri fürdőzés és a környezetváltoztatásos gyógy mód történetéről, már semmin sem lepődöm meg. Ha valaki valamin egyáltalán meglepődik, az csakis az ember lehet, e két lábon járó csökkent lény, mert az már csak ilyen, eleitől fogva. Ezért van, hogy most pedzi csak a testmozgás vagy a tengeri fürdő hasznát, s úgy csinál, mintha óriási felfedezést tett volna. Az ilyesmit én már akkor is pontosan tudtam, amikor még a világon se voltam.

Ha valaki kimegy a tengerpartra, nemde rögtön világos lesz előtte, hogy mire jó a tengeri fürdőzés! Ki tudja, mennyi hal ficáncol a vízben és egynek sincs közülük szüksége orvosra. Mind vidáman-frissen tölti napjait. Csak akkor lebeg a víz színén, ha megdőglött. Tehát halálában felszáll. A madarak pedig éltük fogytával lepottyannak. Az ember egyszerűen csak felfordul. Ám vonjunk kérdőre világot látott utazókat, akik még az Indiai-óceánt is átszelték: hol hal meg a hal. Nem tudnak egyebet válaszolni rá, mint hogy nem tudják. Mert sejtelmük sincs róla. Keresztül-kasul végigjárhatja a tengereket bárki, nem lesheti meg, mikor adja ki a hal utolsó leheletét... igaz, hogy a hal nem lélegzik, tehát helyesebben szólva: mikor nyel utolsót a sós vízből.

Zegzugos és végtelen a nagy óceán, tedd tűvé éjjel-nappal szélteben-hosszában, fel nem száll ott egyetlen árva halacska sem. Így volt ez régen, és ma sincs másképp. Mindezen tények egyfelé mutatnak, határozottan arra következtethetünk belőlük, hogy a halak igen jól érzik magukat a vízben. S vajon miért? JA válasz olyan egyszerű, hogy csak az ember nem jön rá. A vízi jószágok egészségének titka a következő: állandóan friss, áramló vízben laknak és a folyamatos tengeri fürdő áldásos hatását élvezik. Márpedig ha azoknak egészségére válik, az emberre miért volna hatástalan? Neveessenek ki, de dr. Richard Russel már 1750-ben közreadta tanulmányát, melyben leírja: négyszáznegyféle betegségből gyógyulhat ki egy csapásra, aki Brightonnál megmártózik a tengerben. Ha majd eljön az ideje, mi macskák is elzarándokolunk a tengerpartra, mely nálunk Kamakuránál kiválóan alkalmas a fürdésre. De most még nem. Mindennek megvan a maga ideje. Hány japán hunyta le úgy a szemét a

Meidzsi-kor előtt, hogy nem próbálta ki a tengeri fűdő üdvös hatását? Nekünk macskáknak is ki kell bírunk egyelőre, hogy nem vethetjük magunkat meztelenül a hús habokba. Ma még ez melléfogásnak bizonyulna, hiszen a szentélyek kanálisába hajított testvéreink sem tudnak onnan sértetlenül hazakecmeregni. Az ilyesmi mindaddig lehetetlen, míg a fejlődés törvényei meg nem nyitják előttünk is az utat ahhoz, hogy szembeszállhassunk a tajtékozó tengerárral. Akkor majd életünk végeztével miránk sem azt mondják: nicsak, kinyúlt, hanem, hogy felszállt, mint a hal.

Elhatároztam, hogy addig is testgyakorlásra szánom magam. Lenézik ma, a huszadik században azt, aki nem sportol. Azt tartják róla, nem azért teszi, mintha nem akarná, hanem mert nincs rá módja, nincs ráérő ideje elegendő. Régen kinevették azt, aki testgyakorlásba fogott, lóti-futinak csúfolták. Ma már csak az alsóbb néposztályok nem edzik magukat. A többiek meg is vetik őket ezért. Folytonosan változik az emberi vélekedés, hasonlóan ahhoz, ahogy én a szemem golyóbisát ide-oda forgatom. Csakhogy a szemrebbenésnél az ember ízlése sokkal csapongóbb, szinte követhetetlen. Kapkod fűhöz-fához és semmit sem képes megragadni.

A dolgoknak két oldala és két vége van. Csak az ember képes a feketét fehérnek elfogadni és alkalmazkodni akkor is, ha valami az ellenkezőjébe csap át. Aki az Égi Hidat szemléli, vagyis lehajolva a lába között hátranéz, hirtelenében nem tudja megmondani, hogy az ég van-e alatta és a tenger felette vagy fordítva! Érdekes, ugye? Érdemes lenne egyszer így lehajolva a lábunk két ága közül szemügyre venni a Hamlet-et is, lehet, hogy rögtön kiderülne, micsoda egy vacak. Mai világunk kritikussai véleményem szerint fejen állva haladhatnak a leggyorsabban előre. Aligha meglepő tehát, hogy azok, akik eddig leszólták a testmozgást, ma már a sportolók táborába tartoznak, és azon sem csodálkozhatunk, amikor a nők teniszütőikkel a hónuk alatt korzóznak. Nem kell hát azon sem nevetni, ha a macska testedzésbe fog. S ha még mindig vannak kétkedők, azoknak hadd meséljem el, miféle sportokat űzök én.

Mint tudjuk, a macska, sajnos, nem bír eszközöket megmarkolni. Labdát vagy ütőt ragadnom tehát körülményes lenne. Meg aztán pénzem sincs rá, hogy ilyesmit vegyek. Olyan sportot kellett hát választanom, mely nem igényel semmiféle, akár egy garas ára sportszert sem. Vélhetnék akkor, hogy a macska sétáljon nagyokat, vagy vegyen a szájába egy halcsontvázat és azzal kerengjen, ámde ez csupán négy lábam mechanikus igénybevételével járna, s a föld vonzóerejét legyőzve kódorogni... nekem ez túlságosan unalmas. A gazdámhoz hasonlóan a betűket szemmel üldözni – ez meg a sport szellemének megcsúfolása.

Természetesen a sporttevékenységben megkell találnom a küzdelem élvezetét. Épp ezért bármennyire vonzóan tűnik például az üldözéses szárítottthal-verseny vagy hasonló, mégsem jöhet szóba, hiszen az ehhez szükséges sportszer megszerzése után a küzdelem öröme megszűnik, szárazzá, ízetlenné válik az egész. Ha mármost kizárjuk az olyan megoldást, ahol a jutalom izgalma elvonja a figyelmet, miféle sport marad még?

Mindenfélére gondoltam. Felugrálni a konyha tetejéről a háztetőre? Négy lábon egyensúlyozni a tető szilvavirág formájú cserepein? A ruhaszárító bambuszrúdon végigmenni? Nem, ez nem jó, még a körmömmel sem tudok belékapaszkodni, olyan sima, még megállni se tudok rajta. Ráugrani a gyerekekre hátulról. Ez nagyszerű, végre egy kedvemre való sport! Sajnos mindig szembekerülök az ellenkezésükkel, mert nagyon nem élvezik ám! Így aztán csak ritkán tehetem, legfeljebb ha háromszor próbálom meg havonta. A gyerekek szeretik papírzacskóba nyomni a fejemet, és én bizony semmi élvezetet sem találok ebben. Szóval, amihez ember is szükséges, az nem járhat kellő sikerrel. Kínálkozik még a karmolászás, melyet a mester könyveinek fedelén kiválóan lehet gyakorolni, de ha

elkap, fenyeget a kegyetlen megtorlás veszélye. Különben is ebben a sportban csak a mancsom edződik, a testem többi izma nemigen vesz részt benne.

A felsoroltakat elavult edzésmódszereknek kell minősítenem. Az újmódi azonban igen nemes időtöltés. Nevezetesen a vadászat. Ájtatos manókra lesek. Igaz ugyan, hogy nem igényel akkora erőfeszítést, mint a patkányvadászat, ám nem is olyan veszélyes. Nyárközéptől fogva egészen az ősz beköszöntéig felülmúlhatatlan mulatság. A mikéntjéről annyit, hogy kimegyek a kertbe, keresek egy ájtatos manót. Ha az időjárás kedvez, egyet-kettőt biztosan találok. A közelébe lopózom és rávetem magam a szélnél is sebesebben. Amint észleli a veszélyt, a fejét felszegi. Eleven jószág, nem is sejtí, hogy ellenfelének mekkora ereje van, ezért mulatságosan nekirugaszkodik, hogy megvédje magát. Jobb mellső mancsommal kicsit rátenyerelek arra a peckes fejére. Puha a feje, nem áll ellen a nyomásnak, rögtön oldalra konyul. Ilyenkor irtó érdekes a kislegény viselkedése. Szótlanul is tökéletesen ki tudja fejezni hallatlan meghökkenését. Ekkor egy szökkenéssel mögötte termék és óvatosan a hátához kapok. Általában a szárnya jól odasimul a testéhez, de ha a megfelelő erővel nyúlok hozzá, rögtön meglazul és előbukkan zsírpapírra emlékeztető alsóruhája. Elismerésreméltó türelemmel viseli magán még a legmelegebb nyárban is többretegű alsóneműjét. Most, hogy mögötte állok, megpróbálja hosszú nyakát meg a fejét felém fordítani. Aztán vagy támad, vagy csak megmered, mintha várná, hogy én támadjak először. Ha sokáig ugyanabban a helyzetben marad, nem lehet testmozgásnak tekinteni a küzdelmet, ezért ilyenkor még egy ütést mérek rá. Az értelmesebbje ilyenkor menekülni próbál, de az ostobább és a vadabb természetű akár rohamozni is képes. Az ilyen rakoncátlan alak megkeserüli, ugyanis úgy megpöckölöm, hogy vagy fél métert repül. Ha azonban ellenfelem civilizáltan elismeri, hogy bajba került, és szánalmasan retirálni igyekszik, megesis rajta a szívem, futok két-három kört a kert valamelyik fája körül, de mire visszatérek, a fickó általában egy arasznyival sem jut odébb. Már megkóstolta mancsom erejét, ezért inába szállt a bátorsága. Hiába próbálkozik támolyogva cikcakkos meneküléssel, mert a nyomában vagyok. Végül aztán kínjában elkezd verdesni a szárnyaival.

A manó szárnya, nyakával összhangban, borzasztóan megnyúlt, hosszúkás képződmény, de ha megvizsgáljuk, kiderül, hogy csak dísznek jó, használni semmire sem lehet. Olyan ez, mint az embernek az angol, a francia vagy a német nyelv – mihaszna dolgok. Szóval verdes azzal a haszontalan szárnyával, holott ezzel engem a legkevésbé sem tud meghatni. Hiábavaló tevékenységével csak annyit ér el, hogy kissé előrevonszolja magát. Már-már megsajnálom, de hát mit tegyek: vagy sportolunk, vagy sem; s villámgyorsan elébe ugrom. Az úrfi persze, ha már egyszer nagy keservesen elindult, képtelen megállni, ezért kap ismét egyet az orrára, mire szárnyait szétterpesztve leroskad. Ekkor a mancsomat ráteszem és kifújom magam kicsit. Aztán megint elengedem. Aztán ismét elkapom, s újfent eleresztem. Ez egy ősi kínai hadifortély: hétszer kapd el, hétszer ereszd el. Ezt harminc percig ismételve, akkor látom, hogy meg se mozdul többé. Ilyenkor a fogam közé veszem és kissé megrázintom. Azután kiköpöm. Mivel továbbra se mozdul, csak fekszik ott elterülve, megbökdösöm a mancsommal. Ha meguntam, az utolsó lépésben szépen fölfalom. Alkalmasint megvallom annak, aki még nem evett ájtatos manót, hogy nem valami jóízű falat. S minden ellenkező véleménnyel szemben a tápértéke is elenyésző.

A manóvadászat után a kabócafogásban lelem meg a testmozgás örömét. Ahány kabóca – annyiféle. Mint ahogy az emberek között is van kövér, sovány, óbégató és duruzsoló, kabócából is van ennyiféle. A kövéret nem lehet előcsalogatni, az óbégatós olyan nagy hanggal van, hogy nem lehet elviselni, csak a ciripelő marad, melynek a megfogásával el lehet szórakozni. Ez a nyár vége előtt

nem nagyon mutatkozik. Mikor az őszi szél már meglobogtatja a ruhaujjat, megborzongat, s prűszkölve megjegyzed, hogy máris megfáztál, akkor kezd rá farkát rezegtetve a nótájára. Azt aztán fújja úgy, mintha nem is lenne egyéb dolga ezen a földön, mint hogy ciripeljen és hagyja magát a macskával megfogatni. Jöjjön csak az ősz – megcsípem ökelmét. Ezt a sportot nevezem én kabócavadászatnak. Meg kell mondanom, hogy a föld színén nem lehet a kabócát elejteni. Ott legfeljebb csak egy hangyára tudom rávetni magam. Amit én akarok, az nem hentereg a hangyák országában, vagyis a porban. A magas fák ágain tartja lakását, s ott danol. Erről is szívesen megkérdeznék valami doktorjelöltet, hogy a tudósok értelmezése szerint a kabóca énekel-e vagy ciripel inkább. Ennek tisztázása a kabócakutatások alapja ugyanis. Az ilyen ismeret a próbaköve annak, hogy az ember felülmúlja-e a macskát. És helytállna-e az ember, ha hirtelen meg kellene fejtenie ezt a talányt? Mert ha nem, nem ártana kissé felülvizsgálni, mitől tartja olyan nagyra magát!

Persze testgyakorlás szempontjából édes mindegy, hogy a préda miféle hangot bocsát ki, ciripel-e vagy dalol. Csak az a fontos, hogy felkúszva a fára figyeljük meg jól, honnan is hallik a szava és hopp! akkor kapjuk el, amikor a legodaadóbban fújja. Dióhéjban elmondva mindez egyszerűen hangzik, de a valóságban igen vesződéses testgyakorlás. Jómagam, aki négy lábamat megvettem ezen a földgolyóbison, nem vagyok egyik állatnál sem alábbvaló. És egyszerű fejszámolás kérdése csak, hogy az embert, aki csupán két lábon jár, sem engedhetem magam fölé kerekedni. A fára mászásban viszont vannak nálam jobbak is. A majmok például e szakmában igen jeleskednek, s néha leszármazottjuk, az ember is dicsekedhet ebbeli ügyességével. Igaz, hogy ez a tevékenység ellentmond a tömegvonzás törvényének, tehát nem kell különösebben szégyenkezni akkor sem, ha nem megy. Viszont a kabócavadászat terén számos hátránya származik annak, akiből ez a képesség hiányzik. Szerencsére el vagyok látva olyan körömmek nevezett szerszámmal, amely így vagy úgy, de lehetővé teszi a fára való feljutást, bár ez nem is olyan egyszerű, mint gondolnánk. Mivelhogy ez a rovar repül is, ellentétben az ájtatos manóval. S ha egyszer elrepült, már mindegy, hogy fel tudsz-e mászni a fára vagy sem, sőt a balsors még abban is megnyilatkozik, hogy most aztán hogyan mész le onnan.

Végül pedig néha az a veszély is fenyeget, hogy a bogár a szemedet célba veszi, és belelő a vizeletével. Az még rendjén volna, hogy elmenekül, de ezt a rossz szokását igazán elhagyhatná. Vajon miféle lelki megrázkódtatás hat a szervére, hogy éppen menekülés közben ürítse magát? Talán valami szorongás keríti hatalmába, vagy talán ezzel akarja támadóját zavarba hozni, hogy egérutat nyerjen? Ha így áll a dolog, akkor ugyanabba a kategóriába lehet sorolni, mint a tintahalat, amikor a fekete festékkel védekeznek, vagy a gazdám, aki a „hülye állat” szidalommal vagy értelmetlen idegen szavakkal leplezi tanácstalanságát. Íme egy újabb téma a kabóca tudományos vizsgálata számára. Aki ezt kimerítően feldolgozza, egy egész doktori értekezésre való értékes anyagot meríthet belőle.

Na de mindez mellékes, s elég róla ennyi – térjünk vissza az eredeti problémánkhoz.

A kabóca legsűrűbb előfordulási helye, sőt rajzóhelye... nem, ez se jó, legyen inkább mégis előfordulási... szóval a császárfán szeretnek leginkább. Mondják még kínai ernyőfának is. Rengeteg levele van, s ráadásul akkorák, mint egy-egy legyező – úgy elborítják a fát, hogy nem látni tőlük az ágakat sem. Ez rendkívüli módon gátolja a kabócavadászat nemes sportját. Mintha csak erre találták volna ki a mondókát: „hangot hallok, de senkit se látok”.

Mit tehetek egyebet: megyek a hang után. A fa elágazása majd két méter magasban van, ahogy ezeknél a fáknál már lenni szokott; ott egy szusszanásnyi pihenőt tartok, hogy kikémleljem, hol rejtőzködik zsákmányom a levelek védelmében. Már hallom, hogy zörögnek; ilyenkor szörnyű

hebehurgyaságokra hajlamosak, s ha csak egy is felkerekedik, vége a mulatságnak. A kabóca nem marad le az ember mögött az utánzás ostoba szokását tekintve. Az első után – huss – elszáll a többi. Van úgy, hogy mire felérek az elágazásig, már néma csendbe borult az egész lombkorona. Meresztem a fületem, de kabócának nyoma sincs. Nem akarózik visszamászni, hogy újból kezdjem, s ezért kissé megpihenek a helyemen, s megpróbálok új alkalmat találni a támadásra. Előfordult, hogy ilyenkor elaludtam, átsusszantam az álom birodalmába. Amikor meg felriadva a szememet kinyitottam, az álom birodalmából egyenesen a köves ösvényre puffantam.

Azért egyet-egyét mégiscsak elkapok, ha felmászom. Csak az csökkenti az érdeklődésemet, hogy ha már megvan, a fogam között le kell hoznom. Mikor a földön végre kiköpöm a zsákmányt, rendszerint már megdöglött. Bárhogy nyaggatom, pofozgatom, nem ad semmi életjelt.

A kabócavadászat legfőbb gyönyörűsége abban áll, hogy észrevétlen odalopakodom, ahol veszettül rázza a potrohát, s lecsapok rá az elülső mancsommal. Egy fájdalmas sikoltás, áttetsző szárnyak villanása és az én ellenállhatatlan rohamom. Gyorsaságom és eleganciám szavakkal le nem írható, maga a mutatványa kabócavilág legelső látványosságának számít. Valósággal esztétikai gyönyörűségben részesülök a kabócák jóvoltából, ha rájuk vethetem a mancsomat. S ha ráunok – engedelmet kérek, de a fogaim között kell befejezniök az előadást.

Ezután következik a fenyőcsúszda sportja. Azt hiszem, nincs szükség hosszabb magyarázatra, mégis hadd szóljak erről néhány szót. Ha azt mondom: fenyőcsúszda, bizonyára azt gondolják, hogy a fenyőfáról való lesiklást jelenti, pedig dehogy. Ez tulajdonképpen a fára mászás egyik fajtája. A kabócavadászat, ugye, azért van, hogy kabócákat fogjak; nos, a fenyőcsúszda meg avégett van, hogy felmászhasak, a magam gyönyörűségére. Ez a különbség a két sport között.

Már Szaimjódzsi is megmondta, milyen borzasztóan göcsörtös a fenyőfa, s így van ez mindmáig. Nincs még egy olyan fa, mely ilyen könnyen mászható lenne, mivel nem csúszós a törzse. Nincs még ilyen kézhez illő, lábhoz fekvő alkalmatosság. Egyszóval nincs még egy, ahová ilyen könnyű volna mancsom felmászni. A köröm belemélyed, s egy iramodással fenn vagyok. Ám ha felmáztam, le is kell jutnom. A lesiklásra két módszer kínálkozik: vagy fejjel lefelé indulok, vagy pedig olyan pózban, mint ahogy felfelé kapaszkodtam, vagyis lefelé farkam irányában ereszkedem alá.

Vajon az ember tudja-e, hogy melyik a nehezebb? Sekélyes gondolkodásával még azt képzelné: fejjel lefelé könnyebb. Ez tévedés. Igaz, hogy Josicune a hágón lefelé irányította a lova fejét, hogy megnyerje a csatát, de ebből még nem következik, hogy a macskáknak is fejjel lefelé kell alászállaniok. Megalázó az összehasonlítás reánk nézve.

Mit gondolnak, merre görbül a macska karma? Mind egy szálíg visszafelé hajlik. Ezért aztán bármibe is vájjuk bele, mint a tűzoltócsákányt, magunk felé könnyen tudjuk húzni, de tolni viszont annál kevésbé. Namármost: vidáman kúszom felfelé a fenyőfán. Nem kétséges, hogy ha a föld alattam van, a természetes irány mentében haladva hamarosan elérem a csúcsot. Ám ha ott megállok és várok, előbb-utóbb leesem. Az ilyen lesiklás nekem túl gyors. Kell valami, amivel ezt a természetes folyamatot kissé fékezhetném. Ez lenne az úgynevezett leereszkedés. Mert nagy különbség van ám a leereszkedés és a leesés között; ha az esést fékezzük, leereszkedésbe megy át, s ha a leereszkedés túl gyorsra sikerül, abból meg leesés lesz. A kettő között ezek szerint mégis csak hajszálnyi a különbség, én azonban nem szeretek leesni a fenyőfa tetejéről, tennem kell hát valamit azért, hogy ettől megmenekedjem. Pontosabban az esés sebességét valahogy csökkentenem kell. Sajnos, ahogy már említettem, a körmeim visszafelé állnak, pedig ha ellenkezőre lehetne fordítani, milyen kényelmesen felhasználhatnám őket az esés erejének lefékezésére. S az már nem is esés lenne, hanem

leereszkedés. Igazán kézenfekvő megoldás. Fejjel előre rohanhatnék lefelé a fáról, mint Josicune a hágóról. Sajnos azonban hiába van körmöm, így semmi hasznát nem veszem, ha egyszer megcsúszom, nincs, ami a testem súlyát megtartsa, s hiába terveztem el nagy gonddal a lecsúszást, ha az egyszer csak eséssé változik. Elképzelhető, milyen nehéz nekem Josicune módjára macskahősként cselekedni.

Hiszem, hogy a macskák közül egyedül nekem sikerült ez a mutatvány, ezért gyakorlom magam ebben a sportban, melyet fenyőcsúszdának neveztem el.

A végére maradt a „kerítéskerülés”. A gazdám kertje bambuszgallyból font kerítéssel négyszög alakban van bekerítve. A verandával párhuzamos oldal vagy tíz méter hosszú, a másik kettő annak a fele lehet. A kerítéskerülés nevű, általam üzött sport lényege, hogy egy iramodással végig kell szaladni a kerítés tetején, persze leesés nélkül. Gyakran elvétem, de ha sikerül elejétől végéig eljutnom, igen kellemes időtöltés. Helyenként oszlopok is vannak a kerítésben, melyeknek mindkét végét megperzselték kissé, hogy ne rohadjanak, ezeknek a teteje a pihenésre igen alkalmas.

Ma jól ment a kerítéskerülés, mert reggeltől délig háromszor sikerült körbejárnom nagy ügyesen. Ilyenkor nagyon élvezem e sportot. Mikor azonban hozzáláttam a negyedik körhöz, s a felénél tartottam, egyszer csak a szomszéd ház tetejéről felszáll három fekete varjú, s szép sorjában letelepszenek előttem a kerítésre, úgy kétugrásnyira. Micsoda szemtelenség. Akadályozzák az embert a testmozgásban. Ráadásul honnan veszik a jogot ezek a sehonnaiak, hogy a más birtokát háborítsák? Szólok nekik, hogy félre az útból, menjenek a dolgukra. A hozzám legközelebb ülő erre rám néz és elröhögi magát. A másik meg a gazda kertjét méregeti sanda pillantásokkal. A harmadik a csőrét feni a kerítésen. Biztos falhatott az imént valamit. Adok nekik három perc várakozási időt, addig itt állok a kerítés tetején. Valóban igaz a mendemonda a varjak közmondásos ostobaságáról.

Egy szó nem sok, annyi választ se kapok, hiába várok, csak nem akarnak felrebbenni. Mit csináljak: megindulok lassan előre. Erre a legközelebbi madár – huss – a szárnyát kitarja. No, csak hogy végre megijedt tőlem – gondolom –, de az csak ide-oda forog és lengeti a szárnyát. A keservit! Merné ezt a földön csinálni, nem hagynám annyiban! Ebben a kínos-bizonytalan mostani helyzetemben azonban nincs módom rá, hogy még egy ilyen ostoba madárral is kötözködjem. Már negyedszer kerülök erre és meglehetősen elfáradtam, hiszen valóságos kötéláncosi mutatványokat kellett végeznem, hogy fennmaradjak. Hányféle nehézséggel küzdöttem meg azért, hogy kitartsak és le ne essem, s most ezek a fekete göncös alakok utamat állják és elrontják a játékomat!

Nem tehetek mást, mint hogy felhagyok a testgyakorlással és leszállok a kerítésről. Be kell látnom, hogy az ellenfél túlerőben van, meg aztán úgyis ritkán mutatkozik errefelé. A varjak csőre kimered, mintha a hosszú orrú hegyi szellem küldte volna a nyakamra őket. Biztos, hogy valami rosszban sántikálnak. Nem jó velük kikezdeni. Micsoda szégyen lenne, ha ne adj’ isten le találnék esni! Mikor ezt így meghányom-vetem magamban, az egyik a közvetlen közelemben megszólal:

– Kár!

Aztán a következő:

– Kár!

A harmadik megduplázza nagy udvariasan:

– Kár! Kár!

Bármilyen nagyvonalú vagyok is, ezt el nem nézhetem. Az én nevemen nem száradhat, hogy saját birodalmamban hagytam magamat kicsúfolni. Igaz ugyan, hogy nevem még nincsen, de azért a tekintélyemen csorba nem eshet! Most már nem hátrálhatok meg!

Hányszor hallani a szólásmondást: „gyülevész varjúnépség”! Ez a három se lehet olyan erős, mint

gondolnám. Előre hát! Nekidurálom magam és közelítek feléjük. Úgy tesznek, mintha észre sem vennének, élénken sutyorognak egymás között. Lassan érzem, hogy méregbe gurulok. Ha legalább tenyérszerű széles lenne itt felül a kerítés, lenne nekik nemulass! Így azonban sajnos, bármennyire is kijöttem a sodromból, csak lassan araszolhatok előre. Már egészen a közelükben járok, mikor mintha összebeszéltek volna, suhogó szárnyakkal felemelkednek a levegőbe mindahányan! Csak néhány centivel lebuknak a kerítés fölé, de jaj! ahogy a szárnyuk csapta szél a pofámba vág, oda az egyensúlyom és lepuffanok a kertbe. Nesze neked. Amint felnézek, látom: újfent elfoglalták a helyüket, s felém meregetik a csőrüket, úgy bámulnak le rám. Visszataszító pofák.

Mereszthetem most már a szememet rájuk, hiába görbítem karikára a hátamat, kurroghatok is, nincs értelme. Akárcsak a beavatatlanok, akiknek sejtelmük sincs a szimbolista költemények mondandójáról, ezek sem adják semmi jelét, hogy felfogták volna, mennyire megharagudtam rájuk. Persze ha belegondolok, megértem, mi itt a baj. Úgy bántam velük, mint egy hasonszőrű macskával, aki, ha idáig jutunk, mégiscsak reagál valahogy. Ezek azonban varjak. Ha figyelembe vesszük, mi fér a fejükbe, semmi csodáltnivaló nincsen értetlenségükön. Éppúgy hiába törtem magam, mint az üzletember, amikor Kusami tanár úron, az én gazdámon szeretett volna felülkerekedni, vagy mint Joritomo, amikor Szaigjót, a híres verselő papot ezüstmacskával (a képmásommal) akarta lekenyerezni, vagy mint ezek az ostoba madarak maguk, amikor Szaigó Takamori ^[30] pompás bronzszobrára potyogatnak az Ueno parkban.

Az okosabb enged, nekem már nincs itt semmi keresnivalóm, legjobb, ha szépszerével visszavonulok a verandára. Különben is itt a vacsoraidő. Szép dolog a testedzés, de jómagam nem tartozom azok közé, akik túlzásba viszik. Valami kellemes bágyadság öntött el. Ugyanis még csak az ősz elején járunk, s a sportolás közben bundám úgy teleszívta magát a délutáni napsütéssel, hogy kibírhatatlanul melegem lett. Bárcsak egy jól izzadhatnék – de sajnos a pórusaimból csak valami zsiradékszerű szivárog. Viszket a hátam.

Egészen más érzés az izzadság okozta viszketés, mint az, amit a bolhák idéznek elő. Vannak helyek, melyeket a fogammal elérek és harapdálni tudok, más tartományokat a mancsommal vakargatok, de azzal a ponttal sehogy sem boldogulok, amelyik éppen a hátgerincem kellős közepén van. Ha ilyenkor meglátok egy embert, megpróbálok hozzádörgölözni, vagy a fenyőfa kérgén gyakorlom a vakarózás művészetét. Ha egyik sincs kéznél, kínomban még aludni sem tudok.

Milyen bolond az ember. Dorombolunk neki – pontosabban szólva doromboltat magának, s ha odacsalogat a térdéhez, azt hiszi, hogy szerelmesen közelítünk, s azt csinálhat velünk, amit csak akar. Botor módon ilyenkor megsimogatja a fejünket is.

Mostanában nagyon elszaporodtak bundámban az élősködők, s ha csak közel megyek az emberekhez, máris nyakon csípnek és kipenderítenek. Úgy látszik, észrevették, hogy hemzsegnek rajtam a férgek, s ezért aztán jócskán megcsappant irántam érzett vonzalmuk. Ilyen gyorsan fordítják ezek a köpönyeget! Bezzeg, ha pénzre lehetne váltani ezernyi bolhám! Az embervilágban a szeretet törvénye nem egyéb, mint hogy csak akkor kell szeretned a másikat, ha hasznod származik belőle.

Most, hogy így megváltozott körülöttem a közhangulat, nem tudom felhasználni őket, bármennyire viszketek is. Nincs más választásom, mint a második módszer, azaz a fenyőfa kérgén kell gyakorolnom a vakaróztatás művészetét. Már leléptem a verandáról, hogy elvonuljak dörgölözni, amikor eszembe jutott, hogy amit így megnyerek a vámon, elvesztem a réven. Egyszóval ez sem az igazi. Fenyőfa ugyanis gyantás, és ha az a ragacs egyszer a bundámra tapad – csapkodják bár villámok az égből, vagy zúdítson rá ösztüzet az egész balti flotta –, soha ki nem szedem belőle. És ha

öt szál szőr egy csimbókba áll össze, mire észbe kapsz, további tíz-húsz-harminc is hozzáragadt.

Én pedig rendes és kényes macska vagyok. Szívemből utálok az undorító, nyálkás-ragacsos dolgokat. Legyen bár a világ legszebb macskája, ha koszos, én köszönöm, nem kérek a társaságából. És persze a fenyőfa gyantájával sem akarom összekenni magam. Micsoda szégyen lenne beszenyezniem finom, sárgás-hamvasszürke bundámat valami olyasfélével, mint a riksás macskája szeméből északi széljárás idején kicsorgó váladék! Meg kell hát gondolnom a dolgot.

Amíg viszont én gondolkodom, a férgek gondolkodás nélkül bejárják bőröm minden táját és különösen hemzsegnek a hátam közepén. Micsoda aljas dögökkel kerültem össze! A szégyen az arcomba kergeti a vért. A becsületembe, a húsomba, a szőrömbe vág.

Ám bármennyire viszket is, nem tehetek mást, mint hogy tűrök és tűrök. Kétségbe ejt, hogy egyik módszeremet sem tudom alkalmazni ellenük. Belebetegszem a viszketésbe vagy a ragacsba, és úgy látszik, nincs kiút. Magam alá húzom a lábamat, s elgondolkodom: van-e hát megoldás egyáltalán? S ekkor eszembe jut valami.

A gazdám néha fogja magát és elmegy valahová, karján törülközővel, kezében szappannal, s mikor jó félóra múlva visszatér, bágyadt arca kissé felélénkül és derültebbnek tetszik. Ha az én kókadt mesteremre ilyen jó hatással van, akkor nem vitás, hogy nekem is jót tenne. Igaz, én elég jól tartom magam és nincs szükségem arra, hogy még szépségesebb legyek, de ha ne adj' isten megbetegednék és idő előtt, fiatalon kellene elpusztulnom, nagy veszteség lenne az egész világnak.

Utánanéztem: ez a remek hely, melyet az emberek idejük agyonütésére találtak ki – a közfürdő. Tudom ugyan, hogy ami emberi csinálmány, az jó nem lehet, de ebben az egy esetben kivételesen teszek egy próbát. Ha nem hat, hát nem: akkor felhagyok vele.

De vajon van-e bennük annyi nagyvonalúság, hogy beengedjenek fürdőjükbe egy másik fajtaba tartozót, egy macskát? Ebben nem vagyok bizonyos. Ámbár ha valahová a gazdám minden további nélkül bemehet, miért ne sétálhatnék be nyugodtan én is? Viszont ha véletlenül hiba csúszna ebbe az okoskodásba és kidobnának, hallatlan botrány lenne. Mindenesetre körülnézek. Ha látom, hogy a hely megfelelő, fogok egy törülközőt és megmerítkezem magam is.

Miután mindezt így kigondoltam, lassan a fürdő felé irányítom lépteimet. A sarkon elkanyarodok és máris megpillantom a magas bambuszcsöveket, ahogy álldogálnak ottan és halovány gőzöket pipálnak. Ez lenne az a bizonyos közfürdő.

Csendesen besurranok a hátsó ajtón. Ha erre bárki azt mondaná, hogy azért megyek be hátulról, mert gyáva vagy határozatlan jellemű volnék, azt felelem rá: az beszél így, aki csak a főbejáraton tud bejutni és irigykedik rám. Nem vitás, hogy az okosok tudják rég: mindig hátulról, rajtaütésszerűen kell behatolni valahová. Az Illemtan könyve második kötete első fejezetének ötödik oldalán az is meg van írva, hogy illik emléksorokat hagyni magunk után, miután hátulról behatoltunk erényeinket gyarapítandó.

Bizony, ne tessék engem lenézni, mert bár a huszadik század macskája vagyok, a műveltségem és tájékozottságom azért megvan.

Nos, beljebb kerülök. Balra üres fenyőrönkökből hasított tűzifahegy, arrébb meg kőszénhalom emelkedik. Ha valaki azt kérdené, miért hegy az egyik, halom a másik, a válaszom: semmiért. Csak meg akartam mutatni, hogy meg tudom különböztetni a kettőt egymástól.

Az ember mindent megeszik, a rizst, a szárnyast, a halat-vadat, különféle utálatosságokon rágja keresztül magát, de az már igazán sajnálatos, hogy odáig sülyedt, hogy kőszénre feni a fogát.

Amint körülnézek, megpillantok egy nyitott ajtót: betekintek rajta. Kong az ürességtől, halotti csend.

A helyiségen túlról azonban emberi hangok hallatszanak. Megállapítom, hogy az az ügynevezett közfürdő ott van, ahonnet a zaj jön. A fenyőhasábok és a szén közötti völgyön át török előre, majd balra fordulva jobb kéz felől kis üvegablakot találok. Előtte csöbrök felhalmozva piramis formára. Gömbölyű edényeket háromszögben felhalmozni – micsoda stílustalanság! Magamban együtt érzek szegény cseber uraimékkal. Tőlük déli irányban néhány arasznyira egy párkány, mintha csak a kedvemért rakták volna oda. Felugrani rá nekem gyerekjáték, hiszen alig egy méter magasan helyezték el. De jó! Hopp, egy ugrással fenn termek és máris az orrom előtt mindaz, amit fürdőháznak neveznek.

Sok mindent kóstoltam, sokat láttam már eddig is, de ehhez foghatóan nagyszerű nincs még egy a világon. Persze annak semmiség, aki, mint a gazdám, egy héten háromszor is eljön és itt tölt harminc-negyven percet. Ám ha valaki, mint jómagam, még nem látott ilyet – sürgősen menjen el és nézze meg! Akár szüleje halálos ágya mellől is, de feltétlen látnia kell! A földkerekségen nem lát ilyen csudát!

Miben is áll a fürdő kiválósága? Félek, nem találok rá megfelelő szavakat. Nézem az ablakon át a zsvajgó, ricsajos népséget – egytől egyig anyaszült meztelen...

A tajvani vadember! A huszadik századi Ádám! Ó, az öltözködés története! Mi időbe telne végigolvasni a kezdetektől! Épp ezért foglalkozzék azzal csak a Teufelsdröckh^[31], én itt elhagyom az ismertetését; a lényeg az, hogy teljesen a ruha teszi az embert!

Már a tizennyolcadik századi Angliában szigorú törvényeket hoztak arra nézve, hogy Bath fürdőhelyén a férfiak és nők egyaránt kötelesek a válluktól le egészen a lábukig öltözettel elfedni magukat.

Még hatvan évvel ezelőtt is, amikor egy másik angol városban rajzolóiskolát állítottak fel, mi történt? Ahogy egy ilyen intézményben szükséges, vásároltak temérdek aktképet, szobrot és mintának való rengeteg meztelen ábrázolatot, és elérkezett a megnyitás napja. Az iskola vezetőinek és tanárainak fött ám a fejük, hiszen ilyenkor az ünnepélyre meg kell hívni a városi hölgykoszorú tagjait is. Abban az időben még minden úriasszony úgy tudta, hogy a férfit az különbözteti meg az állattól, hogy ruhája van. Óhatatlan, hogy a meztelen ábrázolatok láttán ne arra gondoljanak: „Csak nem annak a szőrmók majomnak a rokona lenne ez?” Ruhátlan férfi! Elefánt ormány nélkül, iskola diák nélkül, katona bátorság híján. Éppen azt veszíti el, ami a lényege! Így megkopasztva embernek nem tűnik, csupáncsak baromnak. Ha pedig így lealacsonyítják, az sérti a tisztelt hölgykoszorú ízlését, tehát valószínűleg lemondanak az ünnepélyen való részvételt.

Az asszonyok ugyan nem válnak be a rizshántolásnál, nem harcolnak a háborúban, viszont elmaradhatatlan kellekei a megnyitóünnepségeknek, azok fényét emelendő.

Mit lehetett tenni, vettek a boltban vagy harmincöt vég kelmét és nyakig felöltöztették a szóban forgó elbarmolt figurákat, nehogy csorba essék a jó ízlésen. Ezen előkészületek után az ünnepély a legnagyobb rendben zajlott le.

Ennyire fontos tehát a ruha az embernek. És mégis mostanában egyesek állandóan azt a téveszmét hajtogatják, hogy a meztelen emberi test így meg úgy... Én ezt tévelygésnek tartom. Jómagam a születésemtől fogva egyetlen napra sem vetkőztem ki a bundámból.

Igaz, hogy már a régi görögök meg a rómaiak, továbbá a reneszánsz is hódolt ennek a hóbortnak, de ők megtehették, járhattak pucéron mindközönségesen, hiszen ez az akkori erkölcsökhöz hozzátartozott. De miért vették át Észak-Európában? Nem fér a fejembe, hiszen ott hideg az időjárás! Akár Japánban, Angliában vagy Németországban is halálra fázik, aki ruha nélkül merészkedik ki az utcára. Mivel ezt senki sem szereti, inkább felöltözködik. Egytől egyig felöltözködnek – az ember

felruházkodott állat! Az nem lehet, hogy ha már egyszer így alakult, megint pucér barom legyen belőle. Hogyhogy Európában, északon is, az aktképeken és szobrokon mégis ilyen furá állatként jelenik meg? Megállapítom, ez arra utal, hogy a macskánál alacsonyabb rendű.

Még hogy a meztelen szép lenne? A barom hiába szép, attól még barom marad.

Ha valaki megkérdezné tőlem, láttam-e már estélyi ruhába öltözött európai hölgyet, meg kellene vallanom, hogy még nem. Elvégre japán macska vagyok. De hallottam róla, hogy azt nevezik estélyi öltözéknek náluk, amikor kiván a mellük, és válluk-karjuk fedetlen. Ez botrány.

Pedig a tizennegyedik századig nem volt az öltözködésükben semmi ilyen nevetséges, egyszerűen úgy öltözködtek, mint akármelyik más ember. Én most itt nem akarom fejtegetni, mi változtatta őket meg ennyire, miért jött divatba ez a módi, mely olyan alacsonyrendű, hogy mutatványosbódéba való.

A történelem az ember furá magaviseletének a története.

Milyen büszkén illeg-billeg az estélyeken, pedig voltaképp csak akkor látszik emberinek, mikor a nap már fenn van az égen és ő betakarja vállát, elrejtí kebleit és a karját is beburkolja. Sőt ilyenkor már az is nagy szégyennek számít, ha egy hölgy lábának akár csak a körme a napvilágra bukkan. Megértettem, hogy az öltözködés érthetetlen. Az egy bolond százat csinál elvén alapul. Ha nincs igazam és megbántottam volna valakit, járjon akkor nappal is fedetlen vállal-karral, kibukó mellekkel és villogóan meztelen lábbal. A meztelenség hívei, ha ezt annyira jó dolognak tartják, vetkeztessék le a lányaikat, s maguk is azonmód ruhátlanul menjenek el sétálni az Ueno parkba. Hogy ez lehetetlen? Csakis azért nem teszik, mert még nem látták a nyugatiaktól. Viszont mostanában éppen ezekben az esztelen estélyikben vonulnak nagy büszkén az Imperial Szállóba! Hol itt az ésszerűség? Sehol. Nyugaton ezt hordják – mi is ezt hordjuk tehát. Azok odaát olyan erősek és hatalmasak, hogy még azt is utánoznunk kell, ami ésszerűtlen vagy ostoba. Megadni a tiszteletet a fölötteseknek, meghódolni az erősebb előtt, megroggyanni a súlyosabb nyomása alatt! Hát rendjén van ez a folytonos visszakozás?! Ha nem tesz egyebet, mint meghajol s enged az idegen akaratnak, nem tarthatjuk a japánt derekas nemzetnek. Ez érvényes a tudományra is, de mivel annak nincs köze az öltözködéshez, engedjék el nekem a kérdés részletesebb ismertetését.

Mint látható: ruha teszi az embert. Fontos az is, hogyan fűzzük a szót. Ruha az embert, vagy ember a ruhát? Nos, szeretném leszögezni, hogy az emberiség történelme nem a húsup-csontjuk-vérük története, hanem csakis a ruhájuké.

Öltözetlenül emberietlenek, akárha egy szörny bukkanna élénk. Persze ha mind szörnyyé válnának, akkor nyilvánvalóan egyik sem találná szörnyűnek a másikat. De lefogadom, hogy ez se tetszene nekik. Egykor a természet egyenlőnek teremtette s idehajította őket a világba. Ezért van, hogy világrajövetelük idején feltétlenül piros-pucér mindahány. Ha lényüket egyenlőség hatná át, nyugodt lélekkel felnőhetnének anyaszült meztelenül. Ámde támadt valaki réges-rég a csupaszok között, aki így szólt magában: „Ha mindenki egyforma, hiábavaló a jóra való”. És keményen törte a fejét, hogyan különbözhetne a többitől, de csak nem jutott semmire. „Márpedig én én vagyok, kell valami, ami szembeötöljék, hogy bárki lássa. Valami meghökkentő dolgot kellene magamra aggatnom.” Tíz álló esztendeig töprengett, mire feltalálta a bugyogót. Rögtön belebújt és parádézott fel-alá, mindenki legnagyobb megdöbbenésére. Ma ilyet viselnek a riksások. Ez volt az őjük.

Lehet, hogy egyeseknek furcsa, hogy a bugyogó feltalálásához egy évtized szükségeltetett, de gondoljanak csak vissza a régi korokra, amikor még sötét időket éltünk és ezek a nagy találmányok még nem léteztek. Azt mondják, hogy Descartes-nak is jó tíz évébe került – pedig az nem volt lusta fickó –, míg rájött arra az alapigazságra, melyet egy hároméves gyerek is tud, nevezetesen:

„Gondolkodom, tehát vagyok.”

A gondolkodás véres verítékkal kínlódott egy évtizedig, így született meg az a gatyá, avagy ágyékkötő, melyet a riksások hordanak, jóllehet annak feltalálása meghaladná viselőik értelmi képességét. Viszont ezáltal kiváltságos helyzetbe kerültek és olyan öntelt-büszkén rótták a világ útjait, hogy más szörnyek, akik nem akartak alulmaradni, addig töprengtek, míg hat év fejtörés után feltalálták a haorit, a derékig érő köpenyét, mely éppoly fölösleges, mint amilyen használhatatlan. Ezzel leáldozott a rövidgatyá napja és a haori tört a csúcsra. Ahány kifutófiú, kereskedősegéd csak volt a zöldségesnél, a patikában, a rövidárusok boltjában, mind részesült e nagy felfedezés áldásából.

A rövidgatyakorszak, majd a haorikorszak után a hakama, vagyis a szoknyanadrág ideje következett el. Ugyanis más pucér szörnyek, felindulva a haori sikerén, kitaláltak egy új viseletet. Ezt hordták régebben a samurájok és mostanában a hivatalnokfélék. A meztelen szörnyek egyre igyekeztek túlszárnyalni egymást furcsaságaikkal, s végül kisütöttek megint egy új ruhaszabást, mely lehetetlen formájával a fecskéfarkot próbálja utánozni. S ha mindennek a keletkezésén eltöprengünk, kiderül, hogy egyáltalán nem esetlegesen, találomra, véletlenségből történt ez így. Az újabbnál újabb divatok úgy születtek, hogy mindenki túl akart tenni a másikon: „én nem vagyok ám olyan, mint te!”, s büszkén parádéztak egymás előtt.

Mindennek lélektani oldalát vizsgálva nagy felfedezést tehetünk. Ez pedig nem egyéb, mint ami most következik.

Ahogy a természet nem tűri a légüres teret, úgy gyűlöli az emberiség az egyenlőséget. A ruházkodás, mely az egyenlőtlenség szükségletét jelképezi, ma már annyira az emberiség vérévé, lényének alkotórészévé vált, hogy csak az örültek akarnak visszatérni az ősi ártatlanság állapotához, kivetkezvén ruházatukból. De még ha vannak is, akik vállalják az örültség bélyegét, az eredeti állapothoz nincs visszatérés. A felvilágosultak szemével nézve, az ilyen reformátorok szörnyeknek tűnnek. Nem lehet kivitelezni, hogy a világon élő sok százmillió embert lesüllyesszék e szörnyek szintjére, mondván, hogy így mindenki egyenlő lesz, ezért nyugodtan, szégyenkezés nélkül mutatkozhatnak egymás előtt ruhátlanul. Az emberiség önmagából és ruházatából való kivetkezésének másnapján újfent elkezdődne a pucér szörnyek vetélkedése. Ha nem a ruhán élnék ki versengési hajlamukat, akkor abban, hogy melyikük szörnyűségesebb. Csupaszságukban is találnának módot arra, hogy kiváljanak a többi közül.

E szempontokat figyelembe véve, meg kell érteniük: odáig jutottak, hogy már nem vethetik le magukról a ruházatot sehogyan sem.

És kérem, most itt van az orrom előtt egy egész embercsapat, mely megszabadult ezen elválaszthatatlan ruhadarabjaitól, gatyát, haorit, mindent odakint hagyott a polcokon. Szemérmetlenül fitogtatják magukat a világ szeme láttára, s mintha ez megszokott volna, vidám beszélgetések közepette mulatják az idejüket.

Nos hát, ez az az egyedülálló látvány, melyről bevezetőben már szóltam. Nagy örömömre szolgál, hogy a művelt olvasóközönségnek tisztelettel beszámolhatok megfigyeléseimről.

Olyan összevisszaság uralkodik e helyen, hogy nem is tudom, honnan kezdjek hozzá. Baromi mivoltukban ugyanis nincs semmi rendszer, keserves összerakni ezt a fegyelmetlen összevisszaságot.

Kezdjük a medencével. Nem is tudom, hogy kád, vagy medence, vagy mi egyáltalán. Maradjunk abban, hogy medence. Széltében lehet egy méter, hossza meg majdnem három. Ketté van osztva, s az

egyik részben a víz fehéres színű. Ezt gyógyvíznek nevezik: olyan, mintha meszet oldottak volna fel benne. De nemcsak ezzel van összemocskolva, hanem valami olajos zagy is szennyezi. Úgy tudom, hetente csak egyszer cserélik a vizet. Nem csoda, hogy ilyen bűdös.

A másik részben egyszerű forró víz van, de arra sem merném letenni a nagyesküt, hogy tiszta, áttetsző. A színe olyan, mintha az esővizes hordó több hónapos tartalmát jól fölkeverték volna.

Most jön a baromi lények leírása. Nem könnyű ám. A medence szélén két suhanc áll, s többvödörnyi forró vizet önt egymás hasára. Kellemes időtöltés. Mindketten olyan feketék, hogy jobb se kell. Tagbaszakadt fickók. Az egyik a hasát dörzsölgeti a fürdőkendővel.

– Te, Kin, mi esett belém, hogy annyira sajog itt? – kérdi a társát, mire Kin:

– Mi? Az a gyomrod. Vigyázz, a gyomor érzékeny ám! Ha nem törődsz vele, könnyen belehalsz! – Rögtön kész a jó tanáccsal.

– Dehát ez itt van balra! – mutat a másik a tüdeje helyére.

– A gyomor az, ha mondom. Balra van a gyomor, jobbra a tüdő.

– Nofene, én meg az hittem, a gyomor erre van! – S ezúttal a vékonyát paskolja.

– Ördögöt, az a lumbágó.

Ekkor csobban a vízbe egy huszonöt-huszonhat éves fickó, keskeny bajuszt visel. Testéről leoldódik a szappanhab és a piszokkal elkeveredve lebeg a víz színén. A lé már fémesen csillog. A szomszédja, egy kopasz úr, kefehajú társával cseveg. Mindketten nyakig a vízbe bújtak.

– Aj, ha már így megöregszik az ember, semmit sem ér. Nem tudják a fiatalok, milyen is, amikor az embert már kiégette az élet. Ez a víz sem elég meleg, ez se jó...

– De uram, hiszen ön nagyon jól tartja magát! Igazán elégedett lehet, látszik, hogy jó erőben van.

– Nem mondhatnám, hogy jó erőben vagyok, csak azért, mert nem vagyok beteg. Ha az emberrel nem történik valami, százhusz évig is élél.

– Heee? Olyan hosszú ideig?

– Bizony. Meg lehet érni a százhuszat. Még a Meidzsi-idők előtt élt Usigoméban a sógunnak egy csatlósa, bizonyos Magaribucsi nevű, s annak az egyik szolgája százharminc éves volt.

– Hát az aztán szép időt megért!

– Aha. De már túl sok volt az éveinek száma ahhoz, hogy saját maga észben tartsa. Százig még valahogy megjegyezte, de aztán abbahagyta a számolást, Amikor én ismertem, már százharminc volt. Nem tudom, mi lett aztán vele. Megeshet, hogy még ma is él.

Az öregúr ezzel kilép a fürdőből, míg a szomszéd fiatalember, aki fültanúja volt a beszélgetésnek, kavargatja maga körül az opálos vizet és hangtalanul nevet. Aki most lép be a medencébe, kissé különbözik a szokvány fürdővendégektől. A hátára ugyanis képet tetováltatott, mely Ivami Dzsutarót, a legendás hőst ábrázolja, amint éppen rettenetes kardját az óriáskígyóra emeli. Sajnálatos módon úgy látszik, nem a megfelelő időben, mert a kígyó még nem készült el. Ezért aztán a harcos kissé elszontyolodottnak tűnik. Szóval belép a tetovált és így szól:

– Langyos vacak.

Alighogy elhelyezkedett, jön egy másik:

– Hát... nem ártana bele egy kis meleg! – Az arcát viszont elfintorítja, mintha a víz túlságosan is forró lenne neki. Ekkor fordul „Dzsutaró” felé és tisztelettel köszönti:

– Főnök, maga itt?

– Aha – válaszol „Dzsutaró” kurtán, majd kisvártatva megkérdezi: – Mi van Tamival?

– Tami... hát teng-leng...

– Mindig csak teng-leng...

– Meg kell adni, gondtalan fickó... senkinek sem tetszik... megbízhatatlan. Egy iparos nem viselkedhet így.

– Úgy van. Nem valami szerény, fenn hordja az orrát. Azért nem bíznak benne.

– Való igaz. Különbnek tartja magát bárkinél, mintha tehetségesebb lenne az átlagnál!

– A régiék már kihaltak innen. Mi maradtunk hárman a fürdőssel meg a téglagyár tulajdonosával idevalósiak. Te tudod, hogy ezt a Tamit honnét szalajtották?

– Nem én. És mégis mire vitte!

– Hát éppen ez az. Hiszen mindenkinek szükséges a széles körű ismeretség...

Imigyen vesézték ki a szóban forgó Tami urat.

Hagyjuk most az esővizes medencét és térjünk rá az opálvízüre. Ebben annyian vannak, hogy már azt sem lehet mondani: emberek a fürdőben, inkább: fürdővíz az emberek között. Mindazonáltal nyugodtan és ráérősen tűrik, hogy új ember lépjen be, anélkül hogy valaki a bennlévők közül rászánná magát a távozásra. Értem már, miért ilyen piszkos a lé: rengetegen járnak bele és ráadásul egy álló hétig nem cserélik.

Jobban körülnézek, hát kit látnak szemeim a medence sarkába préselődve? Maga Kusami mester, az én gazdám szorong ott rákvörösre főve. Szegény feje, senki sem mozdul, hogy egy kis helyet engedne neki. Mindazonáltal semmi jelét sem mutatja annak, hogy kijöhetnékje volna. Türelmesen fő magában. Keserves állapotban lehet. Biztosan elhatározta magában, hogy kihasználja a két és fél szen árát, melyet a belépésért fizetnie kellett. Én meg csak izgulok miatta, míg lesem innen az ablakból. Már olyan vörös, ha gyorsan nem jut ki a vízből, menten gőzzé válik maga is. Ekkor a szomszédjában ázó férfiú megszólal:

– Ez már sok a jóból. Épp a hátam mögül jön a forró víz. – Nem szól senkihez sem közvetlenül, de látszik rajta, hogy meztelen szörnyet keres, aki együtt érezne vele.

– Miii? Hiszen éppen így a jó! Másként nincs is hatása. A mi vidékünkön ennél sokkal forróbban szeretjük – magyarázza egy hang nagyképűen.

– Végül is mire jó ez a gyógyvíz? – kérdezi valaki, aki göcsörtös fejét törülközővel fedte be.

– Mindenfélére hatásos. Mindenre – legyen csak nyugodt.

A válaszoló olyan sovány és zöldes arcszínű, hogy leginkább egy uborkához hasonlít. Ha a gyógyvíz tényleg olyan kiváló, akkor ő miért nem egészségesebb egy kicsit?

– A legjobb a gyógyhatású anyag hozzáadagolása utáni harmadik-negyedik napon. Körülbelül ma a legjobb megmártózni benne.

E hang tulajdonosát is jól megnéztem: mindentudó ábrázat, hájas termet.

– Meg lehet inni? Úgy is jó? – kérdezi valaki, de nem tudom felfedezni a sipákoló hang tulajdonosát.

– De még mennyire! Próbálja csak ki, majd meglátja. Hidegen egy pohárral, lefekvés előtt. Egyszer se kell éjszaka kimennie vizelni!

Melyik szólhatott, kié volt a hang, megint csak nem tudom.

No, a medencéből ennyi elég is lesz, lássuk a fapadlós mosdót! Annyi „Ádám” sorakozik ottan, hogy még nézni is rossz. Mindegyikük tetszés szerinti pózban, kedve szerinti testrészét mosogatja. A legmeglepőbb az, amelyik hanyatt fekvé a világítóablakot bámulja, meg a másik, aki hasra feküdt és a padlódeszkák közé kukucskál. Egyiküknek sem sietős.

Egy pap ül a falnak fordulva, hátulról egy kis tanítvány ütögeti a vállát. Íme a mester és a tanítvány

viszonya. A fiú a fürdőszolga szerepét játssza. A fürdőnek van egyébként saját alkalmazottja is, aki úgy tetszik, alaposan megfázhatott. Ugyanis a hőség ellenére bebugyolálta magát, s úgy viszi a csöbröt, hogy sugárban öntse valamelyik vendég vállára a meleg vizet. Nézem a bal lábát, azon meg a nagyujját mosogatóronggyal tekerte be.

Odébb valaki mohóságában három csebret is megkaparintott magának. A szomszédját buzdítja mondván: szappanozz csak, szappanozz! Aztán meg belefog valami hosszadalmas előadásba. Imígyen:

– A tűzfegyvereket külföldről hozták be, nekünk régen csakis szűrő-vágó hadiszerszámaink voltak. Az idegenek gyávák és azért találták ki a puskát. A kínaiak sem használtak ilyet. Csak az európaiak... Vatonai idejében például még nem volt ilyen eszköz. Vatonai persze császári vér, Minamoto, ugye... Azt mondják, hogy Josicune nem is halt meg, hanem Jedzóból átkelt Mandzsúriába, és vitt magával igen művelt embereket... na de a fia megtámadta a Ming császárokat, akik szorult helyzetükben követet küldtek a harmadik sógunhoz, adnának nekik kölcsönbe hárromezer vitézt. A sógun meg haza se engedte a követet... hogy is hívták... nem jut eszembe... valami ilyen-olyan császári követnek. Lényeg az, hogy két évig marasztották és megismerkedett egy kurtizánnal Nagaszakiban. Attól született neki egy gyereke, a Vatonai. Mire a követ hazamehetett, a Mingeket már megdöntötték...

Miket hord ez itt össze! Egy szavát sem értem. Inkább körülnézek. Ott hátul egy bús képű férfiú, lehet úgy huszonöt éves, a lába közét dörzsölgeti a gyógyvízzel elmerülten. Biztosan valami daganatfélével kínlódhat szegény. Mellette két tizenhét-tizennyolc éves fickó hadrikál, ezek a környékünkön lakó diákok. Odébb egy csúf hátsó fertály éktelenkedik. A gerinc olyan göcsörtös, mintha egy bambuszbotot dugtak volna belé alulról. A bordáit meg lehet számlálni egyesével...

De hát ki győzné mindazt elősorolni, amit itt látok! Még egy-egy részletére sem futja a tudományomból! Micsoda nagy fába vágtam a fejszemet, most aztán mitévő legyek – gondoltam magamban, amikor hirtelen a bejárat felől felbukkan egy világoskék kimonóba öltözött hetvenéves öreg. Nagy tisztelettel meghajol a pucér szörnyek gyülekezete előtt:

– Fogadják köszönetemet a vendég urak azért, hogy ilyen hűségesen látogatják a fürdőt. Ma egy kissé hideg van odakünn, ugyebár, méltóztassanak kedvükre időzni tehát, parancsoljanak, itt a gyógyvíz, be lehet fáradni, melegedjenek nyugodtan, kényelmesen. Fürdőszolga! Nézd meg, hogy elég meleg-e a víz! – Így folyt az öreg szájából a szó, mire a fürdőszolga rávágta, hogy „igenis”. A Vatonai történetét mesélő szörny elismerően megszólalt: – Szép tőle, nem? Hiába, szívélyesség nélkül nem megy az üzlet.

Nekem e furcsa üregúr úgy felkeltette a figyelmemet, hogy a fürdő leírását megszakítva most külön vele foglalkoznék egy kicsit.

A vénség meglátott egy alig négyesztendős kisfiút, aki most jött be a fürdőbe.

– Gyere csak ide, kiskomám! – szólta az öreg és kinyújtotta a kezét a gyerek felé, de az megpillantva rettentő tésztaképét, keserves írásra fakadt. Erre a bácsi kissé megrökönyödött.

– Na mi az? Hát te sírsz? Félsz a bácsitól? Na jól van már, no.

Sajnos, a kisfiú csak nem hagyta abba, mit tehetett az öreg, az apához fordult.

– Nicsak, te vagy az, Gen? Kicsit hideg van, mi? Hallottad, hogy tegnap este betörték a Ómija-boltba? Méghozzá micsoda bolond volt a tolvaj! Kivágta az egész kisajtót a sarkából. És képzeld, semmit sem vitt el. Talán meglátta, hogy közeledik az éjjeliőr vagy a rendőr...

Egy darabig sajnálkozva nevetgélt a pórul járt rablón, majd egy másik vendéghez fordult:

– Hej, de hideg van! Maguk bezzeg nem érzik, mert fiatalok – úgy látszik, ma csak az öregek

fáznak.

Egy darabig ez a bácsi kötötte le a figyelmemet és elfelejtkeztem a többi csupasról, kiesett a fejből a gazdám is, szegény, aki ott fulladozhatott szorult helyzetében. Ekkor azonban harsány hangot hallok a padlós mosdóból. Nézem, hát nem más, maga a mester az.

Igaz, hogy nem először hallottam ilyen fülrepezően ordítani, de hogy ezen a helyen is ilyen elképesztően viselkedik, azon nagyon meglepődtem. Nem tudtam másra vélni a dolgot, mint hogy a gazdám túlságosan sok időt töltött a forró vízben nagy türelmesen, és ezalatt a fejébe szállt a vér. Ha tényleg meghibbant volna, én nem hibáztatnám, csak hogy látom, semmi kétség: magánál van. Mindjárt elmondom, hogy miért rikácsol ilyen közönségesen. Tulajdonképpen egy jelentéktelen és szemtelen kis diákkal bonyolódott felnőttöz méltatlan szóváltásba.

– Viszed onnan a csöbrödet mindjárt! – Az ordítás persze a mestertől ered. Mindegy, hogy miért, de azt sem kell bizonyítanom már, hogy nem amiatt kiabál így, mert elvesztette az eszét.

Tízezer közül egy ha akad, aki, mint Takajama Hikokuró, rendre tudja utasítani az őt megtámadó hegyi tolvajokat, s Kusami tanár úr is szeretett volna ilyenformán elbánni ellenfelével. Persze, a várt siker nála elmaradt. A diák, akit veszélyes a hegyi rablóval összetéveszteni, hátrafordulva válaszolt is neki:

– Én voltam itt előbb...

A hangja higgadt és szenttelen. Értésére adja a másiknak, hogy nem áll szándékában tágulni onnan. Ha a mester nem helyesli is ezt, annyit látnia kell, hogy a rendes szavú és korrektül viselkedő diák nem bűnöző, még akkor sem, ha ő maga valóban vértolulást kapott. Tulajdonképpen a gazdát nem is az hozta ki a sodrából, hogy a diák elébe került, hanem hogy előzőleg elejétől végig hallania kellett, miként fecseg a fickó illetlen és beképzelt módon a társával. Ráadásul a fiú nyugodtan válaszolt a támadására, majd hallgatásba merült anélkül, hogy arrébb ment volna. A tanár úr tovább lármázott:

– Micsoda disznóság! A hülye mindenit neki, hát nem belepacskolja a koszos vizét a más csöbrébe!

Nos, én nem nagyon lelkesedem ezekért a diákfiúkért, s ezért nem bánom, ha rájuk jár a rúd, ám lassan kínossá vált, hogy a gazdám úgy viselkedik, mintha az iskolában volna.

A mester eleve rideg és kemény. Olyan, mint a salak. Recseg-ropog nagy szigorral.

Egyszer régen, amikor Hannibál átkelt az Alpokon, hadseregének útjába került egy nagy szikla, mely megnehezítette az előrenyomulást. A vezér megöntözte a követ ecettel, tüzet rakott alá, mire a konok kő engedett, megpuhult és olyan darabokra lehetett szétszedni, mint a filézett halat. A katonák meg törtek előre, át a leküzdött akadályon.

Bezzeg az én gazdám akármennyit ázhat ebben a jóféle lében, mégsem enged fel, nem lesz kezelhetőbb. Talán ha ecettel meglocsolnánk és tűzzel melegítenénk alulról, meglágyulna. Mert így, hiába kerülnek ki százával a diákok a keze alól, hiába múlnak az évek, makacsságából nem fog kigyógyulni.

Ázik a medencékben, kuruttyol ez a rémes szörnyecsapat, mely levetette ruháját és emberségét, azt, ami a civilizált embernek a legszükségesebb. Ugyanezért természetesen nem alkalmazható rájuk a mindennapok törvénye, nem mérhető annak mértékével. Csináljanak, amit akarnak! Nem mindegy, hogy megtalálják-e a tüdejüket-gyomrukat, hogy Vatonai császári vér volt-e, és hogy Tami hitelt nem érdemel, amíg ki nem szállnak a fürdőből és át nem lépik az öltöző küszöbét? Attól kezdve már nem szörnyek és nem barmok, mert átlépnek abba a világba, ahol az emberi lények élnek. Felöltik a ruházatot, mely a civilizáció elmaradhatatlan kelléke. Abban pedig már ember módjára kell

viselkedniök.

A gazdám most lépett rá erre a küszöbre. Áll a fürdő és az öltöző között, azon a ponton, melyen túl a munkás, józan és hétköznapi világ kezdődik. Ámde legyen bármilyen határvonal is, az ő makacosságának semmi az. Az önfejűség betegsége ugyanis nem múlik el egykönnyen, börtön, melyből nincs szabadulás. Bár azt hiszem, mód mégis van rá, hogy kigyógyuljon a bajából. Nevezetesen, hogy kérje meg az iskolaigazgatót, bocsássa el állásából. Ha egy ilyen alkalmazkodásra képtelen embert kirúgnak, feltétlenül az útfélre kerül, hogy ott forduljon fel az árokparton. Más szóval állása elvesztése előidézné a halálát. A gazda szereti a kedvére való betegséget, ámde irtózik a haláltól. A nyavalya, melybe nem lehet belehalni, neki az élvezet egyik fajtája. Nem kétséges, ha bebeszéljük neki, hogy a kór a sírba viszi, gyáva ember lévén, vacogni kezd félelmében. S ez a hidegrázás úgy elmulasztja a baját, mintha nem is lett volna. Ha meg nem, hát nem. Akkor itt a vég.

Azonban bármennyire ostoba vagy beteg is, az én mesterem meg nem változik. De hát kiskoromban mégiscsak a házába fogadott. Egy régi kínai költő, alamizsnáért cserébe, megmentette jótévője életét. Akkor én, a macska, hogyne törődnék az én uramnak állapotával? Sajnos közben majdnem elszalajtottam egy figyelemre méltó eseményt, mely ismét a fürdő felé irányította elkalandozó gondolataimat.

A fürdő gyógymedencéjében hirtelen óriási hangzavar támad. Mindenki szitkozódik. Odafordulok, hogy szemügyre vegyem: talán valami veszekedés tört ki ottan? Látom, hogy az egész csupasz társaság egy csomóba préselődött a lefolyónál, de úgy, hogy egy tűt nem lehet leejteni közöttük. Szőrös lábak és pucér fenékek összegabalyodva rángatóznak.

Már esteledik ezen az ősz eleji napon, és a fürdőben egészen a mennyezetig sűrűn gomolyog a gőz. Ebből a vastag ködből harsog a szörnycsapat üvöltése: „Forr! Forr!” Kiáltások marcangolják a fülemet jobb és bal felől egyszerre, s a fejemben a hangzavar összekavarodik. Van itt mindenféle színű hang: sárgán szűkölő, feketén vad, kéken visongó, vörösen követelő, s ahogy ezek egymásba keverednek, leírhatatlan zajjal töltik meg a fürdőházat. Zűrzavar, kétségbeesés; másutt ilyet sohasem lehet hallani. Egyszerűen lenyűgöz, földbe gyökerezett lábbal állok, és képtelen vagyok levenni a szememet e látványosságról.

Az óbégatás tetőfokára hágott, ennél hangosabb tán nem is lehetne, amikor egy természetes fickó átvágja magát a tömegen, jobbra-balra taszigálva a körülötte lévőket. Jó egy fejjel kiemelkedik a többiek közül, sőt akkora bajusz konyul vérvörös ábrázatára, hogy el sem lehet dönten: az arcot illesztették-e a bajuszhoz, vagy a bajusz nőtt ki az orra alól. Öblös, repedtfazék-hangon elordítja magát:

– Hé! Hideg vizet gyorsan! A fürdő felforr! Állítsák már el a forró vizet!

Ez a zavaros tömegeből kimagasló, harsogó jelenség úgy betölti az egész fürdőházat, mintha más nem is lenne jelen. Emberfeletti. Nietzsche Übermensch. Szörnyek fejedelme. Ördögök vezére. Míg bámulom, valahonnan a medence mögül felharsan az „Igenis!”.

A termet annyira megülte a gőz, hogy nem is látom, ki szól. Ahogy jobban kimeresztem a szememet, felfedezem a fürdőszolgát, amint éppen egy nagy szénrögöt kettéhasít, hogy a kemencébe vesse. A kazánajtó kinyílik, s az égő szén megvilágítja a bebugyolált fürdős fél oldalát, s mögötte a pirosuló téglafalat, mely eddig árnyékban volt.

A látvány olyan félelmetes, hogy gyorsan leugrom az ablakból és uzsgyi haza. Hazafelé szaladtomban gondolkodom. Íme hát a tömeg, mely az egyenlőség vágyától vezetettve kivetkezik ruhadarabjaiból. És mégis akadt az anyaszült meztelenek között egy hős, aki kiemelkedett a

kisemberek tömkelegéből. Hogy aztán mi lett velem, azt nem tudom, de hiába, az egyenlőség még a csupaszok között is megvalósíthatatlan.

Hazaérve minden csendes, a mester a fürdőtől felhevülve és kipirulva vacsorázik. Mikor megpillant engem, amint felhágok a verandára, így szól:

– Hol csavaroghatott eddig ez a léha állat?...

Odatekintek az asztalra: vajon miből telik neki két fogásra is? Az egyik tálon sült hal. Nem tudom, miféle fajta, de tegnap még biztosan Odaiba környékén úszkálhatott, míg ki nem fogták. Az előbb kifejtettem, hogy a hal milyen erős és egészséges. Bármennyire is az, úgy látszik, a sütés-főzést mégse bírja. Persze ez még mindig jobb, mint lassan elfogyni a betegségben vagy a végelgyengülésben. Ezekkel a gondolatokkal helyezkedem el az asztal mellett, hogy kéznél legyek, ha valami adódna. Úgy tettem, mintha nem is néznék oda, de azért figyeltem. Aki nem tud úgy tenni, mintha nem is nézne oda, sohase jut sült halhoz.

A mester még egy kicsit piszkálgatta a halat, de aztán látszott rajta, hogy nem ízlik neki, mert a pálcikáját is letette. Az asszony, aki vele szemben ült, egy szó nélkül meredt rá, fel-le mozgó állat, ádámcsutkáját tanulmányozta nagy buzgalommal.

A férje hirtelen rászólt:

– Te! Üss csak egyet a macska fejére!

– Miért?

– Ne törődj vele, csak üss rá egy kicsit.

Erre az asszony tényleg megkoppintotta fejemet a tenyerével. Csöppet sem fáj.

– Nem nyávog.

– Hah.

– Na, még egyszer...

– Akárhányszor csinálom, egyre megy, nem? – A nő leeresztette a kezét.

Én meg mit tegek: csak vártam csendesen. Mélyértelmű macska vagyok, mégis kissé nehéz felfognom, mire volt ez jó. Hogy lehetne megtalálni az okát – sem az asszony, sem én nem tudunk rájönni. A mester, miután nem következett be a várt hatás, kicsit megneheztelt.

– Hallod-e! Akkorát üss rá, hogy egy kicsit nyávogjon.

A feleségen látszott, hogy nincs kedve hozzá.

– És akkor mi van, ha nyávog? – kérdezte, de közben a keze megint eljárt. Amennyire én látom, az egésznek semmi értelme. Vajon az szerez örömet a gazdának, ha nyávogok? Ezt a bolondot, hát mért nem szólt rögtön? Hiszen akkor nem lett volna szükség az ütlegelés ismételtetésére. Minek kell engem nyaggatni? Másnak parancsolgat, hogy üssön fejbe, pedig csak ő maga tudja, hogy mi a célja velem! Tisztázzuk: az ő dolguk, hogy ütnek, az enyém meg a nyávogás. Ő elvárja tőlem, hogy tegyem, amit kíván, ám úgy gondolja, hogy ezt velem szükségtelen tudatnia. Ez a legnagyobb fokú arcátlanság. Nem tartja tiszteletben a másik személyiségét. Hülyének néz engem, a macskát. Még ha Kanedáék művelnének ilyesmit, az hagyján, de a meztelen egyenlőségben hívő gazdától ez rettenetes aljasság.

Valójában nem is hiszem, hogy ilyen elvetemült lenne. Nem rosszindulatból adta ki a parancsot. Úgy sejtem, hogy inkább tudatlanságból, hiszen annyi esze sincs, mint egy szúnyoglárvának.

Ha valaki sokat eszik, világos, hogy a hasa megfeszül. Ha megvágják – vérzik. Ha megölik – meghal. Elhamarkodottan arra következtethetett mindebből, hogy ha valakit ütnek – nyávog. Kár, hogy ez már nem illik bele az elméletbe. Mert hiszen ezek szerint aki a folyóba esik, az biztosan belefül, aki rántott halat eszik, hasmenés fogja el, aki fizetést kap, az hivatalt is hozzá, aki sokat olvas,

megokosodik. Jól megjárnák az emberek, ha mindez bekövetkezne!

Engem nagyon feszélyez az, hogy elvárják: nyávogjak, amikor ütnek. Egy macskát nem lehet annyiba venni, mint a medzsirói templom toronyóráját. Mindezt magamban végiggondolva, végül mégis nyávogtam egyet – rendelésre, ha a gazdának ez olyan jó... A mester erre a feleségéhez fordult:

– Mondd, ez a hang indulatszónak vagy hangutánzónak minősíthető?

A nőt készületlenül érte a kérdés, így hát hallgatott. Szerintem azért kérdezhetett ilyet a gazda, mert még mindig nem tért magához a fürdő okozta vértolulásból.

Különben a környéken jól ismerték a különcségeről és idegbajosként tartották számon. Tudta ezt a mester is, de megvolt a magához való önbizalma: „Még hogy én lennék idegbajos? Még mit nem: a többiek azok – mindnyájan.” Így gondolkozott. S ha a környékbeliek lekutyázták, nem akarván alulmaradni, a mester egyszerűen disznócsürhének nevezte őket. Micsoda alak! Lehet, hogy félig sem figyelt oda, amikor feltette ezt az értelmetlen kérdést, de ha a feleség oldaláról nézzük, nem vitás, hogy az ilyen ember zavarodott elméjűnek tekinthető. Ezért hallgatott aztán a nő is úgy, mint aki nem kap levegőt. Persze nekem sem jutott eszembe semmi értelmes válasz. A gazda ennek láttán nagyot ordított. Az asszony összeresztette.

– Igen? – mondta.

– Mi az, hogy „igen”? Indulatszó vagy hangutánzó? Na, melyik?

– Melyik, melyik! Micsoda ostobaság! Hát nem mindegy?

– Már hogy lenne, amikor hazai nyelvészeinket manapság állandóan ez foglalkoztatja! Igen fontos probléma ez!

– Ne mondja! A macska nyávogása? A miau talán japán szó?

– Hisz éppen ez az. Ezt kutatja az összehasonlító nyelvészeti tudomány!

– Úgy... – Az asszonynak megvan a magához való esze, belátja hát, hogy az ilyesmi őt nem érintheti. – Na és maga tudja?

– Nehéz kérdés, nem lehet rá kapásból válaszolni – így Kusami mester, s közben a már említett sült halon nyammog, majd a másik tányér felé fordul és a disznósültet kezdi falatozni krumplival.

– Ez disznóhús?

– Az, disznó.

– Fúj... – A mester mély megvetéssel felhabzsolja. – Na, iszom még egy csészével! – S azzal odatolja üres csészéjét az asszony elé.

– Sokat iszik ma este. Egészen nekivörösödött!

– Iszom, na. Tudod-e, hogy mi a világon a leghosszabb szó?

– Aha. A hosodzsinyudoszakinokanpakudadzódaidzsin^[32]... nem?

– Az egy rang. De a leghosszabb szót ismered?

– Vízszintesen írják?

– Ühüm.

– Tudhatná, hogy nem értek külföldre. De már elég a szakéból. Lásson hozzá a rizshez.

– Dehogy. Még iszom egyet. Megmondjam, mi a leghosszabb szó?

– Igen, de aztán a rizs következzen!

– Nohát: Arkhaiomeleszidonophrunikherata!

– Ennek semmi értelme.

– Dehogy nincs. Ez egy görög szó.

– És mit jelent?

– Azt nem tudom, de ha leírom, tíz centi hosszú.

Ha más mondaná ezt, abból az ital beszélne... magánál van vajon a mi gazdánk? Igaz, hogy ma este többet iszik a szokásosnál. Általában beéri két csésze szakéval, de most már a negyediknél tart. Már kettőtől is kivörösödik, most meg, hogy azt is megduplázta, olyan az arca, mint a tűzláng. Szánalomra méltó. Mégse hagyja abba:

– Na még eggyel!

Az asszony ezt már túlzásnak érzi. Aggódni látszik.

– Már éppen elég volt. Érje be ennyivel, mert rosszul lesz.

– Dehogy leszek rosszul. Mostantól sokat fogok inni. Ómacsi Keigecu is arra biztat, hogy igyunk csak...

– Kicsoda ez a Keigecu?

– Keigecu élvonalbeli kritikus. Ha ő azt mondja, hogy igyál, akkor inni kell.

– Ne bolondozzék már. Keigecu ide, Keigecu oda, nem szép tőle, hogy ivásra ösztökél olyanokat, akik aztán rosszul lesznek tőle.

– És nemcsak az ivásra ösztökél! Mulatozásra, szoknyavadászatra, csavargásra is!

– Ez aztán igazán nem járja! Még hogy egy élvonalbeli kritikus! Hát nincs felesége-gyereke neki? Szép dolog, mondhatom!

– Nincs abban semmi rossz. Dőzsölnék én akkor is, ha ő nem bujtogatna rá. Ha lenne pénzem...

– Örüljön neki, hogy nincs. Elképzelni is borzasztó, ha maga kicsapongásra adná a fejét!

– Ha ennyire rosszallod, jó, nem teszem, de helyette lásd el rendesen a férjedet, hallod! Vacsorára még jobbakat ehessen!

– Abból, amit hazaad, ennyire telik.

– Nofene... csakugyan? Ha így áll a dolog, majd csak akkor dőzsölök, ha több pénzem lesz. És ma este már nem iszom több szakét. – Még valami mosolyféle is játszott az arcán, amint odatartotta a tálkáját az asszony elé, hogy töltsé tele. Három tálka teás rizst kebelezett be egymás után.

Jómagam aznap este három falat disznóhúshoz meg annak a névtelen sült hálnak a fejéhez jutottam.

Nyolcadik fejezet

Kerítéskerülési testgyakorlatom ismertetésekor futólag már kitértem a bambuszkerítés leírására. Ez fogja körbe ugyanis a gazdám kertjét. Azon túl ott a szomszéd ház, a déli szomszédé, bizonyos Dzsiróé, hiba lenne azonban őt lebecsülni. A lakbérek errefelé kétségtelenül alacsonyok, de Kusami tanár úr azért nem akar ki, és nem is állna szóba akárkivel a kerítés túloldalán.

Verandánkkal átellenben, a kerítésen túl, öt-hat ciprus szorong egy tízlépésnyi széles telken. Ránézvést olyan ez, mint valami pompás erdőség, amelynek egyik ligetében mesterem pergeti napjait a zsvajgó világtól elvonulva, kunyhója mélyén, hol társa a magány és az elhagyatottság, valamint macskája, kinek még neve sincsen.

Csak hogy a ciprusok ágai mégsem olyan tömöttek ám, mögöttük könnyűszerrel megpillantható a Daruvár nevű hajlék avított teteje. A fogadó hangzatos nevet visel ugyan, de valójában olyan szegényes, hogy alaposan meg kellene erőltetnie képzelőerejét annak, aki feltételezné, hogy jobb úriember beteszi oda a lábát. Ha az amott nemes madarak nevét viseli, az én gazdám háza valósággal sárkányfészekszámba megy. És miért is ne neveznénk annak, hiszen a nevek nem rónak ki adót. A kerítés meg a telek aztán tovább halad kelet-nyugati irányba, majd fölkanyarodik északra, hogy keletről is határolja gazdám sárkányfészekét. Ez a zug szolgáltatott aztán okot a villongásokra.

Míg a déli oldalt ciprusok őrzik, az északi határon hét-nyolc császárfafa sorakozik. Meglehetősen vastag a derekuk, majd két arasz, bizony jó árat adna értük a cipész, mert a getának talpat lehet faragni belőlük. Ám bérelt ház lévén, a kínálkozó lehetőség megvalósíthatatlan terv marad. Vértük a szívem a gazdámért. A múltkor itt járt az iskolaszolga és letört egy ágat. Később, amikor új getában jelent meg, elmondta, hogy abból a fából faragta. Arcátlan fickó. Szóval nőnek itt ezek a fák, és nekem, de még a gazdám családjának sem hajtanak semmi hasznot. Alkalom szüli a tolvajt – tartja a mondás, ám erre az esetre csak megszorításokkal érvényes: alkalmatlanságból származik a tisztesség. A császárfafa ugyanis ilyen körülmények között fabatkát sem ér.

De nem az én gazdám a bolond, sem nem én, hanem a tulajdonos, Denbei. Ahelyett, hogy körülnézne, hol egy getakészítő, könnyelműségében csak a bér beszédén fáradozik. Viszont kicsoda énnekem ez a Denbei, hogy magamat törjem miatta? Legyen ennyi elég róla jellemzésül, térjünk csak vissza oda, ahonnét kiindultunk, vagyis hogy az a bizonyos zug villongásokra adott okot. Elmondom tehát, de nehogy a gazdámhoz visszajusson ám!

A helyzet a következő:

Az első számú hiba az, hogy ezt a telket nem védi kerítés. Egyszóval, túl szellős, bárki járhat ki meg be, fényes napvilágnál. Persze hazudnék, ha jelen időt használnék, hiszen a helyzet azóta megváltozott. Az okát viszont csakis a múltban lelhetjük fel, vissza kell tekintenünk. Még az orvosnak is ki kell derítenie a baj eredetét, hiszen hogyan rendelne különben a betegének orvosságot? Szóval kezdjük csak szépen sorjában az elejétől.

Igaz, hogy a telek széljárta hely, de hát nyáron jól jön az ilyesmi. Nem is biztonságos, de hát ahol pénz nincs, ott a tolvajtól sem kell tartani. Ugyanezért a gazdám házában sose volt szüksége védelmi létesítményekre, falra, kerítésre, karókra. Ámde az ilyesmi nagyban függ attól is, hogy túlhan miféle emberek vagy állatok telepedtek meg. Mindig meg kell bizonyosodnunk előbb arról, hogy az átellenben táborozó úriemberek kifélék, mifélék is volnának.

Nos, a tőlünk északra tanyázó uraságoknak még nem gyűlt meg a bajuk a rendőrséggel, de igazán túl sokan vannak, valósággal hemzsegnek. Földreszállt Felhő – így nevezik ezt a magániskolát, ahol

nyolcszázukat nevelik, hogy még jobban megüriemberesedjenek, s ennek fejében beszédnek tőlük fejenként havi két jent.

Az intézmény neve Földreszállt Felhő, ám hiba lenne ebből arra következtetni, hogy a növendékek földre szállt angyalok volnának. A hangzatos név annyit ér csupán, mint a Daruváré, ahol nem tanyáznak a névadó büszke madarak, vagy a Sárkányfészeké, amelyben macska lakik. Hasonlatosképpen következtethetünk arra is, hogy ha a tanároknak és tudósoknak kikiáltott népség olyan tökkelütött, mint az én Kusami gazdám, a Földreszállt Felhő iskoláját látogató úrfiak sem lehetnek kiválóságok. Aki nem hiszi, járjon utána: töltsön el vagy három napot a gazdám fedele alatt.

Térjünk vissza oda, ahonnét elkezdtem – szóval nincs bekerítve az a bizonyos telek. Ennek okából a Földreszállt Felhő növendékei – a riksásék Setét nevű macskája módjára – belopakodnak a császárfák alá. Ott aztán tereferélnek, falatoznak, heverésznek a gyepen – szóval ezzel-azzal eltöltik az időt. Otthagynak mindent, amit feleslegesnek tartanak, a tízórai csomagolását, ócska újságpapírt, még elnyútt papucsokat és getákat is. Szórakozott gazdám eleinte egész jól tűrte mindezt, anélkül hogy különösebben felemelte volna a szavát ellenük. Vagy nem vett róluk tudomást, vagy csak úgy tett – nem tudom.

Az oktatás áldásos hatása alatt azonban a diákok egyre emberesedtek. Az északi térfélről elharapóztak dél felé, miként a selyemhernyó rágja ki magát a gubójából. Lehet, hogy önök úgy vélik: nem a megfelelő kifejezés, hogy „elharapóztak”, de én egyszerűen nem találok rá más szót. Esetleg mondhatnám azt is, hogy úgy tesznek, mint a nomádok, akik folyton vizet és fűvet keresnek. Egyszóval, elhagyták a császárfák vidékét és előrenyomultak a ciprusok irányába. Márpedig az a tájék éppen szemben van a nappali szobánkkal, épp ezért eleinte csak az orcátlanabbja mert odáig hatolni. Pár nap múltán azonban a szemtelenek megokosodtak. Ilyen hátborzongató eredménnyel jár a művelődés! Bizony, semmihez sem mérhető! A fiatalurak még azzal sem törődtek, hogy szem előtt vannak, nem átallottak nótázni sem. Pontosan nem emlékszem, hogy miket énekeltek, de hogy nem klasszikus darabokat, az bizonyos, mert a nótájuk igencsak lármásan és közönségesen hangzott.

Nemcsak a mesterem döbbsent meg, jómagam sem győztem bámulni az úrfiak hozzáértését. Kénytelen voltam fületem hegyezve figyelni rájuk. Legyen szabad felhívnom a tisztelt olvasó figyelmét: ha bámulunk valamit, attól még rosszallhatjuk. Így vélekedhetett a gazdám is, mert két-három alkalommal is előugrott a rezidenciájából és elűzte őket. Rájuk kiabált, hogy semmi keresnivalójuk itten, takarodjanak.

Figyelembe kell azonban vennünk, hogy művelt fiatal emberfőkről van szó, akik az ilyesmit eleresztik a fülük mellett. Ha elkergették őket – visszajönnek. Ha már itt vannak – nótáznak egyet vidáman. Nagy hangon fecsegnek, méghozzá olyan válogatatlan kifejezésekkel, ami egyáltalán nem illik úriemberekhez. Csak úgy repked a „hallod-e, koma” meg a „tudja a fene”. Azelőtt ilyen szavakat csak bizonyos foglalkozásokban használtak: a fogdmegek, a lézengő hordárok, a fürdős alkalmazottak nyelve volt ez. A huszadik században azonban, úgy látszik, a művelt fiatal emberek stílusához elengedhetetlenül hozzátartozik. Vannak, akik úgy magyarázzák ezt a jelenséget, hogy amit egykor lenéztek, az a világ fordultával éppen hogy megbecsültté válik, akár csak a testedzés. Egyszer a mester elkapott egyet a legfondorlatosabb urak közül, és sarokba szorította.

– Mit keresel te itt?!

Az meg rögtön elfelejtette e szépséges kifejezéseket, s a közönséges, megszokott módon válaszolt:

– Azt hittem, kérem, hogy ez az iskola fűvészkertje.

A gazdám jól lehordta, majd szélnek eresztette, ugyanis amíg tárgyalt vele, fognia kellett az

ördögfattya ruháját, nehogy elszaladjon. A mester azt hitte, hogy jól megmondta a magáét, most már minden rendben lesz. Viszont már Nü-kua kora, vagyis ősidők óta ismeretes, hogy nem az következik be, amit várunk. A gazdám megint hoppon maradt. A diákok ugyanis hamarosan rászoktak, hogy észak felől behatolva a telekre, átvágjanak egyenest a mi kertünkön s a kertkapunkat használva jussanak ki az utcára. Hallod a nyikorgást – vendég jön, véled –, de csak nevetést hallani a császárfák felől. A helyzet egyre nyugtalanítóbb. A művelődés igazán mesés hatású. Háborgó szívű mesterünk tehetetlenségében bevette magát dolgozósobájába és tiszteletteljes iratot szerkesztett, melyben a Földreszállt Felhő igazgatójához fordult avégett, hogy rendszabályozná meg növendékeit. A címzett hasonló hangnemben válaszolt a gazdámnak és türelmét kérte addig is, míg kerítést nem állíttat. Nemsokára megjelent két-három ember, és félnapi munkájuk nyomán létrejött egy alig egy méter magas tákolmány a gazdám portája és a Földreszállt Felhő között. Megkönnyebbülvén, a mester örvendezett. Meggondolatlanul. Mert ekkora kerítés nem lehet akadály a fiatalurak előtt...

Élvezet nézni, ahogy a bolondját járatják valakivel. Igaz, hogy a magamfajta macskát is bosszantják – nálunk a kislányok lelik kedvüket ebben –, de az ám az igazi, ahogy ezek a Földreszállt Felhő-beli úrfiak ingerkednek Kusami tanár úrral. Az ilyesmi csak neki nem nyeri el a tetszését.

A bosszantás lélektanilag két feltételre bontható. Az egyik, hogy az ugratás céltáblájául szolgáló személy ne legyen közömbös a dolog iránt. A másik, hogy a szemtelenkedők erőben és számban felülmúlják áldozatukat.

A minap a mester az állatkertben járt, s amint hazatért, rögtön beszámolt egyik élményéről, amely mély benyomást tett rá. Jómagam is odafigyeltem, hogy halljam, miről van szó. Nos, a teve és egy kiskutya összekapott. De hogyan! Az eb a teve körül karikára forgott, úgy ugatta, ám az rá se hederített, csak álldogált rendületlenül, hátán a púpjával. Csaholhatott, őrjönghetett a kutya, minden igyekezete megtört a teve nyugalmán. Erre aztán jobbnak látta, ha lecsillapodik.

Jót nevetett gazdám a teve közönyén, de a mi esetünkben éppenséggel kitűnő példát szolgáltat. Vagyis: legyen bár a kötekedő mégoly fortélyos, tehetetlennek bizonyul azzal szemben, aki úgy tud viselkedni, mint a teve. Ha már itt tartunk: éppilyen kilátástalan lenne ugratni az oroszánt vagy a tigrist, mivel ezek meg túl erősek és azonnal visszaadják a kölcsönt. Az az igazi élvezet, mikor az áldozat viczorog dühében, ám mérgelődhet, ahogyan csak akar, mi biztonságban vagyunk föléle.

Sokféle válasz van arra, hogy miért élvezetes bosszantani valakit. Először is agyonüthetjük vele az időt. Különösen amikor annyira unatkozunk, hogy már a bajuszunk szálait számolgatjuk. Volt egyszer egy rab, aki unalmában egyebet sem tett, mint hogy háromszögekkel firkálta tele börtöne falát. Az unalomnál tűrhetlenebb érzés nincs a világon. Ha nem adódik valami tevékenység, amely felfrissít, a lét elviselhetetlen. Nos, a mások bosszantása éppen az a foglalatosság, mely felélénkít. Persze csak akkor, ha a partner hagyja magát bolondítani, hajlandó dühöngeni, mérgelődni a kedvünkért.

Régen főleg nagyurak mulatsága volt az efféle, akik nem vették emberszámba a többieket, ma meg a fiataloké, akik olyan idétlenek – hiszen jószerivel gyerekek még –, hogy egyéb sem érdekli őket, mint az unaloműzés. Meg aztán azt sem tudják még, hogy mire használják életerejüket.

Az ugratás továbbá kiválóan alkalmas annak bizonyítására is, hogy ki van fölényben. Igaz, lehet a hatalmat úgy is éreztetni, hogy kivégzünk, meghurcolunk, tömlöcbe vetünk másokat, ám ilyenkor a hatalom e cselekedetek véghezvitelére szolgáló eszköz csupán és a végeredményből válik világossá, hogy végül is ki volt az erősebb. Sok esetben igen kívánatos a hatalom fitogtatása, mégse szeretnénk, ha másoknak ez túlságosan ártalmára lenne. Ilyenkor a legmegfelelőbb a bosszantás. Tényszerűen egyébként sem bizonyítható, hogy különbek vagyunk másoknál, anélkül hogy néhányukat meg ne

sértenénk. Ha bizonyosak is vagyunk saját kiválóságunkban, váratlanul megcsappan a gyönyörünk, ha kiderül, hogy ez nem is olyan nyilvánvaló.

Az ember vágyakozik az önbizalomra akkor is, ha ez a kívánsága nem egykönnyen teljesülhet, s nem nyugszik addig, míg a gyakorlatban próbára nem tehető. Különösen azok ragadják meg az alkalmat, hogy maguk felől bizonyosságra jussanak, akik közönségességükben tévelyegnek, mert sehogy sem tudnak megnyugodni önbizalom híján. Éppen úgy, mint a dzsúdósok, akiknek időnként valakit földhöz kell teremteniök. Ezek közül is, akik bizonytalanok, keresnek valakit, aki náluk gyengébb, azt sem bánják, ha teljesen kezdő még, csak egyszer legalább odavághassák. Ezek igen veszélyesek, mert éppen ebből a célból járják az utcákat.

Sorolhatnám tovább, de hosszadalmas lenne, engedelmükkel rövidíték. Ám aki tanulni akar, jöjjön csak el hozzám, de hozzon magával egy doboz szárított halat is. Bármikor rendelkezésére állok. Fenti magyarázataim összegzéséül íme itt a következő tétel: ugratásra legalkalmasabb az állatkerti majom, valamint a tanárember. Ámbár ez az összehasonlítás sértő. Nem a majomra, hanem a mesterre nézvést. Viszont óhatatlanul adódik. Gondoljanak csak arra, hogy mint tudjuk, a majmot láncra tartják. Vicsoroghat, kaffoghat, mégsem kell félni tőle. A tanárembert nem tartja vissza a lánc, viszont helyette köti a havi fizetése. Épp ezért nyugodtan lehet bosszantani, nem ugrik neki a diákoknak. Nem is lép ki a munkahelyéről, hiszen ha ehhez volna bátorsága, eredetileg se süllyedhetett volna ilyen keserű sorba.

Az én gazdám – tanár. Igaz, hogy nem a Földreszállt Felhő iskolájában, de mégis az. Kiválóan alkalmas céltáblája a bosszantásnak, baj nélkül lehet a rovására elkövetni. A Földreszállt Felhő növendékei meg – gyerekek. Ha másoké alá borsot törnek, a maguk orrát fennebb hordhatják és művelődésük eredményeképpen igénylik, hogy jogot formálhassanak az efféle szórakozásra. Továbbmegyek: ha nem vezetik le testi-lelki energiájukat az ingerkedéssel – és erre a célra ez a legmegfelelőbb –, fölgyülemlik bennük a tízperces szünetekben, és később mindenféle rosszra vezet. Figyelembe véve tehát a körülményeket, nincs abban semmi kivetnivaló, hogy a mester mérgeződik, a diákok meg ingerlik őt. Az ostobaság teteje, a szüklátókörség netovábbja az, hogy ezen a mester annyira megütözik.

Hallgassanak ide, a következőkben részletesen elbeszélésem, hogyan is bosszantották a gazdám a Földreszállt Felhő növendékei, s milyen ostobán dühöngött ő emiatt. Remélem, fel tudják magukban idézni azt a kerítésszerű tákolmányt, melyről már szóltam. Egyszerű és szellős kerítés ez. A magamfajta könnyedén ki-be jár rajta. De persze az iskolaigazgató nem is macskák, hanem a diákok miatt vette a fáradságot, hogy embereket fogadjon a felállítására. Így az intézetében nevelt fiatalurak ugyanis nem járhatnak át a telekre. És csakugyan: a szél akármilyen könnyedén átfűjt rajta, emberi lény nem férközhetett a résein keresztül. Ez még olyan híres szemfényvesztőnek is nehéz lett volna, mint a Csing-birodalombeli Csang Sicun. Úgy berekesztették a méteres, négyzet alakú nyílást bambuszfonadékkal, hogy ember számára áthatolhatatlanná vált. Így már érthető, miért helyeselt annyira magában és miért örvendezett a gazdám. Csakhogy miközben ekképp okoskodott, a logikájában a kerítés híját felülmúló jókora rés támadt. Azon akár egy óriás is átfért volna. A következő feltételezésből indult ki ugyanis: a kerítés azért van, hogy ne hágjuk át. A diákokon kívül mindenki számára világos volt, hogy a határt megvonták, és – bármilyen silány kerítés képében jelent is meg – esze ágában sincs senkinek, hogy azt megsértse. A gazdám arra a meggyőződésre jutott, hogy ezek után nem akad senki, aki ezt a megállapodást felrúgva háborgatná őt. Elhamarkodottan úgy ítélte meg a helyzetet, hogy még egy kifutófiú sem vetemedne ilyesmire, tehát semmi oka az aggodalomra.

Hiszen aki nem macska, hogyan is hatolhatna át a bambuszfonadékon, hát még hogy megmássza vagy átugorják felette!

Pedig hát épp itt van a lényeg: ez még sportnak is pompás!

A kerítés elkészültének másnapján a diákok éppúgy ugráltak át az északi szabad területre, mint ahogy azelőtt átballagtak. De azért olyan mélyen nem hatoltak be, hogy a nappali szobából megláthassák őket. Körültekintően vigyáztak – ha üldözésre kerül a sor, jusson idejük a menekülésre. Ezért aztán csak olyan terepen cirkáltak, ahol nem fenyegette őket az elfogattatás veszélye. A mester tőlük távol, a keleti oldalon tartózkodott dolgozószobájában és fogalma sem volt róla, mi folyik ott, ahová a szeme nem lát el. Csak két lehetősége lett volna, nem több, a tettenérésre. Ha a kertkapunál követi a beszögellést és jobbra fordul az ellenkező sarok felé, megpillanthatta volna őket, amint az északi részen cirkálnak, valamint az illemhely ablaka is kilátást nyújtott volna a határátlépés színhelyére. Nos, az utóbbi figyelőállásból egy pillantással felmérhette volna, hol és mi készül, de nem sokat ért volna vele, hiszen léptei zaját jól lehetett volna hallani. Minek leselkedne tehát folyton az árnyékszék ablakából? Annak sincs értelme, hogy a kertkapu felől próbálkozzék, hiszen az ellenség így gyorsan elillan. Ehhez ki kellene lépnie a munkahelyéről, hogy minden idejét a vadászatnak szentelhesse.

A gazdám számára különösen kedvezőtlen volt, hogy a dolgozószobájából csak az ellenség hangját hallotta, anélkül hogy láthatta volna őket, az ablakból pedig nem tudta rájuk tenni a kezét. Az ellenség ezzel tisztában volt és a következő stratégiát dolgozta ki.

Mikor felderítették, hogy a mester bevette magát a dolgozószobájába, kiabáltak, ahogyan csak a torkukon kifért. Igyekeztek, hogy a mester lehetőleg minél jobban hallja, miképpen csúfolják. A hangok forrása azonban felderíthetetlen maradt. Nehezen lehetett megállapítani, hogy a kerítésen innenről vagy túlról hangzott-e a gúnyolódás. Amint a gazdám előjött, a diákok már odaát voltak és ártatlan arccal színlelték, mintha még nem is jártak volna a kerítés másik oldalán. Mikor pedig kiment az árnyékszékre... jaj, mostanában annyit írok erről az illetlen helyről, de biztosíthatom önöket, egyáltalán nem jószántamból. Igazán nehezemre esik, de mivel a háborúság hiteles lejegyzéséhez e színér is hozzátartozik, el nem hagyhatom. Szóval, amint felderítették, hogy a mester kivonult az árnyékszékre, feltétlenül a császárfák körül lebzseltek épp azért, hogy ellenségük szeme előtt legyenek. Erre aztán a gazda akkorát kurjantott, hogy a szomszédság is beleremegett, mire a szemben álló fél sietség nélkül, rendezetten visszavonult az arcvonal mögé, saját támaszpontjára. Harcmódoruk teljesen összekavarta a gazdámot. Már-már biztosra vette, hogy a markában vannak, rohant is a botjával kifelé, ám egy teremtetett lelket sem talált. Ennélfogva visszament, de onnan, az ablakból megint csak megpillantott kettőt-hármat kínzói közül. Megint hátrakerült evégett – ismét hiába. Pedig az ablakból nézve mindig ott voltak. Ide-oda szaladgált, az eredmény ugyanaz. Kifárasztotta ez a szakadatlan harci tevékenység. Már maga sem tudta, hogy mivé legyen: tanár-e hát, vagy a csatározással kell ezután foglalkoznia?... Mindez hatalmas vértolulást idézett elő a fejében. A következőkben ismertető incidens akkor történt, mikor ez a vérhullám éppen tetőzött.

Incidens általában akkor történik, ha valakinek az agyát előnti a vér. Ebben a pontban megegyezik egymással Galenius és Paracelsus, nem nyilvánított eltérő véleményt a kínai régiség kitűnő orvosa, Pien Csüe sem. Legfőbb az képezheti vita tárgyát, hogy mi legyen az, ami ilyenkor az agyba felnyomakodik.

A régi európai hagyomány szerint testünkben négyfajta nedv kereng. Az első a harag nedve. Ha ez a fejébe száll, az ember dühbe gurul. A második a közönyé. Ez meg eltompítja az ést. A harmadik a

melankólia, mely elsötétíti az ember elméjét. Az utolsó folyadék a vér, mely megeleveníti magjainkat. A civilizáció előrehaladtával a harag, a közöny és a melankólia nedve – ki tudja, mikor – elapadt, azt mondják, manapság csupáncsak a vér forog körbe-körbe.

Ha így áll a dolog, nem lehet más egyéb, ami előnti az agyat, mint a vér. Ennek mennyisége egyénenként ki van szabva, mindenkinek jelleme, vérmeiséglete szerint. Kinek több, kinek kevesebb. Egy embernek átlag öt pint öt iccényi vér jut. Ha mérgebe jön az illető, ez mind a fejébe száll, ott erőteljes pangást idéz elő, míg a vérevesztett részek kihűlnek.

Valami hasonló történt a minap is, amikor a tüntetők felgyújtották a rendőrbódékat, és minden posztos rendőr a kapitányságra futott, hogy ott gyűljenek össze, az utcákon meg egy se maradt.^[33] Orvosi nyelven ezt a jelenséget nevezzük rendőrrekedésnek vagy karhatalmi pangásnak.

A vértolulást gyógyítandó, ismét el kell oszlatni a testrészek között arányosan a vért, helyreállítva a rohamot megelőző helyzetet. Nyilvánvaló, hogy ez nem megy másként, mint ha a felfelé folyást lefelé irányítjuk. Ennek különféle módozatai vannak. Gazdám néhai édesatyja még megnedvesített törülközőt tett a fejére és úgy melegedett a parazsas csöbör mellett. A hideg fej és a forró láb ugyanis a hosszú élet titka egy régi kínai orvosi könyv szerint, és a fejre tekert nedves kendő segítségével elérhető, hogy hosszú életünk legyen. De hanem így járunk el, van még egy másik módszer is, melyet a papok alkalmaznak. Közülük ugyanis sokan úgy élik le életüket, hogy úttalan utakon bujdosnak – ennek abban lelik értelmét, hogy amiképpen a víz vándorol a fellegekből a földre, majd ismét vissza, ők sem akarnak egy helybe lekötve élni. Az ilyen vándorló szerzetes mindig valami fa alatti kövön telepszik meg. Egyáltalán nem az önsanyargatás vágya vezeti őt erre – ily módon leülepszik benne az, ami túlságosan feltolult. Maga Hui-neng, a Zen-szekta hatodik pátriárkája találta ki ezt a titkos módszert, miközben a rizst főzte. Tegyenek egy próbát – üljenek a sziklára. Félreérthetetlenül érzik majd, ahogy kihűl az ülepük. Amint a hátsó hideg, leszalad belé a fejben összetorlódott vér és megindul a maga természetes körforgásának az útja. A módszer hatásosságát illetően semmiféle kétségeskedésnek helye nincs.

Szóval ilyenformán alkalmazzák a különb-különb eljárásokat, melyeket mind avégett fundáltak ki, hogy a felszökő véráramot lefelé szorítsák. Sajnos azonban a vér felbuzdítására még igazán jó módszert nem találtak. Általánosságban szólva, a vértolulás amúgy se kívánatos jelenség, semmi haszon nem származik belőle. Bizonyos esetekben azonban elhamarkodott ítékezés volna ezt így kijelenteni. Vannak olyan foglalkozások, melyek szívesen fogadják a gutaütéses állapotot, sőt enélkül mit sem ér az egész. Legfőképpen a költői mesterségre gondolok. A költőnek ez olyan nélkülözhetetlen, mint a gőzhajónak a kőszén. Ha az ellátmány csak egy napra is elmarad, a poéta különösebb képességek nélküli, közönséges emberré vedli, aki a kezét egyébre sem tudja használni, mint hogy a rizst a szájába lapátolja vele. Mivel a gutaütéses állapot az elme megzavarodottságát is feltételezi, nem hangzana valami jól, ha kijelentenék, hogy bizonyos mesterségek üzéséhez feltétlenül fontos, ennek okából költői gyülekezetekben ilyen kifejezéseket nem nagyon használnak. Inkább azt mondják: ihlet! inspiráció! – Így mindjárt jobban hangzik. Ezt azért találták ki, hogy becsapják vele a világot, de valójában mégiscsak agyhüdestről van itt szó. Platón a pártjukra áll ugyan, mondván: ez a fajta örület szent betegség, de hát akár szent, akár nem, az ilyenek nem illenek rendes emberek közé. Ez az inspiráció különben úgy hangzik, mint valami újonnan feltalált gyógyszer neve, de ha nekik így jó... Miként a halpástétomot krumpliból is csinálják, ahogy Kannon istenség fellelhető egy kétarasnyi korhadtt fában, továbbá hasonlatosan ahhoz, hogy a kacsalevest sok helyütt varjúból főzik és a zugszállókban a lóhúst marhaként adják, az inspiráció sem egyéb, mint pillanatnyi elmezavar.

Azért nem utalják őket a bolondokházába, mert csak időszakosan vesznek meg.

Viszont igen nehéz előidézni ezt az ideiglenes örületet. Mert ha az egész életről van szó – mi sem könnyebb, mint az elmebaj. Ám ha csak akkor kívánjuk, mikor az írószerszámmal a kezünkben a papír fölé hajlunk – ez próbára tenné még a Mindenható erejét is, egyszóval meglehetősen reménytelennek látszik. Le kell mondanunk az isteni segítségről, saját erőből kell a dolgot kiviteleznünk.

A régiektől mostanáig sok tudós törte a fejét, hogy kitalálja, miként lehet örületet kelteni, majd pedig megszüntetni. Volt valaki, aki egyszer úgy kergette az ihletet, hogy naponta tizenkét éretlen kakifügét fogyasztott el. Nézete szerint ugyanis ettől székrekedése támad, mely vértolulást idéz elő. A másik az alulról fűtött kádban pálinkázott, mert azt gondolta, hogy a kívánt állapotot csakis ezzel érheti el, hiszen nyilván vérbőség támad az agyban a forró víz és a szake együttes hatására. Ugyanő szilárdan bízott abban, hogy ha a fenti eljárás nem válik be, akkor célra vezet a forró borfürdő. Legnagyobb szomorúságára – elegendő pénze portóira nem lévén – meghalt, mielőtt elképzelését valóra válthatta volna. Végül ott van az inspiráló elnyerésének az a módja, mely a régiek utánzásában lelhető. Egy olyan tudományos alapelv alkalmazásáról van szó, mely szerint ha valakinek utánozzuk a viselkedését és cselekedeteit, lelkileg hasonulunk hozzá. Ha például összehordunk hetet-havat, mint a részeg, kis idő múlva olyan érzésünk támad, mintha valóban ittunk volna; Zen-meditációban kivárva, míg egy tömjénszál elhamvad, valósággal papnak képzelhetjük magunkat.

Régóta ismeretes az is, hogy ha nagy, ihletett géniuszok viselkedését követjük – nem fér kétség a kellő vértoluláshoz. Mint hallom, Victor Hugo úgy találta ki legjobb műveit, hogy hanyatt feküdt egy csónakban – tehát csak ennyit kell tenni: nézed a kék eget hanyatt, s a véred feltétlenül a fejedbe szökik. Robert Louis Stevenson pedig hason fekve írta regényeit – vedd tehát a tollad, hasalj le, mert jön a tolulás.

Ahány ember, annyiféle módszer, de egy sincs köztük, ami mindenki számára hatásos. Mind a mai napig lehetetlen biztosan előállítani a mesterséges örületet. Bármily sajnálatos is, ezen nem lehet segíteni. Nem kétséges, eljön egyszer az idő, és amikor csak akarjuk, meglesz az ihlet. Az emberi kultúra érdekében türelmetlenül várom, bárcsak itt lenne már!

Úgy vélem, ennyi magyarázat éppen elég a vértolulásról, most rátérhetek a tulajdonképpeni esemény ismertetésére. Persze a nagy incidensek előtt mindig előbb kicsinyek következnek be. A történettudósok gyakran esnek abba a hibába, hogy a nagy események leírásakor elhanyagolják a kisebbek taglalását. A sátán kísértése ez. A gazdám haragja apránként adódott össze, egyre hevesebb lett, majd eszeveszett tombolásban tört ki. Ha a kifejlődés részállomásait átugorjuk, nehéz lesz megérteni, hogyan is veszíthette el ennyire a fejét. Ha nem értik világosan, nem tudom, nem becsülik-e majd alá a dolog jelentőségét az avatatlanok, akik azt gondolják, hogy márpedig ilyesmi nem történhetik meg. Hiszen akkor még a gutaütés sem egyéb, mint pusztá szó. Márpedig kedvét szegné a mesteremnek, hogy bármennyire is igyekszik, nem becsülik eléggé az ő nagyszerű idegrohamát. Ámbár az esemény, melyet elbeszélendő vagyok, akár kicsinek, akár nagynak számít, nem válik különösebben a gazdám becsületére. Szeretném előre tisztázni, hogy a mester rohama hiteles, igazi örület, ebben a tekintetben nem marad el más mögött, akkor sem, ha szereplése nem volt túlságosan dicsteljes. Különben nem olyan fából faragták, hogy adna mások véleményére, tehát mindegy neki: dicsérik-e vagy sem. Épp ezért én is nyugodtan leírhatom a történeteket.

A Földreszállt Felhőben állomásozó ellenséges egységek a minap feltaláltak egy dumdum golyóhoz hasonló lövedéket és a tanítási órákat követő tízpercekben tüzet nyitottak az északi területekre. E lövedékeket labdának nevezik és hatalmas mozsártörőre emlékeztető furkókkal lötték ki

ránk. Az iskolaudvarról tartották tűz alatt a terepet, tehát semmit sem kellett a mestertől tartaniok, aki dolgozószobájában gubbasztott. Tudatában voltak annak, hogy a célpont ballisztikai szempontból kissé távoli, de éppen ez volt a taktikájuk. Mint hallom, az orosz-japán háborúban Port Arthurnál siker koronázta azt az akciót, melynek során flottánk közvetett módon üres területeket ágyúzott. Ugyanígy tagadhatatlanul eredményesnek mondható az is, hogy a labdák szépen lehullottak az üres telekre. Még fontosabb, hogy a lövéseket a diákok diadalüvöltése kísérte, melybe beleadták összesített haderejük minden elszántságát. E megrázkódtatások eredményeképp gazdám tagjaiban meghűlt a vér, s aztán megzavarodva igyekezett felfelé nyomakodni. Meg kell adni, hogy ellenségeink számítása bevált.

Mondják, élt régen egy görög író, Aiszkhülosz nevű. Ez a férfiú, kitűnő koponya lévén, közismert volt a korabeli tudós-író körökben. Ez a nevezetes fő számunkra most azért érdekes, mert kopasz volt. Nem kétséges, mi volt kopaszságának az oka: a koponya tápanyaghiányban szenvedett, ezért nem tudtak rajta egészségesen növekedni a hajsálak. E tudományos fők jó része ugyanis nagymértékben használja a fejét, viszont szegénysorban tengődik. Ennek következtében kialakul az alultápláltság állapota – felül, s lehull a haj, mind kopaszok lesznek. Mivel Aiszkhülosz tudós íróember volt, a természet rendje szerint meg kellett kopaszodnia. Szép, kerek, fényes tőkfeje volt neki.

Egy napon sétálni indult anélkül, hogy bármiféle fejfedővel ellátta volna a szóban forgó kobakot, úgyhogy az ragyogva imbolygott, visszaverve a tűző napsugarakat. Nagy hiba volt így járkálnia. A kopaszságot ugyanis már messziről látni lehet, annyira világít. Ahogy a magas fa ágaiba belegabalyodik a szél, az ilyen fénylő pont is magához vonzhat valamit.

Történetünk időpontjában egyszer csak Aiszkhülosz fölé repült egy sas. Valahonnan teknősbékára tett szert és a körme közt tartotta. Ínyencfalat az bizony még a mi asztalunkon is, de már a régi görögök idejében is kemény volt a páncélja. Így aztán lehet bármilyen jóízű, ha egyszer nem tudunk mit kezdeni azzal a kemény teknőjével! Ezért van az, hogy a vendéglőkben gyakran találkozhatunk páncéljától megfosztott sült-főtt rákkal, de teknősbékával nem nagyon. Így volt már ez a régi görögöknél is.

A sas is bajban volt, mitévő legyen hát, s akkor a távolban alant megpillantott egy tündöklő pontot. Ez az! – gondolta magában. Biztosan széttörik a teknőc páncélja, ha arra a ragyogó micsodára ráejtem, aztán ha szétmegy, bekebelezhetem a tartalmát. Úgy van, úgy! – örvendett magában a jó ötletnek és zsákmányát jó magasról, se szó, se beszéd, a koponyára ejtette. A szerencsétlen művész feje puhábbnak bizonyult, és diribdarabra tört. A híres görögöt, Aiszkhüloszt így értre el a szörnyű vég.

Ami azt illeti, nem világos a sas szándéka. Tudta-e, hogy az ott egy író feje, vagy összetévesztette egy kopasz sziklával, s azért ejtette rá? Hasonlatosképpen ennek a kérdésnek a megoldása nyomán rá kell térni arra is, hogy vajon a Földreszállt Felhő harcosait össze lehet-e vetni ezzel a sassal vagy sem. És bizony a mester feje sem ragyog úgy, mint Aiszkhüloszé, avagy más kiváló személyiségé. Igaz, hogy be kell érnie egy szűk szobával, melyet dolgozószobának is alig lehet nevezni, de eltekintve attól, hogy nehezebb olvasmányok böngészése közben elnyomja az álom és lehajtja fejét, mégiscsak a tudós íróemberek fajtájába kell őt sorolnunk. Nem mondhatjuk, hogy még nem minősül annak, mert még nem elég kopasz, hanem tudnunk kell: nemsokára utoléri a sorsa, és a fejére ejtenek majd valamit. Mégis meg kell adni, a Földreszállt Felhő diákjai éppen a megfelelő időt választották ki, hogy ezt a fejet célba vegyék dumdum golyóik osztüzével. Ugyanis ha még vagy két hétig folytatják, a gazdámnál az átélt rettegés hatására fellép a tápanyaghiány, ennek következtében kopasz

lesz, mint a tök vagy a mozsár, s ragyogni fog, akár a réz teáskanna. További kétheti lövöldözés eredményeképp – kétségtelen – szét is megy ez a tündöklő golyóbis, a gazdám feje. Mindezen következményeket könnyű előre látni, tehát az érintett személynek, Kusami tanár úrnak nincs más választása, mint hogy elkeseredetten harcoljon a diákok ellen.

Azon a bizonyos napon szokásom szerint kimentem a verandára délutáni alvás végett. Azt álmodtam, hogy tigris vagyok. Megparancsoltam a gazdámnak, hogy kerítsen nekem csirkehúst. Megrettenve engedelmeskedett, és máris hozta. Erre jött Meitei, és én ráripakodtam: hozzál vadlibasültet! Vadlibasültet ehetnék! Meghagytam neki, hogy a legelőkelőbb vendéglőből hozza ám, s már szinte éreztem a mártás fehérépaillatát, a ropogós körítést, mely kiemeli a vadpecsenye ízeit, de Meitei – szokása szerint – egyre csak locsogott. Mire én nagyra tátottam a számat és azt mondtam: huhh! – hogy megijesszem. Elzöldült a rémülettől, s úgy dadogta, hogy a Jamasita vendéglő most éppen nem működik, beévném-e másvalamivel. Jó, legyen, nem bánom a marhahúst sem, hozzon vagy egyikilót Nisikavától. Ha nem siet, őt magát falom fel! Erre persze a nyaka közé szedte a lábát.

A testem hirtelen akkorára nőtt, hogy fektemben betöltöttem az egész verandát. Vártam hát Meiteit, de hirtelen olyan iszonyú üvöltés harsant, hogy az egész házat megrázta és én is felriadtam. A gazdám, jöllehet egy pillanattal előbb még a lábaim előtt csúszott, most magából kikelve rohant elő az árnyékszékről, engem jól oldalba rúgott, s mielőtt még felocsúdhattam volna, már rajta is volt a getája, a kisajtó felé került és elviharzott a Földreszállt Felhő irányába.

Jómagam egy szempillantás alatt visszavedlettem macskává. Mondhatom, keserves érzés vett rajtam erőt, hogy mesterem ilyen kegyetlenül elbánt az oldalammal. Annyira fájt, hogy meg is feledkeztem tigris mivoltomról. Ugyanakkor azonban láttam, hogy a mester most már igazán kirobbantja a háborút, ezért kíváncsiságom legyűrte a fájdalmat, és utána mentem a hátsó ajtóhoz. Hallottam, amint a mester ordít: tolvaj, tolvaj! Láttam, amint egy tagbaszakadt fickó, lehet vagy tizennyolc-tizenkilenc éves, fején az iskolai egyensapkával igyekszik, hogy átdobja magát az összetákolts kerítésen. Na, megint elkésünk, gondoltam magamban, mert az egyensapkás úgy szedi a lábát, mint egy szárnyas lábú istenség, mindjárt eléri a támaszpontját. Az előbbi ordítás olyan jól sikerült, hogy a mester üldözés közben megint elüvöltötte magát: tolvaj! tolvaj! Csakhogy ha áldozatát fülön akarja csípni, bizony át kell ugrania a kerítésen. Márpedig ha mélyen behatol a szomszéd területre, a mestermaga is szükségszerűen betörővé válik. Mint az előbbieken már említettem, a gazdám igen heves vérű férfiú, s úgy látszott, annyira hajtja a tolvajt, hogy még azt sem bánja, ha éppen a jó hírnevét maga mögött hagyja. Úgy nyomult utána, mint akinek nem akadály egy hitvány kerítés, útját nem állhatja. Már csak egy ugrás hiányzott, hogy területsértést kövessen el, mikor az ellenséges tábor sorai közül egy valóságos generális, valami hitvány segédtanár lépett a hadszíntérre, kese bajusza gyéren tenyészett az orra alatt. Tárgyalások indultak meg a kerítés két oldalán. Figyeltem, de csak egy unalmas párbeszéd sült ki az egészből:

- Igen, a diák ebből az iskolából való.
- Ha diák, mit keres más magánterületén?
- Mert a labdája odaesett.
- Miért nem kér akkor engedelmet, hogy elvihesse?
- ezentúl jobban fogunk vigyázni.
- Akkor jó.

Füstbement a sokat ígérő látványosság. Én arra számítottam, hogy sárkány-tigris párharc alakul ki, de ehelyett csak egy prózai beszélgetést hallottam, az is zökkenő nélkül, hamar lebonyolódott.

Talán csak annyi benne a tanulság, hogy ebből látni: bármennyire is elragadja a mestert az indulat, nekiveselkedése a cselekvés pillanatában semmivé foszlik. Mindig ez a vége. Mint ahogy én is felriadok a tigrisálomból, s máris macska vagyok csupán.

Nos, ez volt az, amit kisszerű eseményként jeleztem az imént. Most, hogy leírtam, rá kell térnem a fő történetre.

A mester eltolta a nappali ajtaját, s hasonfektében erősen spekulált valamin. Bizonyára az ellenséggel szemben alkalmazandó védelmi taktikán törte a fejét.

A Földreszállt Felhő udvarán szokatlan nagy csend honol, úgy látszik, folynak a tanítási órák. A tanteremből kihallatszik az erkölcsstanórán előadó tanár szava, olyan tisztán, mintha csak karnyújtásnyi közelben lenne:

– ...a közerkölcs, kérem – igen lényeges dolog. Még odaát Franciaországban vagy Németországban is megnézhetik, de bárhol másutt is: nincs olyan ország, ahol ne lenne közerkölcs. Nincs olyan alávaló, aki ne tartaná fontosnak. Sajnálatos, de meg kell mondanom, hogy ebben a tekintetben hazánk, Japán nem állja még a versenyt. Ha most úgy véli, hogy az erkölcs valami külföldről behozott új fogalom, tévednek. Eleink Konfuciusz tanítása nyomán jártak, a hűséget és a tapintatot szem előtt tartották – úgy bizony! A tapintat pedig – más szóval kifejezve – a közerkölcs forrása. Én is ember vagyok, nekem is kedvem támad néha jó hangosan dalra fakadni, de tudom, hogy ha én tanulok és a szomszéd szobában valaki nótázni kezd, sehogyan sem tudok odafigyelni arra, amit olvasok. Épp ezért bármilyen jólesnék is felfrissíteni a lelkemet Tang-kori versek hangos szavalásával, arra kell gondolnom, hogy a szomszéd szobában olyasvalaki lakik, akit ez zavarna, s így akarva-akaratlan tolakodónak bizonyulnék. Ezt a tudatot el nem viselhetem, s ezért megtartóztatom magam. Ennek okából maguk is, tanulók, lehetőleg tartsák szem előtt a közerkölcs mértékét és mindenképpen tartózkodjanak az olyasmitől, ami másoknak ártalmára van.

A gazdám is a fülét hegyezve, figyelmesen hallgatta az előadást, ám ennél a résznél elvigyorodott. Meg kell ezt a vigyorgást magyaráznom. Cinikusok szemével nézve ugyanis úgy tűnhet, hogy van benne némi csúfondárosság. Pedig a gazdám egyáltalán nem olyan ember. Embertársait ugyan léptenyomon lekezeli, de értelmi képességeiből nem futja a szarkazmusra. Miért nevette hát akkor el magát? Egyszerűen – örömeiben. Biztos volt benne, hogy ha az erkölcsstanár ilyen kemény eligazításban részesítette a diákokat, egyszer s mindenkorra megszűnik ez az összevissza lövöldözés a dumdum golyókkal. Egy darab ideig nem fog tovább kopaszodni, és ha vérmessége egy csapásra nem gyógyul is meg, várható a fokozatos javulás. Megnyugodott, hogy nem kell nedves törülközővel becsavarni a fejét, s úgy melegedni a parazsasvödörnél, valamint arra sem lesz szükség, hogy nagy fa alatt, hideg kövön üsse fel a tanyáját. Ezekre gondolt, mikor a szája mosolyra húzódott.

A mester igen komoly férfiú. Még ma, a huszadik században is azt hiszi, hogy a kölcsönvett pénzt meg kell adni, így ezt a beszédet is készpénznek vette.

Nemsokára azonban az idő lejárt és az órát berekesztették. Hasonlóképpen egyszerre véget ért a tanítás a többi osztályteremben is. Abban a pillanatban nyolcszáz leszorított rugó pattant ki az osztálytermekből és ordítva hagyta el a házat. A zaj akkora volt, mintha egy jókora méhkaszt levertek volna a fáról. Huj-huj – ablakon, ajtón, a ház összes résein át egy emberként tódult ki a féktelen diákhad. Ebből robbant azután ki a nagy esemény.

Hadd magyarázzam el először ezeknek a darazsaknak a csatasorát. Téved, aki azt hiszi, hogy egy ilyen vacak csatában hadrend vagy ilyesmi nem létezik. Ha háborúról beszélünk, mindenki Saka, Mukden vagy Port Arthur^[34] csatájára gondol, mintha ezeken kívül nem vívnának másutt is

ütközeteket. A félig-meddig művelt pórnépek még felidéznek, hogyan hurcolta Akhillész háromszor körbe Trója falai alatt Hektor holttetemet, vagy eszükbe jut Csang Fej, amint öles lándzsáját markolva bátran szembenéz Cao Cao milliós ármádiájával Csang Pan hídján. Képzeletük megragadt az ilyen fellengzős dolgoknál. Persze mindenki azt képzel, amit akar, de nem helyes azt gondolni, hogy másféle háborúk nincsenek is. Emberemlékezet előtti korok óta a legfurcsább háborúságok követik egymást, de hogy manapság, a Nagy Japán Birodalom fővárosának kellős közepén ilyen barbár akciók megeshetnek, az már a csodával határos. El sem tudtam képzelni, hogy a rendőrbódék felgyújtásán kívül kirobbanhat egy ilyen nagy fölfordulás. Ha úgy vesszük, a Tokió fennállása óta vívott csaták egyik legnagyobbika a Sárkányfészek hadurának és a Földreszállt Felhő nyolcszáz ifjú harcosának ütközete.

Co Csiu-ming a Jen-ling mellett vívott csata leírásakor először is az ellenfél hadrendjét ismertette. És mivel e szerző a leírás művészetében igen jeles volt, régóta kialakult általános szabály, hogy a történetírók mind az ő stílusát kövessék. Ezért beszélek hát jómagam is először a darázshadrendről. Az első hadoszlop a kerítés túlsó oldalán sorakozott föl. Ezek voltak hivatva arra, hogy a mestert a harc vonal közelébe csalogassák.

- Beijedtél, mi?!
- De be ám!
- Nem mersz kiállni!
- Na, gyerünk, hallod-e!
- Begyulladt! Begyulladt!
- Biztos, hogy veszíteni fog!
- Ugassunk neki!
- Vau-vau!
- Vau-vau!
- Vavavavauuu!

Az összesített hadrend éktelen csatakiáltást hallatott. A frontvonal csapatai mellett, kissé jobbra, még az iskolaudvar területén foglalták el harcállásaikat a tüzérségi alakulatok. Élükön, arccal a Sárkányfészek felé, egy tiszt, markában a hatalmas mozsártörővel. Vele szemben vagy tízméternyire egy másik, a harmadik pedig a mozsártörős mögött guggol, arccal szintén a Sárkánytanya irányában. A három ember a leírt módon, egy vonalban elhelyezkedve képviselte az üteget.

Egyesek szerint mindennek semmi köze a csatához, egyszerűen csak baseballedzéshez álltak fel. Én magam egyáltalán nem ismerem ezt a játékot, analfabéta vagyok hozzá. Azt mondják, Amerikából hurcolták be és a serdültebb ifjúság köreiből nagyon népszerű sporttá vált. És hogy ma az iskolákban ez a legdivatosabb.

Amerikában mindig ilyen vad dolgokat találnak ki, nem csoda, hogy össze lehet téveszteni őket egy tüzércsapattal. Ehhez értenek! Olyan játékokra tanítani a japánokat, amivel a környéken lakókat bosszanthatják! Ez kitelik tőlük. És még ezt tartják ők igazi küzdősportnak! Ez a „tisztá” játék nemcsak arra készít fel, hogy ijesztgessük a környezetünket, de igazi tűzharcot is lehet vívni a segítségével. Én a saját szememmel győződtem meg róla, hogy a sportot űzve ezek igenis bombazáport zúdítottak az ellenségre. Persze megfogalmazás kérdése az egész. A jótékonyság jelszavával is lehet csalárdságot leplezni, a gutaütésnek is lehet örülni azért, mert ihletnek neveztük el. Hasonlóképpen a baseball küzdősportját miért ne lehetne háborús célra felhasználni? Mondják még azt is, hogy a baseball mindenütt a világon egyforma. De nem itt. Az általam leírt játék ugyanis

éppen erre a különleges alkalomra való ostrom-baseball.

Ezek után elmagyarázom, hogyan lövik ki a dumdumot. Az üteg élén álló jobb kézzel odahajítja a mozsártörős harcoshoz. Hogy magát a lövedéket miből készítik, az illetéktelenek számára nem ismeretes. A kerek, kőkemény gombócot gondosan bőrbe varrják. Szóval, ahogy már az előbb elkezdtem mondani, a lőszer kivágódik az egyik tüzer kezéből és süvöltve száll a másik felé, aki a hatalmas durunggal megsuhintva továbbüti. Megesik, hogy elvéti, ilyenkor a kuporgó harmadik dolga, hogy a lepottyant gombócot fölvegye és visszahajítsa az elsőnek, de többnyire rögtön továbbítani tudják, még hozzá puffanásszerű hang kíséretében. A lövedékben iszonyú erő van, könnyűszerrel betörhetne egy olyan vacak koponyát, mint az én ideg- és gyomorbeteg gazdámé.

A tüzéség ezzel kivette a dologból a maga részét, következik a körülöttük hemzsegő segédszolgálatos derékhad. Amint a golyó puffan a mozsártörőn, huj-huj, ordítózásba fognak, tapsolnak, hajráznak:

- Most jó!
- Nesze!
- Hű, a mindenségit!
- Beijedtél, mi!
- Na, ezt eltoltad!

Ennyit még valahogy ki lehet bírni, de minden harmadik lövedék a Sárkány-laktanya kertjébe esik! Ha nem így lenne, hogy is beszélhetnénk ostrom-baseballról?

Ma már sok helyen gyártanak ilyen dumdum golyókat, mégis meglehetősen drágák és a lőszerutánpótlásra nagy figyelmet kell fordítani. Átlagban minden ütegre egy, legfeljebb kettő jut belőle. Nem lehet minden tüzelésnél veszendőbe hagyni. Ezért alakítanak egy egyfős úgynevezett labdaszedő különítményt, mely az elszóródott lövedéket összeszedi. Ha jó helyre esnek, ez nem túl fáradságos, de magas fűből, vagy más portájára átmászva kihalászni bizony nem könnyű dolog. Általában a baseballjátékosok azon igyekeznek, hogy jól hozzáférhető helyen essék le a labda, s ezzel megkönnyítsék a labdaszedő fárasztó munkáját. A mi esetünk azonban ennek éppen az ellenkezője. Hiszen a diákok célja nem a játék, itt háború dúl! Ezért a dumdumoknak lehetőleg a mester térfelén kell célba érniök. Összeszedésük szolgáltatja az okot, hogy a magánterületre behatolhassanak. Az áttörésre a legegyszerűbb módszer: áthágni a kerítést. A kerítéssértés pedig felingerli az ellenséget. Ha ez nem sikerül, akár el is dobhatják a fegyvert, megadhatják magukat. Fokozódik tehát a nyomás – a koponyának pedig előbb-utóbb kopaszodnia kell.

Most az egyik golyó, mely célját nem hibázta el, átszállt a kerítés felett, súrolta a császárfá alsó leveleit és meglehetősen detonáció kíséretében becsapódott a második védvonalat képező saját bambuszkerítésünk tövébe.

Newton első mozgástörvénye értelmében minden test megtartja egyenes vonalú, egyenletes mozgását, míg más erő nem hat rá. Ha ez a törvény maradéktalanul érvényesül, mesterünk feje bizonyára nem kerül el Aiszkhülosz sorsát. Szerencsére amikor Newton meghatározta ezt az első számú alapelvet, megcsinálta a másodikat is, így a gazdám fején nem következett be a végzet. Ez a második ugyanis megállapítja, hogy a mozgás változásai arányosak a ráható erővel, mely pedig az erőhatás irányában elmozdulást eredményez. Ezt már nem értem pontosan, de a lényeg az, hogy a lövedék nem folytatta röppályáját, nem szakította be a papírablakot és a gazdám fejét. Nem kétséges, hogy ez Newton érdeme. Kis idő múltán, ahogy várható volt, megjelent a terepen az ellenség.

- Itt kell lennie... Nem, egy kicsit balra...

Hallatszott, amint botjával a magas fű között kutakodik.

Érdekes, hogy aki behatol a gazdám területére, milyen nagy hanggal van, amiközben a dumdumot keresi. Ha ugyanis éppolyan csendesen távozna, mint ahogy bejött, s közben a golyót feltűnés nélkül magához venné, éppen a leglényegesebbet mulasztaná el. Hiszen megengedem én, hogy drága dolog egy ilyen lövedék, de még ennél is sokkal fontosabb a gazdám bosszantása.

Ebben az esetben a golyó már messziről észrevehető helyen feküdt. Jól lehetett hallani a becsapódás hangját is, mely odavezet a becsapódás helyéhez. Azt is lehetett látni, hogy körülbelül milyen tájon kell keresni. Ha valaki lopva fel akarta volna venni, hogy visszavigye, nyugodtan megethette volna.

Leibniz szerint a térben egyidejűleg létező jelenségeknek megvan a maguk rendje. Az ábécé betűi mindig ugyanabban a sorrendben következnek egymás után. A fűzfa mindig vízparton jó, a vízben halak kergetőznek. A denevér holdfénynél jön elő. A labda pedig a kerítés tövében hever. Különösen érvényes a tétel, amikor naponként valakinek a magánterületére lövöldözzük a labdákat, hiszen ekkor úgy ismerjük már a helyet, mint a tenyerünket. A labda meg épp csak a szemünket nem üti ki. Ezért ha valaki a fent említett módon zajong, csakis taktikai okból teszi, hogy kihívja a mestert csatára, háborúra.

Erre pedig a mesternek válaszolnia kell, ha mégoly visszahúzódó természetű is. Az imént még az erkölcsstanórát hallgatta a nappaliból, most azonban izgatottan felpattant a helyéről. Feldúltan kirohant. Fergeteges támadás – és élve kezére került egy ellenség. Nagy diadal ám ez az én gazdámnak! Nem is vonom kétségbe, de azért el kell mondanom, hogy a fogoly egy tizennégy-tizenöt év körüli fiúcska csupán. Illik-e ekkora ellenfél egy olyan felnőtt férfihoz, kinek már a bajsza is régen kinőtt? A mester beírta vele. Hurcolta a veranda elé, hogy ott vegyen elégtételt.

Hadd szóljak e helyen megint az ellenség taktikájáról. Fel voltak rá készülve, hogy a mester harcba bocsátkozik velük, hiszen láthatták előző alkalommal, mennyire felbőszült. Gondolták, ha netalán mégsem sikerül egérutat nyerni, akkor nagyobb bajba kerül egy felsős, mint ha egy elsőst vagy másodikost küldenek. Az a gyerek, akit végül is golyószedőnek szalajtottak, nem sok vizet zavart az iskolában, s elfogása, akárhogy csűrjük-csavarjuk is, jelentéktelen ügy. Ha valakivel ilyen kis kölyköt állítunk szembe ellenfélnek, az csak szégyellheti magát. Így vélte az ellenséges hadvezetés.

Rendes ember legalábbis így gondolkodik, mivel ez a legkézenfekvőbb. A diákok csak azt felejtették ki a számításukból, hogy ellenfelük nem tartozik a rendes emberek közé. Ha a mesterben lett volna némi józan ész, már előbb sem rohant volna ki ellenük. A vértolulás a hétköznapi embereket is felpiszkálja, és kihozza a sodrából azt is, akiben különben megvan a belátás. De aki még meg tudja különböztetni egymástól a nőt, gyereket, riksást, lovászt stb., az még nem dicsekedhet azzal, hogy a gutaütésesek táborába tartozik. Az léphet be közéjük, aki képes rá, hogy, mint a gazdám, egy elsős kisdiaót háborúban ejtett túsznak tekintsen, jóllehet nem számít méltó ellenfélnek.

Szegény hadifogoly! Egyszerű közkatonaként, a felsősök parancsára indult muníciót gyűjteni. Balszerencséjére jött az ellenséges generális, akinek még a magához való esze is elment, sőt égi adottsága van a gutaütéshez. Ennek a markába került hát, aki a kerítés szökéssel kecsegtető közeléből felhurcolta egyenest a verandára.

Az ellenséges csapatok nem nézhették ölbe tett kézzel, miként szégyenítik meg a bajtársukat. Egyenként átléptek a kerítésen, vagy bejöttek a kiskapun, és megszállták a kertet. Lehettek vagy tucatnyian, szépen felsorakoztak a mester felé fordulva. Legtöbbjük nem viselt kabátot, ingujjban voltak, azt is feltűrték. Voltak, akik ujjasukat vállukra vetették. Ó, igen, és volt egy, aki feketével

szegett fehér vászonba volt öltözve, s a mellén címert is viselt. Mindnyájan sokat próbált vitéz hadfiak, dagadó izmokkal és olyan barnán, mintha tegnap érkeztek volna Szaszajamából, mely egyébként Tambában fekszik. Ej, de kár az ilyenekért! Iskolába dugni, tanulásra fogni őket, amikor szemmel láthatóan sokkal jobban szolgálnák a nemzetet hajóslegényként, vagy ha beállnának halásznak. Mintha összebeszéltek volna, mindegyik meztélláb, felgyúrt ruhaujjal – úgy festettek, mint aki tüzet oltani megy a szomszédba. Felsorakoztak tehát, de egy mukkot sem szóltak. A mester sem. Egy darabig így méregették egymást mindkét oldalról, gyilkos pillantásokkal.

– Kifélék vagytok, hé! Tolvajok? – firtatta a dolgot a gazdám feldúltan. Látszott rajta, hogy majd szétrobban a méregtől. Orrlikai kitágultak, még az orra hegye is dühöngött. Az oroszlantáncokhoz használatos papíroroszlán orrát biztosan haragvó emberről mintázták, különben nem lehetne olyan félelmetes.

– Nem vagyunk tolvajok. A Földreszállt Felhő növendékei vagyunk.

– Hazugság. A Földreszállt Felhő diákjai talán engedelem nélkül betolakodhatnak más portájára?

– Ha nem hiszi, nézze meg a sapkánkon az iskolajelvényét.

– Hamisítvány. Ha tényleg oda tartoztok, mi keresnivalótok van itt?

– Beesett a labdánk.

– Hogyhogy beesett?

– Úgy, hogy beesett.

– Szentelenkedsz, mi?

– Ezentúl jobban vigyázunk, bocsásson meg, kérem.

– Azt hiszed, hogy ez csak így megy? Csak úgy, se szó, se beszéd, szabad más birtokát háborgatni?!

– Mi akkor is a Földreszállt Felhő iskolájába járunk.

– Igen? És hányadikosok vagytok?

Harmadikosok.

– Biztos?

– Igen.

A mester hátrafordult, és beszólt a házba. Ó-szan, a szolgáló, aki Szaitama megyébe valósi, kinyitotta az ajtót és idióta tekintettel nézett kifele.

– Eredj a szomszéd iskolába, hozz ide onnan valakit.

– De kicsodát?

– Mindegy, hogy kicsoda, csak hozza.

– aha – válaszolt a cseléd. Igen furcsállotta a kertben történeteket, ráadásul küldetése célját sem értette nagyon, tehát csendesesen vihogott. Megállt félúton, se té, se tova. Ne feledjük azonban, hogy a mester benne volt a nagy háborúban. Agyát előntötte a forróság. És ekkor saját szolgálója, akire feladatot bízott, nem fogja fel a helyzet komolyságát, hanem csak heherészik! Most már tényleg a gutaütés kerülgette.

Hát nem érted?! Akárki legyen is, csak hívj már valakit! Hányszor mondjam!?... Az igazgatót, vagy az osztályfőnököt, vagy egy tanárt!

– A... a tanító urat? – A cseléd csak azt a szót ismerte, hogy tanító.

– Nem megmondtam?! Igazgatót, osztályfőnököt, tanárt... mindegy! Még mindig nem érted?

– Ha senki sincsen, jó lesz az iskolaszolga is? – Mintha már derengett volna valami a cseléd fejében.

– Te ostoba! Mit kezdjek én a pedellussal?

– Aha – mondta Ó-szan és elindult. Talán már rájött, hogy mi végett küldik. Félő volt azonban, hogy tényleg az iskolaszolgálóval tér vissza, de nagy meglepetésemre a már említett erkölcsstanár jelent meg a kapuban. A mester megvárta, míg a másik nyugodtan odasétál, s rögtön tárgyalásba fogott:

– Az imént ezek a személyek megháborítottak engem saját rezidenciámon...

A régies szóhasználat a Csúsingura színpadára illett. A továbbiakban is így folytatta – némi csúfondáros színezettel:

– Valóban az önök tiszteletre méltó intézményéből méltóztattak idefáradni ezek a...?

Az erkölcsstan oktatója nem látszott különösebben megilletődöttnek. Egyenként a szemébe nézett a felsorakozott vitézeknek, majd a mesterre fordítva tekintetét, hozzá intézte szavait:

– Csakugyan, mindannyian iskolánk tanulói. Pontosan megmagyaráztam nekik, hogy ilyet nem szabad tenni... és mégis... igen helytelenítem... Hát ti?! Miért másztatok át a kerítésen?

Hiába, a diák már csak diák. Mikor a tanárral szembekerül, nem tud egy szót se kinyögni. Szerényen behúzódtak mind egy sarokba, mint a birkák a hóesésben.

– Hát... mit csináljunk, a labda néha átjön ide a szomszédba... nem helyes, de hát... talán mégis megbocsátható, ha némelyikünk átmászik, hogy feltűnés nélkül felszedje...

– De ahogy látom: rengetegen vagytok. Máskor ez ne forduljon elő. Ha a labdátok berepül, tessék a bejárat felől kerülni, engedelmet kérni és csak aztán felszedni! Megértettétek?! Az iskola elég széles, tessék hát ügyelni. A sport feltétlen szükséges az oktatáshoz, semmiképpen sem tilalmas tehát, de előfordul, hogy másoknak kellemetlenséget okozunk... ezért én szeretném az elnézését kérni. Cserébe megígérjük, hogy ezentúl a diákok a főbejáraton keresztül, engedelmet kérve lépnek be ide.

– Örvendetes, hogy ön ilyen megértő. Ha így áll a dolog, nem bánom, akárhány labda repül is át. Most, ha óhajtja, magával viheti növendékeit. Elnézését kérem, hogy idefárasztottam.

Sárkányfejhez – gyíkfárok. Mint már annyiszor. Ilyen a gazdám. Az erkölcsstan tanára pedig fogta Tamba megyei tanítványait és a főbejáraton át elvonultak a Földreszállt Felhő irányába.

Ezzel a magam részéről az úgynevezett nagy esemény leírásának végéhez érkeztem. Lehet, hogy valaki nevet rajtam: ugyan mitől olyan nagy esemény ez? Tessék – mulasson csak nyugodtan. Neki nem nagy esemény. De figyelmen kívül hagyja, hogy én a gazdám életének egy fontos pillanatát ragadtam meg. Persze a kétkedőnek ez úgyszólván semmi. Gondoljuk azonban meg: az erős íjból kilőtt sebes nyíl is mennyire elgyengül röptének végén. Ha ez a kínai bölcsesség valakire egyáltalán alkalmazható, hát az az én mesterem. Éppen ezért alkalmas humoros események céltáblájául.

Abban is igazuk van, egyetértek önökkel, hogy csak egy ütődött tarthat ellenfélnek egy kis kamasz fiút. De hát Omacsi Keigecu is megmondta: a gazdám még nem nőtt ki a csecsemőkorból.

Na most aztán végeztem a kis és nagy dolgokkal egyaránt, csak az van hátra, hogy levonjam a tanulságot és kész is vagyok nagy munkámmal.

Persze nyájas olvasóim között sokan vannak, akik tán úgy vélik, hogy mindezt az ujjamból szoptam, de kikérem magamnak az ilyen feltételezéseket. Én nem olyan macska vagyok! Igenis, minden egyes szóban és mondatban egyetemes érvényű igazságok rejtőznek, sőt rétegesen fekszenek egymáson. Elejétől végéig értelmes és szabatos voltam, mindennek füle-farka van. Akadnak ugyan, akik azt merészelik állítani, hogy aprólékosan ecsetelek érdektelen dolgokat. Nos, az olyan fordulatok, melyek az olvasó számára váratlanok, zavarossá, illetlenné teszik a munka stílusát. Tartózkodni kell az elmélkedések és bukások meg mindenféle megrázkódtatások leírásától.

Mondják, Liu-Cung-jüan Han Jü művének olvasása előtt rózsavízben fürdette meg kezeit. Én

beérem annyival, hogy kérem önöket: vegyék meg a lapot, melyben művem folytatásait közlik, ne pedig barátaiktól kölcsönzött példányokat hagyjanak nemtörődöm módon félbe-szerbe.

Ezután következik, mint már jeleztem: a tanulság. Az ilyesmi mindig unalmasan hangzik, de mégis, aki úgy véli, hogy elhanyagolhatja, keservesen megbánja majd. Az utolsó szálig szívvel, lélekkel tessék odafigyelni!

A nagy incidens másnapján gondoltam: sétálok egyet. Amikor éppen a túlsó tömb sarkánál járok, látom ám, hogy ott áll a Kaneda-ház feje, valamint Szuzuki és nagyban tárgyalnak. Kaneda épp akkor hajtatott haza, Szuzuki meg ment tőlük elfelé, miután a ház urának távollétében látogatást tett annak rezidenciáján.

Milyen régen nem jártam már erre; a ritka alkalom, hogy idevetődtem, s megláttam őket, kellemes érzéssel töltött el. Nagy megtiszteltetésnek tartom, hogy feltűnés nélkül szemügyre vehetek egy ilyen rég nem látott uraságot, mint Szuzuki. Ezzel a szándékkal settenkedtem közelebb, és úgy adódott, hogy meghallottam a beszédjüket is, persze. Ezzel én nem tettem semmi rosszat. Ők hibáztak, minek beszélgettek a fülem hallatára! Egyébként nincs oka Kanedának haragudni rám, aki véletlen lettem fültanúja, hiszen az ő lelkiismerete még azt is kibírta, hogy kémet küldjön a gazdám állásainak kifürkészésére. Ha neheztelne, csak arról tenne bizonyosságot, hogy nincs tisztában a méltányosság fogalmának értelmével. Egyszóval kihallgattam őket, na! És akaratomon kívül. Egyszerűen beszálltak a szavaik a fülembe.

– Ó, milyen remek, hogy láthatom! Éppen az imént tettem látogatást az ön otthonában – szolt Szuzuki, és udvariasan fejet hajtott.

– Hm. Csakugyan. Már épp szerettem volna találkozni magával, rég nem járt felénk. Jó, hogy jött.

– Tényleg szívesen lát? Miben állhatok rendelkezésére?

– Na nem, semmi különösebb... de van itt valami, amit csak maga tudna elintézni.

– Mindent megteszek, ami módomban áll. Miről volna szó?

– No... lássuk csak... – gondolkodott Kaneda.

– Bármikor eljövök, ha óhajtja, esetleg egy ön számára kedvezőbb időben... Mikor felelne meg önnek?

– Dehogy! Annyira azért nem fontos... nos, akkor tényleg megkérhetem magát valamire?

– Ó, hogyne, tessék, csak nyugodtan...

– Arról a furcsa alakról lenne szó. Magának a régi barátja... Kusami, vagy hogy is hívják...

– Igen, Kusami. Mi légyen vele?

– Semmi, semmi. De a múltkori eset valahogy rossz szájízt hagyott bennem.

– Az már igaz. Kusami pökhendi fráter. Nem ártana, ha magába szállna néha, s rájönne: kicsoda ő, s hogy nem egyedül van a világon.

– Ez az. A pénzt sem tiszteli, az üzletemberekről minduntalan lekicsinylően nyilatkozik. Gondoltam, meg kellene mutatnunk neki kissé a magunkfajta erejét. Meglepő, milyen makacs tud lenni egy ilyen gyengécske fickó.

– Azért van így, mert halvány fogalma sincs róla, mi hasznos és mi haszontalan. Tudatlanságában mindig pattanásig feszíti a húrt. Régótától ilyen a természete, senkin sem lehet segíteni, ha maga sem tudja, mit akar.

– Hahaha! Úgy van: akarata ellenére nem lehet senkin sem segíteni. Persze én megpróbálom így és úgy, szépszerivel és keményen is. Végül már a diákokkal is tettem egy próbát.

– Remek! És a siker nem maradt el, ugyebár?

– Az ám! Bajba került a fickó! Most már kis híja csak, és teljesen megtörik.

– Úgy kell neki. Hiába olyan dölyfös, a túlerővel ő se bír.

– Persze. Magára maradt, nem tehet semmit ellenünk. Azt akartam kérdezni magától, hogy elmenne-e megnézni: mennyire puhult meg.

– Áhá, már értem! Semmi akadálya, azonnal megyek és kipuhatolom, és máris jövök a helyzetjelentéssel, szolgálatára. Igen érdekes és látványos lesz szemügyre vennem megnyúlt ábrázatát.

– Hát akkor menjen. Várom...

– Tehát búcsúzó... elnézést kérek.

Hah, megint a cselszövény! Ez igen. Az üzletember keze milyen messzire ér. Így állunk. Hát akkor elkókadtt gazdám felingerlése, halálra gyötrése mind Kanedától indult ki, és ugyancsak neki köszönhető, hogy az elszenvedettek következtében Kusami feje olyan lesz, hogy még a légy is elcsúszik rajta, s onnan már egyenesen vezet az út Aiszkhülosz végzete irányába.

Nohát, azt nem tudom, mi forgatja a földgolyóbis tengelyét, de azt tudom már, hogy e földi világot: a pénz! Ennek meg az erejét, hatalmát ki tapasztalja és ki tudja kénye-kedve szerint kihasználni? Csakis az üzletember. Más nem. Még az is biztosan neki köszönhető, hogy a nap felkél és baj nélkül megfutja a maga útját, mígnem elpihen nyugaton. Én tudatlan! Elfogadtam egy tehetetlen irka-firka ember hajlékát menedéknek, s közben nem volt tudomásom róla, hogy üzletembertől is jöhet számomra elhívattatás! Sötétségbe süllyedt mesterem! Neked is meg kell világosodnod hamarosan! Nem mehet ez így tovább, hiszen vesztedbe rohansz. Elvesztegeted drága életed!

Vajon hogyan fogadja majd Szuzukit? Saját magától rájön-e, mi történt? Nem késlekedhetem egy percet sem. A gazdámról van szó, aggódom érte, elvégre az ő macskája vagyok! Gyerünk haza, még mielőtt Szuzuki odaérne.

A jól nevelt úriember természetesen egy szóval sem árulta el, hogy Kanedáéknál járt. Lelkesen csevegett a világ állásáról, s közben ügyelt, hogy közömbös témánál maradjon.

– Nem vagy valami jó színben – szólt könnyedén –, valami baj van?

– Ugyan, semmi bajom...

– Nana! Jobb lenne, ha vigyáznál. Sápadt vagy. Az időjárás se valami kedvező ilyenkor. Jól alszol éjszaka?

– Ühüm.

– Ha bármi gondod vagy bajod lenne, szólj nyugodtan nekem, segítek, ahogy tőlem telik.

– Gondolom... és miért?

– Ha nem, hát nem. De ha mégis... A gond rendkívül ártalmas. Az a jó, ha mindig nevetünk, vidáman töltjük az életünket. Te túlságosan levert vagy.

– Éppen a nevetés az ártalmas! Még bele is pusztulhat az ember, ha értelmetlenül rájön.

– Na, hát ez tréfa! A vidám házra száll a boldogság!

– Tudsz-e róla, hogy volt régen Görögországban egy filozófus? Krüszipposz volt a neve.

– Nem hallottam róla. Miért, mi van vele?

– Halálra nevette magát.

– Mi a csoda!... De hát az régen volt...

– Nem mindegy az, hogy mikor volt? Régen vagy ma? Látott egy szamarat, amint ezüstedényből fület zabált, igen furcsállotta és teljesen értelmetlenül kitört belőle a nevetés. Sehogyan sem tudta abbahagyni, míg végül bele nem pusztult. Bizony, a nevétebe halt bele.

– Hahaha... hát azért ennyire nem kellett volna túlzásba vinnie. De ha mértékkel teszi az ember – eltölti a nagy jó érzés.

Miközben Szuzuki ilyen körültekintően puhatolózott, odakint megnyikordult az ajtó, mintha vendég jött volna – de mégsem.

– Kérem! Beesett a labdám. Bejöhetek, hogy elvigyem?

Mire a konyhából kihallatszott a cseléd válasza:

– Lehet.

Erre a diák hátrakerült a kertbe. Szuzuki furcsálló képet vágott és rögtön rákérdezett a dologra.

– Ez meg mi?

– Egy diák jött a hátsó szomszédból, hogy felszedje a labdáját a kertből.

– Mi? Diák a hátsó szomszédból? Hát ott diákok vannak?

– Persze, ott a Földreszállt Felhő iskola.

– Á, szóval úgy? Iskola. Zajos egy kissé, nem?

– Az nem is kifejezés! Lassan már dolgozni sem tudok miattuk idehaza. Ha én volnék a miniszter, rögtön bezáratnám.

– Hahaha! Akkor hát jócskán neheztelhetsz rájuk! Mivel ingerelhettek fel ennyire?

– Minden lépésükkel! Reggeltől estig csak bosszantanak.

– Ha így van, nem lenne jobb elköltözni?

– Na szép! Még hogy én költözzem el!

– Nem kell rám haragudnod azért! De végül is ezek gyerekek! Ossz ki nekik néhány pofont és kész.

– Lehet, hogy te így gondolod, de én nem. Tegnap hívtam a tanárukat és tárgyaltam vele.

– Nahát! Tényleg? És elszégyellte magát?

– Aha...

Ekkor megint ajtónyikorgás hallatszott, és egy hang:

– Kérem! Beesett a labdám! Visszaadná?

– Hát ezek aztán szépen jönnek! Hallod, megint egy labda.

– Ühüm. Megállapodtunk ugyanis, hogy a bejáraton át mindig jöhetnek.

– Á, értem. Igen, mostmár értem. Tehát azért jönnek ennyien...

– Mit értesz te?

– Azt, hogy a labdáért jönnek ennyien.

– Ez ma a tizenhatodik.

– És téged nem zavar? Nem kéne tenni valamit ellene?

– Mondtam nekik, hogy mára elég volt, de mit csináljak? Mégis jönnek.

– Hát ha főladod, nincs segítség, de azért nem kell makacskodni sem. Az ember ugyebár szögletes lény, éppen ezért, ahogy forog ebben a világban, sok törődést szenved. Bezzeg a kerek dolgok fájdalom nélkül végiggördülnek akármilyen hosszú úton is. Csak a szögletesség fájdalmas, mert az élek és a sarkok folyton sérülnek. Nem vagy ám egyedül a világon, és az emberek sem olyanok, mint elvárnád tőlük. Egyszóval, mi a lényeg? Az, hogy kárt teszel magadban, ha pénzes ember ellen támadsz. Folyton csak idegeskedhetsz, megromlik az egészséged, mindenki elfordul tőled. Mit számítasz te egy olyan ember szemében, aki ültő helyéből irányíthat másokat kénye-kedve szerint? Be kell látnod, hogy a túlerővel szemben tehetetlen vagy. Jó, makacskodj csak, ellenkezz! De megzavarnak tudományod gyakorlásában, mindennapi munkád végzésében és a végén úgyis megtörsz!

– Kérem! Elnézést, de beesett a labdám! Megengednék, hogy bemenjek érte?

– No lám! Megint egy! – nevetett Szuzuki.

– Ezt az arcátlanságot! – A gazdám elvörösödött haragjában.

A vendég ekkor úgy gondolta, hogy látogatásának célját már úgyis elérte, itt az ideje, hogy odébbálljon egy házzal.

– Látogass meg egyszer... – szólt és ment.

De jött helyette az orvos, Amaki.

A vérmes emberek közül kevesen merik nevének nevezni betegségüket. Régóta így van ez. Mikor érezni kezdik, hogy valami baj van, rendszerint már késő. A mester vértolulása is tetőzött a nagy események közepette, s bár tárgyalásokkal elérte, hogy a sárkányfejhez gyíkfarkat ragasszanak, magára maradván dolgozószobájában, erősen gondolkodásra fogta a dolgot. Valami nincs rendjén. Vagy benne, vagy az iskolásokban hiba van. Idáig jutott, rágták a kételyek, ám afelől kétsége nem maradt, hogy valahogy nem jó ez az egész. Rájött, hogy nem mehet ez így tovább. Csak azért, mert iskola mellett tartja a lakását, most már egész évben szakadatlan nyelnie kell a mérget? Bizony valamit tenni kell ellene. Mitévő legyen? Hátha a baj forrását elapasztaná az orvosság? Úgy van! Ez az egyetlen út a család háziórvosa, vizsgálná meg őt alaposan. Eltekintve most attól, hogy okosan tette-e vagy sem, meg kell adni, tiszteletre méltó igyekezet, hogy tisztába akar jönni vértolulása mibenlétével.

Amaki doktor a maga megszokott nyugalomával és derűjével feltette neki a kérdést:

– Na mi van?

Úgy látszik, egy orvos csakis ezzel a kérdéssel kezdheti. A magam részéről nem is szavaznék bizalmat olyan doktornak, aki elhagyná.

– Doktor úr! Egészen odavagyok...

– Ugyan, hát van valami baj?

– Egyáltalán segített valaha emberen bármiféle gyógyszer?

Amaki kissé megrökönyödött, de igazi úriember módjára viselkedett. Nem lehetett rajta különösebb neheztelést látni, mosolyogva megnyugtatta mester:

– Hát persze. De mennyire.

– A gyomor bajom se javult, hiába szedtem a gyógyszert.

– Erről szó sincsen!

– Hogyan? Javult volna egy kicsit? – érdeklődött a mester saját gyomráról.

– Persze nem megy az olyan gyorsan. A gyógyszer lassacskán hat. De már sokkal jobban van, mint régen.

– Ó! Valóban?

– Mondja, sokat idegeskedik?

– Hogy idegeskedem-e? Még álmomban is!

– Jót tenne egy kis testmozgás...

– De hiszen attól még idegesebb leszek!

Amaki kedveszegettnék tetszett.

– Hát akkor hadd lássuk... – S azzal hozzáfogott a vizsgálathoz.

A gazdám már türelmetlenül leste, mikor ér véget. Váratlanul nagy hangon így szólt az orvoshoz:

– Doktor úr! A múltkor olvastam egy könyvet a hipnózisról. Az volt benne, hogy még a kleptomániásokat meg egyéb betegeket is meg lehet gyógyítani a segítségével. Igaz ez?

– Igen. Van ilyen gyógy mód is.

– És most is gyógyítanak velem?

– Aha.

– És nehéz hipnotizálni?

– Ugyan mi lenne abban nehéz! Én is tudok.

– A doktor úr is... tud?

– aha. Tegyük egy próbát? Bárkin végre lehet hajtani. Ön is jó lesz. Mit szólna hozzá?

– Jaj, de érdekes! Már olyan régen szeretném kipróbálni! Csak hogy a végén biztosan fel tud ébreszteni? Mert ha nem...

– Dehogy! Minden rendben lesz! Na, kezdhetjük?

Na, megegyeztek, gondoltam, a gazdám mindjárt meg lesz hipnotizálva. Jómagam még sohasem láttam ilyet, s ezért nagy érdeklődéssel figyeltem a szoba sarkából: vajon sikerül-e. Az orvos hozzáfogott, dörzsölte a mester szemét. Ha jól láttam, a felső szemhéjat fel-le mozgatta – ez volt a módszere. A gazdám előzőleg már kissé álmos volt, erősen igyekezett ugyanabba az irányba mozgatni a szemhéját. Egy darab idő múltán megszólalt az orvos:

– Ha így csinálom, érzi, hogy a szeme elnehezül...

– Tényleg elnehezül...

Az orvos, hallván a választ, tovább dörzsölgette, dörzsölgette...

– Még nehezebb, még nehezebb... igaz?...

A mester meg, mintha nem is hallotta volna, hallgatott. A doktor tehát folytatta ezt a masszázst még három-négy percig. Végül kijelentette:

– Na, most már nem tudja felnyitni.

Szegény gazdám, elvették a szemed világát!

– Szóval nem tudom.

– Nem tudja.

Lehunyt szemmel, némán, akár ha megvakult volna – véltem én. Kisvártatva megszólalt az orvos:

– Nyugodtan megpróbálhatja kinyitni, ha tudja. De nem fog menni.

– Tényleg?

S hogy ezt a szót kiejtette, máris felnyitotta a szemeit, csakúgy, mint máskor. El is nevette magát:

– Hát ez nem sikerült.

Erre a doktor is mosolygott és megerősítette:

– Bizony nem.

A hipnózis tehát kudarcot vallott. Az orvos meg elment. Jött egy újabb vendég – de ki lehet ez? Ilyen látogató nemigen járt eddig nálunk. Hogy kerül ez ide, hiszen gazdám ismeretségi köre nem túlságosan széles. Hanem hogy itt van, nem vitás. Ritka vendég a háznál. Persze a ritkasága miatt még nem kellene szót vesztegetni bemutatására, de előbb már említettem, hogy a nagy eseményeknek következményei, tanulságai is vannak. A fenti személy pedig éppen a tanulságok megértése végett nem hanyagolható el. A nevét ugyan nem tudom, de azt elmondhatom róla, amit láttam. Arca hosszúka és kecskeszakállat visel. Negyven körüli lehet. Ha Meiteiben van valami, amitől műítésznek látszik, akkor ezt az embert filozófusnak nézem. Hogy miért? Hát nem azért, mintha Meitei módjára viselné magát, hanem ahogy a gazdámval folytatott eszmecsere hallottam, alakult ki bennem a meggyőződés – ez csakis filozófus lehet. Úgy tűnt, hogy osztálytársak voltak, mert nem sokat kerteltek, hanem teketória nélkül beszélgettek.

– Á... a Meitei! Úgy kóvályog, mint a haleledel az aranyhalas tó tetején. Fesztelen és szórakozott: a

múltkor egyik barátját be akarta hurcolni teára, mikor egy vadidegen főrend háza előtt vitt el az útjuk.

– És mi lett belőle?

– Azt már én nem tudom, de sült bolond, nem vitás. Semmivel se gondol, olyan könnyen lebeg a felszínen, mint a haleledel... Na és Szuzuki? Kicsit tétova, de különben belevaló fiú. Aranyórát is aggatott magára. Mégse tud nyugton maradni, mert a lényegét nem fogja föl. Csak finoman, elegánsan – gondolja magában, közben fogalma sincs a finomságról és az eleganciáról. Ha Meitei haltáp, Szuzuki olyan, mint a ragadós ördögnyelvkokosnya szalmába csomagolva. Vigyázz vele, mert könnyen a torkodon akad, ha mellényelsz!

A gazdámnak annyira tetszett ez a képes beszéd, hogy hangos nevetésben tört ki, pedig ez nála ritkaságszámba megy.

– És magadat mihez hasonlítod?

– Hogy magamat? Lássuk csak... én olyan vagyok, mint a jamgyökér, mely hosszú és beleragadt a sárba.

– Remek. Irigylem az elpusztíthatatlan humorodat...

– Ugyan! Én is csak olyan vagyok, mint a többi! Semmi irigylésre méltó nincs bennem. Ha valaminek örülni tudok, hát az, hogy másokban irigységet keltek.

– Na és anyagilag hogy állsz mostanában?

– Csak úgy egyformán. Egyszer hopp, másszor kopp. Ennivalóra még bőven telik, ne féltss engem!

– Az én életem meg csupa keserűség. Mindig csak bosszantanak. Már nem bírom tovább. Folyton csak acsarkodom meg szitkozódok.

– De hiszen nincs abban semmi rossz! Acsarkodj csak, ha ideiglenesen megkönnyebbülsz tőle. Annyiféle ember van a világon, és hiába erőlteted, úgyse fognak a te kedvedért megváltozni. Az evőpálcikát is úgy kell fogni, ahogy a többiek, mert ha nem, kínlódhatsz az étellel. A kenyeret viszont legjobb, ha magad szeled, akkorára, ahogy szereted. Az ügyes szabónál készült ruha rögtön hozzáidomul a testhez, amint felveszik, a rossz mesterember meg elrontja, és egy ideig türelemmel kell lenned, míg a ruha felveszi az ember alakját. Szerencsére minden, amit e világon magadra veszel – a ruha is –, a te hasonlatosságodra változik. Nagy szerencse, ha az embert előkelő szülők segítik a világra, de ha már nem sikerül megfelelő helyre születned, nem tehetsz egyebet, mint hogy türelemmel megvárod, míg az alkalmatlan világ alkalmassá nem válik számodra.

– De sehogy sem akar hozzám idomulni! Várhatok én arra... El vagyok keseredve.

– Hát bizony, ha egy kabát sehogy sem illik az emberre és mégis felerölteti, kireped. Az ember is veszekszik, zajong, verekszik, elveszejt magát kínjában. De a te eseted más, te csak unatkozol. Ezért hát téged sem ütnek agyon, s te sem ölöd meg magad. Jó neked így...

– Dehogyan! Hiszen egész nap csatázom! Akkor is, ha nincs kivel!

– No lám! Egyedül verekszel – ez érdekes, hallod! Ezt különben csinálhatod, amennyit csak akarsz.

– De nem szeretem!

– Akkor hagyd abba.

– Könnyen beszélsz, én nem vagyok olyan rugalmas, mint te.

– De hát végül is mi borított ki ennyire a lelki egyensúlyodból?

A mesterből folyt a panasz, a Földreszállt Felhő növendékein kezdve mindenféle kártevőjét, ellenségét felsorolta a filozófusnak, mondván, hogy ezek zökkentették ki ennyire. A tudós bölcselő némán hallgatta egy ideig, majd megnyitván száját, a következő magyarázatba fogott:

– Mondjanak bármit is zaklatóid, te tégy úgy, mintha nem vennél róluk tudomást. Nem mérhetők ezek tehozzád. Érnek annyit a diákok, hogy akár csak egy szót fecsérelj rájuk? Hagyd őket. Ne bocsátkozz szóváltásokba vagy tárgyalásokba velük. Nem használ az neked semmit. Azt mondom én erre, hogy a régi japánok okosabbak voltak az európaiaknál. A nyugatiak ugyanis igen tevékenyek, s jöllehet ez a módszer mostanában elterjedt, nem egyéb, mint óriási melléfogás. Először is a tevékenységnek se vége, se hossza. Bárhogyan is törtetünk előre, sem az elégedettséghez, sem a teljességhez el nem jutunk. Látod amott szemben a ciprusokat? Tegyük fel, hogy zavarják a kilátásodat, el kell tüntetni őket. De akkor még mindig ott szűrja a szemedet a ház. El vele! Akkor a következő fog zavarni. És így tovább a végtelenségig. A nyugatiak mind ezt csinálják. Napóleon! Nagy Sándor! Egyiket sem elégítette ki a győzelem. Ha valaki nem tetszi, nekiesel. Ha nem tudod legyűrni, bepanaszolod a bíróságon. Tévedsz, ha azt hiszed: megnyugszol, amikor nyertél. A teljes megnyugvást elérni hiú törekvés mindhalálíg. Ha nem felel meg a császárság, átváltanak a köztársaságra. Ha az sem jó, megint hoznak valami másikat. Útban a folyó – hidat vernek fölötte. Rossz helyen van egy hegy – alagutat ásnak belé. Körülményes a közlekedés – vasutat építenek. Soha meg nem nyughatnak örökre. Hogy mégis lehetséges volna? Ugyan! Hol van a határa az ember önző törekvéseinek? Megengedem, hogy a nyugati civilizáció a cselekvés és a haladás vívmánya, ám akik létrehozták, olyan emberek, akik az egész életen át képtelenek a kielégülésre. A japán kultúra azonban nem a rajta kívül álló dolgokat akarja megváltoztatni, hogy megnyugvást leljen. Fejlődése alapjának a környezet és a korlátok érinthetetlenségét, mozdíthatatlanságát tekinti és ez különbözteti meg Európától. Nem firtatja a szülő és a gyermek kapcsolatát sem oly módon, mint a nyugatiak, akik azt hitték, hogy ezt meg tudják változtatni. Ugyanis ez a viszony szilárd kötöttség, általa teszünk szert a megfelelő létbiztonságra. Hiszen ez a természetes alapelv szabályozza a férj-feleség kapcsolatát is, ennek segítségével lehet megkülönböztetni egymástól a katonát és a polgárt. Ez a lelkület eltéríti szándékától azt, aki hegyeket akar lerontani, csak hogy a szomszéd országba ellátogathasson, mert ki tud elégülni rombolás nélkül is. Nézd: legyen valaki Zen-hívő, vagy konfuciánus, mindezt szem elől nem tévesztheti. Bármilyen sokat nyertél is, a világ mégsem a te kényed-kedved szerint folyik. Visszafordíthatod-e a lenyugvó napot, vagy a Kamo folyó vizét? Csakis saját lelked felett uralkodhatsz. Ebben buzgólkodj tehát és leperreg rólad a Földreszállt Felhő növendékeinek a szemtelensége. Azzal se törődj, ha borsot törnek az orrod alá! Ügyet se vess az olyan tökkelütöttekre, mint a hülye tanártársaid. Volt régen egy öreg pap, aki úgy futamította meg támadóját, hogy szemébe vágta: „Lobogtasd csak kardodat, úgyis csak a tavaszi szelet hasogatod vele!” Vajon eljuthatunk-e mi is az ilyen csodálatra méltó viselkedés magaslatára? Nemis tudom. Jómagam alig, de azért helytelen lenne azt gondolni, hogy a nyugatiak akarnoksága a helyes. Hiszen ha megfeszülsz, sem érheted el, hogy a diák csúfot ne üzzön belőled. Bezárhatod-e azt az iskolát, bepanaszolod-e a rendőrségen őket, vagy egyéb módon megpróbálsz-e ártani nekik? Semmire sem mégy vele. Ahhoz ugyanis, hogy határozottan keresztülvidd az akaratodat – pénz kell. Itt mutatkozik meg a hátrány és a fölény. Más szóval, meg kell hajtanod a fejedet a gazdagok előtt. Ugyanígy félned kell a diákok számbeli fölényétől is. Aki olyan szegény, mint te, és mégis harcba kezd egymagában, hogy keresztülvigye az akaratát, nincsen az eszénél. Érted már?

A mester értette, nem értette, de végighallgatta. Mikor aztán a ritka vendég elment, bevette magát a dolgozószobájába. Könyvet sem nyitott ki, csak úgy gondolkodott ott magában.

Szuzuki azt mondta, hogy engedni kell a pénz és a tömeg hatalmának. Amaki a hipnotikus gyógymódot javasolta idegcsillapítóul. Végül az utolsó vendég úgy vélte, hogy a lemondás

kifejlesztésével éri el a lelki békét. A gazdának kell eldöntenie, melyiket választja. Annyi szent azonban, hogy ez így nem mehet tovább.

Kilencedik fejezet

A gazdám arca himlőhelyes. A Meidzsi-kor előtt széles körben elterjedt dolog volt ez, de ma már, az angol-japán szövetség^[35] idején, bizony kissé divatjamúltnak számít. A ragya hanyatlása a népesség növekedésével arányos és nemsokára teljesen el fog tűnni, az orvosok erre nézve pontos előrejelzésekkel szolgáltak. Ezt a ragyogó kilátást macska létemre is értékelni tudom, s egy percig sem kételkedem benne. Fogalmam sincs, hány ember él a földön ma ilyen ábrázattal megáldva, de amennyire én tudom, egyetlen macska sem ragyas. Ismeretségi körömben is csak egy ember ilyen. A gazdám. Igazán kínos.

Mert mire gondolhatok én, ha a mester arcára nézek? Hogy lehet az, hogy valaki minden szégyenkezés nélkül szívja huszadik századunk levegőjét ilyen ocsmány képpel? Lehet, hogy régen többre vitte volna vele, de ma már a himlőhelyet a felsőkaron viselik, ahová védőoltást adnak. Ő meg még mindig az orrán meg az arcán tartja! Ez a fajta önelégültség éppen hogy nem válik díszére. Ellenkezőleg: ez a himlőhely diadala. Ezért ha lehetne, rögtön meg kéne szabadulnia tőle. De ki tudná visszaforgatni az idő kerekét, mikor már a hanyatlás megindult? Hogy lehetne visszafordítani azt, ami az arcot már ennyire elfoglalta? Ezért nem szabad a ragyaverést lebecsülő értelemben használni. Hiszen e ripacsosság fennmarad az idők és divatok gyors sodrásában, és megérdemli, hogy mindnyájan tisztelettel övezzük a likacsok állandóságát. Kár, hogy kissé visszataszító.

A gazdám gyerekkorában Usigoméban élt egy Aszada Szóhaku nevű, kínai módra gyógyító híres orvosdoktor. Már öreg ember volt, s ha beteghez hívták, szép komótosan hordszékkal vitette magát. Elhunytá után fogadott fia követte őt, aki a hordszéket riksára cserélte. Ám a fogadott fiú is meghalt, hogy a saját fogadott fiának átadja helyét, s az már a kínai gyógyszerek helyett aszpirint használt, gondolom. Tulajdonképpen már Aszada Szóhaku is hóbortos látvány volt a maga idejében gyalogszékevel Tokió utcáin. Az ilyesmit akkoriban már csak az ódon kísértetek meg a vágóhídról szállított döglött disznók tartották normálisnak.

A mester ragyaverte ábrázata éppolyan divatjamúlt, mint Aszada doktor gyalogszéke. A külső szemlélőnek riasztó, de gazdám ország-világ előtt hivalkodik vele mindennap, mikor az iskolába megy angol olvasást tanítani. De hát régen mindegy ez már annak, akinek ennyire befellegzett. Mikor feláll a katedrára, arcán a múlt század lenyomatával, diákjai szemléltető oktatásban részesülnek. Nem vitás, akárhányszor is tanítja újra „a majomnak mancsa van”-szerű példamondatokat, a diákok inkább arról írnának dolgozatot, hogy „a tanár úr arca himlőhelyes”, anélkül, hogy valaha is hallottak volna róla egy szó magyarázatot. Ha nem léteznének olyan tanárok, mint az én gazdám, a tanulóknak könyvtárba vagy múzeumba kellene szaladgálniok, ha meg akarnák tudni, mi az a ragya. Úgy kellene a sötétben tapogatózniuk, mint ahogy az egyiptomiak életét próbáljuk elképzelni a múmiák láttán. Ha így nézzük, kiderül, hogy a gazdám ragyája különös jótétemény a sötétben botorkálók számára.

Persze nem szándékosan fertőzte meg egész orcáját evvel a nyavalyával, csak hogy jótékonykodhassék. Bármilyen hihetetlen, még be is oltották egyszer. A karjába kapta az oltást, de balszerencséjére a rút kiütés átterjedt az arcára is. Még gyerek volt, nem gondolt arra, hogy egyszer még tetszeni szeretne, így hát mivel viszkedett, egyre csak vakarózott és gondatlanul arcára kente a bajt. Nem vigyázott arra, amit születésekor a szüleitől kapott, olyan lett a képe, mint a tűzhányó oldala lávakitörés után. Néha még ma is közli a feleségével, milyen helyre legény volt ő a ragyaverésnek előtte. Aszakuszában a Kannon istenség templománál még a külföldiek is utánafordultak, hogy megcsodálják. Lehet. De sajnos, ma már senki sem akad, aki ezt bizonyítani tudná.

Ámde bármennyire is érdem az ilyesmi, piszkos és visszataszító, nem vitás. A gazdám, mihelyt megjött az esze, mindenféleképp meg akart szabadulni ettől a förtelemtől. Csakhogy ez nem olyan ám, mint a kínai orvosdoktor gyalogszéke! Nem lehet csak úgy elhajítani. Így hát jól látható maradt mind a mai napig. Meglehetősen zavarja is a mestert, úgy jár-kezel az emberek között, hogy figyeli a hozzá hasonlókat. A naplójába mindig beírja, hogy aznap hány himlőhelyest látott, férfiak vagy nők voltak-e, hol találkozott velük: az Ueno parkban, vagy Ogavamacsi piacán. Biztos akar lenni benne, hogy senki sem tud nála többet erről a nyavalyáról, ezért a múltkor is kikérdezte egy tengerentúl járt barátját:

– Te, vannak Nyugaton is ilyen himlősek?

– Hát... szóval... – a barát a nyakát csavargatva megpróbált emlékezni – igen... ritkán.

– Mit mondasz? Hogy ritkán? De azért csak vannak? Nem? – A gazdám érdeklődéssel várta a választ. Erre a barát csak úgy odavetette:

– Ha vannak is, hát a koldusok vagy a hordárok között. Ragyás tanár ott nincs.

– Csakugyan? Hát akkor Japánban egész más a helyzet.

Talán emlékeznek, hogy miután a filozófus ráébresztette a gazdám, mi volt a lényege a diákokkal folytatott csatájának, mesterünk bevette magát dolgozószobájába és keményen törte a fejét.

Most talán rászánja magát, hogy a bölcs tanácsát követve igyekezzék elvonultan belső, lelki életet élni... Bár szerintem úgyse lesz abból semmi, hiszen az ilyen még arra sem képes, hogy a kezét előhúzza a zsebéből.

Én tudom, hogy jobban tenné, ha angolkönyveit zálogba csapná, s egy gésától divatos dalokat tanulna a pénzéért. De hát éppen a macska tanácsára hallgatna az ilyen megátalkodott? Legjobb, ha magára hagyom öt-hat napra, csináljon, amit akar.

Ma letelt a hetedik nap is. A Zen-szekta elmélkedői is egy hetet várnak a megvilágosodásra megerőltető törökülésben, gondolom, ennyi idő alatt a gazdám is eldönthette már, hogy mit akar, élni vagy halni. A verandáról tehát a dolgozószobához lopakodtam, hogy kifürkészem, mi történt odabenn.

A dolgozószoba déli fekvésű, közepes nagyságú helyiség, legvilágosabb helyén jókora asztal terpeszkedik. A hossza majd két méter, a széle feleannyi, s megvan ehhez a megfelelő magassága is. Persze nem valami kidolgozott, finom bútordarab. A közelben lakik egy ács, a gazdám attól rendelte. Ritkaságszámba megy, hogy asztalnak és alvóhelynek egyaránt használható. Még nem kérdeztem tőle, így hát nem tudhatom, honnan támadt az ötlete, hogy kipróbálja: milyen fekvés esik egy asztalon. Talán pillanatnyi elmezavarában támadt ez az elképzelése, de az is lehet, hogy a két tervrajzot – az asztalét és az ágyét – összekeverte. Mindenesetre elképesztő. Tévedés lenne azonban azt gondolni, hogy csak elképesztésre szolgál. Egyszer ugyanis láttam, hogy a mesterem délutáni álmában forgolódva leesett róla és kigördült a verandára. Az eset óta többé nem használta alvóalkalmatosság gyanánt.

Az asztal előtt vézna, muszlinhuzatú ülőpárna. A cigaretta három lyukat égetett rajta. Azokon látszik a kifakult fekete pamutbélés. Ezen ült nekem háttal a gazdám. Patkányszínűre piszkolódott öve hátul csomóba kötve fityeg lefelé maga alá húzott talpára. Nemrégiben megpróbáltam játékba elegyedni a lelógó végekkel, mire kaptam egyet a fejemre. Azóta nemigen járok még a tájékukra sem.

A gazdám egyre csak törli a fejét. Hát igen, a lassú gondolkodáshoz idő kell. Ahogy a háta mögé kerülök, látom, hogy az asztalon szemkápráztatóan villog valami. Ejha, mi ragyog ott annyira? Pislogok kettőt-hármat is, aztán legyőzve a káprázatot, közelebb megyek, hogy szemügyre vegyem. No lám, hiszen ez egy tükör, ott billeg az asztalon, arról verődik vissza a fény. De hát minek forgat tükröt

a dolgozószobában a mester? Hiszen az ilyesmi fürdőszobába való! És én ott is láttam eredetileg, még ma reggel is ott volt a helyén. Csakis az lehet most itt, hiszen nincs a házban több tükör. Minden reggel mosakodás után ez előtt fésülködik. Talán van, aki ebben kételkedik, de higgyék el, hogy a haja szálai pontos elválasztásában a mester igen körültekintő akkor is, ha ezenkívül egyébnek nem szentel különösebb figyelmet. Mióta csak itt élek ebben a házban, nem láttam őt túskehajjal, még a legmelegebb nyárban sem. Jó fél arasz hosszúságúra növeszti és különö módjára bal felé fésüli, a jobb oldali részt pedig alulról felfelé igazítja. Nem tudom, talán ez is az elmezavar egyik tünete? Ez a mesterként frizura nemigen illik az elnagyolt asztalhoz, de hát végül is senkit sem bánt vele, tehát nem is teszük szóvá előtte. Neki így tetszik és kész. De most tegyük félre a feltételezést, mely szerint ez a hajviselet divatmajmolás végett volna ilyen különleges. A valódi ok a következő ugyanis:

A ragya nemcsak az orcáján vert végig, hanem még a feje búbjára is jutott belőle. Namármost, ha olyan kurta haját visel, mint a többiek, a hajszálak töveitől szép számmal előbukkannak a himlőhelyek is. Simogathatja aztán, úgyis csak felugranak a rövid hajszálak. S ott fénylenének, mint a kies mezőn kószáló szentjánosbogarak – ugye milyen szép is lenne... bár az asszonyom bizonyára nem lenne elragadtatva. Szóval a hosszúra eresztett haj a szégyen takargatására való. Ha lehetséges volna, még az arcára is lenövesztené, hogy az ottaniakat is elrejtse a kíváncsi szem elől. Mondanom sem kell tehát, miért ragaszkodik ahhoz, hogy nem kell pénzt költeni az ingyen növekvő haj megnyesésére... ellepték a koponyáját a sebhelyek.

Megvan hát a hajnövesztés magyarázata, tudjuk a választék elhelyezésének miértjét és annak az okát is, miért van tükör a fürdőszobában. Sőt azét is, hogy miért csak egyetlen tükröt tartanak a házban. Namármost, ez az egyetlen és a fürdőben tartózkodó eszköz a dolgozószobába került. Másként nem tudom elképzelni ezt, mint hogy maga besétált, miként a holdkórosok, vagy pedig a gazdám hozhatta be. Ha az utóbbiról van szó, vajon mi célból tehette? Talán a már említett belső, lelki élet valamely kelléke lehet?

Meglátogatott egyszer egy tudós egy híres szent embert, akinek a neve most nem jut eszembe. A méltóságos személy alaposan nekivetkőzve cserepet méltóztatott csiszolni éppen. Mikor látogatója tisztelettel megkérdezte a művelet célja felől, így válaszolt:

– Hát nem látod? Ebből a cserépből mindenképpen tükröt akarok csiszolni!

A tudós igencsak meglepődött:

– De hát az még méltóságodnak sem sikerülhet, legyen bár mégoly híres szent is!

Nagyot nevetett erre a pap és megfeddvén őt, így szólt:

– Na látod! Éppen olyan ez, mint amikor valaki irkafirkák olvasása révén akarja megtalálni az igaz utat!

Lehet, hogy a gazdám is hallotta, félig meg is értette ezt a történetet, s ennek okából kerítette elő a tükröt, hogy forgatva kezében, büszkén szemlélhesse művét.

A magam részéről viszont megállapítottam, hogy elég pocsékra sikeredett.

A mester belefeledkezett e páratlan kincs: a tükör vizsgálatába. Pedig az furcsa jószág ám. Meglehető bátorság kell hozzá, hogy magános éjszakán egy szál gyertya világánál beletekintsünk! Amikor jómagam először találkoztam vele oly módon, hogy a ház leánya elébem tartotta, elborzadtam és ijedtemben vagy háromszor körbeszaladtam a házat. Szóval még fényes délben is szörnyű lehet, ha valaki a gazdám módjára tükörben bámulja a saját arcát. Különben is hiába nézi, nem lesz abból szívderítő látvány.

Kisvártatva megszólal a mester:

– Szó, ami szó, csúnya... – Magában beszél. Csodálatos, hogy ilyen nyíltan leleplezi saját csúfságát. Kicsit ugyan hülyén hangzik, de van benne igazság. Innen már csak egy lépés, hogy teljesen megundorodjon magától. És aki még nem döbönt rá saját ocsmányságára, nem is mondható sokat próbált embernek. Ha pedig nem próbálta még a szenvedést eleget, sehogy sem idvezül. A mesternek is el kellene már jutnia addig, hogy felsóhajtson: „Ó, be fertelmes is vagyok!” Mégse mondja ki. Miután kinyilvánította, hogy „szó, ami szó, csúnya”, nem tudom, mit gondolhatott, de egyszerre felfújta a két orcáját és a tenyerével két-három ízben megütögette. És ekkor valami érthetetlen dolog történt. Az volt az érzésem, hogy ezt az arcot én már láttam valahol!

Hadd beszéljek most egy kicsit Ó-szanról, a cselédről, ugyanis annak van éppilyen puffadt arca. Meg a szárított labdahal is szakasztott ilyen, melyet a múltkor ajándékba hozott valaki az anamori rókaszentélyből. Szóval a cseléd képe olyan pufók, hogy a szeme szinte eltűnik benne, s ez igen kegyetlen kifejezést kölcsönöz neki, mivel a kereksége nem afféle, mint a labdahalé, mely egyenletesen gömbölyű, hanem átüt rajta a csontszerkezet és megsokszögüsi. Így aztán úgy fest, mint a hatszögletű vízóra. Ha hallaná mindezt, bizonyosan nagyon megmérgeződne rám, ezért róla csak ennyit, térjünk vissza a gazdámhoz, aki a fent leírt módon felduzzasztotta a pofazacskóit, tenyerével paskolgatta és így folytatta magánbeszédét:

– Ha bőr ennyire kifeszülne, a ragya sem látszana.

Eztán fél orcáját a világosság felé fordítva, szemügyre vette magát profilban is.

– Nem, profilból nagyon szembeötlő. Ha szemből kapja a világítást, simábbnak tűnik. Furcsa... – Meglepettnek látszott. Ezután jól kinyújtott karjával olyan messzire tartotta a tükört, amennyire csak bírta, és figyelmesen mustrálta magát benne.

– Ilyen messziről már nem is nagyon látszik... szóval közelről nem jó... És ez nemcsak az arcra érvényes ám!

Nocsak! Rájött valamire. Majd a tükört vízszintesre fordította, s az orra alá helyezte, hogy egyszerre láthassa szemét, szemöldökét és homlokát. A látványban ugyan nem sok öröme tellett, mert fennhangon így szólt:

– A fenét! Ez se jó. – Gyorsan abba is hagyta, mert maga is rájött, hogy hiába minden.

– Miért van nekem ilyen elkeserítő képem? – tűnődött, és egészen közel vitte szeméhez a tükört. A jobb keze mutatóujjával végigsimított apró orra oldalán, aztán rányomta az ujját az itatósra az asztalon. A papíron megjelent egy kerek zsírfolt. Az orráról származott. Hogy ez miket művel! Miután letörölte az ujjá bögyét, a változatosság kedvéért a jobb szeméről húzta le vele a bőrt, mint a gyerekek szokták egymás ijesztgetése kedvéért. Nem volt világos előttem, hogy ott is a himlőhelyek után kutat-e, vagy a szemébe akar tükrözni. Mi mindent csinál egy ilyen tétlen-tétova ember, míg figyeljük! Nem lehet másként, mint hogy ugyanolyan beszélgetést folytat magában a tükörrel, mint az egyszeri Zen-pap az ördögnyelvárussal. A tükör szolgál társul a kérdés-felelet lelki gyakorlatához. A mester így átlátja gyarló mivoltát és ráébredhet az igazságra.

Minden vizsgálódás, melyet ember végez, magát az embert kutatja. Az ég és a föld, a hegyek és a vizek, a nap és a hold, a csillagok és az égitestek – más néven mind az ember maga. Nincs egy sem, aki önmagán kívül egyéb tárgyat képes lenne vizsgálgatni. Ha az ember ki tudna bújni a bőréből, elvesztené a maga mivoltát. Sőt ezt az önkutatást sem végezheti el senki helyette. Bármennyire is szeretné, szó sem lehet róla, semmiképpen sem megy.

Így van ez. A régi hősök is mind saját erejükből lettek naggyá! Más munkálkodása révén ismerni meg saját magunkat annyi, mintha megkérnénk valakit, hogy rágja meg helyettünk a marhahúst: vajon

kemény vagy puha-e? A reggeli fohászkodás, az esti útbaigazítás buzgó hallgatása az önmagunkban való megvilágosodásra ösztökél. A másik fohászkodásában, a mások járta úton azonban nem találhatjuk meg önmagunkat, valamint molyrágta irományok garmadája között sem. A lényeg a tulajdon lelünkben rejlik. Épp ezért a lelkes többet ér, mint a lélektelen. Tagadhatatlan, hogy ha árnyéket kergetsz, nem jut időd rá, hogy találkozhass a valósággal. Ám az árnyék többnyire nem esik messze a testtől, s ha így vesszük, a gazdám mesterkedése ezzel a tükörrel egészen tiszteletreméltó. Mennyivel többre megy vele, mint a tudósok, akik megrágtatlanul nyeldeklik magukba Epiktétoszt meg a többit.

A tükör a góg szeszfőzdéje: desztillál és közben fertőtlenít is. Nincs még egy ilyen alkalmatosság a világon. Ha hiúsággal eltelve belenéznek, még a butákat is képes felizgatni.

Régen voltak olyan történeti események, melyeknek során gögös megtévelyedettek maguk és mások vesztét okozták. Ezek kétharmada szerintem kapcsolatba hozható a tükör használatával. Szörnyű a vétke és a sorsa annak az agyafűrt orvosnak, aki a francia forradalom idején feltalálta és kidolgozta a nyaktiló gépezetét, valamint az sem nyugodhat békén a sírjában, aki az első tükröt megszerkesztette.

Ma már valóságos orvosság a tükör annak, aki végleg megutálta magát, aki kiábrándult és csüggeteg. Belenéz a tükörbe, s tüstént ráébredhet, micsoda ábrázattal éldegélt eddig az emberek között. Aki pedig erre rájön, az örülhet, hogy sorsának derűsebb korszaka köszöntött rá. Nincs annál jobb, mint mikor a bolond végre ráeszmél tulajdon bolondságára. A tudatosan ostoba előtt minden nagyképű sznobnak alázatosan fejet kell hajtania. Félelemmel kell eltűrniük még azt is, ha diadalmasan megalázza és kineveti őket.

Sajnos azonban a mester nem elég bölcs ahhoz, hogy a tükörben felfedezze saját silányságát, de annyira azért telik tőle, hogy szépen kibetűzze, mit vésett az arcára a nyavalya. A rondaság tudatosodása mégis lépcső a lelki szegénység felismerése felé. Reményteljes férfiú. Persze, ez az egész annak az eredménye is lehet, hogy filozófus barátja beszélt a fejével.

Miközben én ekképp morfondíroztam, gazdám továbbra is olyan torzképeket vágott, amilyeneket csak tudott.

– Milyen véres a szemem... ez krónikus kötőhártya-gyulladás lehet csak.

Ezzel nekiáll dörzsölgetni a mutatóujjával a gyulladt szemhéjat. Elhiszem, hogy viszket, de nem tesz jót az ilyen lobos szemnek, ha ráadásul még kapargatják is. Bizonyos közletről olyan piros, akár a nyúlé. Ahogy nézi, feltűnik, hogy a tekintete is olyan zavaros, mint a téli fellegek az égen, odafenn északon. De hát máskor sem volt kristálytisza. Kis túlzással élve, mintha a szeme fehérje szétválaszthatatlanul egybemosódott volna a szembogarával, olyan kétes a színe. Miként a szelleme is összevissza hánykolódik felkavarodott habok között, a tekintete is úgy bujdokol valahol a pupilla mélyén a bizonytalan homályban. Lehet ez valami vérbajos fertőzés eredménye, de magyarázható a himlő szövődményeként is. Kiskorában átesett olyan kúrákon, melyeket veresbéka meg fűzfabogár porával végzett rajta a szülőanyja a legjobb indulattal, ámde hiába. Mind a mai napig olyan maradt, amilyennek megszületett.

Nem, nem a bujakór vagy a himlő okozta ezt. Borongósan báméskodik, félhomályban teng-leng. Elméje ugyanis opálos elemekből van összerakva, s ennek megfelelően ki-kihagyó, tétova a működése. Namármost ennek külső formában is meg kell valahogy jelennie, a szeme állásában. Szegény mamája erről nem tudhatott, mégis aggodalommal töltötte el a szívét. Pedig hát, ahogy mondani szokás: ahol füst van, ott tűznek is kell lennie. Ugyanígy a zavaros tekintet jellemzi az ostobaságot.

A Tenpó-korszakban ^[36] a garas közepén lyuk tátongott. Ilyen a mesterem esze is: jócskán hiányos, nem megy sokra vele.

Azután a bajszát kezdte sodorgatni. Ez meg eleve oly rossz természetű, hogy ahány szőr, annyifelé támad kedve növekedni. Bármennyire is divatos ma az individualizmus, ilyen önző összevisszaság kétségbe ejti a bozót tulajdonosát. A mesternek ott volt a tükör: nekiveselkedett tehát, hogy megrendszabályozza bajszát lehetőség szerint. Mostanában szorgosan gyakorolja ezt, s az eredmény nem maradt el. Ahogy telt az idő, a bajusz is egyre rendesebb lett. Eddig csak magától nőtt, de ma már büszkén elmondhatja róla, hogy növeszti. Szorgalma eredményességétől valósággal vérszemet kapott, s most már reggel is, este is cibálgatja, hogy serkentse szőrzetét a jóra.

Becsvágyában a Kaiser példája lebeg előtte, szeretné, hogy az ő bajusza is olyan keményen törjön felfelé. A szőrtüszők ugyan lefelé és inkább oldalra irányítanak a szálakat, de ő ezt könnyedén figyelmen kívül hagyva arra kényszeríti az egész társaságot, hogy mind együtt mulassanak az ő gyönyörűségére és felfelé kunkorodjanak. De mennyi baj van az ilyen szördísszel! Néha bizony sokat kellemetlenkedik tulajdonosának, az én gazdámnak. Azért kell fegyelmezni. Akár akarja, akár nem, ellenkező irányba sodorják. Kívülálló számára érthetetlen, hogy mi ebben az élvezet, ezt csak az leli meg benne, aki csinálja. Én nem látok semmi kivetnivalót abban sem, amikor az oktatók saját gyönyörűségükre diákjaik hajlamát másfelé terelik, mondván: te is úgy csináld, ahogy én.

A mester tehát önfeledten és lelkesen merült bele a szőrzet megrendszabályozásába, mikor a konyhából bejött a cseléd a maga sokszögű ábrázatával és veres kezében postát hozott. A gazdám, baljában a tükörrel, másik kezével még mindig bajuszát pödörve, az ajtó felé fordult. Amikor a szögletesképű meglátta a máskor varjúszárnyú bajszot felfelé állani, visszaszaladt a konyhába, s úgy rázta a nevetés, hogy a rizskondérnak kellett támaszkodnia.

A gazdám azonban nyugodt ember. Szépen letette a tükröt és felbontotta az első borítékot. A levél méltóságos betűkkel nyomtatott iromány volt. Nekilátott, hogy elolvassa:

Van szerencsém tisztelettel üdvözölni Önt, s kívánom, hogy az Ég adjon Önnek sok boldogságot. Büszkén tekinthetünk a múltba, az orosz-japán háború csatái során diadalt halmoztunk diadalra, melyeket a béke dicső helyreállítása koronázott meg. A nemzet éljenzése, diadaléneke és ujjongása közepette tisztjeink és közkatonáink többsége hazatért. Nemrég még a felséges parancsnak engedelmeskedve, honfiúi kötelességük gyanánt, tízezer mérföldeket bejárva, idegen tájak hidegét és gyötrelmeit szenvedték, keményen helytálltak a csatákon a haza szolgálatában, s dicsőségük sohasem merülhet feledésbe. Harcosaink nagy része még e hó folyamán megtér hajlékába.

Épp ezért van szerencsém meghirdetni kerületünk polgárainak képviselőjében a környékünkről származó, közel ezerfőnyi, frontról hazatért és immár leszerelt harcos fogadási ünnepségét, melynek során tiszteletteljes részvétünket is kifejezzük mindazok családjának, akik hősi halált haltak. Tartanánk szerencsénknek az Ön szíves segítségének elnyerését abban a reményben, hogy az ünnepség méltó lesz az Ön becsületes mivoltához. Pénzadomány formájában történő hozzájárulását remélve, kérem, fogadja nagyrabecsülésem őszinte kifejezését.

A levelet egy főrendű személy írta alá. A mester végigolvasta magában, majd ártatlan arccal összehajtogatta és visszatette a borítékba. Félő, hogy az adakozás meg az ilyesmi őt nemigen

serkenti. Egyszer adott csak két-három jent, mikor északkeleten olyan rossz volt a termés, hogy éhínség támadt, de fűnek-fának panaszkodott is utána. Meg aztán adakozni a feleslegből lehet csak. Nem lenne helyénvaló olyantól elvenni, akinél nemrégiben tolvaj járt. De akár meglopták, akár nem, akár katonai díszfogadásra kell, akár nem, sőt még ha egy főrend írta is alá – a gazdám nem olyan fából faragták, hogy egy sokszorosított levél felhívására készpénzt küldjön. Ő ugyanis abból a szemszögből nézi az egészet, hogy ne a katonák, hanem az ő tiszteletére rendezzenek előbb fogadást! Majd ha engem már megtiszteltek, jöhetnek a többiek is – gondolta és rábízta az egész ügyet a levelet aláíró főrendre, a maga részéről kisebb gondja is nagyobb volt ennél.

Vette a második küldeményt.

– Nicsak! Ez is sokszorosított... – jegyezte meg.

Őszintén reméljük, hogy a közelítő hideg őszi időben is jó egészségnek örvend. Mint ahogyan talán Önnek is tudomása van róla, varróiskolánk tavalyelőtt óta fennáll, néhány lelkes támogatónk jóvoltából. Tekintettel azonban a hiányosságokra, melyeket nem tévesztettünk szem elől, nem kíméltük a fáradságot, s így hozta meg az állhatatosság és az őszinte odaadás rendkívüli nehézségek közepette is a maga gyümölcsét: összegyűlt a költség egy új, önálló és elképzeléseinknek megfelelő iskolaszárny felépítésére. Örömmel és tisztelettel jelenthetem továbbá, hogy siker koronázta erőfeszítéseimet egy önálló kiadvány megalkotásában is, mely „A varrás művészetének titkai” címet viseli. Művem hosszú, nehéz évek kutatómunkájának eredménye, melyek alatt életemet és véretem nem kímélve arra törekedtem, hogy ezen művészet alapelemeit és törvényszerűségeit felderítsem. Szeretnénk, ha e könyvecske meglenne minden családnál, habár a magunk haszna ebben elenyésző, jórészt csak az előállítás puszta költségeit fedezi. Viszont egyrészt a hazai fejlődéshez járulhatunk vele hozzá, másrészt pótlást nyerhet iskolaépületünk költségének elenyészően csekélyke visszamaradt része. Kérjük, hogy amennyiben szíves pártfogásába venné ügyünket, küldje el alkalmazottját, megbízottját, aki átvinné az Önnek járó példányt a műből. Tisztelettel esedezve az Ön nagybecsű támogatásáért, kérjük, fogadja legőszintébb nagyrabecsülésünket.

Az ön alázatos szolgája: Nuida Sinszaku

igazgató

Nagy-Japán Varró-főiskola

Eddig a levél. Ezt a tiszteletteljes irományt a gazdám hidegvérrel a papírkosárba pottyantotta. Rágondolni is szomorú, milyen sorsra jutott Sinszaku, az ő állhatatosságával, odaadásával és nagyrabecsülésével.

Most jön a harmadik levél. Ez aztán pazar írásmű! A borítékon jókora betűkkel, kövér és kacskaringós szépírással a címzés: „*Nemzetes Kusami tanár úr őnagyságának!*”

Maga a koperta is szépséges, piros és fehér csíkokkal ékes, akárcsak a vásári nyalóka. Persze a tartalmáról nem kezeskedhetem, de meg kell adni, hogy kívülről igen pompás.

...Ha megmérhetném egymagam az eget és a földet, kihatnám a Hszi folyó vizét is egy hajtásra. Ám ha az ég és föld engem ítélne meg, nem lennék különb az út poránál. No hát akkor hogy vethetem magamat végül is őhözjuk?... Elismerésre méltó annak bátorsága, aki először ízlelte meg a tengeri uborkát, valamint tisztelet illeti azon férfiút is, aki el merte

fogyasztani a tüskés naphalat. Akinek a tengeri uborkához volt mersze, méltó rá, hogy Sinran újjászületve benne lakozzék, a tüskés naphal bátor megemésztője pedig Nicsiren édes gyermeke. De ön, kedves Kusami tanár úr, tököt és ecetes pempővé főbb babot eszik. Ki látott még egy ilyen fura ízlésű embert ezen a földön? Én nem...

Kegyedet a legjobb barátja feladja, szüleitől önzést kapott, szerelmes hitvese elhidegült. Gazdagság és méltóság eleve elkerülte, rangja, jövedelme elvesztegetve, fejének kincstárába gyűjtött tudományát penész lepi. Kihez folyamodhat tehát kegyed? Van-e segítsége ezen égvilágon? Talán a Jóisten?

Hiszen az csak a kétségbeesett ember csinálmánya! Agyagbábu! Eves csont, emberganéjból gyúrva. Ezt kérleli hát? Mondják, könnyű arra vágyódni, amit nem lehet. Hajaj! A részeg összehord mindenfélét, miközben önnön sírja felé tántorog... Fogytán az olaj, a lámpás magától kialszik. Mi marad, ha az idő lejár? Kusami tanár úr – igyék inkább teát...

Az a legrettenetesebb, ha az embert nem tartjuk embernek. Akik így gondolkodnak, nem vehetik zokon, hogy a világ sem méltányolja őket. Egy olyan úriember, akinek megvan a maga rangja és tekintélye, feltalál magát a világban és az embert embernek tekinti. Úgy ám! Csakis attól gerjed haragra, ha valaki nem méltányolja őt! Most aztán haragudhatsz, ha akarsz, te tökkelütött hülye!... Ha csak magadat tartod embernek, de a másikat nem, a sértettek haragja égre kiált. Ezt nevezzük más szóval forradalomnak. A forradalom nem az elégedetlenek lázadása, hanem a tisztességes úriemberek mesterkedése. Koreában sok a ginszenggyökér. Hogyan, hogy a tanár úrnak nincs erről tudomása?

Szolgálatára:

Tendó Kóhei

Szugamóból

Sinszaku még alázatos szolgája volt, ez meg itt csak szolgálatára. Persze, ha nem adakozásra hív föl a levél, elég ennyi is, az alázat elmaradhat. Pénzt ugyan nem igényel ez utóbbi, hanem figyelmet annál inkább – olyan zagyva. Ha újságnak küldi közlésre, azonnal visszautasítják, azt gondolhattam tehát, hogy mesterem, aki kissé nehezen mozgó elmével van megáldva, habozás nélkül kettérepeszi s elhajtja. Ám nem ez történt! Újra és újra végigsilabizálta! Talán eldöntötte magában, hogy az írásnak értelmesnek kell lennie, s elszántan nekifeküdt, hogy kihámozza. Sok dolog van égen és földön ugyanis, melynek semmi értelme sincs, ám olyat nem találsz, melybe bele ne lehetne magyarázni valamit. Legyen bármilyen zagyva is a szöveg, ha elszántuk magunkat, a megfejtés: gyerekjáték. Mondjuk, hogy az ember ostoba, vagy állítsuk róla, hogy okos – hol itt a nehézség? Könnyen érthető. Az sem válthat ki hevesebb vitát, ha kutyába vesszük őt, vagy ha a disznók közé soroljuk. A hegyek alacsonyok? Ki törődik vele? Az úr szükösnek mondható? Miért ne? A holló fehér, a legszebb nő: ronda? Kusami meg talpig férfi – szent igaz! Ebből következik, hogy ez az értelmetlen levél is – ha kulcsot találunk hozzá – bizony mélyértelművé alakítható.

Meg aztán az én gazdám igazán járatos abban, hogyan kell csűrni-csavarni a szót. Ha valamilyen számára érthetetlen angol szóval kerül szembe, nem jön ám zavarba, kimagyarázza a jelentését. Egyszer megkérdezték a tanítványai, hogy vajon miért mondanak rossz időben is „good morning”-ot. Ennek megválaszolása hét nap fejtörésébe került. Másszor meg azt szerették volna tőle megtudni, hogyan kell helyesen ejteni Kolombusz nevét japánul. A derék férfiú három nap, három éjjel töprengett a megfelelő válaszon.

Ha tehát most arról van szó, hogy miért eszik ő tököt ecetes babbal, továbbá miféle kapcsolatban van a koreai ginszenggyökér a forradalommal, nem hátrálhat meg, mert valahol csak elő kell bukkannia a kedve szerint való megfejtésnek. Miután felfogta, hogy ezen kérdés a „good morning” módjára megoldható, tisztelettel így szólt magában: – Milyen mélyenszántó. Aki írta, jártas lehet a filozófiában. Micsoda ragyogó okfejtés!

Már ebből is kiviláglik, hogy a gazdám milyen nyakatekert módon gondolkodik, hát még ha továbbmegyünk! A mester ugyanis igen hajlamos rá, hogy azért rajongjon, amiről sejtelve sincsen. És nemcsak ő van így ezzel. Felemelő érzés, ha olyan rejtett gondolathoz juthatunk hozzá, amit az ostobák nemhogy megközelíteni, de még elgondolni sem tudnak. A tudósok például azt híresztelik, hogy olyasminek vannak birtokában, amihez a közember elméje nem ér fel, ezért úgy adják elő, hogy érthetetlen is maradjon. Az egyetemen csak az értelmetlenül fecsegő előadók örvendenek jó hírnévnek, azok, akik világosan magyaráznak – népszerűtlenek.

Vagyis nem abból fakad gazdámnak a levél iránti csodálata, hogy valamiféle kinyilatkoztatás volna benne. Hanem igen nehéz felfognia, hogy mi a fenét jelenthet egyáltalán. Olyan szavak fordulnak elő az írásműben, hogy tengeri uborka meg hogy emberganéj.

Lelkesedésére csak egy a magyarázat. Ugyanúgy van ő ezzel, mint a taoisták Az Út és Erény Könyvé-vel, a konfuciánusok a Változások Könyvé-vel, s a Zen hívei Rindzai feljegyzéseivel. Azért imádják, mert egyáltalán nem értik. Ámde bele nem nyugodhatnak a teljes értelmetlenségbe, kommentárokat írnak a műhöz, s így sikerül megőrizniök tudásuk látszatát. Az emberek régóta örömeiket lelik abban, hogy értelmetlen dolgokat értelmesnek tartanak, s így tisztelettel vehetik körül.

A mester hódolattal összegöngyölte a kövér kacskaringókkal ékes művet, az asztalra helyezte, maga pedig kezét keblébe rejtve mély meditációba süllyedt. Ámde ekkor:

– Kérem!... Kérem! – hallatszott egy erős hang az előszoba felől, bebocsáttatást követelve. Mintha Meitei lett volna, ám tőle szokatlan ez a sok teketória.

A gazdám persze hallotta a hangját, mégsem mozdult egy tapodtat sem, csak ült ruhájába dugott kézzel. Azon az elvi alapon, hogy az ajtónyitás nem az ő dolga, nem szokta a vendégeket már az ajtóban üdvözölni. A cseléd nemrégén elment mosószappanért. A ház asszonya meg a klozeton ücsörgött. Rajtam kívül senki sem volt tehát, aki a vendégek üdvözlésére siessen. Nekem viszont nem volt kedvem.

Mit tehetett a vendég, levetette a cipőjét, ahogy illik, és fellépett a küszöbre, majd a papírajtót félretolva beljebb került. Ha a házigazda így viselkedik, ő sem tagadja meg magát. Először a nappaliba nyitott be, majd hallani lehetett, ahogy az ajtókat tologatva a dolgozószoba felé közeledik.

– Nocsak! Hát te meg mit csinálsz itt? A bolondját járatod a vendéggel?

– Te vagy az?

– Mi az, hogy „te vagy az”? Itt ülsz és nem szólsz semmit. Azt hittem már, hogy gazdátlan házba vetődtem.

– Hát... egy kissé elgondolkoztam.

– Ilyenkor is legalább annyi kitelhetne tőled, hogy odaszólj: bujj be!

– De nem telik.

– Micsoda acélidegek.

– Napok óta azon vagyok, hogy szellemileg tökéletesedjem.

– Elképesztő. A vendéget meg pácban hagyod, ha éppen azon a napon jón, amikor tökéletesedvén nem telik ki tőled, hogy udvariasan betessékeld! Az elmélyülés netovábbja! Nem is egyedül jöttem.

Hoztam egy kiváló vendéget. Gyere csak ki és tekintsd meg.

– Kit hoztál?

– Az most mindegy! Gyere már. Azt mondta, hogy feltétlenül szeretne megismerkedni veled.

– Kicsoda?

– Mondom, hogy mindegy! Tápázkodj már föl!

A mester felállt, de a kezét még mindig nem húzta elő.

– Miben sántikálsz megint? – kérdezte, s azzal ment kifelé, arra számítva, hogy semmiféle vendéget nem talál.

A vendég a kis fogadószobában, arccal a tokonoma felé foglalt helyet nagy méltósággal. A gazdám meglepetésében önkéntelenül is előhúzta a kezét, s aztán lehuppant az ajtó mellé. Az öregúr meg egyre csak nyugat felé meredt, így hát nem tudták egymást illően köszönteni. Pedig annak egy régi vágású úriember megadja ám a módját!

– Kérem, üljön oda. – Az öreg mutatta, hogy vendéglátója a tokonomának háttal foglaljon helyet. A gazda még három éve ügyet sem vetett az ilyesmire. Akkor azonban valaki kioktatta, hogy a tokonoma csak előkelő vendégeknek vagy tiszteletre méltó helyről érkezett küldöncnek dukál. Azóta feléje se néz ezen nagyméltóságú saroknak. Most pedig itt ez az öregember, aki a főhely felé terelgetné! Zavarodottságában sután meghajolt.

– Kérem, üljön oda – visszhangozta kétségbeesve, amit az imént hallott.

– Nem, nem, ha ön nem ül oda, nem tudom illően köszönteni. Tessék csak...

– Nem... izé... ön üljön oda... tessék csak... – A mester megint az öregúr szavait tördelgette.

– Uram, igen lekötelezne, ha ott foglalna helyet. Parancsoljon! – Így az öreg.

– Ööö... nem szeretnék kötelezni, parancsoljon... izé... – A gazdám rákvörös arccal motyogott. Úgy látszik, a lelkiyakorlatoknak nem volt nála foganatja. Meitei ezalatt mintegy páholyból nevette, a háta mögött állva, mígnem érkezettnek látta az időt, hogy taszítson egyet a barátja fenekén.

– Na, eredj már! Ha ide lecövekelsz, nekem nem marad hely, ahová leülhessek. Ne szégyenlősködj már, ülj csak oda, ni! – S csak tuszkolta egyre. A gazdám meg mit tehetett egyebet, kénytelen volt előrecsúszni.

– Nos, Kusami, ez itt a nagybácsim Sidzuokából, akiről már annyit meséltem. Bácsikám! Ez itt Kusami.

– Örvendek a szerencsének, örülök, hogy megismerkedhettünk. Meitei gyakran megfordul itt, s most végre én is tiszteletemet tehetem, hogy részesüljek az ön fennkölt társaságában és meghallgathassam az ön becses eszméit. Mivel éppen erre jártunk, gondoltam, nem mulasztom el, hogy önnél tisztelegjek és szíves jóindulatába ajánljam magam.

A vénember mindezt ódivatú modorban, egy szuszra fújta el. A gazdám meg nem valami fényes társaságbeli ember, sőt szűkszavú, ráadásul talán még nem is látott ilyen régi vágású öregurat, ezért egyáltalán nem találta föl magát, mikor ez a körülményes üdvözlő beszéd elárasztotta. Egy csapásra megfeledkezett a ginszengről és a nyalóka formára csíkozott levél tartalmáról. Kínjában csak a következő fura válaszra futotta:

– Én is... én... örvendek... és ajánlom magamat. – Ekkor merte csupán felemelni a fejét mély meghajlásából, de látva, hogy a másik még nem emelkedett fel, zavarában ismét földig bókolt. Az öreg vett egy nagy lélegzetet, majd felegyenesedett, szólván:

– Valamikor jómagam is errefelé lakoztam, ahol olyan hosszú időn át tartotta székhelyét a sóguni kormányzat, s csak annak széthullásával költöztem el. Azóta nem voltam erre. Most csak járok itten és

nézem: azt sem tudom, hol vagyok. Ha Meitei nem szegődött volna kíséretembe, nem tudnám, mihez kezdjek. Minden tótágast áll. Pedig amikor háromszáz esztendővel ezelőtt az első Tokugava sógun idevonult, hogy...

Meitei megelégelte és közbevágott.

– Bácsikám, lehet, hogy sokat köszönhetünk a sógunoknak, de ez most már a Meidzsi-korszak és ez is igazán nagyszerű. Például a régi időkben nem volt Vörös kereszt, ugye?

– Az nem. Semmi olyasmi, amit Vörös keresztnek hívhattak volna, nem volt. És fenséges orcát sem láthattam volna sose, ha ránk nem köszönt Meidzsi korszaka. Hosszú életem megéltem, de csak most részesültem a megtiszteltetésben, hogy a Vörös kereszt ülésén részt vehettem és saját fülemmel hallhattam Őfelsége fenséges trónörökösének a hangját. Most már meghalhatok.

– És az is nagyszerű, hogy annyi idő után ismét bejárhatja bácsikám a fővárost. Tudod, Kusami, a bácsi most érkezett egyenesen Sidzukából a Vörös kereszt-kongresszus végett. Éppen az Ueno parkban voltunk, s visszatérőben néztünk be hozzád. Ezért viseli most is azt a frakkot, melyet a múltkorában rendeltem neki a Sirokija-boltban.

Ahogy így mondta – tényleg: az öreg frakkot viselt, mely a legkevésbé sem illett az alakjához. Az ujjja hosszú, nyakát nem lehet begombolni, a háta akár egy horpadt teknő, a vége meg a földet sepi. Ilyen szerencsétlenül elszabni valamit még akarattal sem nagyon lehet. Különösen a gallér volt szembeötlő begombolatlanul, mert ahogy az öreg megmozdította a fejét, mindig előbukkant az ádámcsutkája. Vajon a kabát hajtókájához tartozott a gallér, vagy az inggel volt összefüggésben? Nem tudtam eldönteni. És az öltözet még hagyján, de a fején a varkocsba kötött haj! Elképesztő látványt nyújtott. Nézem, hol lehet a híres vaslegyezője? Ott feküdt szépen a térde mellé helyezve. A gazdám közben valahogy összeszedte magát és mintha csak éppen ezért végezte volna lelki gyakorlatait, teljes odaadással minden figyelmét ennek a különös öltözetnek szentelte. Kissé ő is meglepődött. Hajszájra, ahogy Meitei leírta! – gondolta magában. Ám maga a látvány minden előzetes várakozáson túltett. Ha a gazdám ragyaverése mégér egy történeti tanulmányt, akkor ez az ősz hajcsimbók meg a vaslegyező még inkább értékes anyag lehetne a kutatás számára. Mesterünk szeretett volna érdeklődni a vaslegyező minéműségéről, de nem volt mersze hozzá, hogy egyenesen az öregnek szegezze a kérdést. Másrészt azonban illő lett volna a beszélgetést folytatni, s ezért így szólt:

– Bizonyára sokan voltak a kongresszuson...

Ennél semmitmondóbb kérdést fel sem tehetett volna.

– Hogyne! Rengetegen! És mindnyájan engem méregettek folyvást. Mostanában az emberek olyan érdeklődők! Régen nem így volt ez.

– Bizony, a régi szép időkben... – játszotta a mester az élemedett férfiút, utánozva az öreg szavajárását, pedig nem akart gúnyolódni. Egyszerűen így hozta úri szeszélye, nem nagyon gondolta meg, mit akar mondani.

– Úgy ám! Csak úgy meregették a szemüket erre a sisakrontóra itt!

– A vaslegyező? Ugyancsak súlyosnak látszik...

– Fogd csak meg, Kusami, majd meglátod! Bácsikám! Adja már egy kicsit oda neki, hadd lássa!

A vénember felemelte, de úgy, hogy már ebből is látsszon, milyen nehéz.

– Parancsoljon vele! – És odanyújtotta a gazdámnak. Az meg úgy vette át, mint valami kegytárgyat, s tiszteletteljesen méregette.

– Valóban... – szólt és visszaadta a vénembernek.

– Mindenki vaslegyezőnek mondja, holott ez sisakrontó. Ami egészen más, mint a legyező!

– Nahát! Igazán?

– Sisakrontó ez bizony! Az ellent sisakon csapjuk vele, s míg tántorog, leütjük a fejét. Kuszunoki Maszasige óta birtokoljuk e fegyvert.

– Bácsikám! Tehát akkor ez Maszasige sisakrontója lenne?

– Nem, dehogy. Azt nem tudom, kié lehetett. De nagyon régi. Talán még a Kenmu-korszakban ^[37] készíthették.

– Az meglehet. Kangecu is bajba került miatta az imént. Visszafelé jövet ugyanis éppen az egyetem felé vezetett az utunk és a természettudományi fakultáson megtekintettük a laboratóriumot. Ez a sisakrontó a delejezőgépet is elrontotta.

– De hát az nem lehet! – tiltakozott a bácsi. – Ezt még jó régi acélból készítették!

– Akármilyen minőségű acél, ott az nem számít. Ezt Kangecu is előre megmondta.

– Azt mondod, Kangecu úr? Amelyik azt az üvegszemet csiszolta? Micsoda szomorú sors. Hisz még oly fiatal.

– Most szegénynek kutatnia kell, de ha elkészül az üvegszemmel, nagyszerű tudós válhat belőle.

– Ugyan! Aki üveggolyót reszelget, az tudós lesz? Hiszen csiszolgatni mindenki tud. Még én is. Meg az üvegesmester és a vésnök is. Az ilyeneket már a régi kínaiak is lenézték.

Az öreg, miközben ezeket mondta, a mesterre pillantott, mintegy helyeslését várva, s az valóban ki is fejezte egyetértését, így:

– Bizony.

– A mostani tudósok mind csak a fizikát kutatják, és meglehetősen sikerrel, ám a döntő pillanatban ez meglehetősen hasznavehetetlen. Bezzeg régen nem így volt. A szamurájok a saját bőrüket vitték a vásárra, s ha eljött a perc, kapkodás nélkül tették azt, amit a kötelesség parancsolt, a legjobb tudásuk szerint. Bizonyára ön is tudja, hogy abban az időben nem voltak ilyen bolondságok, mint csiszolgatás meg drótoztatás.

– Bizony. – Ez persze megint a buzgó egyetértés jele a gazdám részéről.

– Bácsikám! A kötelesség parancsának teljesítése – eltérően a csiszolgatástól – akár zsebre dugott kézzel is elvégezhető?

– Hogy mondhatasz ilyet! Nem megy az csak úgy, fáradozás nélkül! Meng-ce, a híres kínai filozófus is azt mondta, hogy emelkedetteknek kell lennünk. Sao Kan-csie meg azt, hogy az elmét fel kell szabadítani. A Zen híres papja, Csung Feng pedig azt tanította, hogy ne törődjünk semmivel, engedjük át magunkat az elragadtatásnak. Nem valami könnyen érthető tanítások ezek.

– Ezt tényleg nehéz felfogni, de hát akkor mit tegyünk?

– Te olvastad már Takuan Zen-pap könyvét, „A rendületlen lélekről szóló különös feljegyzések”-et?

– Nem. Még sohasem hallottam róla.

– Nos: „...hol lakozik a te elméd? Ha a te eszed azon jár, hogy mit cselekszik a te ellened, akkor mesterkedésével megszerezte lelkedet. Ha az ő kardjára gondolsz, megint csak megvette azzal a te elmédet. Ha azt kívánod, hogy nyessen vele, a nyelés megfog téged. De még ha saját kardodra bíznád is a szívedet, a saját kardod járná azt át. Ha abban reménykedsz, hogy le nem vágnak, elvesztegetted magad. Ha emberi dolgokra építesz, közéjük vettetik a lelked is. Tehát nincs hol lakozzék a te elméd...”

– Milyen jól megjegyezte, bácsikám, hogy így fel tudja mondani! Igazán kitűnő az emlékezőtehetsége, de nem hosszú ez egy kissé? Kusami, te értetted?

– Bizony. – Úgy látszik, a mester mindenre csak ezt mondja.

– Miért? Hát nem így van? „...Ha a te eszed azon jár, hogy mit cselekszik a te ellened, akkor mesterkedésével megszerezte lelkedet. Ha az ő kardjára...”

– De bácsikám! Kusami már érti, miről van szó. Különben is mostanában állandóan a dolgozószobájában ül és lelkigyakorlatokat végez. Elvonultságában odáig ment, hogy a vendég elé sem jön ki, hogy üdvözlőné őt. Szóval minden rendben van vele.

– Ez igen dicséretes. És te nem tartasz vele, Meitei?

– Hehehe. Nincs nekem annyi időm. Azt gondolja, bácsikám, hogy azért, mert maga kényelmesen éldegél, mások is ráérnek a szórakozásra?

– Hát te mit csinálsz? Talán nem a kedvteléseidnek élsz?

– De hiszen éppen azok miatt vagyok elfoglalt folyton!

– Na látod! Milyen hányaveti vagy! Épp ezért volna szükséged a lélekfegyelmezésre! És még ilyesmiket mondasz, hogy a szórakozásaidon szorgoskodik! Hát ki hallott már ilyet! Nem, Kusami úr?

– Úgy bizony. Ilyet még én se hallottam.

– Hahaha! Most jól megadták nekem... De bácsikám! Van egy ötletem, mit szólna annyi év után ismét néhány jó falathoz: angolna tokiói módra! A Bambuszlevél étteremben igen jól készítik, villamossal csak egy ugrás innen.

– Nem, angolnából most nem kérek, elígérkeztem Szuiharához mára, lassan indulnom is kell.

– Áhá, Szugihara bácsi! Jó egészségben van, ugye?

– Nem Szugihara, hanem Szuihara! Nem bírom a pontatlanságodat! Udvariatlanság mások nevének ejtését eltéveszteni! Máskor jobban vigyázz, hallod!

– De furcsa...

– Mi a furcsa ebben?! A többféle ejtést mindig is tiszteletben tartottuk! Ami a kínaiban főreg, nekünk kukac, amott varangy, itt meg béke! Mindennek megvan a neve a maga helyén!

– Megdöbbentő!

– Mert ha a varangyot agyonütöd – békében marad. Ezért úgy is lehet ejteni, hogy béke. A bambusznak is vannak ízei, meg az ujjadnak is. Érted már, hogy miért fontos a szavak között rendet tartani? Ha nem ejted valakinek a nevét helyesen, könnyen nevetség tárgyává leszel!

– Értem. Tehát innen ehhez a Szuiharához tetszik menni. Én meg mit csináljak?

– Ha nem akarsz, hát nem kell jönnöd. Megyek egyedül.

– Eltalál odáig?

– Gyalog körülményes, riksát fogadok tehát.

A gazdám azonnal szolgálatkészen elküldte a cselédet riksáért. A vén azután hosszasan búcsúzott, majd varkocsát keménykalapja alá rejtve távozott. Meitei maradt még.

– Ez hát a te nagybácsid?

– Ez hát az én nagybácsim.

– Hm... – A gazdám végre visszatért az ülőpárnájára, s kezét ruhájába dugva elgondolkodott.

– Hahaha! Remek figura, annyi szent! Igazán boldog lehetek, hogy ilyen nagybácsim van! Akárhová viszem, mindig ilyen. Téged is meglepett, mi?

Meitei persze élvezte, hogy sikerült a gazdámot zavarba hoznia.

– No, azért nem túlságosan...

– Akkor meg minek fészkelődtél annyit?!

– A bácsi igenis derék férfiú, még a lélekfegyelmezést is milyen fontosnak tartja! Ez tiszteletet

érdemel.

– Hát persze! Majd ha te is hatvan felé jársz, éppolyan divatjamúlt alak válik belőled, mint ő. Térj észre, mert ha meg nem változol, te is begyepesedsz!

– Te meg éppen hogy túlon túl is majmolod a divatot. Pedig néha éppen a jobbak nem tülekednek. A tudomány manapság egyre csak megy, megy előrefelé, nem ismeri a határokat, képtelen beérni azzal, amije van. A Kelet régi tudománya azonban megállapodott és komoly dolgokkal foglalkozik. Ugyanis a lélek tökéletesedése fontos neki.

Azt adta ki magából mesterünk, amit nemrégén attól a filozófustól szedett fel.

– Ó, a megállapodott maradiság! Úgy fűjod, akárcsak Bakiszaki!

Mikor meghallotta ezt a nevet, a gazdám meghökkent. Ugyanis a filozófus, aki a múltkor ellátogatott a Sárkánylakba, hogy ott a lelki gyakorlatok hasznáról egyen tanúbizonytságot, s aztán mint ki jól végezte dolgát, távozzék – szóval az a filozófus éppen Bakiszaki volt. A mester meg abban a hiszemben, hogy Meitei nem ismeri, nagyvonalúan kifejtette Bakiszakitól kölcsönzött elméletét. Mikor Meitei szemrebbenés nélkül rávágta a megfelelő nevet, meghűlt benne a vér.

– Te, te már hallottad Bakiszaki elméletét? – kockáztatta meg a kérdést.

– Hogy hallottam-e? Hiszen ma is azt fűjja, amit tíz évvel ezelőtt az iskolában! Egy szót se változtatott rajta!

– Az igazság sem változik. Nem helyes talán, hogy ő is ugyanaz marad?

– Ez a Bakiszaki az ilyenek pártfogásából él, mint te! Ott van a neve is! Igazán illik hozzá. A szakálla szakasztott a bakkecskéé, éppúgy, mint diákkorában. Képzeld, egyszer nálam aludt a házban, ahol kosztos diák voltam, és persze már akkor is a lélek tökéletesedéséről papolt, de úgy, hogy se vége, se hossza! Újra, meg újra kezdte s abba nem hagyta volna. Mikor megkérdeztem tőle, hogy nem jött-e már el a lefekvés ideje, álomszuszéknek nevezett, kijelentette, hogy ő bezzeg nem álmos, én ellenben rest vagyok a lelki tökéletesedésre. Megmondtam neki, hogy én a magam részéről akkor is álmos vagyok, ha ő még éber, s végre sikerült valahogy nyugovóra térnünk. Éjjel előkerült egy patkány és beleharapott az orra hegyébe. Lett ám óbégatás! Megijedt, és bevallotta nekem, hogy nagyon félti az életét, mert az neki igen drága és hogy érzi már, ahogy a patkány mérge szétterjed egész testében. Egészen odavolt a kétségbeeséstől. Annyira, hogy nem volt mit tennem, kimentem a konyhába és ostyapapírban bevittem egy kevés rizslisztet.

– Minek?

– Azt mondtam, hogy ez frissen érkezett külföldi csodaszer, németorvos találta ki, Indiában még a kígyómarást is meggyógyította, annyira hatásos. Ha ezt a papírral a sebre ragasztja, nem lesz semmi baj.

– Nem szép tőled, hogy még ilyenkor is azon töröd a fejed, hogyan szedhetnél rá valakit...

– Ez a Bakiszaki, amilyen jó fiú, egy szóig elhitte, s megnyugodva elaludt, még horkolt is. Másnap aztán jól mulattam azon, hogy a tapasz alól kilógott valami cérnaféle, mely a kecskeszakáll egy kitépődött szálának bizonyult.

– De hát azóta egészen megváltozott...

– Miért, te találkoztál vele mostanában?

– Épp egy hete volt itt és elég sokat beszélt.

– Hát akkor ezért fűjod a Bakiszaki-iskola konzervatív elveit!

– Igenis nagy hatással volt rám, azóta pedig szorgalmasan végeztem a lélekedzést, hogy tökéletesedjem.

- A szorgalom szép dolog, de ha ennyire komolyan veszel mindent, amit az emberek beszélnek, bolondot csinálsz magadból. Végül is nem szabad mindent azonmód elhinni. Ez a Bakiszaki is csak a szájával hősködik, de ha eljön az idő, nem különb nálad. Te, emlékszel vagy kilenc esztendeje arra a nagy földrengésre? Mit gondolsz, ki ugrott ki fejvesztetten az emeletről? A Bakiszaki! Meg is sérült.
- És nem adott magyarázatot rá, miért tette?
- Dehogynem! Őszerinte a Zen-ébredés igen hevesen történik, mint amikor a köhöz acélt ütünk és szikra támad. Ilyen állapotban igen gyors cselekvésre vagyunk képesek. Éppen abból tetszett ki az ő lelki tökéletesedettsége, hogy míg mások, hallván a földrengést, pánikba estek, ő vált egyedül képessé, hogy az emeleti ablakból kiugorjék. Egészen boldoggá tette, bár kissé sántított utána. Nem lehet az ilyet sarokba szorítani! Addig emlegeti a Zent meg Buddhát, míg meg nem feledkezik arról, hogy mekkora idióta.
- Így lenne? – kérdezte Kusami tanár úr kissé elbizonytalanodva.
- Biztos mondott valami nagy bölcsességet, akár valami szent ember, ha révület szállja meg.
- Mondott bizony. „Lobogtasd csak kardodat, úgyis csak a tavaszi szelet hasogatod vele.” Ezt idézte nekem.
- Szóval még mindig lobogtatja! Tíz álló esztendeje egyebet sem hallani tőle. Annak idején már a diákok között sem volt senki, aki ne fújta volna kívülről, a „szent ember” mondókáját. Csak akkor volt érdekes, ha közben elővette a köhögés és összekeverte a szavakat. Ilyenkor a tavaszi szelet kezdte lobogtatni. Tégy egy próbát vele, zavard össze, ha legközelebb eljön. Engedd, hadd fújja el csak nagy komolyan, aztán köss bele. Meglátod majd, hogy összezagyvál mindent.
- Nagy bajkeverő vagy te, hallod!
- Még hogy én? Tudod is te, ki a bajkeverő! Csak utálok az ilyen Zen-hívőket és megvilágosult lelkeket. Van a lakásom közelében egy templom, Nandzoin nevezetű. Lakik abban egy nyolcvan év körüli öregember. Na és nemrégiben zivatar kerekedett, villámlott és a mennykő belécsapott a templomkertben álló fenyőfába, épp az öreg ablaka előtt. Azt mondják, hogy a vén pap meg se rezdült, nyugodt lélekkel vette tudomásul. Gondoltam, megérdeklődöm tőle magától, ám olyan süket volt az, mint az ágyú. Innen a nagy lélekjelenlét. Bakiszaki is jobban tenné, ha egyedül hódolna a megvilágosodásnak, de sajnos másokat is belérángat. Két ember is neki köszönheti, hogy elméje megzavarodott.
- Kicsodák?
- Hogy kicsodák? Az egyik Rinó Tódzen. Bakiszaki biztatására Zen-tanulmányokra adta a fejét, elment Kamakurába és ott rövidesen megbolondult. Az Enkaku-templom előtt megy el a vonat, van ott egy sorompó is, tudod? Na, hát oda beugrott és leült a sínekre a Zen-meditáció pózában. Azzal henegett ugyanis, hogy képes megállítani a robogó szerelvényt. Szerencsére a vonat megállt, hogy megkímélje az életét. Erre ő meggyőződve arról, hogy se tűz, se víz nem árthat neki, teste olyan, akár az arany, beugrott a tóba a templom kertjében, hogy nagy bugyborékolás közepette körbejárjon.
- Na és beleveszett?
- Nem, akkor még nem. Az arra járó papok kimentették, de később Tokióba visszatérve meghalt. Vakbélgyulladásban. Ez volt ugyan a halál oka, de valójában az idézte elő, hogy a kolostorban folyton árpakását kellett fálnia meg savanyúságot. Szóval végül is Bakiszaki ölte meg. Közvetve.
- A túlzásba vitt lelkesedés nem vezet jóra... – szolt a mester kissé feszengve.
- Úgy bizony! De még valaki megjárta az iskolatársak közül Bakiszaki miatt.
- Borzasztó. Ki volna az?

– Tacsimacsi Róbai. Annyira hatott rá Bakiszaki, hogy olyanokat beszélt be magának, hogy például az angolna mennyei lény.

– És tényleg az?

– Ha az angolna mennyei lény, akkor a disznó meg halhatatlan!

– Hát ezt hogy értsem?

– Hát úgy, hogy ha Bakiszaki a szellemvilág lakója, akkor Tacsimacsi nem egyéb, mint a disznók megistenülése. Ugyanis ilyen falánk fickót nem hordott még a hátán a föld, mint ez a Róbai. Nem volt valami dicséretes, hogy ezt összeegyeztette a papi méltósággal. De ki törődött vele akkoriban? Csak most emlékszem vissza, hogy mennyi sületlenséget hordott össze. Egyszer nálam jártában – képzeld – azt tudakolta, fenyőfán terem-e disznósült, meg azzal traktált, hogy odahaza a szülőfalujában deszkán úszik a főtt hal. Gyakran állított efféle talányok elé, s a fecsegés még csak hagyján. Egyszer arra akart rávenni, hogy a ház előtti árokba ültessük el a gesztenyemasszát! Erre már nem voltam hajlandó. Néhány nappal később úgy megbuddhásodott, hogy a szugamói elmeógyógyintézet fogadta be őt. Az ilyen disznótermészetű ember ritkán kerül be, Bakiszaki juttatta odáig. Ez már igen! Micsoda rábeszélőképesség!

– Micsoda? Most Szugamóban van?

– De még mennyire! S hogy henceg a nyavalyájával! Megunta, levetette a Tacsimacsi Róbai nevezetet, s most Tendó Kóhei az új neve: kikiáltotta magát a Gondviselés megtestesülésévé. Hihetetlen, mi? Eredj, nézd csak meg egyszer magad!

– Tendó Kóhei?

– Bizony. Tendó Kóhei. Bolond létére egész jó nevet talált magának. Néha még Konfuciusz nevét is belekeveri. Mivel meggyőződése, hogy segítenie kell az eltévelyedett világi népeken, folyton leveleket küldözget barátainak, ismerőseinek. Én magam is vagy négy-ötöt kaptam belőlük, s némelyik olyan hosszú volt, hogy kétszeres portót kellett fizetnem miatta.

– Hát akkor nekem is ez a Róbai írt!

– Te is kaptál? Nahát, ez igazán furcsa! És persze piros borítékban?

– Aha. Középen piros, a két szélén fehér. Különös küldemény volt.

– Az bizony! Mondják, hogy egyenest Kínából rendeli ezeket a borítékokat. A mennyieiket meg a földieket jelzi a fehér, középütt a piros maga az ember. Ez a megbuddhult így fejezi ki rögeszméjét már a levél külsején is.

– Szóval ilyen a „Gondviselés-koperta”?

– Az örülteknek vannak ilyen rögeszméik. De folytonos zabálhatnékja bolond létére is megmaradt, a leveleiben furcsamód mindig visszatér az ételekre. Biztos neked is mindenféle jó falatról írhatott.

– Aha... tengeri uborkáról.

– Mert mindig is imádta. És még?

– Volt a levelében tüskés naphal, meg valami koreai ginszenggyökér is.

– Ezt aztán jól összehozta. Biztos arra gondolt, hogy a hal mérget a ginszengfőzet majd közömbösíti.

– Dehogyan gondolt!

– Ugyan, nem mindegy az? Hiszen örült! Ennyi az egész?

– Van még más is. Jegy helyütt ezt írta. „Kusami tanár úr – igyék inkább teát.”

– Hahaha! Ez aztán nem kegyelmez neked! Minderre még teát is töltene beléd! Hahaha! Ó, Tendó Kóhei! Banzáj!

Meitei elragadtatva nevetett. A mester meg rájött, hogy az írásmű, melyet olyan gondosan tanulmányozott, egy sült bolond elmeszüleménye. Felháborodott, hiszen annyi fáradozása és odaadó figyelme ment pocsékba! Szégyenkezett: hogyan is méltányolhatta egy elborult elméjű beteg ember írásművét ilyen tisztelettel! Végül megrendült az önmagába vetett hite is – aki örültet magasztal, nemigen lehet helyén az esze. A szégyen, a harag és a félelem egyszerre marcangolta, s ez jól látható volt nyugtalan ábrázatán is.

Hirtelen azonban zaj hallatszott kívülről. Valaki határozottan kinyitotta a bejárati ajtót, nehéz lépések, az újonnan érkezettek a küszöbön topogtak. Majd megszólalt egy erős hang:

– Van itt valaki, kérem? Legyen szíves!

A gazdának nehéz volt a feneke, de bezzeg Meitei azonnal cselekedett, mint afféle gyors felfogású férfiúhoz illik.

– Bújj be! – S azzal maga is kint termett az előszobában, hogy fogadja a kéttagú társaságot. Meg kell adni, hogy bármilyen kellemetlen is a hívatlan vendég, jó hasznát venni újabb vendégek érkezésekor mint kisinásnak. Dehát Meitei mégiscsak vendég, még akkor is, ha maga siet a vendégek elé az előszobába. Nincs tehát arra mód, hogy Kusami, aki itt a házigazda, el ne mozduljon a helyéről. Más természetesen elébe megy a vendégnek, de itt Kusami tanár úrról van szó. Nyugodtan ott maradt a helyén anélkül, hogy felemelte volna alfelét az ülőpárnáról. Persze az alfél mozdíthatatlansága és a lélek rendíthetlensége két különböző fogalom. Gazdám bensejében érzelmi vihar dúlt.

Az előszobába kiugrott Meitei valamit élénken magyarázott, majd a mester felé fordulva bekiáltott:

– Hé, gyere már elő, hozzád jöttek, más nem jó nekik!

Mit tehetett erre a gazdám egyebet, előbújt lassacskán, de a kezét még nem húzta ki a ruhájából. Látja ám, hogy Meitei a kezében szorongatott névjeggyel, illően meghajolva köszönti a vendégeket, hátrafelé nem éppen becses látványt szolgáltatva. A névjegyen a következő állott:

Josida Toradzó
felügyelő
Rendőr-főkapitányság

Toradzó mellett nyalka, huszonöt-huszonhat éves, magas növésű ifjú állott, tafotakimonóban. Furcsa módon éppúgy eldugta a kezét, mint a gazdám, s egy szót sem szólt. Ezt a pofát már láttam, gondoltam magamban, és ezért alaposan szemügyre vettem. Ez az a tolvaj úrfi, aki azon a sötét éjszakán tette tiszteletét, majd odébbállt, hóna alatt a krumplis dobozzal! No nézd csak! Most meg fényes nappal toppan be a kapun!

– Nézd csak! – szólt Meitei. – Ez az úr rendőrfelügyelő. Megkerült a tolvaj, aki betört ide, ezért kéretnek a kapitányságra. Azt mondja, ebben a járatban van.

Mikor a mester megértette, hogy mit akar tőle a felügyelő, mély meghajlással köszöntötte, fejét mélyen lesunyva – a tolvajt. Mivel a fiatalember jobb megjelenésű volt, mint kísérője, Kusami félreértette a dolgot, s őt nézte rendőrnek. A betörő maga is meglepődött, ám semmi kedve nem volt szabadkozni – „nem, kérem, én a tolvaj vagyok” –, így hát csak állt és túrt, a kezét sem húzta elő – meg volt bilincselve ugyanis. Más már ennyiből is értett volna, de gazdám, eltérően a mai emberek többségétől, hallatlanul tisztelte a rendőrséget. Úgy vélte, hogy illő tartani attól, aki ilyen magas méltóságra vitte. Pedig elvileg az ilyet a magunk közpénzéből fogadjuk, a magunk szolgálatára. De

Kusami meghunyászkodik a színe előtt. Az apja ugyanis egyik külvárosban körzeti elöljáró volt, s egész életét hajlongással töltötte a magasabb rangúak előtt. Úgy látszik, ez a fiába is átöröklődött. Még nézni is rossz, ahogy csinálja. A felügyelő csendesen nevette a félreértést, s így szólt:

– Kérem, jöjjön be holnap délelőtt kilenc órára az őrszobára, Nihondzucumiba. Most pedig sorolja fel az elveszett holmikat!

– Az elveszett... holmik... – kezdett hozzá a gazda, de a szerencsétlennek semmi sem jutott hirtelen az eszébe. Az egyetlen, ami emlékezetébe tudott idézni, a krumplis doboz volt, melyet Tatar Szanbeitől kapott. De hát az szóra sem érdemes: inkább az volt a kellemetlen, hogy nem tudta a mondatot befejezni, s hallgatott, mint a kuka.

– Szóval az eltűnt holmik... – Sehogy se megy neki. Pedig felnőtt ember lévén tudnia kellene, ha meglopták, hogy mit loptak tőle.

– Szóval... egy doboz hegyikrumpli! – vágta ki végül. A tolvaj ezt hallván, szégyenletében behúzta a nyakát a gallérjába. Meitei nagyot nevetett.

– Nocsak! Ez aztán nagy kártétel!

A rendőrfelügyelő azonban megőrizte komolyságát.

– A doboz nem került elő, más lopott jószágok azonban igen. Ha eljön és megtekinti, bizonyára felismeri őket. Az átvételi elismervény elkészítése végett ne feledje magával hozni a pecsétjét. Feltétlenül ott kell lennie kilencre. Nihondzucumi, őrszoba. Az aszakuszi kapitánysághoz tartozunk. Hát akkor – viszontlátásra! – Miután elmondta a magáét, távozott. A tolvaj követte, s mivel a kezét még mindig nem húzta elő, az ajtó tárva-nyitva maradt. A házigazda meg mérgeződött udvariatlanságukon, és bevágta utánuk az ajtót.

– Hahaha – nevetett fel megint Meitei –, te aztán szépen megadtad a tiszteletet a detektívnek! Milyen illetudó bírsz lenni, ha a rendőrséggel van dolgod!

– De hát idejött, hogy maga szolgáljon tudósítással nekem.

– Még hogy tudósítással szolgáljon! Hiszen ez a dolga. Ez magától értetődik!

– De nemcsak egyszerűen ez a dolga!

– Persze hogy nem egyszerűen! Az ilyeneknek szaglálódniuk is kell. Nem hétköznapi, hanem alávaló foglalkozás!

– Biztos meggyűlt már velük a bajod, azért beszélsz így.

– Hahaha! Akkor hát felhagyok a rendőrök csepülésével. Megjegyzem, jobb lenne, ha inkább őket tisztelnéd, mert az bizony megütközést kelt, ha a betörő előtt hajbókolsz.

– Ki hajbókolt betörő előtt?

– Hát te!

– Én?

– Persze! Talán bizony nem te voltál, aki földig leborult előtte?!

– Mikor?!

– Épp az imént. Annál előírásosabban már nem is lehetett volna.

– Ne akarj engem bolonddá tenni. Az a felügyelő volt!

– Szerinted úgy fest egy detektív?

– Miért? Talán nem úgy fest?

– Ezt a makacsságot!

– Te magad vagy makacs!

– Először is: beállít-e valakihez egy rendőr ruhájába dugott kézzel?

– Miért ne tehetné a kezét oda, ahova akarja?

– Azért, mert nem illik így berontani valahová. Különben is, míg te hajbókoltál előtte, végig csak állt, meg se rezsent.

– Egy rendőrfelügyelő megengedheti magának...

– Ezt az önfejűséget! Hát nem értesz a szóból?!

– Nem. Egyre csak azt hajtogatod, hogy betörő, betörő! Láttad talán, mikor lopni jött? Mondom, hogy te vagy konok!

Meitei belátta, hogy nem fogja ezt az embert jobb útra téríteni, s amire ritkán volt példa – elhallgatott. A mester meg végre boldog lehetett, hogy sikerült Meiteit letorkolnia. Igaz, hogy a műítész szemében jócskán esett a mester a korlátoltsága miatt, a gazda azonban épp ellenkezőleg, úgy érezte: nyakassága segített felülkerekednie ellenfelén. Micsoda ellentmondások vannak ebben a világban! A konok ember győzelmi mámort érez, míg mások szemében jócskán megkisebbedik. Mindhalálig olyan bizonyos magában, hogy álmában sem jutna eszébe: mások lenézhetik, nem tartják magukkal egyenrangúnak. Igazán szerencsés az ilyen. Ezt nevezik disznó szerencsének.

– Mindenképpen el akarsz menni az őrszobára? – kérdezte később Meitei.

– Hát persze. Azt mondták, kilencre menjek, tehát nyolckor elindulok.

– És az iskola?

– Kiveszek egy napot. Még hogy az iskola! – A mester olyan élvezettel mondta ezt, mintha köpött volna egyet.

– Hát ez derék, nem lesz baj belőle?

– Dehogy. Havibérért dolgozom, tehát nem vonhatnak le semmit. Rendben lesz minden – nyilatkozta a kérdezett határozottan. Ravasznak ravasz, egyszerűnek – pofonegyszerű.

– És tudod egyáltalán, hova kell menned?

– Mit tudom én! Majd riksát fogadok – válaszolt a mester kissé ingerülten.

– Tartok tőle, hogy annyira sem ismered Tokiót, mint az én sidzuokai bácsikám.

– Na és?

– Hahahaha! Az a rendőrszoba nem akárhol van ám! Éppen a Josivara közepén!

– Hool?

– A Josivarában!

– Ott, ahol a bordélyok vannak?

– Hát persze! Josivarából csak egy van Tokióban. Na, megjött a kedved hozzá? – Meitei megint ugratni kezdte a gazdát.

A mesternek ennek hallatán kissé inába szállt a bátorsága. Rövid habozás után így szólt:

– Mit bánom én, hogy Josivara meg bordély, ha egyszer így döntöttem, megyek és kész.

A gazda akkor mutat határozottságot, amikor nem kellene. A bolondokra jellemző az effajta tántoríthatatlanság. Meitei sem tágított:

– Eredj csak és nézd meg. Igen érdekes hely az.

Ezzel egy időre lecsillapult a szóváltás keltette izgalom. Meitei megjátszotta, hogy fél a bácsi haragjától, ha későn megy haza, s erre hivatkozva távozott. Kusami meg sebtében bekapta a vacsoráját, bevette magát a dolgozószobájába, s összefont karral végiggondolta a következőket.

Ez a Bakiszaki, akit én úgy tiszteltem s olyan kitűnően felkészült embernek tartottam, Meitei szerint nem rendelkezik különösebb tehetséggel. Továbbmegyek: okfejtése is ellentmond a józan észnek, többnyire bolond beszéd – ahogy Meitei mondja. Ráadásul két olyan követője is van, akik szabályos

örültek. Micsoda veszély leselkedik rám! Ha véletlenül az uszályába kerülök, bezárnak engem is a többiek közé. A levele alapján túlbecsültem, széles látókörű, nagy embernek tartottam Tendó Kóheit, aki valójában Tacsimacsi Róbai és sült bolond, régen bevitték már a szugamói bolondokházába. Még ha túlzásnak is vesszük Meitei leírását, hiszen ő gyakran csinál bolhából elefántot, akkor is tény, hogy ez az ember tébolydába zártan is a Gondviselés földi helytartójának tekinti magát. Talán magam sem vagyok tökéletesen rendben. Hiszen, mint mondani szokták, hasonló a hasonlónak örül, madarat tolláról... tehát aki a bolond beszédét tisztelettel fogadja, az örült levelének a szavait magasztalva emlegeti, maga is közel áll ahhoz, hogy a tébolyodottak közé sorolják. Ha pedig egy kaptafára való vagyok velük, előre látható, hogy egy sorba kerülve a bolondokkal, csak egy vékony fal választja el tőlük, mely ha leomlik, észre sem veszem, és ott találom magam a közös cellában, vidám beszélgetés közepette. Borzalmas. Tényleg, ha jól meggondolom, magam is meglepődtem azon, hogy mostanában mi meg nem fordul az agyamban. Nem tudom, de az agyvizem vegyileg megváltozhatott, mert furcsamód sokszor kijövök a sodromból, a viselkedésem és beszédem sem a régi, pedig az az akaratomtól függ. Igaz ugyan, hogy a nyelvem nem lepedékes és a hónaljamban sem érzek nyirkot, de sajnós az ínyem kellemetlen ízű, és az izmaim görcsösek. Szörnyű. Lehet, hogy nemsokára mintaszerű örült lesz belőlem. Szerencsére még nem vagyok közveszélyes, így nem kell elkülöníteni a többi tokiói polgártól. Persze van lappangó és van kimutatható betegség. Először is, ki kell tapintani az érverést. Az rendben van. Lázam volna? Nem, nem érzek semmi különöset. Mégis aggasztó... Ám ha szüntelen csak az elmeháborodottakhoz hasonlítom magam és csak azokat a tüneteket figyelem, melyeket magamban is fellelhetek, nem szabadulhatok egykönnyen a téboly gyanújától. A módszer tehát hibás. Ezért jöhetett ki mindig ugyanaz az eredmény. Épp az ellenkezőre juthatnék, ha nem a tébolyult népséget tekinteném mércémnek, hanem az ép-egészségeseket. Kezdjük tehát közvetlen környezetemmel. Itt járt az az öregúr. Hogy is mondta? „Az a kérdés, hová tetted a lelkedet...” Hát, ez is gyanús... Másodszor, ott a Kangecu, aki reggeltől estig csak az üvegszemet fényesíti. Épp ő lenne kivétel az örültek díszes társaságából? Harmadiknak... Meitei! Azt gondolja, hogy egyre csak komolytalankodnia kell – ez az ő égi küldetése. Világos, mint a nap: ő is bolond. Ki lenne a negyedik?... Kanedáné asszonyság. Olyan fertelmes a természete, hogy az már nem közönséges! És ötödiknek ott van Kaneda maga. Ő sem tekinthető rendes embernek, ha azt nézzük, hogy milyen viselkedésre bátorítja hitvesét. És egyáltalán: hajlandó egy ilyen néemberrel együtt élni! Egyszóval: ez is csak bolond, rakjuk a többi közé! No, lássuk csak... ki van még? A Földreszállt Felhő növendékei. Igaz, hogy még serdülőben vannak, de ahogy telik-múlik az idő, kiválóan beilleszkednek majd a többi elmeháborodott közé. Ahogy így számba veszek mindenkit, megállapíthatom, hogy többnyire egy fajtaból valók. Ez bizony meglepő. Olyan, mintha az egész társadalom bolondokból állna. S amikor ezek az örültek összeverődnek, vagdalkoznak, gyalázkodna, rágalmaznak és ócsárolják egymást. S a csoportjaik, akár csak a sejtek, pusztulnak, hogy ismét szaporodjanak, fejlődnek, hogy aztán megint hanyatlásnak induljanak. Ez hát a társadalom. S ha akad valaki, aki többé-kevésbé tisztában van a dolgok értelmével, kitalálták a tébolydát, hogy oda becsukják, ne alkalmatlankodjék a társadalomnak. Talán ezért nem eresztik ki őket onnan sohasem. Azok tehát a normálisak, akiket odabenn őrizet alatt tartanak, míg akik kint garázdálkodnak – futóbolond valahány.

Ha egymagában tébolyult valaki, menthetetlenül felismerik, ám egységben az erő – ha csoportba verődnek, rendes, egészséges egyének válnak belőlük. Valahogy így. Az örült nagyember, visszaélve vagyonával, hatalmával, bolond kisembereket alkalmaz, hogy azok segítségével vigye végbe képtelen terveit, s nem egy esetben kiérdemli ezzel a többiek elismerését. Nem értek én már semmit ebből az

egészből.

Ezt főzte hát ki a gazdám nagy magányában, az éjszakai lámpa árva fényével. Ebből is ragyogóan kitűnik, hogy milyen eltompult az agyműködése. Sodorgathatja kackiás császárbajszát, ahogy csak akarja, nem tud különbséget tenni a bolond és az eszes között, maga sem egyéb, mint tökkelütött hülye. Hiába törte a fejét annyit, semmire sem jutott vele. Képtelen a rendszeres és hatékony gondolkodásra. A tanulság, melyet végül kiötlött, éppoly zavaros és megfoghatatlan, mint a cigarettafüst, melyet az orrából ereget. Ez az egyetlen említésre méltó tény egész elmélkedésében.

Én macska vagyok, lehet, kételkednek benne, hogy ilyen pontosan le tudom írni, mi ment végbe a gazdám lelkében. Pedig ez nekem semmi. Személyem ugyanis rendelkezik a gondolatolvasás képességével. Ne kérdezzék, honnan, érzék be egyszerűen azzal, hogy tudok gondolatokban olvasni és kész. Amikor a térdén szendergek, puha bundámat hozzányomom az ember hasához. Elektromos úton lelki szemeim előtt egészen tisztán megjelennek gondolatai, melyeket a hasában forgat. A minap is hirtelen rájöttem: míg ez itt simogat engem, azt forgatja a fejében, hogy milyen jó meleg bélést lehetne készíteni lenyúzott bőrömből. Ahogy mondom: ezen a szörnyűséges gondolaton kaptam rajta!

De igazán nagy örömömmre szolgál, hogy ezen képességem fölhasználásával közvetíthetem gazdám esti elmélkedését a nyájas olvasónak.

Szóval, a mester utoljára kiókumlálta, hogy „nem értek én már semmit ebből az egészből”, s azzal mély álomba merült. Reggelre kelve holtbiztosan elfelejti, hogy este meddig jutott a gondolkodásban. Így aztán, ha megint rászánná magát, hogy az örültségről elmélkedjék, ismét előlről kellene kezdenie az egészet. És persze nem kezeskedem, hogy megint ezt az utat járja-e majd végig s eljut-e a „nem értek én már semmit”-ig. Ám az biztos, hogy akárhányszor és akármilyen módozatokban spekulál is, csak eddig juthat el, nem tovább.

Tizedik fejezet

– Keljen fel. Már hét óra – hallatszott az asszonyom hangja a papírajtó túlfeléről. Nem lehetett tudni, hogy erre a gazda fölébredt-e, vagy még aluszik, mert meg sem fordult, hogy válaszoljon.

Ilyen a természete. Nem felel, ha szólnak hozzá. Ha mégis ki kell nyitnia a száját, akkor is csak annyit mond, hogy: ühüm. Azt is nehezen.

Van, aki azt hiszi, tekintélyt kölcsönöz az efféle foghegyről való, kelletlen válaszolgatás. Az ilyen perszenem nyeri el a nők kegyeit. Ha meg éppenséggel a hitvestársáról van szó, az különösen képtelen rá, hogy megbecsülje a szükszavúságot. És mondanom sem kell, óriási tévedés lenne, ha azt képzelnénk, hogy más nők imádják az efféle mogorvaságot.

Persze miért is dédelgetnék vadidegen széplányok a gazdámot, akit még az édestestvérei is elkerülnek? Ha még a saját feleségének sem felel meg, hogyan tetszhetne más asszonyoknak? Nincs különösebb szükség rá, hogy most itt éppen nem nélküli gazdám népszerűtlenségét ecseteljem, de ő abban a képtelen tévedésben leledzik, hogy kissé idős a nejéhez, s az ezért nem kedveli őt. Kifejtem tehát a dolgot adakozó hangulatomban, hogy ezzel is hozzájáruljak az önismeretéhez.

A rendelt időben elhangzott az ébresztés, ám a ház ura figyelmen kívül hagyta. Sőt meg sem fordult, hogy odamorogjon valamit válaszul. Az asszony megállapította magában, hogy a továbbiak már nem rá tartoznak, és ezentúl ügyet sem vetett rá, hogy a férje elkésik-e vagy sem.

Fogta a seprűt, a portörölőt, s ment a dolgozószobába. Kisvártatva onnan hallatszott, amint dérréldúrral hozzálát a takarításhoz a maga szokott módján. Jómagam nem vagyok tisztában vele, hogy mi a rendeltetése annak, amit ilyenkor csinál, nincs is semmi közöm hozzá. Lehet, hogy testmozgás vagy egyfajta játék. Nem azért mondom, de úgy tűnik, hogy nincs az égvilágon semmi értelme. Ez kikíváncozott belőlem. Azért merő hiábavalóság, mert a nő egyszerűen csak azért takarít, hogy takaríthasson. A rongyot végighúzza a papírajtón, a seprűt meg nagyjából végigcsúsztatja a padlón. Véleménye szerint ezzel véghezvitte, amit akart. Egy szemernyi felelősséget sem vesz magára a dolog eredményét illetően. Így aztán ami tiszta volt, az eztán is tiszta lesz, ahol meg a szemét és a por lerakódott – hát ott marad.

Régen még bárányt öltek a templomokban áldozatul, ma már azonban ennek a régi szokásnak csak a látszatát tartják meg. Az asszonyom is így takarít. Persze nem a férje kedvéért. Így aztán becsületére válik, hogy mindennap milyen jól végzi – azt, amit nem csinál. Sok éve annak, hogy az asszony és a takarítás gépiesen összekötődik az emberi gondolatársításban, mégis – már ami az eredményt illeti – amit ez itt művel, nem ér egy hajítófát sem. Minden abban az állapotban marad, mint volt, mielőtt a nő, a seprű és a töröluha a világra jött volna. Ha meggondoljuk, ezeket a fogalmakat csakis a formális logika sorolja egy csoportba, különben, úgy látszik, semmi közük egymáshoz.

Visszatérve a reggelhez: jómagam – eltérően a gazdámtól – eleve korán kelő vagyok, s akkor is már igencsak korgott a gyomrom. De amíg ebben a házban mindenki az asztalhoz nem járul, addig a macska részét ki nem osztanák, s így nem juthatok előbb táplálékhoz. Ilyen a sors, kérem. Ráadásul folyton úgy rémlik, mintha most az egyszer tényleg érezném, ahogy kagylóhéj-tányéromból megcsap a leves étvágygerjesztő illata, s nem bírok magammal. Tudom, hogy amin nem lehet, azon nem tudok változtatni, de ha rám jön a vágyakozás, egyre csak ez forog a fejemben, hiába gondolok arra, hogy okosabb lenne nyugton maradnom ott, ahol vagyok. Ilyenkor nem törődve azzal, hogy szívbeli vágyaim és a valóság összeegyeztethetők-e, valami arra készlet, hogy utánajárjak eledelemnek. Márpedig ha odamegyek, csakis csalódás várhat rám, mégsem vagyok képes belátni ezt addig, míg

saját szememmel meg nem győződtem kétségbeejtő helyzetemről.

Szóval nem bírtam tovább: kimentem a konyhába. A tűzhely árnyékában meghúzódó kagylóhéjhoz siettem, hogy szemügyre vehessem tartalmát. Sejtelmemet igazolta: üresen tátongott, fényesre kinyalva, ahogy előzőeste otthagytam. Megcsillant rajta a kora őszi napsugara, mely az ajtó fölötti szellőzőn besütött a konyhába. A cseléd már kitálalta a főtt rizst, s most éppen valamit kavargatott a tűzhelyen, melyen papírszerű fehér lepedék jelezte, hogy a rizs kifutott.

Kész a leves, kész a rizs, most már adhatna ennem – gondoltam magamban. Szó sem lehet róla, hogy megtartóztassam magam, engem nem érhet mellőzés éppen most, követelem az étkezem! Bármennyire is eltartottnak minősülök, az nem csillapítja az éhséget. Miután ezt így végiggondoltam, elhatároztam, hogy könyörgésre fogom a dolgot, panaszosan nyávogni kezdtem, de azért úgy, hogy elégedetlenségemet is kifejezzem. De a cseléd még csak rám sem pillantott. Bár tudom, hogy az ilyen szögletesnek született lényben nincs sok emberi érzés, mégis összeszedtem minden tudásomat, s igyekeztem úgy nyávogni, hogy együttérzést csiholjak belőle. A miau helyett megpróbáltam a nyau-nyauval. Azt hiszem, az otthonától messze szakadt, megtört szív tragikus érzését sikerült ezzel kifejeznem. Ó-szan rám sem hederített.

Ez a nő süket talán? Ha az lenne, nem alkalmazzák cselédnek. Talán csak a macskahangját nem hallja?... Hiszen vannak színvakok, akik meg vannak győződve róla, hogy birtokában vannak a tökéletes látásnak, míg csak az orvos fel nem világosítja őket hiányosságukról. Ez a cseléd „hangvak”. Nem vitás, ő is fogyatékos. Fogyatékoságában persze a maga javát tartja szem előtt. Hányszor kértem éjszaka, mikor halaszthatatlan dolgom támadt, hogy eressen ki – és cserbenhagyott! Ha meg véletlenül kienged, az már nem érdekli, hogy jutok vissza! Pedig milyen ártalmas nyáron, ha belep az éji harmat! Hát még a dér! Aki nem próbálta, el sem tudja képzelni, milyen borzasztó ilyenkor az eresz alatt kuporogva várni a felkelő napot. A múltkor is kizárt és odakint megrohant egy mocsok kóbor kutya. Szerencsére menedéket találtam a tetőn, de aztán ott reszkethettem egész éjszaka! Ezek a kellemetlenségek mind Ó-szan, a cseléd kegyetlensége miatt szakadtak rám. Sírhatok az ilyenek: mindhiába, nem könyörül rajtam.

Ha valaki koplal, Istenhez fohászkodik, ha szükséget lát, lop, ha szerelmes, leveleket ír. Jómagam hozzátehetném még, hogy a figyelemfelkeltéshez még a háromszoros nyau-nyau-nyau bonyolult hangzása illik. Biztos vagyok benne, hogy finom zenéjével nem ér fel egy Beethoven-szimfónia sem. És még ez sem hatotta meg a cselédet!

Ekkor letérdelt, hogy elővegyen egy jó araszos faszéndarabot. Az edény szélén kocogtatva három darabra törte, miközben az egész környéket belepte a szénpor. Azt hiszem, az ételbe is jutott belőle. De hát Ó-szan nem csinál nagy ügyet az ilyesmiből. Szépen berakta a tört faszenet a tűzhelybe, anélkül hogy a füléig hatolt volna a macskák szimfóniája. Ez kedvemet szegte és elindultam a nappali felé. A fürdőszoba előtt vitt az utam, ahol a kislányok mosdottak nagy hancúrozás közepette.

A két nagyobbik már óvodás, de a harmadik, a legkisebb még alig ér fel a nővérei derekáig. Még nem is tud rendesen tisztálkodni. Kivette a vödörből a nedves felmosórongyot és azzal döngölte az arcát szorgalmasan. Kellemetlen érzés lehet felmosóronggyal mosdani, de hát a gyereknek nem számít az ilyesmi. Ez még a földrengésnek is megőrül. Ha úgy vesszük, még Bakiszakinál is átszellemültebb. De hát a nővér mégiscsak nővér, tudja, mi a kötelessége, s mikor a nagyobbik a maga részéről befejezte a gargarizálást és a poharat is a helyére tette, megkísérelte lebeszélni a húgát:

– Kicsi! Az a felmosórongy ám!

De a Kicsi is elég önfejű, s nem egykönnyen hajlik a szóra.

– Nem!!! Babu! – kiáltja és elrántja a rongyot. Ennek a „babu”-nak bizonyára megvan a maga értelme és eredete, de hogy voltaképpen mit is jelent – senki sem tudja. A Kicsi olyankor használja, amikor méregbe gurul. A két gyerek rángatja a felmosót ide-oda, s közben jól kicsavarják és a lé óhatatlanul rácsorog a Kicsi cipőjére. A cipő még hagyján, de már térdig merő lucsok a ruhája is! A genroku-ruha! Szinte hallom, ahogy kérdik: az meg mi fán terem. Nos, közepes nagyságú mintával díszített, kurta ujjú kimonó. Egyszóval genroku, na!

– Kicsi! Engedd már el! Tiszta víz a genroku! – kiált tehát a nagyobbik, jóllehet nemrég még maga sem volt tisztában e szó jelentésével, azt hitte róla, hogy valami társasjáték.

Erről jut eszembe, hogyan csavarjaki a Kicsi folyton a szavakat. A tűzből szerinte szikla száll, Ebiszu istenség nevét meg Ebíznek mondja. A gazdám megmosolyogja az efféle szótévesztéseket, de azt bezzeg észre se veszi, amikor a diákjai füle hallatára ő maga jóval vaskosabb hibákat ejt angolul.

A kisgyerek észrevette, hogy a ruhája átnedvesedett, s a hidegtől sírva fakadt. Erre berohant a cseléd, elvette a felmosórongyot és megtörölgette Kicsi ruháját.

A nagy felfordulás közepette egyvalaki maradt csak viszonylag nyugodt, Szunko, a középső kislány. Hátat fordítva a többieknek a púderdobozzal foglalkozott, ami leesett a polcról. Bemártotta az ujját és először az orrára húzott egy vonalat. Az orr ettől jócskán megnagyobbodott. Aztán az arcát is bedörzsölte, ott virított már két fehér folt, mire a cseléd végzett a Kicsivel. Szunkót is letörölgette, ügyet sem vetve rá, hogy a gyerekek tetszik-e vagy sem.

Miután végignézttem mindezt, elindultam a hálószoba felé, hogy kilessem: felébredt-e a gazdám. Nézem, de nem látom: hol lehet a feje? Sehol. Helyette kilóg a takaró alól az egyik lába. Jó nagy. Biztos azt gondolta, hogy ha a fejét kidugja, könnyen felébreszthetik, s ezért fúrta be magát az ágyneműbe. Olyan, akár egy butább teknőc. Ám közelgett az asszony, kezében a seprű meg a rongy, befejezte már a dolgozószoba takarítását. Az ajtóból be is szólt:

– Hát maga még mindig nem kelt fel?

Állt és figyelte az ágyneműt, ahonnan még nem bukkant elő a gazda feje. Most sem jött válasz. Az asszony előrelépett és a seprűnyéllel megpiszkálta a takarót:

– Mi lesz már?!

Semmi válasz. Pedig a gazda ébren volt, csak azért maradt a fedezékében, hogy védekezzen a felesége támadása ellen. De hiába remélte, hogy ha a fejét sem dugja elő, megmenekedhet. Az asszony hangja mintha a szomszéd szobából hallatszott volna, s ez a távolság megnyugtatta a lapulót. Annál nagyobb volt a meglepetése, mikor elérte a seprűnyél. A felszólítás most már jóval hangosabban s közelebbről harsant:

– Na! Mi lesz?!

„Végem, nincs tovább...” – szólt magában a mester, s beletörődve a sorsába, fennhangon egy csendes „ühüm”-öt hallatott.

– Kilencre kell odaérnie, nem? Ha nem igyekszik, el fog késni!

– Mindjárt felkelek, no! – méltatlankodott a gazda a takaró alól. Az asszonyt sokszor sikerült így becsapnia, de a nő most nem tágított, tartva attól, hogy a férje megint elalszik, támadásban maradt:

– Hát akkor tessék felkelni!

Micsoda megátalkodottságra vall így kínozni valakit, holott már érthetően megmondta, hogy mindjárt felkel! Hát még a mester akaratos lelkét mennyire sértheti! Erre még a takarót is ledobta a fejéről. Láttam, hogy mindkét szeme egészen nyitva van már.

– Mit zajongsz itt? Ha azt mondom, hogy felkelek – hát felkelek!

– De hiszen csak mondja és mégsem teszi!

– Én? Mikor?

– Mindig.

– Ne beszélj bolondokat!

– Nem tudom, melyikünk a bolond! – vágott vissza az asszony nagy bátran, s ott magasodott a párna mellett, kezében a seprűvel. Abban a pillanatban azonban felsírt Nyolcaska a szomszédban, a riksáséknál, csakis azért, hogy anyja ösztönzésére a gazdát bosszantsa. Vagyis nem tudom: talán akkor sír a gyerek, amikor a mester bosszankodik. Mindenesetre idegesítő. Persze nem csoda, ha reggeltől estig zokog, akinek ilyen anyja van. A mester erre mindig észreveszi magát és kissé visszafogja haragját. Valószínűleg Kaneda kérésére ríkatják ilyenkor a gyereket, ami viszont nem fogja meghosszabbítani az életét. Aki ilyen ostobaságra képes, az rosszabb, mint Tendó Kóhei. Az még hagyján, hogy akkor gyötrik a kicsit, mikor Kusami dühöng, de akkor is megcsipkedik, amikor a Kaneda-banda garázdálkodik a tanár háza körül. Mindenesetre még nem is tudni, hogy Kusami őrvöngeni fog-e vagy sem, de Nyolcaska már jó előre hozzáfog a síráshoz. Nehéz megállapítani aztán, hogy ki azúr a környéken – a gazda vagy Nyolcaska. Hiszen kevés fáradtsággal ki lehet hozni a sodrából Kusamit. Elég egy kissé megpiszkálni a gyereket, s annak átható sírása olyan érzést kelt, mintha pofon vágták volna.

Régen Európában, amikor nem tudták kézre keríteni a bűnöst, mert az túl volt már hetedhét határon, csináltak egy bábut helyette és azt égették el. A gazdám zaklatói ugyancsak jól ismerhetik a nyugati világ hagyományait, mert kiválóan tudják alkalmazni ezt a stratégiát. Akár a Földreszállt Felhő növendékeiről, akár Nyolcaska anyukájáról van szó, az én ügyefogyott gazdám tehetetlen velük szemben. Persze ezen kívül még sok minden van, amiben tehetségtelensége megnyilvánul, de különösen a szomszédokkal nem tud mit kezdeni. Erre majd még a későbbiekben is szeretnék rámutatni.

Szóval, a szomszédból áthangzó gyereksírás hallatán a gazdám méregbe gurult. Korán rákezdtek – gondolta magában. Egyszerre csak felült az ágynemű tetejébe. Hová lett a lélek tökéletesítése, hová Bakiszaki tanítása! Egyszerre két kézzel esett neki saját fejének, s úgy vakarta, mintha a bőrét akarná lenyúzni. A gallérjára záporozott a hónapos korpa. Felette mutató. Hát a bajsa? Ez aztán a meglepetés! Lehet, hogy a szőrök átérették gazdájuk felindulását, megértették, hogy ilyenkor nem maradhatnak lekonyult állapotukban. Harciasan kimeredtek tehát minden irányban egyenként, amerre nagy mérgükben éppen kedvük tartotta.

Ez sem utolsó látványosság! Bezzeg tegnap még hogy megrendszabályozta mindet a német császár öfelsege mintájára a tükör előtt! Ám egyetlen éjszaka elegendő, hogy a fegyelem felbomoljék és az egyedek a maguk kedvére mindenfelé szétszéledjenek!

A gazdám lélekfegyelmű gyakorlataival is így áll a dolog. Ami felépült benne éjszaka, másnapra úgy leomlik, mintha nem is lett volna. Mindent elnyel veleszületett természete, melyet a vaddisznóéhoz lehet hasonlítani.

Széles e hazában egyedülálló módon – szörnyű bajsa és szörnyű természete ellenére – megtűrik az illet, hogy iskolában taníthasson, s nem teszik ki onnan! Valószínűleg ez az indítéka annak is, hogy Kanedát és csahosait még emberszámba veszik. Szóval, amíg ezek embernek számítanak, addig arra sincsen ok, hogy gazdát elűzzék a katedréről. Különben erről a maga idején majd megkérdezzük levélben a Szugamóban lakozó Tendó Kóheit, az majd megmagyarázza.

Végül a gazdám kerekre tágtult, zavaros szemével – melyet már ismertettem a minap – rámeredt a

szekrényre, mely éppen vele szemben helyezkedett el. A bútordarab vagy másfél méter magas volt, alsó és felső részre osztották, s négy tolóajtóval nyílt. A gazdának úgy ágyaztak, hogy az ágynemű majdnem elérte a szekrényt, így hát, amint felébredt, első pillantása az alsó rekeszre esett. A mintás papír helyenként elszakadt, és kilógott alóla a szekrény ajtóvázának a bele. Mi volt ez a belsőség? Nyomtatványok és egyéb papirosok tömkelege. Amint a mester ezekre tekintett, mindjárt olvashatnékja támadt. Pedig az előbb még olyan dühös volt, el akarta kapni a riksásnét, hogy az orrára koppintson. Nála azonban nem megy ritkaságszámba, hogy hirtelen a legnagyobb haragból olvasási dühre változzék a hangulata. Éppolyan, mint amikor a kisgyerekek bőgés közben nyalánkságot nyújtanak, s rögtön nevetni kezd.

Egyszer régen a mester, még diákkorában egy templomban ütötte fel a tanyáját, ahol a szomszéd szobában lakott öt-hat apáca. Márpedig a komisz természetű nőszemélyek között az ilyenek a legkomiszabbak. Jól megfigyelték lakótársuk természetét és gyakran énekelték a konyhában: „Sír a csóka vagy nevet, sír a csóka vagy nevet?” S a ritmust az edény fedelével verték nótájukhoz. Lehet, hogy a gazdám azóta utálja annyira az apácákat. Mert az nem vitás, hogy ki nem állhatja őket. Abban viszont nekik lehetett igazuk, hogy Kusaminál hamar áll a sírásból a nevetés, vidámságból a szomorúság. Olyan, akár egy elkényeztetett gyerek: nincs benne kitartás, szeszélyes, s ahogy mondani szokták – fennhordja az orrát. Pedig nincs oka, hogy beképzelt legyen szellemi mélységéregazdagságára.

Mint egy meggondolatlan kölyök, egyik pillanatban már ugrana, hogy a riksás feleségén kitöltse a mérgét, majd meg avított papirosokat kezd böngészni. Nála már csak így megy ez.

Ami először a szemébe szökött, Itó Horibumi^[38] arcképe volt – fejjel lefelé. Felül a képaláírás dátuma: 1878. szeptember 28. Szóval a koreai helytartó már akkoriban is bukfenceket hányt. Mit csinálhatott 1878-ban? Pénzügyminisztériumi államtitkár volt. Bizony, az nem akármilyen! Még ha fejjel lefelé lóg is. Ettől az információtól balra Hirobumi látható ugyancsak, ezúttal fekvő helyzetben. A sok fejenállás után nem árt egy kis pihenés. Egy másik papír, egy színes nyomat alján ez áll: „Te...”, de a folytatás le volt ragasztva. A következő sorból annyi látszott, hogy „gyorsan”. Ezt is jó volna tovább olvasni, de nem lehet. Már nem látni.

A gazdám bevált volna detektívnek is a rendőrségnél, oly nagy buzgalommal kutatott. Ezek a detektívek különben megérik a pénzüket, csak azon igyekeznek folyton, hogy megtalálják, amit keresnek. Se vége, se hossza. Jobb lenne csinálnia bánni azzal a kutatással. Csakhogy akkor nem biztos, hogy meglesz az eredmény. Azt hallottam, előfordul az is, hogy rendes polgárokat lecsuknak koholt bizonyítékok alapján. A jó honpolgárok pénzén alkalmazott rendőrök lecsukják kenyéradó gazdáikat. Hát nem örület ez?!

Bóklászó tekintetét a gazdám ezek után Óita megye térképére vetette, mely mintha éppen bukfencet hányt volna. No hiszen, ha Itó Hirobumi tótágast áll, akkor Óita megye is nyugodtan hányhatja a cigánykereket! Hirtelen azonban vége szakadt a kalandozásnak, mert a gazdám ökölbe szorította a kezét, s égnek emelte. Hozzáfogott ásítani.

Az ásítás olyan ocsmányra sikerült, mint mikor a bálna öklendezik. Ezután kis szünetet tartott, majd kényszeredetten felvette a ruháját, s kiment a fürdőszobába mosakodni.

Éppen erre várt az asszony, fogta az ágyneműt, takarót, elrakta, s következett a takarítás a fent leírt módon.

Ha az asszony mindig ugyanúgy végzi a dolgát a seprűvel, hát a férj se térjen el évtizedes szokásaitól a mosdás tekintetében! Folyik a gurgulázás, akkora odaadással, mint azt már a múltkor

szintén feljegyeztem.

– Gágágá... gegegege...

Eztán elkészült a választék a fején, hogy külföldi gyártmányú törülközőjét panyókára vetve a háza az ebédlő felé irányítsa lépteit. Bevonult tehát.

Letelepszik a hosszúkás hibacsi mellé. Milyen sokféle van ezekből a kis kályhából! Különböző nemes faanyagokkal burkolva, vörösrézrel bélelve, gazdagon díszítve, se szeri, se száma. Van, amelyiken lobogó hajú leányzó van kifaragva, amint kecsesen fél térdre ereszkedik, a másikon meg ezüstszerű pipát szorongató figura... De Kusami tanár úré semmi ilyen ékességgel nem rendelkezik. Olyan avított, hogy a beavatlanok még azt sem sejtetik, vajon miből készülhetett. Úgy lenne szép, ha kifényesítve tündökölne, ám ezt a tárgyat törölgetőruha nem érintette, így hát azt sem tudni, fából, rézből van-e, mert a kezdetektől fogva homályba burkolózik.

Még arra sem emlékeznek, hol vették, s hogy egyáltalán vásárolták-e. Hát akkor kapták talán? – tehetnék fel a kérdést. Ám erre sem tud senki válaszolni. Kitől is kaphatták volna? Ha abban az irányban puhatoloznánk, hogy lopták-e esetleg... Ezt sem lehet tisztázni. Volt régen egy vénséges rokonuk, s amikor meghalt, egy időre őket kérték fel, hogy ügyeljenek a holmijára. Később elköltöztek onnét a sajátjukba, s talán a végső osztozkodáskor – abban a hiszemben, hogy az övék ez a kiskályha – magukkal hozhatták. No hiszen – szép dolog az ilyen...

Bár ha jól meggondolom, gyakran megesik az ilyesmi a mai világban. A bankárfélék például, akik állandóan mások pénzével ügködnek, úgy tekintik azt, mint a sajátjukat. A hivatalnokok a népszolgái. Megbízják a dolgok intézésével s felruhazzák őket az ehhez szükséges hatalommal. Nap nap után birtokolva ezt a kölcsönkapott jogot, végül is a magukénak érzik, s annyira belebolondulnak, hogy semmiképpen sem engedik, hogy közönséges polgárok beleüssék az orrukát saját dolgaikba. Mivel a világban csupa ilyen ember van, nem lehet a mestert sem elítélni cselekedetéért, már hogy tolvajtermészete volna. Mert ha őt lopósnak nyilvánítjuk, széles e földön mindenki tolvaj.

A hibacsi mellé letáborozott családfő három arcot szemlélhetett a reggelizőasztalnál. Az egyik a Kicsi, aki az imént a felmosóronggyal mosakodott, aztán Tonko és Szunko. Mindhárman előbb ott voltak az asztalnál, mint az apjuk, s javában reggeliztek. A mester minden elfogultság nélkül vette szemügyre őket. Tonko arcéle hosszúkás és éles volt, akár egy spanyol kard pengéje. A húga, Szunko nagyjából a nénjét formázta, de arca inkább egy Rjúkjúról való veres lakkdobozra emlékeztetett. Csak a Kicsi ütött el a társaságtól ovális arcával. Ám míg az álló ovális arcforma megszokott, az övé vízszintes irányban nyúlt el, széltében volt ovális. Bármennyire változó is a divat, nem valószínű, hogy az ilyen széltében hosszú arc valaha divatba jöjjön.

A mester úgy megnézte saját gyerekeit, mintha nem is látná őket elégszer. Hogy nőnek! Akár a bambuszrügy a szomszéd Zen-templom kertjében. Amikor az apjuk végiggondolta, mekkorára cseperedtek máris, elfogta a félsz, szinte úgy érezte magát, mintha a sarkára lépnének. Bármennyire távol jártak a gondolatai, azt felfogta, hogy ezek itt – leányok. Márpedig akkor az is eszébe kell hogy jusson, hogy egyszer ezeket férjhez kell adnia. Be kellett vallania magának, hogy az ilyesmihez semmi készséggel nem rendelkezik. De hát mégiscsak a saját gyerekeiről van szó – és ő tanácstalan! Minek csinálta őket, ha most meg nem tudja, mihez kezdjen velük? Hiába, ilyen az ember! Olyan lény, aki csupa felesleges dolgot teremt, hogy aztán maga szenvedjen tőlük a legjobban. Ez az ember meghatározása.

A gyerekek még rendesebbek. Álmodásban sem jutna eszükbe, miket eszelt ki az apjuk a maga gyötrelmére – élvezettel falatoznak. Csak a Kicsi nem tud még ezzel a feladattal zöld ágra vergődni.

Az idén lett hároméves és az anyja ellátta őt az ekkora gyerekekhez illő apró evőpálcikákkal és kis csészével. A gyerek azonban rá sem hederít ezekre, egyre csak a nővére evőeszközét akarja megkaparintani, pedig azzal még nehezen boldogul.

A kisemberek közül sokan vágyakoznak magas hivatalokra, melyekhez se tehetségük, se módjuk nincsen. Becsvágyuk csíráit olyan koruktól hordozzák magukban, mint amiben a Kicsi van jelenleg. Mélyek tehát a nagyravágyás gyökerei – mint látható –, és nem használ egy fikarcnyit sem az oktatás meg a nevelés. Jobb felhagyni hát a reménnyel.

Kicsi zsarnoki gátlástalansággal elmarta és kisajátította magának szomszédja jókora csészéjét és hosszú pálcáit. Megvan benne tehát az elszántság, hogy azzal is elbánjon, amivel még bánni sem tud. A két pálcát tövénél fogva kapta marokra, s szúrta vele egyet a csésze fenekébe. Jó adag rizs úszott a miszólevesben mely színültig megtöltötte az edényt. Az egész idáig valahogy még egyensúlyban maradt, de ahogy a gyerek a pálcával váratlan támadást intézett ellene, az edény megbillent. A leves meg szépen csurogni kezdett a Kicsi ölébe. Persze őt az ilyesmi nem riasztja vissza. Nagytermészetű gyermek. Ekkor a pálcikák felpattantak a csésze fenekéről, s ahogy kis száját odatartotta, a sárgás-leves rizs ellepte az orrát, az arcát, az állát, sőt a padlóra is jutott, méghozzá töménytelen mennyiségben. Nem mondhatom, hogy túlságosan körültekintően étkezne...

Szeretnék ezúttal egy tiszteletteljes jó tanáccsal szolgálni a kitűnő Kanedának és más e világi hatalmasságoknak. Ha a tisztelt urak úgy bánnak az emberekkel, mint Kicsi az evőszerszámokkal, az ő szájukba is igen kevés főtt rizs ugrik be magától. Szanaszét pereg és csak tévedésből repül a jó irányba. Gondolják meg ezt, kérem, alaposan. Ezen még az is rajtaveszt, aki járatos a világ dolgaiban.

Tonko tehát evőeszköz nélkül maradt, mert a húga, Kicsi elragadta tőle. Türelemmel próbálkozott a neki túlságosan apró edénnyel és pálcikával, de ha csak kinyitotta a száját, már eltűnt benne a csésze tartalmának jó része, s három falással kiürült az edény. Amiatt aztán gyakran kellett utánpótlásról gondoskodnia. Már négyszer szedett magának, s készülődött, hogy ötödször is vegyen. Leemelte a fedőt, fogta a merőkanalat és belenézett a nagy edénybe. Mintha habozott volna, hogy egyen vagy ne egyen, de aztán látszott, hogy eldöntötte, mert belemerítette a fakanalat oda, ahol nem égett le az étel. Ezt szemelte ki az előbb. Eddig még nem lett volna baj, fellapátolni a rizst könnyű, hanem el kellett juttatni az apró csészéig, s belerakni. A gombóccá összeállt anyag azonban nem fért bele, hanem a padlóra került. A kislány meg sem lepődött ezen, hozzálátott, hogy gondosan összeszedje. Nem tudta, hogy mit kezdjen a földről összegyűjtött rizsszemekkel, visszarakta hát szépen a nagy tálba. Kissé piszkos lett ugyan... Mire Tonko ezzel elkészült, Kicsi is éppen megelégette buzgó kísérletezését és lecsapta a pálcákat. A testvér mégiscsak testvér, Tonkónak tehát szemet szúrta a kisebb rendetlenkedése:

– Ejnye, Kicsi! Egészen összemázoltad magad! – szólta, és azonnal hozzáfogott, hogy rendbe hozza. Először is a gyerek orra hegyén letelepedett rizsszemet távolította el. Gondoltam, hogy majd valahova eldobja, amit leszedett, ám helyett nagy meglepetésemre – saját szájába rakta. Majd sort kerített a Kicsi pofácskáira is, ahol nagy tömegben ragadtak meg a rizsszemek, számításaim szerint mindkét oldalt egybevételük lehettek vagy húszan. A gondos nővér szemenként szedte-ette, szedte-ette, mígnem a húgocska arcát makulátlan tisztára nem legelte.

Szunko idáig csendesen rágódott a savanyúrépán, ám hirtelen felfedezett néhány édeskrumplit a levesben, kihalászta tehát a fakanállal, s a szájába tömte. Mint köztudott, semmi annyira nem perzseli a száját, mint a levesben főtt édeskrumpli, kivált ha hebehurgyán bekapjuk. A felnőttek tudják ezt és

vigyáznak, nehogy óvatlanul megégessék magukat. Viszont az olyan tapasztalatlan gyermek, mint Szunko, bizony megjárja vele. Nagyt sikított hát és az asztalra köpte az egészet. Ezek meg éppen jókor szánkáztak a Kicsi elé, kényelmesen elérhető távolságra. Ez volt az egyik kedvenc étele és íme: ott termett az orra előtt. Elhajította hát a pálcikákat, rávetette magát a csemegére, s két kézzel szuszogva gyömöszölte magába.

A mester kezdettől fogva szemtanúja volt az eseményeknek, de egy szót sem szólt, hanem elmerülten táplálkozott csupán, s mikor már kiitta levesét is, hozzáfogott a fogpiszkáláshoz. Lányai megrendszabályozását illetőleg teljesen a „hagyd rá” nevelési alapelv hívének mutatkozott. Ha mindhárom lánya azonnal átvedlenez menyasszonnyá, és egy-egy úr karján távozna, hogy elhagyja a szülői házat, akkor sem zavartatná magát: szépen megenné a főtt rizst és kiszűröcsölné hozzá a levet.

A mester nem csinál semmit.

És a tevékeny ember? Nézzük csak meg, hogy azok mit csinálnak! Hazudoznak, hogy rászédhessenek másokat, némelyik olyan agyafúrt, hogy a ló szemét is kicsálná az üregéből... ámitíják, bolondítják a jó népet, törbe csalnak és kést a torkodnak szegezve zsarolnak: ebben áll tevékenységük, nem másban.

Már az iskolás gyerekek is ezt lesik el a másiktól abban a hiszemben, mintha mit sem érne az, aki nem követ el nagy büszkén olyan aljasságokat, melyekért inkább pirulnia kellene a jövődöbéli úriembereknek.

Jómagam japán macska volnék, szorult belém ezért némelyes hazaszeretet. Néha úgy érzem – odavágok egyet. Ha csak még eggyel gyarapszik táboruk, a nemzet belevész!

Iskolák, ahol ilyen diákok vannak – minden iskolák szégyenfoltjai. Ország, melynek ilyen polgárai vannak – alábbvaló minden más nemzetnél. Szégyen és gyalázat, nem is értem, honnan kerül elő ennyi gazember! Úgy látszik, a japánokban még annyi önérzet sincsen, mint egy macskában. Visszataszító.

Meg kell mondanom azonban, hogy az ilyenekhez képest a gazdám fennkölt férfiú. Semmittevése így válik előkelővé. Meg a tehetetlensége és a nemtörődömsége is.

Szóval teljes lelki nyugalommal és minden baj nélkül elvégezte reggeli étkezését. Ekkor felvette európai öltönyét és riksást hívott, hogy irányt vegyen a rendőrség felé. Az ablakból kiszólt az embernek, hogy tudja-e, merre van Nihondzucumi, mire az csak nevetett, hiszen a Josivara környéke örömházairól közismert hely. A mester tehát az előszobán át kísértált a riksához és elment.

Ezalatt odabent az asszony is befejezte a reggelit és unszolni kezdte a gyerekeket:

– Induljatok az iskolába, mert elkéstek.

A gyerekek azonban nyugton maradtak és visszaszóltak:

– Ma szünet van! – És semmi hajlandóságot nem mutattak az indulásra.

– Még hogy szünet! Na gyorsan – indulás! – hangzott a parancs még szigorúbban.

– A tanár úr azt mondta, hogy ma nem lesz tanítás! – szólt ismét a nagyobbik nővér, s nem mozdult.

Az asszony megelégette a dolgot, lekapta hát a polcról a naptárt – és látta, hogy tényleg: piros betűs nap van, tehát ünnep.

Viszont a férje meg levélben mentette ki magát távollétéért az iskolában, mert nem tudott erről. Az asszony be is dobta a postaládába. Csak azt nem tudom, vajon tudott-e erről Meitei, s ha tudott: miért hallgatott ártatlan képpel?

Az asszony, miután túljutott a váratlan felfedezés okozta első meglepetésén, meghagyta a gyerekeknek, hogy játszódjanak szépen, csendben, maga pedig elővette a varrodobozát és munkához látott.

Vagy harminc perc telt el nagy nyugalomban, anélkül hogy bármilyen említésre méltó dolog történt volna. Majd hirtelen furcsa vendég érkezett a házhoz. Tizenhét-tizennyolc év körüli diáklány. Félretaposott sarkú cipőt, lila hakamát viselt, a haját meg olyan fürtökbe göndörítette, mint a számológépek golyói. A konyhaajtó felől jött, anélkül hogy bárki bevezette volna, rögtön betalált a nappaliba. A gazda unokahúga volt.

Még iskolába járt, s vasárnaponként gyakran meglátogatta nagybátyját, hogy veszekedjék vele. Viszont szép neve volt – Jukie, ami azt jelenti, hogy havas folyó. Az arca azonban már nem volt nevéhez méltó. Ha kilépünk az utcára, mindjárt találunk belőle vagy egy tucatnyit.

– Jó napot, nénikém – szólt, s azzal minden teketória nélkül bement a nappaliba, s letelepedett a varrodoboz mellé.

– Nocsak! Ilyen korán?

– Ma nemzeti ünnepünk van, gondoltam, korán felkelek. Már fél kilenckor az utcán voltam, hogy hamar itt lehessenek.

– Igen? És mi járatban vagy?

– Ó, semmi különös, csak már régen jártam erre, gondoltam, bekukkantok egy percre.

– Ne csak egy percre, maradj nyugodtan. Nemsokára megjön a bácsikád is.

– Hát elment? Ez aztán ritka eset. És hová?

– Bizony egy kissé furcsa helyre. A rendőrségre... Ugye mondtam, hogy kicsit furcsa?

– Tényleg! De mi dolga van ott?

– Meglett az a betörő, aki tavasszal itt járt.

– És most tanúnak idézték! Kellemetlen lehet.

– Miért? Visszakapjuk a holminkat. Tegnap itt volt a rendőrség, hogy megvan a holmi, menjünk érte.

– Értem már. Hát akkor ezért kelt fel ilyen korán a bácsikám. Nem szokott ilyet tenni! Ilyenkor még javában alszik az ágyban.

– Az biztos, hogy párját ritkítja, olyan hétalvó. És hogy mérgelődik, ha felkeltem! Ma reggel is így volt, pedig meghagyta, hogy hét előtt feltétlenül ébresszem fel. Befúrta magát az ágyneműbe, nem is válaszolt, mikor szóltam neki. Másodszor is szóltam, mert aggódtam, mi lesz. Erre olyat mondott, hogy el sem ismétlem.

– Vajon miért ennyire aluszékony? Talán az idegzete gyenge?

– Mi?

– Azért haragszik meg olyan könnyen és ok nélkül. Csodálom, hogyan tud iskolában dolgozni.

– Azt mondják, ott rendesen viselkedik.

– Még rosszabb. Csak itthon nagy a szája!

– Micsoda?

– Hát nem így van? Itthon ördög, az iskolában angyal – nem?

– Nemcsak a mérgelődéssel van baj, de ha az ember jobbot mond neki, feltétlenül balra megy, ha meg balra igazítja, jobbra tart. Semmiképpen sem hajlik a jó szóra. Csökönyös nagyon.

– Mint az öszvér. Épp ezért mindig az ellenkezőjét kell mondani neki, mint amit szeretnénk. A múltkor is szerettem volna kapni egy esernyőt, tehát addig hajtogattam, hogy nem kell nekem esernyő, míg meg nem makacsolta magát, hogy de igenis kell – vett is egyet.

– Hahaha! Ez nagyon jó! Én is így teszek majd.

– Bizony! Különbben nem ad semmit.

– Múltkor járt itt egy ember a biztosítótól és unszolta, hogy kössön életbiztosítást, mert ilyen meg olyan előnyökkel jár. Vagy egy órát beszélt, de hiába. Pedig vagyunk nincs, itt a három gyerek, s bizony jól jönne a biztosítás. De hát törődik is ő azzal?

– Bizony, mindig történhet valami, s ott a baj meg a bizonytalanság... – szólt hozzá a családi üggyhöz az unokahúg, egy tizenhét-tizennyolc éves lánytól kissé szokatlan komolysággal.

– Nekem is különös volt hallanom a szomszéd szobából. Azt mondta az üggyhöz, hogy belátja: szükség van az életbiztosításra, hiszen ha nem volna, miből tartanák fenn a biztosítótársaságot. Viszont ő sose fog meghalni – neki tehát nincs szüksége rá. Ezt hajtogatta egyre.

– A bácsikám?

– Persze. Az ember meg erre azt mondta, hogy ha nem halnánk meg, tényleg nem lenne szükség életbiztosításra. De az emberi élet bármennyire is tartósnak látszik, veszélyek leselkednek rá. A bácsikád erre közölte velem, hogy a maga részéről elhatározta, hogy nem fog meghalni, s így kár a szóért.

– Akkor is meghal, ha nem akarja. Én is elhatároztam, hogy nem bukom meg, mégis elbuktattak.

– Azt mondta a biztosítótól jött ember is, hogy az élet hosszát nem magunk szabjuk meg, hiszen ha ez lehetséges lenne, senki sem akarna meghalni.

– És neki volt igaza!

– Hát persze! Érthetetlen, hogy gondolja a férjem. Még hogy nem hal meg... és erre nagy büszkén ígéretet tesz.

– Furcsa.

– Az nem szó rá. Több annál! A bácsikád azt is mondta, hogy ha már volna pénze, hogy biztosítást kössön, sokkal inkább a bankba tenné.

– Van bankbetétje?

– Hogy lenne? Különbözik kisebb gondja is nagyobb annál, hogy mi lesz akkor, ha ő már meghalt!

– Aggasztó! Vajon miért gondolkodik így? Jár ide valaki, aki hasonlóan vélekedik?

– Dehogyan jár.

– És ha megkérnénk Szuzuki urat, hogy beszéljen velem? Őrá hallgat. Egy ilyen higgadt embernek könnyen sikerülhet meggyőznie.

– Igen, de nálunk nincs valami jó híre ennek a Szuzukinak.

– Hát akkor az nem jó. És mi lenne, ha azt a... bölcs embert...

– Csak nem Bakiszakit? Ő meg aztán egyáltalán nem kívánatos. A napokban itt volt Meitei úr és leleplezte: egyáltalán nem olyan tekintélyes, mint gondoltuk volna.

– Miért? Dehogyanem! Igen megfontolt és bölcs ember... nem lehetne jobbat találni. A múltkor az iskolában beszédet is tartott.

Bakiszaki úr?

– Bizony.

– Hát a te iskoládban tanít, Jukie?

– Nem, nem tanár, de a Nőegylet meghívására eljött, hogy előadjon nekünk.

– És milyen volt?

– Hát... nem volt túl érdekes. De olyan szép hosszúka van... a szakálla meg mint az öregistennek. Mindnyájan áhítattal hallgattuk.

– Na és miről beszélt? – tudakolta az asszony, ám ekkor a gyerekek meghallották odakintről Jukie hangját és nagy dörrel-dúrral betódultak a nappaliba. Idáig kint játszottak a kerítés tövében.

– Megjött Jukie! – kiabáltak nagy örömben, de az anyjuk rájuk szólt:

– Ne zajongjatok, hanem üljete le szépen! Jukie most éppen nagyon érdekeseket mesél. – S azzal kezdte elrakosgatni a varróholmit.

– Mesélj, Jukie! Imádjuk a mesét! – Ezt Tonko mondta.

– Megint elmondod a „kopogós hegy” meséjét? – csatlakozott Szunko.

– Kicsi mesél! – Így a legkisebb, és a térdével előrefurakodott a nővérei közé.

– Már megint mesélni akar – nevette a nővére.

– Te majd később, Kicsi, most figyelj Jukie nénédre – pirongatta meg az anyja, de a gyerek nem hallgatott rá.

– Nem, nem... babu! – kiáltotta. Jukie engedett:

– Jól van, jól. Mesélj te először – halljuk! – Kicsi rákezdte:

– Hát az úgy van, hogy: Pap bácsi, pap bácsi, hová mégy...

– Jaj de érdekes! És aztán?

– ...Rizsföldre, rizst nyúni...

– Ez igen! Szépen mondod!

– Ne menj te rizsföldre rizst nőni...

Tonko erre kijavította:

– Nem rizst nőni, hanem rizst nyúni! – A Kicsi azonban csak annyit ordított rá, hogy:

– Babu! – s ezzel a haragos kiáltással elhallgattatta a nővérét. Csakhogy közben elfelejtette a folytatást és ő is megnémult.

– Kicsi... hát csak ennyi volt? – kérdezte Jukie.

– Hát... hát aztán... aztán... púzás lett, na! Pu, pu, pu!

– Hohó! Ki tanított téged ilyen malacságra?

– Ó-szan.

– Ejnye, Ó-szan! Ilyenekre tanítani a gyereket! – Az asszony erőltetve nevetett:

– Ebből most elég, Kicsi! Most Jukie néni jön, hallgasd szépen!

A kis zsarnok ezúttal értett a szóból, mert ezután egy kicsit csendben maradt.

– Szóval Bakiszaki tanár úr a következőképpen szónokolt – kezdett hozzá most már Jukie. – Állt egyszer régen egy keresztúton egy kőszobor, mely a gyerekek védőistenét, Dzsizdót ábrázolta. Csakhogy igen forgalmas helyet foglalt el, sok ló meg szekér járt arra, azoknak útjában volt. Ám mit tehettek volna? Összegyűltek a városiak, s azon tanakodtak, miképpen mozdíthatnák arrébb...

– Ez tényleg megtörtént?

– Azt nem tudom, ez nem jött szóba... Szóval addig tanakodtak, amíg meg nem elégelte a város legerősebb embere és elkezdett hetvenkedni, hogy majd ő megmutatja, elintézi a kőszobrot. Kiment a keresztútra, nekigyürkőzött, nekifeszült – csak úgy folyt róla az izzadság, de mégsem bírta a Dzsizdót megmozdítani.

– Akkor jó nehéz lehetett!

– Úgy bizony! A legény csakhamar belefáradt és hazatért, hogy lepihenjen. A polgárok ekkor ismét összetanakodtak, hogy mitévők legyenek. Ezután előállott a legokosabb, hogy bízzák csak rá, majd ő megmutatja, hogy kell ezt csinálni. Telerakott egy nagy dobozt rizsgombóccal, s azzal kezdte csalogatni Dzsizdót: „Gyere, gyere, megkapod”. De az istenség rá se hederített. Úgy látszott, bírja a koplalást, nem hagyta magát lépre csalni, meg se moccant. Az okos ember azonban nem hagyta annyiban a dolgot, vett egy tökkulacsot, megtöltötte szakéval, másik kezében pedig poharat tartva

járult az istenség elé, csalogatta, hitegette három óra hosszat, persze eredménytelenül.

A kislányok közbeszóltak.

– Hát a Dzsizdó sose éhes, – így Tonko.

– De jó lenne egy kis rizsgombóc – szölt Szunko.

– Az ember kétszer is felsült, s ezután megpróbálkozott áldozati papírpénzzel is, csinált belöle jó sokat és kínálgatta a szobornak – hasztalan. Ilyen csökönyös volt ez a Dzsizdó bizony.

– Akárcsak a nagybácsid.

– Tisztára a bácsikám! Végül ez az okos ember is jól felsült a makacs Dzsizdóval és feladta. Jött utána egy hencegő és megnyugtatótt mindenkit, hogy majd ő igenis rendbe hozza a dolgot, mi sem könnyebb annál.

– És mit csinált ez a nagymellényű?

– Épen ez az érdekes. Elöször rendörruhát öltött, bajuszt is ragasztott és úgy állt Dzsizdó színe elé. Jól lehordta és a törvény nevében távozásra szólította fel, megfenyegette, hogy különben rendörszakasz távolítja el. Manapság mindenki enged, ha a rendörség erélyesen rendreutasítja.

– Úgy bizony! És erre odébb ment?

– Miért mozdult volna meg, hiszen olyan, mint a bácsikám!

– A nagybátyád nagyon is fél a rendöröktől!

– Ó, tényleg? Pedig nem kell félni tölük. A Dzsizdó sem mozdult. Maradt nyugodtan a helyén. Nagyon megmérgekedett erre a hencegő fickó, levette a rendöruniformist, a szemétre hajította a műbajuszt is, s ezután megpróbált olyan látszatot kelteni, mintha nagyon gazdag ember volna. Olyan képet vágott, mintha maga Ivaszaki báró^[39] lett volna. Szentelenség, nem?

– Miért? Hogy kell olyan képet vágni, hogy Ivaszakinak lássék az ember?

– Egyszerűen csak gögösnek kell lenni, és kész. Szóval emberünk is így tett, egy szó nélkül körbejárta Dzsizdót és közben vastag szivarjából pöfékelt.

– Na és akkor mi lett?

– Az lett, hogy egészen beburkolta az istenséget szivarfüsttel.

– Jól adod – akár a vásári mesélő! Szóval tetőtől talpig összefüstölte!

– De ez sem ért semmit. Hiszen a szobor kőből van. Az ember ezután meg hercegnek adta ki magát. Tisztára megbolondult már.

– Voltak akkoriban egyáltalán hercegek?

– Persze hogy voltak. A tanár úr így mondta: „az ember ekkor hercegnek adta ki magát”. Meg kell jegyezni, hogy egy ilyen embertől nagyfokú tiszteletlenség herceget játszani.

– És melyik herceget utánozta?

– Bármelyiket is utánozta – arcátlanság.

– Úgy is van.

– De hiába volt a nagyúri póz, az se használta. Mit tehetett a kérkedő, mint hogy beismerte: nem elegendő az ügyessége az istenség megmozdításához.

– Jól megjárta.

– Bizony. Elnyerte méltó büntetését... Főtt ám a nép feje, megint összegyűltek megbeszélni, hogy mitévők legyenek, de most már bizony nem akadt vállalkozó. Most aztán nem volt mit tenni.

– És ezzel vége is?

– Nem, még nem. Végére felfogadtak egy csapat mindenre képes fickót meg riksáslegényt, hogy menjenek el a szoborhoz és csapjanak éktelen lármát körülötte. Azt gondolták, ha így

alkalmatlankodnak neki, majd csak elunja, és ezért két váltásban éjjel és nappal csapták a zenebonát.

– Elég fáradtságos lehetett.

– De ez sem változtatott a helyzeten. Ez a megátalkodott Dzsizdó a füle botját sem mozdította.

– Na mondd már, mi lett aztán? – tudakolta Tonko nagy érdeklődéssel.

– Teltek, múltak a napok a nagy zajongásban, de eredmény semmi. Már mindenkit idegesített az egész, de a felbérelt banda örömmel folytatta, hiszen napidíj járt nekik érte.

– Jukie néni, mi az a napidíj? – kérdezte Szunko.

– A napidíj – az pénz.

– Hát pénzt kaptak? És mit csináltak érte?

– Ejnye, Szunko – hát nem mondtam, hogy egész nap és éjjel nagy hühót csaptak! Szóval, élt ott egy afféle mindenki bolondja, aki nem tudott semmiről, hiszen nem is álltak vele szóba. Ez a félnótás odament, ahol a Dzsizdót nyaggatták és megkérdezte: „Szegény barátaim, miért kínlódtok itt ezzel az éktelen ricsajozással, Hiszen csinálhatjátok évszámra, Dzsizdó szobra egy tapodtat sem fog elmozdulni!”

– Bolond létére milyen okos volt!

– Ez egy ilyen meglehetősen eszes bolond volt! Az emberek is mind hajlottak a tanácsára, ám szaván fogták: ha annyira érti a dolgot, mutassa meg, hogy kell ezt csinálni! Nem kérette magát a bolond kétszer, elhallgattatta az esztelen óbégatást, szélnek eresztette a riksásokat meg a többi mákvirágot. Ő maga meg csak úgy méla pofával Dzsizdó elé állott.

– Nénikém! Méla Pofa a bolond barátjának a neve volt? – vágott Tonko éppen a legérdekesebb fordulat közepébe.

Az asszony meg Jukie elnevezték magukat.

– Dehogy!

– Hát akkor kicsoda?

– Nem kicsoda... hogy is mondjam csak...

– Méla Pofa azt jelenti, hogy „hogy is mondjam csak”?

– Nem, dehogyis! Azt jelenti, hogy...

– Mit?

– Figyelj csak! Ismered Tatara Szanbei bácsit?

– Igen! Édeskrumplit is hozott!

– Nahát, Tatara bácsi is éppen olyan...

– Méla Pofa?

– Igen... mondjuk. Na szóval, a bolond egyenesen odaállt a szobor elé zsebre dugott kézzel, és megkérte szépen: „Dzsizdó uram, menj már egy kicsit odébb, ha mondom!” Mire az istenség: „Vagy úgy? Miért nem szóltatok már előbb?” S azzal szépen odébbállott.

– Nahát, ez a Dzsizdó!

– És aztán következett a tanulság.

– Ó, még tanulság is volt?

– Hogyne lett volna. Bakiszaki úr így folytatta: „Tudom, hogy itt ma a tiszteletre méltó Nőegylet ülésén vagyunk és elbeszélésem kissé elgondolkodtató. Nos hát, elnézést kérek udvariatlanságomért, de azt kell mondanom, hogy a hölgyek nem intézik egyenesen a dolgokat, hanem inkább távolról kerülgetik őket. És ez nemcsak rájuk vonatkozik. Korunk férfúi is – a civilizáció hatása alatt – többé-kevésbé elnőiesedtek, igen sokan vannak, akik eltévelyedve úgy vélekednek, hogy az igazi

úriemberré válás iránytűjét lelték meg ebben, s törődést, fáradozást sem sajnáltak érte. Ezek a civilizáció torzszülöttei. Nem érdemes rájuk a szót vesztegetni. Viszont önök, tisztelt hölgyeim, emlékezzenek az imént elhangzott történet tanulságára, és amikor üt az óra, intézzék a dolgokat olyan becsületes és egyenes módon, mint az egyszeri bolond tette. Ha az ő példáját követjük, hölgyeim, nem kétséges, harmadrésze fognak csökkenni a botrányos veszekedések férj és feleség, anyós és meny között. A cselszövés hajlama megvan az emberben, s minél erősebb, az ember annál boldogtalanabb. A nők átlaga boldogtalanabb, mint a férfiaké, s ez azért van, mert ők többet ármánykodnak...” Vagyis a beszédnek az volt a lényege, hogy ha lehet: bolonduljunk meg.

– És te is meg fogsz bolondulni?

– Dehogyan! Eszemben sincs! Kaneda Tomiko is ott volt, és egészen fel volt háborodva ettől az arcátlanságtól.

– Az a Kaneda Tomiko, aki itt lakik a közelben?

– Igen. Szép frizurája van.

– Egy iskolába jár veled?

– Nem, csak eljött a nőegyleti előadást meghallgatni. De tényleg nagyon divatos a frizurája. És úgy ki tud öltözni! Egészen odavoltam tőle.

– Azt mondod, jó megjelenésű?

– Nem, nem... olyan közepes. Legalábbis nem annyira csinos, mint amilyen beképzelt. Bárki utolérheti, ha annyit piperézkedik, mint ő.

– Szóval te, Jukie sokszorta szebb lehetnél nála, ha festened magad?

– Ugyan, ne tessék már ilyet mondani... nem is tudom. De amit ez a Kaneda lány csinál, az már tényleg túlzás... sokba kerülhet.

– Jól van, ami sok, az sok, de azért a pénzből jó, ha van elég...

– Igen, de Tomiko, úgy látszik, követte a tanácsot és megbolondult egy kicsit. Folyton henceg. Állandóan arról beszél, hogy valami költő neki ajánlotta az új verseskötetét.

– Az Tófu lehet.

– Az az! Ő írta hozzá a verseket. Borzasztó!

– Tófu úr igen derék ember. Ő maga természetesen komolyan gondolhatta...

– Lehetetlen alak! De van más érdekesség is. Azt állítja Tomiko, hogy a napokban valaki szerelmes levelet küldött neki.

– Szörnyű! És vajon ki lehetett, aki ezt elkövette?

– Azt mondta, hogy azt nem tudja.

– Miért? Nincs neve?

– De – szabályosan alá van írva, de ilyen nevűről még senki sem hallott. És a levél hosszú-hosszú, vagy két méterre rúg! És tele van mindenféle furcsasággal. Olyanokkal, hogy: „úgy gondolok Magára, ahogy a hívők imádják istenüket”, vagy: „üdvösségem lenne, ha Magáért áldozhatnám életemet, mint a bárány az oltáron”. A végére rajzolt egy olyan háromszög forma szívet, melyet Cupidó nyila ver át.

– Ne mondd, komolyan, – Hát persze! Egy régi ismerősömnél hárman is látták a levelet.

– Micsoda dolog megmutatni másnak az ilyesmit! Hiszen Tomiko hozzá akar menni feleségül Kangecu úrhoz! A jó hírének árthat az ilyesmivel.

– Szerintem azt se bánná, ha elmondanánk Kangecu úrnak, amikor legközelebb idejön. Kangecu úrnak sejtelve sem lehet róla még!

– Én is azt hiszem. Hiszen egész nap az egyetemen fényesítgeti a golyóját, hogy is tudhatna róla!

– De vajon tényleg el akarja venni? Milyen kínos ügy.

– Ugyan már, miért lenne kínos! Talán nem jön jól a pénz annak, aki fel akar kapaszkodni?

– Nénikém mindig ilyen közönséges dolgokat emleget, mint pénz meg pénz! Nem sokkal fontosabb annál a szerelem? Anélkül sosem lesz igazi kapcsolat férj és feleség között!

– Csakugyan? Hát e, Jukie, te majd hogyan mégy férjhez, mi?

– Mit tudom én! Még nincs semmilyen elképzelésem!

Tonko csupa fül volt, annyira igyekezett megérteni, miket beszél össze Jukie meg az anyja a házasságról. Hirtelen közbeszólt:

– Én is férjhez akarok menni!

Jukie kissé megütközött, amikor meghallotta ezt az értelmetlen kívánságot, pedig zsenge ifjúkorát tekintve, megértést tanúsíthatott volna. Az asszony azonban nagyjából megőrizte nyugalma és nevetve tudakolta:

– És tudod már, hogy kihez?

– Hát én... én a... a Jaszukuni-szentélyhez! Csak még nem merek átmenni a csatorna hídján...

Miközben az anya és Jukie nevetett a válaszon, Szunko, a második nővér – bár nem merte firtatni a dolog részleteit – Tonkóhoz fordult:

– Te is a Jaszukunit szereted? Mert én is nagyon szeretem! Házasodjunk össze vele mindketten! Nem akarsz? Akkor megyek egyedül, felszállok egy riksára!

– Kicsi is megy! – csatlakozott a legkisebb is a Jaszukuni-szentély menyasszonyaihoz. Milyen boldog is lenne az apjuk, ha látná őket így egy sorban, amint házasodni mennek a Jaszukuni-szentélybe!

Ekkor trappolás hallatszott, s amint megállt a ház előtt, a riksás kurjantott egyet. Úgy látszik, megjött a gazda Nihondzucumiból, a rendőrségről. A cseléd elvette a kendőbe burkolt batyut a riksástól, a gazda meg leszállt, és nagy nyugalommal besétált a nappaliba.

– Te is itt vagy, – kérdezte az unokahúgától üdvözlésképpen, majd letelepedett a már említett nevezetes hibacsi mellé és elővett egy szakés kancsóhoz hasonló porcelánedényt, amit, úgy látszik, végig az úton magánál tartott. Persze nem egyszerű melegítőkancsó vagy efféle, hanem valami különleges edény volt ez. A szemlélők nem is hagyták szó nélkül:

– Milyen furcsa kancsó! Talán a rendőrségen tetszett kapni? – Ez Jukie volt. A nagybátyja ránézett, majd elégedetten így válaszolt:

– Na, mit szólsz hozzá? Ugye szép?

– Még hogy szép? Ez? Nem különösebben. Miért hozta haza bácsikám ezt az... olajospitlit vagy micsodát?

– Nem olajospitli ez. Ne ízetlenkedj, mert megharagszom.

– De hát micsoda?

– Hát váza.

– De hiszen a virágokhoz túl szűk a szája. A feneke meg széles.

– Éppen ez benne a szép. Ejnye, milyen elmaradott vagy! Nincs ízlésed – akárcsak a nénédnek! –

Azzal a mester fogta az olajospitlit és a fény felé tartva vizsgálta.

– Miért nincs nekem ízlésem? És egyáltalán, a rendőrségen ilyen edényeket osztogatnának? Ugyan! Igaz, nénikém?

Az asszony azonban nem figyelt oda, mert kibontotta a batyut és tágra nyílt szemmel vizsgálta a megkerült holmit.

– Húha! Hogy a rablók milyen rendesek manapság! Minden kimosva, kivasalva, összehajtogatva.

Nézze csak...

– Ki mondta, hogy a rendőrségtől kaptam a virágvázát? Eluntam a várakozást, sétáltam egyet a környéken és egy ottani boltból ástam elő. Te nem értesz hozzá, de ez egy ritka becses műtárgy.

– Talán túlságosan is! És merre sétált, bácsikám?

– Hát merre! Nihondzucumi környékén. Még a Josivarába is betértem. Forgalmas hely, az biztos. Van ott egy nagy vaskapu. Láttad-e már? Persze hogy nem...

– Még hogy láttam-e? Hát mit kerestem volna én a Josivarában, ahol a nőket pénzért árulják? Meg vagyok döbbenve, hogy a bácsikám tanár léteire beteszi a lábát ilyen helyekre. Ugye, nénikém?... Nénikém!

– Igen, persze. De a holmik közül még sok minden hiányzik. Ez az egész?

– Csak a krumpli hiányzik. De képzeld csak, kilencre rendelték oda és tizenegyig várattak! Ilyen a japán rendőrség!

– Ilyen ám! De az sem járja, hogy a bácsikám a Josivarában volt! Még az állását is elvesztheti! Ugye, nénikém?

– Aha, lehet... De nincs meg az övem bélése! Ugye megmondtam, hogy valami hiányzik!

– Mit bánom én a bélést! Engem három óra hosszát várattak! Elpocsékoltam fél napot a drága időmből!

A mester ezután átöltözött japán ruhájába és nyugodtan visszaült a kis hibacsi mellé, hogy tovább bámulja az olajospitlit. Az asszony is feladta közben a hiábavaló keresgélést és a megkerült holmikat azonmód berakta a szekrénybe.

– Nénikém! Ez az olajospitli becses műtárgy lenne? Hát nem ronda?

– És a Josivarában vásárolta... nocsak – hallotta meg végre a szót az asszony.

– Mi az, hogy nocsak? Nem is érted, miről van szó! – tiltakozott a férje.

– Akkor is! Egy vázáért nem kell elmenni a Josivarába, máshol talán nem árulnak ilyet?

– Nem bizony. Ehhez csak ritkán lehet hozzájutni.

– A bácsikám olyan, mint a Kő-Dzsidzó.

– Neked meg taknyos létedre jól felvágták a nyelved! Tarthatnák a szájukat ezek a mostani diák csitrik! Forgatnátok inkább a Lányok illemkönyvét!

– Bácsikám! Ugye nem szereti a biztosítást? Melyiket utálja inkább: a biztosítást vagy a mostani diák csitriket?

– Miért utálnám én a biztosítást? Arra szükség van. Mindenki megköti, aki gondol a jövőre is. A lányok azonban semmirekellők!

– Szóval semmirekellők! A biztosítás meg hasznos! Akkor miért nem köti meg?

– A jövő hónapban szándékozom.

– Igazán, – Ha mondom!

– Pedig jobb lenne, ha nem tenné. Ha pénze van, miért nem költi el inkább? Nem igaz, nénikém?

Az asszony mosolygott csak, ám a férje komolyra vette:

– A magadfajták még könnyedén azt gondolják: elélünk száz, kétszáz évig is! Majd ha felnősz, akkor magától értetődőnek fogod tartani, hogy a biztosítás szükséges dolog. Én is feltétlenül megkötöm a jövő hónapban.

– Hát ha már meg kell lennie, nincs mit tenni... Van a bácsikámnak pénze rá, hiszen a múltkorában még esernyőt is tetszett nekem vásárolni. Hiába mondtam, hogy nem, nem, nem kell, mégis megvette.

– Tényleg nem kellett?

– Persze. Kell is nekem ernyő!

– Akkor add vissza. Éppen jó lesz Tonkónak, ő szeretne egyet, adjuk neki. Nálad van?

– Nahát ilyet! Ez már sok! Vissza tetszik venni, amit már egyszer nekem megvett és ideadta?

– Azt mondtad, hogy nem kell, hát akkor add vissza. Mi van ebben?

– Persze hogy nem kell, de azért ez mégiscsak túlzás!

– Miket beszélsz itt össze? Ha valami nem kell, mint monddod, miért nem adod vissza? És miért állítod, hogy ebben valami túlzás lenne?

– Csak.

– Miért csak?

– Mondtam, hogy ez már sok!

– Butaság! Mindig ugyanazt hajtogatod!

– Hát nem a bácsikám ismételteti folyton ugyanazt?

– Dehogyan! Azzal kezdődött, hogy kijelentetted: nem kell az esernyő!

– Az más! ami nem szükséges, az nem kell, de vissza nem adom.

– Nahát! Megdöböntő! Ezt az ostoba makacsságot! Veled aztán semmire sem megy az ember. Hát nem tanítanak nálatok az iskolában logikát?

– Szóval műveletlen volnék? És az nem utálatos szívtelenség, hogy visszakéri azt, amit már odaadott? Vegyen példát az egyszeri bolondról.

– Miféle egyszeri bolondról?! Miféle példát?

– Őszinteségből és becsületből!

– Amilyen ostoba vagy, olyan csökönyös! Ezért buktál meg az iskolában.

– Lehet, hogy megbuktam, de akkor se a bácsitól kérek tandíjraivalót!

Jukie idáig még bírta szusszal, ám ekkor felindulásában elfutotta szemét a könny és keserves sírásra fakadt. Csak úgy potyogtak a könnycseppek lila ruhájára. A mester szórakozottan szemlélte, s mintha csak a könnyek forrását kutatná, követte a lila ruhára esett pettyektől egészen fel Jukie lehajtott fejéig. Ekkor az ajtóban megjelent a veres kezű Ó-szan.

– Vendég érkezett – jelentette.

– Kicsoda?

– Egy diák úr az iskolából – válaszolt a cseléd, s közben a szeme sarkából Jukie kisírt arcára nézett. A gazda kiment a fogadószobába. Követtem őt a verandán át, összehasonlító embertani ismereteim bővítése végett. Az ilyen vizsgálatok kudarcba fulladnának, ha nem találnám el a megfelelő időt a megfigyeléseimre.

A megfelelő idő akkor jön el – ha baj van. Ha az embert ugyanis mindennapos tevékenységei közepette nézem-hallgatom, nincs rajta semmi különös, hiszen még nem mérkőzik egyik a másikkal.

De ha eljön az ideje, mintegy varázsütésre a hétköznapiság ködösen sejtelmes rejtelmekbe csap át, egyszerre titokzatosság, idegenség, furcsaságok és szeszélyek lesznek úrrá rajta, egyszóval macskaszemmel nézve mindez felette igen tanulságos. Feltétlenül ezen jelenségek közé sorolom Jukie kisasszony könnyeinek harmatozását is. Jukie nem különösebben eredeti, nem különösebben érdekes, mint ahogy az asszonnyal folytatott beszélgetéséből is kitűnt, de amikor a mester megérkezett és az asztalra kitette szerzeményét, a szépséges olajospitlit – egyszer csak mintha egy döglött sárkányba forró gőzt pumpálnának, kivetkőzött a maga szürkeségéből és teljességgel érthetetlen módon tündöklően titokzatos, talányos és találékony lelkesége a felszínre buzgott. Ez a tündökletes

titokzatosság különben minden asszonyban megvan az ég alatt, ám nem egykönnyen tör utat magának a felszínre, s hozzá ilyen bőségesen! Amúgy szakadatlan sugárzik, az igaz, de nem annyira félreérthetetlenül és minden akadályt elsodróan, mint ahogy Jukie esetében történt.

Milyen szerencsém is van nekem, hogy megfigyelhetem az emberi különködés megnyilvánulásait! S mindezt derék gazdámnak köszönhetem, aki olyan hülye, hogy még a szörömet is visszafelé simogatja. A nyomába szegődöm tehát, s ahogy a színjáték szereplői előttem fellépnek – még tudomásuk sincsen arról, hogy minden mozdulatukat értő szemmel kísérem.

Kurta macskaéletem legérdekesebb élményei, hogy ezeket a különös embereket megismerhetem. Köszönet érte! Köszönet! Vajon ki lehet az újonnan jött vendég? Megyek, megnézem.

Tizenhét-tizennyolc év körüli diák, olyan idős lehet körülbelül, mint Jukie. Feje nagy, s úgy lekopasztották, hogy kilátszott a bőre. Orra alig dudorodik ki az arca közepén. A fogadószoza sarkába húzódott. Mást nem nagyon tudok róla mondani, legföljebb még annyit, hogy a koponyája irtó nagy. Úgy lenyírták, mint egy papnövendéket, mégis hatalmasnak látszik a feje. Hát még ha olyan nagy haja lenne, mint a mesternek! Magára vonná a közfigyelmet. Bár a gazdám rég megmondta, hogy a túl nagy fejben szertefut az ész, elvész a tudomány. Hogy ez tényleg így van-e, nem tudom, de nekem ez a kobak olyan nagyszabásúnak tűnik, akár Napóleoné.

A diák úgy öltözött, ahogy illik, kimonója fényre játszó szövetből készült, nem is tudom, hogy vajon szacuma, kurume vagy ijo-e ennek az anyagnak a neve, mindazonáltal kissé rövid, s azt hiszem, a diák nem is viselt alatta semmi alsóneműt. Mi jó abban, ha a meztelen bőrre ölti a felsőruhát és meztlábba húzza fel a cipőjét? Az ilyenek mindig kissé mocskosnak tűnnek. A padlón is ott a három folt, mint a rabló ujjlenyomata. Kétségtelen, hogy ez a meztelen talpától ered. Ő maga a negyedik folton ül és feszeng.

Az még hagyján, ahogy illedelmesen kínlódik, de vad külleméhez: letarolt fejéhez és kinőtt kimonójához sehogyan sem passzol ez a megilletődöttség. Micsoda kín lehet félórát várni a tanárra ebben a jól nevelt tartásban, amikor az utcán még csak nem is köszönne neki, amilyen öntelt. A külső szemlélőt igazán nevetésre ingerli, amint nagy igyekezettel játssza a jó házból való úrifíút a fickó, noha igencsak neheze esik. Szegény fiú mégis nevetséges, ahogy próbálja elfojtani magában a rendetlenkedés hajlamát, mely olyan elemi erővel robban ki belőle az osztályteremben vagy az iskolaudvaron. Elnézem szegényt, ahogy így magára hagyatva gubbaszt – lám, az én habókos gazdámtól is tart még valaki. Örülhet neki nyilván. Ámbár ha ezek az egyenként csekélyke lények tömegbe verődnek, és utálatuk összegeződik, bojkottra, sztrájkra is képesek talán! Így nőnek fel a hegyek is. Ide sorolhatjuk azt is, amikor a gyávából az ital hőst csinál. A tömeg is úgyszólván megrészegeedik saját hangoskodásától. Ám ha az egyén ebből kiszakad, akkor bizony ilyen lehangolt, félénk emberré vedlik, aki meghúzza magát a sarokban. Most bezzeg egy pillanatra sem villan az eszébe, hányszor nevezte a tanár urat vén agyalágyultnak. Hogyisne, ha bolond volna!

A mester odatolt neki egy ülőpárnát.

– Tessék – ülj rá.

Ám a tar fejű legény csak hümmögött erre, s meg sem mozdult. Sohasem fér a fejembe, miért restellnek a vendégek ráülni a párnára, hiába unszolják őket. Hiszen azért van, hogy ráüljenek! Nem azért vette az asszonyság a bazárban, hogy csak nézegessék. Hiszen ez nem egyéb, mint a párna becsmérése, ami a házigazda becsületébe gázol. Persze a némán rámeredő kuglifejűnek esze ágában sincs kifogásolnivalót találni rajta, hát még a gazdát megsérteni!

Az igazság a következő: a fickó talán életében sem ült előírásos módon – kivéve talán az öregapja

temetését –, s annyira megmacskásodtak a lábai, hogy a legkisebb mozdulatra is képtelenek. Sehogya se bírt megmoccanni, pedig a kényelmes párna karnyújtásnyira volt előtte. Ha nem, hát nem – gondolta a mester. Micsoda fafej ez a kopasz! Az iskolában vagy a diákszálláson lenne ilyen tartózkodó, amikor többedmagával összeverődik! Úgy látszik, ha kell, erőt vesz magán és rendesen viselkedik, máskor bezzeg semmi sem tartja vissza attól, hogy óriási ribilliót csapjon. Fondorlelkületű fiatalember!

Ekkor csendes surranással kinyílik a hátsó ajtó és Jukie kisasszony szertartásosan felszolgál a fondorlatosnak egy csésze teát. Hogy felordítana most a diák, hogy: barbár tea! De tart a tanártól, aki szemközt ül vele, s ráadásul a felszolgáló tüneményes leányzó hamisítatlan Ogaszavara-stílusban végzi a szertartást, kifinomult mozdulatai a fiút teljesen megzavarják. Jukie is messze túltett a fondorlatos ifjún lelki jelenlét dolgában. Felszáradt könnyei után a gunyoros mosoly jól illett hozzá.

Jukie kivonulása után egy darabig mindketten hallgattak. A mester tűrte, de aztán elérkezettnek látta, hogy megtörje a csendet.

– Hogy is hívnak?

– Furui...

– Furui? Milyen Furui, mi a másik neved?

– Furui Buemon.

– Szóval Furui Buemon. Jó hosszú neved van. Ma már nem adnak ilyen neveket. Jó régi név. Negyedikes vagy?

– Nem.

– Harmadikos?

– Nem. Másodikos.

– Második a?

– Bé.

– Az az én osztályom. Nocsak. – A mester felelevenedett. Tényleg! Hiszen kezdettől fogva feltűnt neki ez a nagyfejű. Nem lehet ezt elfelejteni. Olyan mély benyomást tett rá, hogy előfordult, hogy ezzel a hatalmas kobakkal álmodott. Csakhogy ezt a bámulatra méltó koponyát és a hozzá tartozó régies hangzású nevet, továbbá a második bét még nem sikerült eddig összekapcsolnia. Most pedig saját fülével hallhatta, hogy ez a figyelemre méltó fej, mely még álmában is megjelent – saját osztályába, a bébe való. Ez belül nagy örömmel töltötte el.

Arról azonban halvány sejtelve sem volt, hogy ez a nagy fejű, szép nevű, sőt saját osztályába járó fiú mi járatban van itt éppen most! A mester nem örvendett az iskolában népszerűségnek, így hát nemigen látogatták diákjai, még az újesztendő körüli napokban sem. Tulajdonképpen ez a Furui Buemon volt az első látogatója az iskolából. Érthető tehát, hogy a gazdám nem tudta, minek köszönheti e ritka megtiszteltetést. Egy ilyen népszerűtlen emberhez nem jönnek csak úgy látogatóba, hogy szórakoztassák. Ha azt hozta volna hírül, hogy kirúgták az állásából, látszana rajta a káröröm. De nem látszik. Tehát mindenképpen érthetetlen, mi dolga lehet Kusaminak a diákjával, ami kettejükre tartozna, s amit meg kellene beszélniök! Abból, hogy Buemon idejött, s amit eddig mondott – semmi sem derült még ki. Mit tehet mást a mester, mint hogy egyenesen nekiszegezi a kérdést:

– Csak úgy eljöttél, mi?

– Nem, dehogyis.

– Akkor valamilyen ügyben?

– Igen.

– Iskolai dolog?

– Igen. Szeretnék a tanár úrnak valamit elmondani...

– Aha. És mi volna az? Tessék beszélj! – szólt a mester, de Buemon csak a földet nézte és egy szót sem szólt. Pedig valójában a fiú az iskola egyik nagy fecsegője, s bár a nagy fej miatt a tanulásban nem jeleskedett, a szája jártatásával kitűnt osztálytársai közül. Ez a Buemon volt, aki egyszer azal hozta zavarba a gazdám, hogy hogyan mondják Kolumbusz nevét japánul. Valami komoly oka lehet annak, hogy ez a javíthatatlan fecsegő egyszerre megkukult, hogy úgy kell kihúzni belőle a szót. Ez egyszerűen érthetetlen. A mester kissé kijött a sodrából.

– Ha van mondanivalód, ki velem hamar!

– Kicsit nehéz erről beszélni...

– Nehéz? – A tanár merően a diákra szegezte tekintetét. Buemon azonban lesütötte a szemét, s így abból sem lehetett kiolvasni semmit. A gazdám most másfelől próbálkozott.

– Jól van, na. Mondd, ahogy tudod. Senki más nem hall minket és én sem fogom senkinek elmondani – szólt hozzá halk bizalommal.

– Hát... beszélhetek akkor? – Buemon még mindig bizonytalan volt.

– Beszélhetsz – nyilatkozott a mester.

– Hát akkor elmondanám... – emelte fel kobakját a diák, s úgy nézett a tanárra, mintha káprázna tőle a szeme, mely egyébként háromszögletű volt. A gazdám szívott egyet a cigarettából, kissé oldalt fordította az arcát, miközben a füstöt kifújta.

– Szóval... nagy bajba keveredtem...

– Micsoda?

– Azért jöttem el, mert nem tudom, mitévő legyek...

– Miért, ki bántott vagy mi történt?

– Nem is gondoltam volna, hogy baj lesz belőle, de Hamada annyira mondta, hogy adjam neki kölcsön...

– Melyik Hamada? Hamada Heiszuke?

– Igen.

– Lakbérre adtál neki kölcsön?

– Nem, dehogya!

– Hát akkor mit adtál neki kölcsön?

– A nevemet.

– Mit csinált Hamada a te neveddel? Minek kellett az neki?

– Hogy szerelmes levelet küldhessen.

– Micsodát?

– Azt mondta, hogy az én nevem éppen jó lesz feladónak.

– Mit beszélsz itt összevissza? Végül is ki mit csinált?

– Szerelmes levél...

– Szerelmes levél, de kinek?

– Ez az, amit nehéz elmondani...

– Szóval: te küldtél egy bizonyos leánynak levelet. Igaz?

– Nem, nem én voltam.

– Akkor Hamada volt?

– Nem, ő sem.

– Hát ki?

– Kis is... nem tudom.

– Végképp nem értem. Szóval nem küldte el senki.

– Én csak a nevemet adtam kölcsön!

– Szóval tiéd az aláírás, de azt már nem tudod, mi áll a levélben? Nem beszélnél kicsit értelmesebben? Egyáltalán kinek küldtétek el a levelet?

– Kaneda a neve, itt lakik a közelben.

– Kaneda, az üzletember? Annak a lánya?

– Igen.

– S a nevedet mi végre kellett kölcsönadnod?

– Ez a lány nagyon csinos és divatos kisasszony, a Hamada azt mondta, hogy az ő neve túlságosan közönséges, unalmas hozzá. Az én nevem jobban hangzott, azért hát kölcsönvette.

– És egyáltalán ismered azt a lányt? Neked mi közöd hozzá?

– Semmi sem. Még az arcát sem láttam.

– Ostoba! Hogy jutott eszedbe, hogy szerelmes levelet küldj valakinek, akinek még a színét se láttad?

– Mindenki azzal bosszantott, hogy nem merem – azért.

– Egyre ostobább az ügy. Szóval, a te nevedben...

– Igen, de a Hamada írta, ami benne van. Endó meg éjszaka odament és bedobta a levelesládába.

– Aha! Szóval hármásban csináltátok!

– Igen, de én később meggondoltam. Még az iskolából is kidobhatnak! Annyira félek, hogy már néhány napja nem tudok aludni, csak kóválygok.

– Hát az biztos, hogy olyat tettél, amit nem szabad. A neved mellé odaírtad, hogy melyik iskolába, hányadik osztályba jársz?

– Nem, az iskola nevét, azt nem.

– Na, legalább ezzel nem lesz baj.

– Most mi lesz velem? Kitesznek?

– Valahogy úgy...

– Tanár úr, kérem, az apám rettenetesen szigorú, az anyám meg még rettenetesebb! Úgy félek, hogy kirúgnak az iskolából! Tessék mondani: biztos kirúgnak?

– Ezt előbb kellett volna meggondolnod!

– Én nem akarattal csináltam, csak belekeveredtem. Nem kerülhetném valahogy el a kirúgást? rimánkodott Buemon síró hangon.

Az ajtó mögött az asszony meg Jukie fuldoklott a nevetéstől. Nem úgy a mester – ő a végsőkéig méltóságosnak bizonyult:

– Hát kérem... – ezt ismételte. Rendkívül érdekes volt. Legalábbis nekem. Persze akad, aki megkérdezi erre, hogy ugyan mi olyan érdekes ezen. Igaza is van, hogy megkérdezi.

De lássuk csak: az ember vagy az állat életének célját így mondjuk: ismerd meg önmagad! Ha erre az ember képes lenne, még a macskánál is nagyobb tisztelet illetné meg, s tőlem sem lenne szép, ha ebben az esetben ezen igyekezetében leleplezném őt. Inkább felhagynék az egészszel.

Ám nehéz érzékeltetni még a magunk orrának nagyságát is, nemhogy önmagunkat egyáltalán! Általában lenézik a macskát. De hiába olyan elbizakodott az ember, van, amiben jócskán téved. Abban a hiszemben jár-ke, hogy ő viseli a teremtés koronáját, holott a valóságnak parányi részét sem

képes felfogni. Olyan arcátlanul magabiztos, hogy még azt is megállja, hogy el ne nevesse közben magát. Büszkén cipeli a koronáját és nagy hűhót csap még annak eldöntése körül is, hogy mekkora lehet tulajdonképpen saját szaglószerve. Annyira beleéli magát, hogy haláláig sem gyógyul ki belőle.

Az ember – ez a nyilvánvalóan ellentmondásokból álló lény – azért nemtörődömségében nem nélkülöz némi sajátos bájt. Cserébe viszont azt is meg kell adni, hogy a velejéig ostoba.

Nehogy azt higgyék, hogy egyszerűen csak azon mulatok, hogyan koccannak össze Buemon, a mester, az asszony vagy Jukie váltakozó eredménnyel, nemcsak arról van szó, hogy mint rajtam kívülálló eseményről tudósítok róluk. Igazából az az érdekes, hogy ezek a kocódások egyenként milyen visszhangot váltanak ki belőlük.

Vegyük elsőnek a gazdám, aki meglehetősen rideg alkat. Legyen bár mégolyan szigorú is Buemon papája, félelmetes a mamája, mit érdekli az őt! Hiszen semmi meglepő nincsen abban. Az, hogy a fiút kicsapják az iskolából, egészen más lapra tartozik, mint ha Kusami maga veszítené el a katedráját. Ha a közel ezer diákot mind szélnek eresztenék, az már a tanárok kenyerét veszélyeztetné, ám egyedül Furui Buemon sorsának alakulása miatt a mesternek egy percig sem fő a feje. Amekkora az érdek, akkora a rokonszenv is. A természet nem arra tanít, hogy ismeretlenek miatt homlokunkat ráncoljuk, orrunkat vakarjuk és sóhajokat eregessünk. Nehéz lenne elhitéteni az emberről, hogy résztvétől és jóindulattól csepegő lény. Esetenként lerója adóját azért, hogy e világon lehet. Ilyenkor kisajtolja a könnyét és sajnálkozást mímel.

Álságos érzelmeket ügyesen kifejezni – olyan bonyolult művészet, hogy a világ nagyra becsüli azokat, akikben megvan hozzá a tehetség és jó érzékkel tudják tettetni magukat. No de van-e annál gyanúsabb, mint akit e világ nagyra tart? Gondoljanak csak bele, rögtön megértik! A mester az ügyetlenebb mimesek közé sorolható. Ezért nem is részesül megbecsülésben. S mivel nem részesül, képtelen elpalástolni fásultságát, s az felszínre kerül. Abból is kitetszik ez, ahogy egyre csak a „hát kérem”-et hajtogatja. De mégsem szabad megutálniok, kedves olvasóim, egy ilyen rendes embert, mint az én gazdám. A közöny ugyanis az ember természetének a lényege. Aki ezt nem is igyekszik eltitkolni – becsületes ember. Aki ennél többet vár – meg kell mondanom –, túlbecsüli az embert. Ebben a kiégett világban ennél többet várni az embertől hiú ábránd, persze kivéve a regényhősöket, mint például Bakinnál Sino vagy Kobungo^[40]. Egyelőre ennyit a gazdámról, s most térjünk át a nőkre, akik a szomszéd szobában vihogtak. Ők már túlléptek a fásultság határán, hogy áttáncoljanak a nevetségesség birodalmába és ott örvendezzenek nagyban. A levél, mely annyi fejfájást okozott Buemonnak, számukra olyan öröm, mintha maga Buddha üzent volna nekik odafentről. Maguk sem tudják, minek örülnek annyira, de ha elemezni akarnánk, kiderülne: Buemon szerencsétlenségének! Pedig ha nyájas olvasóim közül valaki megkérdezné a nőket, hogy vajon boldoggá teszi-e őket más baja, a megkérdezettek azzal válaszolnak, hogy elment-e az ön esze. Még ha nem neveznék is okvetlenül bolondnak, az asszonyságok mindenesetre mélyen sértve éreznék magukat becsületükben. És igazuk volna. Ám az is igaz, hogy más szerencsétlenségén nevetnek. A saját becsületesem azonban rám tartozik, ugye, tehát nyugodtan visszautasíthatom azt, aki belegázol. Tolvaj vagyok. Ám nekem senki se mondja a szemembe, hogy becstelen volnék! Hiszen ez annyi, mintha sárral kenné be a pofámat! Megsértett, mert kibeszélt.

A nők egészen okosak, rendszer is van a gondolkodásukban. Azt meg igazán el lehet nézni, hogy egy jót nevetnek a másikon. Hiszen ha valaki embernek születik, beéri azzal, hogy nyugodt lélekkel semmibe veszi embertársát, rúgja-tiporja, üti-vágja? Nem, ráadásul még le is köpi, le is tojja. Ezt nem lehet elmondani az okos nőkről.

Buemon saját hibájából nehéz helyzetbe került, s most igen megszeppent, s meglehet, hogy nem szép dolog kikacagni. Ám ez esemény egyszerű gyerekes csíny, melyet idővel ki lehet nőni, s ezért kicsinyes dolog lenne a kinevetést úgy megítélni, mintha igazi sértés lett volna. Nos, hagyjuk ezt...

Végül hadd mutassam be Buemon lelkiállapotát. Benne testesül meg a rettegés maga. Miként Napóleon fenséges koponyája is telve volt a harci dicsőség vágyával, ez a fenséges kobak is csordultig tele a félelemmel. Gombócka orra is meg-megrándul, mivel az aggodalom kisugárzik az idegein át és öntudatlan reflexmozgásokat idéz elő az arcán. Annyit gyötrődött az elmúlt három nap során, mintha egy hatalmas gombócot nyelt volna, s az most se fel, se le. Ez fojtogatta és mikor már nem bírta vele, eljött a tanárhoz, akit osztályfőnökének neveznek, s abban a reményben, hogy majd segít rajta. kénytelen fejet hajtani előtte. Bizony kiszállt már ebből a koponyából, hogyan ugratta, bosszantotta a mestert egykor osztálytársaival karöltve. És akármennyi borsot tört is az orra alá, nem vitás, félelemmel vegyes tisztelet illeti meg azt a tanárt, akit osztályfőnökének neveznek. Kétség nem fér hozzá. Nem mintha a gazdám annyira kívánczozott volna erre a tisztségre. De hát mit tehetett – ráparancsolt az iskolaigazgató. Úgy illik hozzá ez, mint Meitei nagybácsikájára a cylinder. Az osztályfőnökség csak névleges, s ezért tulajdonképpen Kusami nem is tehet semmit. Ha a név valamit is számítana, a szép nevű Jukie kisasszonyt is sikerülne férjhez adni anélkül, hogy a jövőendő férj egyáltalán látta volna.

Buemon nem sorolható egyszerűen az önzők fajtájába, hiszen mindig abból a feltételezésből indult ki, hogy az embereknek őt feltétlenül szeretniök kell, kedveskedniök kell neki. Eszébe sem jut, hogy kinevethetik. Viszont most, hogy meglátogatta osztályfőnökét – rájött egy nagy igazságra, mely fontos tanulságot tartogat jövőjének, ennek birtokában lesz belőle igazi felnőtt. Megtanulja, hogy közömbös maradjon mások baja láttán, és jót tudjon nevetni más szerencsétlenségén. És a jövő telve lesz ilyen emberekkel, mint Buemon, a világ Kanedáé és Kanedáné nagyságos asszonyé lesz. Egyébként a magam részéről szívből kívánom Buemonnak, hogy idejében felvilágosodjék, hogy igazi felnőtt véljék belőle. Máskülönben hiába a sok aggodalom, bánkódás, nem érhet el olyan sikereket az életben, mint Kaneda, sőt a társadalom hamarosan kiveti magából. S ez már nemcsak annyi, mint amikor valakit kicsapnak egy iskolából.

Miközben a fenti gondolatokat forgatva magamban élveztem a helyzetet, egyszer csak az előszoba felőle ajtó kinyílt, s megjelent benne félig egy fej:

– Tanár úr!

A gazdám még mindig a „hát kérem”-et ismételte, de odafordult az ajtó felé, hogy lássa: ki szólította őt voltaképp. Az arc, mely félig látszott csak ki az ajtó mögül, Kangecué volt.

– Gyere csak be – szólta neki a mester ültéből.

– Vendége van? – kérdezte Kangecu fél fejével.

– Mi, hogy? Ne törődj vele, gyere csak.

– Tulajdonképpen el akartam hívni valahová a tanár urat...

– Hívni? Csak nem megint Akaszakába? Abból, köszönöm, nem kérek. A minap annyit gyalogoltattál, hogy alig érzem a lábamat.

– Az már biztosan rendbe jöhetett. Tartson tehát velem ismét.

– De hová? Gyere már beljebb!

– Arra gondoltam, elmehetnénk Uenóba, hogy az állatkertben meghallgassuk a tigris ordítását.

– Unalmas ötlet, kerülj inkább beljebb!

Kangecu belátta, hogy kár alkudoznia, levette a cipőit és beljebb csoszogott. A szokásos szürke

nadrágját viselte, melynek a feneké jócskán kifényesedett már, ám tévedés volna azt hinnünk, hogy ez összefüggésben áll Kangecu alfelének súlyosságával. Ő maga úgy magyarázza e jelenséget, hogy az érintett területet újabban viszonylag erős igénybevétel éri – nevezetesen azért, mert kerékpáredzésekbe kezdett.

Kangecu álmában sem gondolta, hogy vetélytársával hozta össze a sors, aki az ő jövődöbelijének levelet küldött, ezért könnyedén üdvözölte Buemont, majd letelepedett a veranda felőli oldalra.

– Szóval, mi érdekes lehet a tigrisüvöltésben?

– Tulajdonképpen most nem is lenne jó. Még egy darabig elütöm az időt sétálással, és este tizenegy tájban megyek Uenóba.

– Mi?

– Olyankor igazán félelmes az erdő az Ueno parkban. Az a sok öreg fa...

– Elhagyatottabb lehet, mint nappal...

– Úgy bizony. Fákkal sűrűn benőtt hely, ember nem jár arra éjjel, és ahogy ott sétálok, olykor megfeledkezem róla, hogy porlepte városban élek, úgy tűnik, mintha valahol eltévedtem volna a hegyek között.

– És akkor mi van, ha úgy tűnik?

– Akkor megállok, s kisvártatva felhangzik az állatkertből a tigris ordítása.

– Így van trenírozva?

– Higgyen nekem! Nappal néha még elhallatszik az egyetem épületéig is. Hát még az éj rémjárta szakában, amikor nem látsz egy árva lelket sem és varázsos hangulat vesz körül...

– Mi az, hogy rémjárta szak?

– Ezt akkor szoktuk mondani, amikor minden olyan félelmetes.

– Igen? Még nem nagyon hallottam.

– És akkor felharsan a tigris ordítása, de olyan erősen, hogy a ciprusok levelei leperegnek tőle...

Iszonyú!

– Csakugyan rémes lehet...

– Na, tegyük egy próbát? Biztosan nagy élvezetét leli majd benne. Éjjeli tigrisordítás! Aki még nem hallotta, annak úgysem lehet elmondani.

– Ugyan...

A gazdám, úgy látszott, éppolyan közömbös Kangecu mély átélése iránt, mint ahogy Buemon sirámai sem hatották meg. Egyébként a diák idáig csendben s némi irigységgel hallgatta tigris körül forgó társalgást, de a tanár közönyös „ugyan”-jára ismét ráeszmélt saját keserves helyzetére.

– Tanár úr, kérem. Most velem mi lesz? Úgy félek.

Kangecu csodálkozva tekintett a nagyfejűre.

Jómagam azonban eluntam ezt az egészet és átmentem a nappaliba. Ott az asszony nevetgélt, s közben a teával foglalatoskodott. Az ócskábbiak teából forrázott éppen egy olcsó kjétői bögrébe, majd az egész antimonból készült csészealjra helyezte.

– Jukie, vidd be, légy szíves, a vendégnek.

– Én nem.

– Miért? – Az asszonyban megállt a nevetés. Kissé furcsállotta a dolgot.

– Csak – így Jukie és meg sem moccan. Úgy tett, mintha az ott heverő Jomiuri Simbunt olvasná, fel sem emelte belőle a szemét. Az asszony megpróbálta jobb belátásra bírni.

– Ugyan már! Hisz ez csak Kangecu. Na, ne kérsd magad!

– Nem, és kész! – hangzott a válasz, s a lány még mindig nem emelte fel a szemét. Ekkor már egy sort sem olvasott, de ha nem lett volna az újság előtte, lehet, hogy megint nem bírt volna erőt venni a sírhatnékján.

– De hiszen nincs ebben semmi! – szólt a másik és a teásedényt rátette a hírlapra.

– Nem! – S azzal Jukie kirántotta az újságot, mire a tea kiborult és a lapról lefolyt a tatami rései közé.

– Na most nézz oda! – szólt szemrehányóan az asszony, mire a lány ijedten kiszaladt a konyhába, hogy hamar behozzon valami törlőrongyfélét. Bevallom, felkeltette az érdeklődésemet az iménti párbeszéd. Kangecu azonban mit sem sejtve ült a szomszédban, és fecsegett.

– Mesterem, látom, a papírajtót valaki tiszta papírral vonta be. Vajon ki lehetett?

– Egy lány. Egész jól sikerült, nem?

– Igen, eléggé. Az a leányzó, akit néha látok ide jönni?

– Aha, ő segédkezett benne. Ha már ilyen szépen ki tudja feszíteni a papírt a kereten, akár férjhez is mehetne, nem?

– Igen, bizonyára. – Kangecu alaposan szemügyre vette a kifeszített papírt. – Bár a túloldalon kissé ráncot vet. Itt, ezen az oldalon sima.

– Mert a végére belejött. A túloldalon kezdte, ott még nem volt elegendő tapasztalata.

– Valóban, a szerkesztés kissé egyenetlen, a felületen a transzcendens függvény görbéje jelenik meg, mely nagyban eltér a szokványostól.

Mikor a gazdám meghallotta ezt a bonyolult matematikai magyarázatot, megadóan annyit szólt:

– Csakugyan...

Buemon belátta, hogy könyörgése süket fülekre talált, s folytatná bár napestig, semmire sem menne vele. Egy hirtelen mozdulattal fenséges kobakját lesunyta egészen a tatamiig. Némán elköszönt, mire a mester:

– Na, mi az, elmégy?

A diák kedveszegetten vette a saruját és kilépett a kapun. Szegény, nem törődnek vele. Talán nincs más hátra, mint hogy megírja búcsúlevelét, s levesse magát a Kegon vízesés magasából.^[41] Az az igazság, hogy ez tulajdonképpen Kaneda kisasszony folytonos divatozása és fennhéjázása miatt fog megtörténni. Ebben az esetben jogos Buemonnak addig kísértetni halála után, míg a Kaneda leányzót is el nem veszejt. Nem is ártana még néhányat eltüntetni ebből a világból, hogy lenne már nyugta tőlük a férfinemnek. Kangecu is szerezhetne magának ennél rendesebb feleséget.

– Tanár úr diákja volt?

– Aha.

– Mekkora feje van! Jól tanul?

– Nem annyira, mint a feje nagyságából gondolhatnánk. Néha egészen furcsákat kérdez. A múltkoris kínos volt, amikor azt kérte, hogy ejtsem ki japánul a Kolumbuszt.

– Biztos azért kérdez ilyen sületlenségeket, mert épen hogy túl nagy a koponyája. És tanár úr mit mondott erre?

– Hogy? Mondtam rá valami hihetően hangzót. Valamit csak mondanom kellett, mert ha nem, elvesztem a gyerekek bizalmát.

– Akárcsak egy igazi politikus! De ez a deák most nem látszott túl jókedvűnek, úgy tűnt, mintha valami bajával fordult volna a tanár úrhoz.

– Bajban van, az biztos. Ostoba kölyök.

– Mi történt vele? Csak rövid ideig láttam, de igen szánalomraméltóan viselkedett.

Tulajdonképpen mit követett el?

– Mit? Esztelenséget. Kaneda lányának szerelmes levelet küldött.

– Ez? Ez a nagyfejű? Ki se néztem volna belőle. Ezek a mostani diákok, mit nem csinálnak!

– Félted azt a lányt, mi?

– Én ugyan nem! Bánom is én! Árasszák el szerelmes levelekkel!

– Ilyen nyugodt vagy? Nem is érdekel?

– Persze hogy nem. Eszem ágában sincs! Csak kissé meglepődtem, hogy éppen ez a fejenagy fickó ír szerelmes leveleket.

– Csak tréfa volt, ugratás. Az a lány folyton divatozik, meg olyan öntelt... Hárman írták neki a levelet.

– Micsoda, hármában egy szál levelet Kaneda kisasszonynak? Egyre érdekesebben hangzik. Hát nem olyan ez, mintha hárman fálnának egy tányérból?

– Ez a munkamegosztás. Az egyik írta, a másik kézbesítette, a harmadik a nevét adta kölcsön hozzá. Ez, aki itt volt, ez adta a nevét. Ez a legnagyobb számár köztük. Azt mondja, hogy még nem is látta Kaneda lányát. Hogy tehetett akkor ilyen ostobaságot?

– De hisz ez óriási! Remek! Hát nem nagyszerű, hogy ez a vízfejű lányokkal levelez?

– Jóvátéhetetlen hibát követett el.

– Ugyan, dehogyis! Nem ártott vele senkinek.

– De hát azt a lányt fogod elvenni, nem?

– Talán. Ne törődjék Kanedáékkal.

– Lehet, hogy te nem törödsz vele, de...

– Ugyan! Kanedáék sem. Mondom, hogy semmi baj!

– Igen? Hát akkor miért jött ide ez a fiú, hogy beszéljen velem? Mert megszólalt a lelkiismerete és félni kezdett.

– Tényleg. Hát ennyire a szívére vette volna? Nyúlszívú gyerekek látszik. Mit mondott, miért jött ide?

– Attól félt a legjobban, hogy kicsapják az iskolából.

– Miért csapnák ki?

– Mert ilyen helytelen és erkölcstelen dolgot cselekedett.

– Erre azért nem lehet azt mondani, hogy erkölcstelenség volna. Kanedáék egyenesen hízelgőnek fogják tartani és eldicsekednek vele.

– Nocsak!

– Szerencsétlen gyerek. Rendben van, helytelenkedett, de hát ezért nem kell egy ilyen fiatal fiút rettegésbe, kétségbeesésbe kergetni. És nem is olyan csúnya. Olyan helyes kis gombócka orra van.

– Éppolyan badarságokat beszélsz, mint Meitei.

– Dehogy. Manapság mindenki így gondolkodik. A tanár úr egy kissé elmaradt a mostani időktől, s ezért nem nagyon érti...

– Hát nem lehet belátni józan ésszel, hogy ismeretlen embernek bosszantásul szerelmes levelet írni esztelenség?

– Igen, másokat bosszantani nem tanácsos, de bocsásson már meg neki! Hiszen látni való, hogy a Kegon-vízesésnek megy bánatában!

– Tényleg?

– Hát persze! Különb a felnöttek ennél sokkal súlyosabb és nyíltabb bosszantásokat művelnek, s aztán olyan ártatlan képpel járnak, mintha nem ők tették volna. Ha azokat is keményen meg nem bünteti – igazságtalanul jár el!

– Hát igen...

– No akkor mehetünk meghallgatni a tigris... Tulajdonképpen haza kell látogatnom két-három napon belül, s nem lesz mód rá, hogy együtt sétálhassunk. Ezért jöttem éppen ma.

– Szóval hazautazol? Valami dolgod van ott?

– Igen. Szóval akkor megyünk?

– Na jó, menjünk.

– Vacsorára eszünk valami jót, s utána még idejében kísétálhatunk Uenóba. – Kangecu lelkesedése végül is magával ragadta a mestert, s így aztán együtt nekivágtak.

Az asszony és Jukie pedig végre kedvükre kikacaghatták magukat. Hihihahahahahuhuhehehe...

Tizenegyedik fejezet

Meitei és Bakiszaki a tokonoma előtt ül, köztük a go-tábla.

– Ne játsszunk potyára, fizessen a vesztes egy vacsorát, jó?

Meitei javaslatára Bakiszaki – szokásához híven – kecskeszakállát nyüvi, majd ily szókat intéz hozzá:

– Márpedig akkor elhatalmasodik rajtunk a haszonlesés közönséges szenvedélye. Mi érdekes lenne abban, hogy átadjuk magunkat a szerzés-vesztés büvöletének? A vetélkedés csak káprázat csupán, akár ha a sötét hegyi barlangból hirtelen hófehér fellegek közé jutunk! A go-játszmában ennél üdvösségesebb erény nyilvánul meg!

– Megint megjártam, hogy leültem játszani egy ilyen szentfazékkal! Kissé nagyon is nehéz lesz elviselni. Úgy fuvolázik itt nekem, mint valami vén kínai filozófus!

– Inkább húr nélküli hárfát pengetek!

– Vagy drótnélküli távirón üzensz, mi?

– Na, lássunk hozzá.

– Akarod a fehérét?

– Nekem mindegy.

– Így is illik, szentember. Ha te fehér vagy, magától értetődő, hogy én fekete. Na gyerünk, kezdjed.

– A szabály az, hogy a fekete kezd.

– Úgy van. Adjuk meg hát a törvénynek, ami megilleti, és én innen indulok.

– Ilyen nyitás nem létezik.

– Ha nem, hát nem. Mit bánom én. Ez új találmány. A sajátom.

Kicsiny világomban most nyílt rá először alkalmam, hogy megtekinthessem a go-játékot. Akárhogy is van, nagyon furcsa dolog. A tábla nem túl nagy, kínos pontossággal sok kis kockára osztva. Rajta fehér-fekete kövek kápráztatják az ember szemét. Zsíros verítékben úszva zajonganak körülötte, mintha az életük függne a győzelemtől, s belepusztulnának a vereségbe. Az egész terület széle-hossza egy jókora arasz. A macska akár mellső lábával fel tudná borítani az egészet. A figurák rendje lehet olyan, mint a fűkunyhó teteje, s ezért így is nevezi, lehet sima, akkor csatatér a neve. Haszontalan hiábavalóság. Semmittevők bámulják zsebre vágott kézzel. Amíg az elején még csak harmincnegyven figura van a táblán, nem támad nagyobb zűrzavar: akkor van baj, mikor már minden a táblán és megkezdődik az öldöklő élethalálharc. Addig nem nyugszik el a rikácsolás, amíg az összes figura szanaszét nem hever, a tábláról lesodorva. Mikor aztán megmattolnak valakit, akárcsak a végítélet, nincs hova lépnie, nem tágnak mellőle, a visszavonulásra sincs mód, fel kell adni a játszmát, már meg sem tud moccanni, teljesen térdre kényszerült.

A go-játék feltalálója az ember volt. Márpedig ha ebben ki tudja élni az élvezetét, akkor a szörnyű véget érő figurák tulajdonképpen azt fejezik ki, mennyire képtelen az ember nyugodtan maradni, folyton izeg-mozog. Ha a figurák sorsa emberi sorsnak fogható fel, akkor semmi kétség, hogy itt ezen a széles világon, ahol csak megvetette a lábát, egy tapodtat sem tágít, sőt szereti olcsó fogásokkal minél nagyobbra gyarapítani a saját fennhatósága alá tartozó területet. Egyszóval szeret dulakodni-tolakodni.

Hogy jutott vajon az eszébe a mihaszna Meiteinek és a szenteskedő Bakiszakinak, hogy éppen ma kotorják elő a szekrényből a régi go-táblát s belefogjanak ebbe az izzasztó bosszankodásba? Hiszen nyilvánvaló, hogy bármennyire nemtörődöm is az egyik, fontoskodó a másik, jóllehet nem különb

amannál – a végén úgyis megszorulnak. Kezdetben oda csapkodják a köveket, ahová csak a kedvük tartja, de egyszer csak ott a tábla határa és nincs tovább, előre-hátra, fel-le egyaránt szűk lesz a hely.

– Te, Meitei! Ez rablójáték! Oda nem lehet lépni! Tiltja a szabály!

– Lehet, hogy a magadfajta papi személynek nem szabad, de Honinbó mester szabályai megengedik. Ez tény.

– De hiszen a halálba viszed a bábudat!

– A harcos úgy kóstol bele a halálba, mintha disznósültbe harapna.

– Ha úgy lépsz, hát jó. Lágy szellő fű dél felől... Én meg ezt rakom.

– No nézd csak. Egész ügyes. Nem gondoltam, hogy észreveszed. Sáncolsz, mi? Na, még nem kell a harangot kongatni. Így ni! Hát ehhez mit szólsz?

– Hogy mit szólok? Hát ezt szólok! Villan a penge a légben...

– Hé, megálljunk! Ez rossz vicc!

– Már megmondtam, hogy oda nem léphetsz!

– Hah, pardon, bocsánat! Ezt a fehérét vidd innen!

– Azt lesheted.

– Meg ezt a másikat is!

– Miféle pofátlanság ez?

– Do you see the boy?^[42] Utamban vagy. Tégy úgy, mintha meg sem ismernél és térj ki. Most dől el, meghaltál-e, vagy élsz. Hóhahó! Most jön, ami még nem volt!

– Hát ezt én nem értem!

– Érted vagy nem érted, tágulj onnan!

– Már hatodszor akarsz visszakozni!

– Jó az emlékezőképességed, fiú! De mondtam már, hogy vidd onnan a figurádat, nem? Ne légy olyan csökönyös. Ráférne az ilyenre egy kis Zen-lelkigyakorlat!

– De hát akkor még egy követemet ütöd és elbukom a játszmát!

– De hiszen te mondtad az elején, hogy nem a veszteségre kell figyelniük!

– Nem is az bánt, hogy elveszítem a játszmát, hanem az, hogy te megnyered.

– Ez méltó a magadfajta megvilágosult szellemhez! Akárcsak amikor azt hajtogattad, hogy a tavaszi szél elszabdálja a kardot!

– Éppen fordítva! Hiábavalóság a karddal a tavaszi szelet vagdosni!

– Hahaha! Ez jó. Én meg abban a hiszemben voltam, hogy manapság úgyis minden a feje tetejére állt, miért ne mondhatnám én is fordítva? Na de mindegy. Úgy néz ki, hogy feladhatom.

– Rövid az élet, hosszú a sír. Magam is azt tanácsolom.

– Ámen – szólt Meitei, s azért még lecsattantott oda egy kövecskét, ahová az egyáltalán nem is illett volna.

Míg a tokonoma színe előtt Meitei és Bakiszaki csatáztak vadul, Kangeču és Tófu a nappali ajtajánál sorjáztak szépen, s ott sárgállott velük a mester ábrázata is.

Kangeču ifiúr előtt meg – mily pazar látvány – a tatamin három tonhal hevert szép rendben és pucéron. Kangeču a kimonója kebelébe rejtve hozta őket, s így a halak még őrizték teste melegét. Tapintásuk legalábbis erről árulkodott. A gazdám és Tófu fiatalúr kissé furcsállva meregették a szemüket a halakra, s ahogy így szemlélgették, egyszerre csak megszólalt Kangeču.

– Valójában már négy napja is annak, hogy megjöttem hazulról, ám különféle ügyeim után kellett járkálnom, s így eddig nem tudtam ezeket átnyújtani.

– Nem kellett volna ennyire sietned – szólta a mester a maga szívélyes módján.

– Tudom, csakhogy aggódtam, hogy nem tudom átadni idejében.

– Szárított tonhal, nem?

– De igen. Szülőföldem híres terméke ez.

– Azt mondod, hogy ottani nevezetesség? De hát ezt Tokióban is árulják! – Azzal a mester elvett egyet és szagolgatni kezdte.

– A szaga semmit sem árul el a minőségéről.

– Talán arról nevezetes, hogy ilyen nagy...

– Tessék csak megkóstolni!

– Megkóstolni megkóstolhatom éppen, de itt ennek végéből mintha hiányozna egy darab.

– Éppen ezért izgultam, hogy nem érek vele ide idejében.

– Miért?

– Azért, mert kikezdték a patkányok!

– Ez veszélyes ám! Előfordulhat, hogy pestist kap tőlük az ember!

– Dehogyan! Hiszen csak kicsit rágcsálták meg!

– És egyáltalán hol jutottak hozzá?

– A hajón.

– Hogyhogy a hajón?

– A hajón nem volt hely, ahová elrakhattam volna őket, batyuba köttem hát a halakat a hegedűmmel együtt. Éjszaka jöttek a patkányok és megrágták. Ha még csak a halakat kezdték volna ki, hagyján, de összetévesztették a halat a hegedűvel, s azt is kissé megharapdálták.

– Oktondi jószágok lehetnek. A hajón élnek, s elvesztették ítéloképességüket – vélekedett a gazdám, persze senki sem értette, s szemét továbbra sem vette le a halakról.

– Hogyan? A patkányok mindenütt egyformák. Akárhol laknak is, oktondi jószág mindahány. Odahaza is megeshetett volna, hogy megrágnák. Épp ezért az ágyba is magammal vittem, mert másutt nem lett volna biztonságban.

– Kicsit bepiszkolódott, nem?

– Tessék evés előtt egy kicsit megmosni.

– Csak kicsit? Attól még nem lesz tiszta.

– Akkor sikálja meg lúggal.

– A hegedűt is ölelgetted álmodban?

– Nem, az túl nagy lett volna.

– Ó, ez kifinomult ízlésre vall! Hegedűvel hálni! Mintha a költő mondaná: „Eltűnt szép tavaszod fáj? A lantot öleld, szorítsd kebeledhez!” Ó, azok a régi szép idők! Bizony egy zseniális kortársunk sem szárnyalhatja túl a régieket, hacsak nem hála hegedűjével. Mit szólnál ehhez az újmódi variációhoz, kedves Tófu: „Hosszú az éj, a paplan alatt hegedűdet el ne ereszd!” – Meitei kiáltotta át mindezt a túloldalról, bekapcsolódva a beszélgetésbe. Tófu komolyan válaszolt.

– Az első haiku, amit nem lehet ilyen gyorsan, hevenyészve áttenni új formában. De ha sikerül, biztosan még szívhez szólóbban hangzik majd és felidézi azt az egykori szellemet is.

– Én meg azt hittem, hogy a szellemidézéshez füstölő kell meg ilyesmi. De ezek szerint a mostani versezetek is alkalmasak lennének erre? – Úgy látszott, Meitei abbahagyja a játszmát az ugratás kedvéért.

A gazdám figyelmeztette is:

– Vigyázz, mert ha ennyit fecsegsz, a játékot elveszíted.

– Nem számít, ez csak vergődés, mint ha szigonyra szúrják a polipot. Már unom, hogy se té, se tova.

Inkább csatlakozom a hegedűről szóló társalgáshoz.

Szavai Bakiszakit kissé ingerelhették.

– Most te jössz! Meddig várjak rád?

– Mi? Talán te tudtál már lépni?

– Még hogy tudtam-e? Már régen léptem!

– Hova?

– Ezzel a fehérrel, ni! Rézsútosan!

– Na nézzük csak. Ha a fehérrel átlósan lép, megmattolom. Hát akkor... ezt ide, azt oda, emezt meg amoda... na, most mi lesz? Nem tudsz mit csinálni! Itt a vég! Még egyet léphetsz – na gyerünk!

– Ez szerinted go-játék?

– Az ám! És ütök veled! Most elkanyarodok szépen erre a mezőre, ni! Különben, Kangecu! Figyelj csak. Bolondok voltak azok a patkányok, hogy egy ilyen olcsó hegedűt rágtak meg, mint a tiéd. Én a helyedben vettem volna nekik egy antik, háromszáz éves olasz szerszámot, azt már érdemes rágcsálni!

– Lenne szíves szerezni nekem olyat? És egyúttal kérhetem arra is, hogy kifizesse?

– Miért, mire jó egy olyan régi holmi? – hördült fel a gazdám, aki nem értett a hangszerekhez.

– Ha egy kalap alá veszed az antik hegedűket az emberekkel, vedd azt is figyelembe, hogy az a bizonyos Kaneda még mindig milyen jól menő üzletember. Nahát, a hegedűben is minél öregebb a hangszer, annál jobb... Bakiszaki! Mi lesz már? Gyerünk, gyerünk, múlik a nyár!

– Kínszenvedés a játék egy ilyen türelmetlen emberrel! Még gondolkodási időt se hagy. Na jó, teszek ide egyet a magam területére.

– No nézz oda! Hogy magához tért. Már azt gondoltam, kihagyja, de amíg én itt gondtalan társalgok, mit ki nem ókumlált! Most aztán kész a baj!

– Ez bizony nem a te ütésed ám. Ez volt a csel!

– Megmondtam már, hogy különböző irányzatok vannak a góban! Például a Honinbóé, amiről már volt szó, de lehet ezt Kaneda módjára is játszani, vagy úgy is, ahogy a nyugati műveltséggel büszkélkedő úriemberek szokták. Bakiszakinak meg – bár nem játszik valami fényesen –, hála a kamakurai böjtös ételeknek: acélidegei vannak.

– Akkor tanulj tőle, ha már a te idegeid gyengébbek! – Ezt a gazdám fűzte hozzá, háttal fordulva Meiteinek, mire a műtész tövig öltötte rá vérveres, hosszú nyelvét. Bakiszaki azonban úgy tett, mintha semmit sem látott volna.

– Te jössz már – sürgette partnerét.

Ekkor Tófu megkérdezte Kangecut:

– Mondd, mióta csinálod ezt a hegedülést? Magam is gondoltam rá, hogy megtanulnék, de hát nem megy az olyan könnyen!

– Úgy körülbelül mindenki el tudja sajátítani...

– Bevallom, titokban reményelem, hogy azért gyorsabban megy a dolog annak, aki járatos a verselésben is, hiszen az is van olyan művészet, mint a zene! Mit gondolsz?

– Olyanformán. Neked biztos van hozzá érzéked.

– Te mikor is kezdted?

– Középiskolás koromban... Tanár úr! Magának meséltem már, hogyan is kezdtem hozzá?

– Nem, még nem hallottam.

– Volt tanárod?

– Dehogya is. Magamtól tanultam.

– Akkor hát zenei tehetség vagy!

– Miért, hát tudna egyedül tanulni az, akinek nincs tehetsége? – méltatlankodott Kangecu. Ezen sem sértődne meg más rajta kívül.

– Így, vagy úgy: meséld el, hogy volt, nekem tanulságos volna.

– Elmondjam? Tanár úr mit szólna hozzá?

– Mondjad csak.

– Manapság csak úgy sétálnak a fiatalok az utcán, hónuk alatt a hegedűtökkel, de az én időmben még nemigen akadt olyan diákfiú, aki ilyen európaias hangszerrel foglalkozott. Ahol meg én laktam, abban az eldugott kis fészekben, a gyerekek még szalmasarut sem nagyon húztak, nemhogy lett volna valaki az iskolában, aki hegedült volna.

– Ott azok valami érdekes történetbe fogtak. Mit szólnál hozzá, Bakiszaki, ha mi most ezt abbahagynánk?

– Van itt még néhány húzásom, arra várok.

– Sebaj! Nem oszt, nem szoroz! Legyen a tiéd.

– Csakhogy én nem fogadom el.

– Nem illik Zen-tudóshoz ez a szörszálhasogatás! No jó, sebtiben befejezzük... Gangecu, hallod? Miket nem mondasz! Akkor ezek szerint abba az iskolába meztélláb mentek a diákok?

– Dehogya is.

– Pedig azt mondják, hogy a jobbra át, meg a balra át megvastagítja a talp bőrét.

– Nohát! Ki mondta ezt?

– Nem mindegy? Azt is mesélik, hogy akkoriban hatalmas rizsgombócot vittek az iskolába elemózsiának, úgy himbálózott az övükön, mint egy jókora narancs. Ezt ették, jobban mondva nyeldekelték. a közepén pedig egy szem sózott szilva is volt, ugye? Az volt aztán az élvezet, ha a sóltan gombócból az előkerült! Egészségesek, erősek is voltak a gyerekek abban az időben! Ez már kedvedre való beszéd, ugye, Bakiszaki?

– A derék egyszerűség felette kívánatos lelkiület!

– Van itt még más is kívánatos. Arra felétek dolgozott a barátom egy időben. Szüksége lett volna egy bambuszszipkára, de semmi ilyesmit nem árultak. Megkérdezte a boltban, miért nem tartanak belőle. Azt a választ kapta, hogy akinek kell, vágjon magának egyet hátul a bambuszligetben. Mivel ez mindenkinek hozzáférhető, felesleges boltban árulni. Ugye, Bakiszaki, ez is derék, felette kívánatos egyszerűség?

– Az meglehet, de itt én meg nyugodtan léphetek.

– Jól van, csak nyugodtan, nyugodtan. Te közben itt egészen összeszedted magad. Én a beszélgetésre figyeltem és mondhatom: megdöbbentő. Felnézek rád, barátom! Ilyen körülmények között magadtól megtanultál hegedülni! Így magadra hagyatva! Ahogy a kínai költő mondta: nincs párja a magáramaradtnak! Igaz, hogy ez a Han-dinasztia idejében volt, de elmondhatjuk Kangecuról, hogy ő korunk Csü Jüanja.

– De én nem szeretem Csü Jüant.

– Hát akkor légy, mondjuk, századunk Wertherje!... Mi az, te meg itt a köveidet számlálod már? Ez aztán a jellem! Ha nem számolod, akkor is biztos, hogy vesztettem!

– De tudnom kell az állást!

– Jól van, akkor számoljál csak. Én nem számolok. Nekem most meg kell hallgatnom, hogyan tanult meg hegedülni a mi kis zseniális Wertherünk. Ennyivel tartozom az őseimnek is. Bocsnat. – Ezzel Meitei elhagyta helyét, hogy Kangecuhoz közelebb kerüljön. Bakiszaki meg összegyűjtötte külön a fekete, külön a fehér köveket és hangtalanul mozgó szájjal számolta. Kangecu pedig mondta tovább a magáét.

– Ahány ház, annyi szokás, nálunk odahaza az emberek igen korlátoltak, és ha valaki gyenge volt egy kicsit, roppant szigorúak voltak hozzá, erősödjék meg, mert különben szégyenkezniök kellene miatta mások előtt. Keserves gyermekkorom volt, bizony...

Meitei azonban nem tűrhette, hogy a beszéd el ne térjen a tárgytól, s közbeszólt:

– Bizony, elég nehézfejúek is azok a diákok, akik a te szülőföldről jöttek. Például fel nem foghatom, miért ragaszkodnak a sötétkék hakama-gatyához? Vagy lehet, hogy eredetileg fekete volt, csak a tengeri sós szél kifakította? Fiúknak még hagyján, de nők is viselik!

– Azok is? Feketét?

– És mégis férjhez tudnak menni...

– A mi vidékünkön mindenki egyformán ebben jár. Mit csináljunk?

– Fatális? Ugye, Kusami?

– Szerintem a fekete jobb a nőknek. Nem szabad, hogy a tükörbe nézve túlságosan ragyogónak találják magukat. Az asszonyféle könnyen elveszti a mértéket – válaszolt a mester sóhajtván.

– De ha az egész vidéken mindenki feketét hord, akkor abban vetekednek, kié a feketébb! – Tófu fején találta a szöveget.

– Ebből is látszik: az asszony csupa hiábavalóság! – Ezt a gazdám sütötte ki.

– Mit szól majd a feleséged, ha ilyeneket mondasz! – figyelmeztette Meitei a mestert nevetve.

– Semmit se.

– Itthon van?

– Nincs. Az előbb elment, elvitte a gyerekeket.

– Még gondoltam is, milyen csendben van. Hova mentek?

– Mit tudom én? Kapja magát, aztán megy.

– És akkor jön haza, amikor akar?

– Aha... Jó neked, te nőtlen vagy.

Ennek hallatára Tófu kissé nyugtalan lett, Kangecu pedig vihogott.

– A nők emberek mind így beszélnek. Ugye, Bakiszaki, A te feleséged se könnyű eset.

– He? Várj egy kicsit. Négyyszer hat az huszonégy... huszonöt, huszonhat, huszonhét. Van itt negyvenhat kocka... azt hittem, többet nyertem... még tizennyolc hiányzik. Mit is mondtál?

– Azt, hogy neked se könnyű a feleségeddel.

– Hahaha, dehogy, semmi különösebb bajom nincs veled. Mióta csak ismerem, imád engem.

– Akkor pardon. Ez a Bakiszaki már csak ilyen.

– És nemcsak ő, van ilyenre példa számtalan – vette védelmébe Kangecu a világ összes feleségeit.

Tófu csatlakozott:

– Egyetérték Kangecuval. Véleményem szerint két kivezető út van az emberi életben a korlátok közül, az egyik a művészet, a másik a szerelem. Ez utóbbit képviseli a hitvesi szeretet, az ember azért házasodik, hogy elnyerje a boldogságot. Ha nem tenné – az ég akaratával kerülne szembe. Ön hogyan vélekedik, professzor úr? – Ez Meiteinek szólt.

– Figyelemre méltó elképzelés. Bár én nem vagyok korlátok között.

– Házasodjál meg, aztán majd leszel! – vágta ki a gazdám kis gondolkodás után.

– Nekünk, fiataloknak, akik még nem házasodtunk meg, nyitva áll a másik kivezető út, nevezetesen a művészeté, s ahogy Kangecu úr az imént beszámolt tapasztalatairól, az emberi élet titkainak megértése végett akár hegedűtanuláshoz is foghatunk.

– Tényleg! Nem hagytuk végigmondani az ifjú Werther nyekergéseit a hegedűjén! Mondjad csak, mondjad. Most már nem foglak zavarni. – Meitei nem tagadta meg önmagát.

Bakiszaki azonban közbeszólt:

– Hegedűtanulással meg effélékkel nem megy semmire! Hogyan? Még hogy szórakozással jutnánk el a világegyetem igazságaihoz? Hát ha még a túlnani világot is meg akarod ismerni! Arra pedig más mód nincsen, mint hogy leveded magad egy szikláról, majd pedig halottaidból kivételesen visszatérsz az élők közé.

Bakiszaki kenetteljes előadása igazán párját ritkította a maga nemében, ám Tófu fiatalúr egy jottányit sem konyított a zenéhez, s így megilletődés nélkül fújta tovább a magáét:

– Tényleg? Meglehet, de a művészet mégis kifejezi az emberi szellem mélységeit, tehát nem látok okot rá, hogy elveszük.

– Hát ha nem látsz, akkor közkívánatra folytatom hegedülésem történetét. Bizony, kínos keserveket éltem át, míg egyáltalán hozzájutottam a hangszerhez. Először is: hol vegyek egy ilyen hegedűt? Ugye, tanár úr?

– Az ám! Hol találni hegedűt olyan vidéken, ahol még szalmasaru sincsen?

– Ó, nem, hegedű volt, a pénzt is összegyűjtöttem rá. Nem volt semmi akadály, mégsem voltam képes, hogy megvegyem.

– Miért?

– Azért, mert olyan kis településen laktam, ahol rögtön mindenki tudomást szerzett volna róla. Márpedig akkor fennhéjázással vádoltak volna, és a büntetés ilyenkor nem marad el.

– A zsenit mindig is sok gáncs éri! – Tófu fejezte ki ezzel mély együttérzését.

– Már megint zsenizel? Zavarba ejtesz. Szóval: naponként elsétáltam az üzlet előtt, mely hegedűt is árult. Nem múlt el nap, hogy ne égetett volna a vágy a birtoklásért, hogy végre a kezembe foghassam!

– Meghiszem azt! – szólt Meitei.

– Különös – furcsállotta a gazdám.

– Zseniális! – áradozott Tófu.

Csak Bakiszaki nyütte tartózkodóan kecskeszakállát.

– Persze, feltámadhat a kétely, hogy minek árul hegedűt egy ilyen helyen a boltos. Nos, az lehet a magyarázat, hogy volt a környéken lányiskola is, s ott éppenséggel mindennap kellett a lány diákoknak hegedűn gyakorolniuk. Ezért volt hát kapható a boltban. A lányok számára tartották. Persze, nem nagyon akadt köztük jobb darab, de hát mégiscsak hegedűnek hívták. Nem is volt sok, de azért a boltos kiakasztott kettőt-hármat a kirakatba. Amikor elmentem előttük, előfordult, hogy a szél megzengette őket kissé, vagy egy fiúcska megpengette a húrokat, úgyhogy már a hangjukat is hallottam. Ilyenkor elállt a szívverésem, azt se tudtam, hová legyek...

– Én hallottam már víziszonyról, tériszonyról, tömegiszonyról, ennek a mi kis ifjú Wertherünknek meg hegedűiszonya volt – csúfolódott Meitei.

– Nem is válik művész abból, aki nem ilyen kifinomult! Bárki bármit mond: ez egy zseni! – kiáltott fel Tófu elragadtatottan.

– Lehet, hogy mániákus vagyok, de ott akkor az a hang csodálatos volt. Azóta sokat játszottam a hegedűmön mind a mai napig, de még nem tudtam kicsalni belőle olyan elbűvölően szép hangot. Hogy is mondjam csak – leírhatatlan.

– Nem olyan, mint a nemesfém zengése vagy a drágakő csengése? – Bakiszaki volt, aki megválaszolta a nehéz kérdést, ám nagy bánatára ügyet sem vetettek rá.

– Három ízben is hallottam ezt a szellemhangot az üzlet előtt jártomban-keltemben. Harmadszorra keményen eltökéltem magam, hogy akármi lesz is, meg kell vennem a hegedűt. Legyek bár megvetés tárgya szülőföldem népe előtt, sőt gúnyolódjanak rajtam még a szomszéd megyében, akkor is! Nem bánom, ha körmöst kapok vonalzóval, még azt se, ha kicsapnak, nem bírom ki, meg kell vennem!

– Ugye megmondtam, hogy zseni. Csakis egy zseni képes így gondolkozni. Őszintén irigylem. Évek óta igyekszem, hogy megszülessék bennem is ez az odaadó lelkesedés, de nekem sehogy se megy. Szorgalmasan eljárók a hangversenyekre, de nem sikerül ekkora elragadtatást átélnem. – Tófu irigysége nem ismert határt.

– Jobb neked, hogy nem élted át, mert ugyan ma már nyugodtan tudok róla beszélni, de akkor elképzelhetetlenül szenvedtem miatta... De én – tanár úr, kérem – mégis kitartottam és végül is megvettem.

– Aha. És hogyan?

– Novemberben volt, éppen a császár születésnapjának előestéjén. Mindenki elment a közeli gyógyvízforráshoz, én meg beteget jelentettem, s aznap iskolába sem mentem, egész nap csak feküdtem. Estig folyton arra gondoltam, milyen érzés lesz majd kezembe fogni a hegedűt.

– Szóval betegséget színleltél?

– Igen, úgy volt.

– Ezek szerint tényleg van benne tehetség – ismerte el Meitei.

– Kidugom a fejem a takaró alól – még mindig nem ment le a nap. Próbára teszi a türelmemet, de mit csináljak: lehunyom a szemem, hátha elalszom. Hiába. Megint kidugom a fejemet, s még mindig ott játszik az ajtó papírján az őszi napfény. Lassan vége a türelmemnek. Akkor látom én, hogy felülről hosszú árnyék ereszkedik alá, s időnként megremeg az őszi széltől.

– Mi volt az a hosszúkás?

– Egy csomó szárított datolyaszilvát akasztottak az ereszre, az lógott le onnét.

– És aztán?

– Mit csináljak, felkelek, kinyitom az ajtót, letépek a csomóról egy gyümölcsöt, megeszem.

– Jó volt? – kérdezte a gazdám gyerekes kíváncsisággal.

– Meghiszem azt. Nálunk nagyon finom, Tokióban vagy másutt nincs is olyan.

– Hagyjuk már a datolyaszilvát! Mi történt aztán? – Így Tófu.

– Behunyom a szemem, s fohászokodom magamban, bárcsak gyorsan bealkonyulna már. Úgy érzem, mintha három-négy óra is eltelt volna, na, most teszek megint egy próbát: kidugom a fejem. Hát a nap még ugyanúgy fenn van, s az eresz alatt himbálózik a szárított gyümölcs.

– Ezt már hallottuk.

– A valóságban is így volt. Megint felkelek, ki az ajtón, letépek egy gyümölcsöt, bekebelezem. Vissza az ágyba, csukva a szemem, fohászokodás...

– Mondom, hogy ismétled magad.

– Tanár úr, kérem! Hallgasson ide! Ekkor ismét úgy érzem, eltelt már három-négy óra, na most – rajta: kidugom a fejem... és megint a napvilágra! Az őszi nap ugyanott világol, ahol az imént, az

ereszről meg lecsüng a gyümölcsfüzér.

– Na, most megint ugyanaz következik, mint eddig...

– Felkelek, ki az ajtón, letépek egyet, befalom...

– Hát ennek már soha nem lesz vége? Meddig eszed még azt a datolyaszilvát?

– Már nekem is elegendem van.

– Nekem meg még náladnál is jobban!

– Tanár úr, kérem, hallgasson meg türelmesen!

– De hiszen már annyit hallottuk! – Még Tófun is erőt vett kissé a türelmetlenség.

– Hát ha már senkinek nincs hozzám türelme, mit tehetek: nem ismétlem tovább. Szóval, vettem-ettem, vettem-ettem – míg el nem fogyott az egész.

– Addigra a nap is lement már?

– Nem úgy van az! Mikor az utolsó gyümölcsöt is felfalom, na, most rajta – kidugom a takaró alól a fejem. És az őszi napvilág változatlanul ugyanúgy ragyog, mint addig!

– Én feladom, nem lehet kivárni a végét.

– Képzeld, hogy nekem milyen fárasztó lehet, míg elbeszélem!

– Ahogy elnézlek, te még bírnád holnap reggelig is, ha mi türelmesen hallgatnánk, ahogy az őszi napsugár változatlanul ragyog az égbolton.

Ugy látszott, hogy még Meiteit is kihozta a sodrából az elnyújtott történet. Csak Bakiszaki őrizte meg nyugalma. Tőle holnap reggelig, de még holnapután reggelig is süthetett az őszi napsugár, ő meg sem moccan. Kangecu azonban egyáltalán nem zavartatta magát senkitől.

– Nos, kérdezhetnék önök, mikor szánom rá magam végre a vásárlásra. Rögtön, mihelyt leszáll az éj. Csakhogy amint kidugom a fejem a takaró alól, mindig a sziporkázó őszi napsütés fogad. Ha valóban felidézhetném akkori gyötrelmeimet, bizonyosan nem méltatlankodnának önök sem. Mikor már elfogyasztottam az utolsó darabot is a szárított gyümölcsből, olyan keserves sírás fogott el, hogy patakokban folyt rólam a könnyel kevert veríték. Hidd el, kedves Tófu – vigasztalhatatlan voltam!

– Mióta a világ világ, a művész kifinomult és érzékeny teremtmény, ezért együtt érzek a könnyhullatással is, de azt is szeretném, ha egy kicsit gyorsabban haladna előre a történetben – szólt a jószívű Tófu, aki mindvégig komolyra vette a dolgot, s eszébe sem jutott volna gúnyolódni.

– Megértem a sürgetést, magam is szeretnék gyorsítani, de mit csináljak, ha a nap még tényleg nem nyugodott le!

– Már nem bírjuk hallgatni ezt a napszálltát, hagyd abba! – A gazdám látszott, hogy elszáll belőle minden türelem.

– Már hogy hagyhatnám, mikor még most jön csak a java!

– Na jól van, de most már hamar buktasd le azt az őszi napot!

– Mintha lehetne az ilyet rendelésre csinálni... de ha a tanár úr kéri, tekintsük olybá, hogy a nap immár lenyugodott.

– Ez a beszéd! – tört ki még Bakiszakiból is váratlanul a helyeslés.

– Eljő az este, s miután megbizonyosodtam felőle, hogy tiszta a levegő, elhagyom kurakakei szállásomat. Kurakake kis helység, jómagam természetemnél fogva gyűlölöm a zajt, s azért vettem be magam oda, egy parasztcsaládhoz, akár a csiga a házába. Olyan vidéken húztam meg magam, ahol a madár se jár.

– Még hogy a madár se... ez azért túlzás – okvetetlenkedett a gazdám. Meitei is csatlakozott az ellenzékhez:

– Azt mondtad, hogy csigaház! Sokkal jobban el tudnánk képzelni mondjuk: négy tatamit tokonoma nélkül. – Csak Tófu dicsérte az elbeszélőt:

– Akárhogy is volt, igen költői benyomást kelt.

Bakiszaki komolyan tudakolta:

– Ilyen helyről bejárni az iskolába igen kényelmetlen lehet. Hány mérföldet kell megtenni?

– Nem sokat, az iskola is helyben volt.

– Akkor a diákok ott lakhattak a környéken? – tudakolta tovább Bakiszaki.

– Hogyne, minden háznál egy-kettő.

– Ahol a madár se jár, ugye? – kapta rajta most Kangecut a kételkedő Bakiszaki.

– Úgy van! Már mint a diákokon kívül, az iskolát leszámítva, elhagyatott vidék... Szóval, leszáll az éj és most hadd mondjam el, milyen öltözékben indulok neki. A vattázott zeke fölé körgallért aranygombokkal, a fejemre csuklyát, amennyire csak lehet, védjen a kíváncsi tekintetek elől. Végig a Nangó útig terítve az utca száraz levelekkel, csak úgy ropog a lábam alatt. Olyan, mintha követne valaki. Hátranézek: a sűrűsödő homályban a Tórei-templom körüli liget fái egyre sötétebben bólogatnak. A Tórei-templom egyébként a Macudaira család temetője a Kósin-hegy lábánál, egészen közel a szállásomhoz. Sejtelmes és titokzatos hely. A lombok felett megszámlálhatatlan csillag ragyog. A Tejút átível a Nagasze folyó felett és valahol... valahol... Hawaii felé folyik.

– Még hogy Hawaii! Az meg hogy kerül ide?! – szólt közbe Meitei.

– Megyek két sarkot a Nangó úton, Takanodainál bejutok a központba, átvágok a Kodzsón, a Szengokunál kanyar jön, oldalt a Kuisiro, a Tóri első, második, harmadik kerülete után Ovari, Nagoja, Sacsihoko, Kamaboko...

– Hagyd már el, nem kell annyit menned. Végül is megvetted a hegedűt vagy nem? – türelmetlenkedett a gazdám.

– A hangszerbolt, a Kanedzen még jóval arrébb van.

– Hogyhogy arrébb? Gyerünk már, vedd meg a hegedűt.

– Parancsára. Szóval, ahogy odaérek a bolthoz, látom: magasan fent ragyog és sziporkázik – a lámpa.

– Megint kezdi! Nem fogja ám beérni egy-két ismétléssel – jósolta Meitei.

– Dehogy! Semmi ok az aggodalomra, ez csak egy egyszerű lámpa. Szóval benézek a boltba, látom a hegedűt, amint visszaveri az őszi este fényeit, a megfeszült húrok fehérén és hidegen villódtak.

– Jaj de szépen mondja! – dicsérte Tófu.

– Ez az, ez az! Szívem hevesen feldobog, lábam reszket.

– Hihi. – Bakiszaki kuncogott.

– Gondolkodás nélkül elő a pénztárcát, pénztárcából két ötvenes bankót...

– És megvetted? – vágta el megint a mester.

– Éppen arra gondoltam, hogy na most: megvásárolhatom, de a perc nagyszerűsége elbizonytalanított.

– Micsoda, még mindig nem szántad rá magad? Hogy lehet egy hegedűvásárlást ennyire elnyújtani?

– Szó sincs róla, hogy elhúznám. Egyszerűen még sehogy sem tudom megvenni – mit csináljak?

– És miért nem?

– Hogy miért? Fiatal még hozzá az este. Rengeteg ember jár ilyenkor arra.

– Na és? Járjanak arra akár kétszázan, háromszázan, mit törődsz te azzal? Igazán érthetetlen – mérgeződött a mester.

– Ha csak egyszerű járókelők volnának, magam sem törődnék akár háromezerrel sem, de ezek között sok a diák az iskolából, feltúrt ruhaujjal, sétapálcával kóvályognak, mi lenne, ha ezek megtudnák! Hóbortosnak csúfolnának az osztályban! Amellett meg ezek a fickók nagy dzsúdósok is. Sohasem volt még a kezükben hegedű! Azt sem tudják, mi fán terem. Nem vitás, hogy nagyon vágyom a hangszerre, de az életem is kedves. Inkább megélek én hegedű nélkül, mint hogy miatta csúffá tegyenek.

– Szóval akkor végül mégsem vetted meg! – következtetett gazdám.

– Dehogyan – megvettem.

– Na ne bosszants! Ha megveszed, vedd már – ha nem, nem, de járjunk a végére!

Kangecu azonban közönyösen cigarettára gyújtott és aztán válaszolt:

– Nem úgy van az! A dolgok nem úgy folynak ezen a világon, ahogy mi szeretnénk.

A gazdámon látszott, hogy már elege van az egészségből. Felállt, hogy bevegye magát a dolgozószobájába, de csak egy ócska külföldi könyvet hozott elő és hasmánt fektében olvasni kezdte.

Bakiszaki – ki tudja, mikor – visszavonult a go-táblához és a köveket felsorakoztatva egymagában játszott.

Az elbeszélés bizony olyan hosszúra nyúlt, hogy a hallgatóság lassan megcsappant. Távozott egyik a másik után, s csak a művészetek hűséges híve: Tófu maradt, meg Meitei, aki nem nagyon ijedt meg a sok beszédől.

Kangecu úgy fújta cigarettája füstjét, mintha mi sem történt volna, s kisvártatva ugyanazon sebességgel folytatta:

– Figyelj, Tófu, mit gondoltam én akkor. Most nem jó – ilyen korán. És akkor sem, ha a tulajdonos éjszakára aludni tér. Ha meg nem várom, míg a diákok korzózása véget ér, s le nem késem a pillanatot, mikor a tulajdonos még be nem zár, füstbe megy a tervem. Csakhogy nem olyan könnyű ám a percet eltalálni!

– Az bizony nehéz.

– Az alkalmas időpont: tíz óra. De mit kezdjek magammal mostantól tíz óráig? Ugyanis körülményes lenne most hazamenni. Beállítani egy barátomhoz, hogy beszélgetéssel üssem el az időt – semmi kedvem, sétálok hát tízig a városban. Persze, ha gondtalan csavarog az ember, két-három óra is eltelik úgy, mint a semmi, most viszont úgy érzem, előttem az örökkévalóság. – Kangecu jelentőségteljesen Meitei professzor felé fordult, aki erre nyilatkozott:

– A régiiek is megmondták, hogy a várakozás olyan, mint mikor parazsat raknak rád. Bizonyára a hegedű is ilyen türelmetlenül várakozhatott tereád. Te meg rá és közben kóboroltál, miként a kivert kutya, pedig annál keservesebb sora nincs senkinek. – Ez a kutyahasonlat egy kicsit erős. Hogy lehet kutyával embert összevetni?!

– Amikor téged hallgatlak, olyan, mintha a régi mesterek történeteit olvasnám. Igazán el vagyok ragadtatva. Meitei professzor is bizonyára csak tréfálkozott, kérlek tehát, ne törődj velem, hanem folytasd elbeszéléseidet – vigasztalta-kérte a mesélőt Tófu, ám Kangecu rá sem hederített, hiszen neki amúgy is ez állott szándékában.

– Megyek tovább Okacsi felé, majd áttérek Hjakkiri irányába, onnan a Rjógae negyeden, aztán a Takadzso-városon keresztül. A megyeháza előtt megszámlolom a fűzfákat, a kárház kivilágított ablakait, a Konja-hídon elszívok két szivart, s ezután az órára nézek.

– És már tíz óra?

– Sajnos még nem. Átmegyek a hídon, jön három vak. A kutyák meg csak egyre vonítanak.

Képzeld csak...

– Őszi éj, elhagyott folyópart – távolról kutyaugatás hallik, bújik az üldözött... drámai jelenet.

– Valamit elkövettem tehát?

– Majd ezután.

– De hiszen ha a hegedűvásárlás bűntény, akkor a zeneiskola diákjai is mind egy szálig bűnözők.

– Akik olyat művelnek, ami nem szokásos, legyenek bármilyen jók, mégis bűnözők. Nincs is ezen a világon senki, aki ne volna az. Legyen bár Jézus – bűnös, ha már erre a világra jött. Tehát ez a jóvágású fiú, ez a Kangecu vétkezik, mert hegedűt akar venni.

– Megadom magam – vegyük úgy, hogy bűnös vagyok. Azt még kibírom. De engem az aggasztott, mikor lesz már tíz óra!

– Sorold fel akkor még egyszer az utcaneveket. Ha az sem elég, ragyogtasd fel ismét az ősziessugarat! S ha még mindig nincs annyi – egyél meg három tucat aszalt gyümölcsöt! Elhallgatnám én bármeddig, csak legyen már tíz óra. – Meitei professzor így szólván erőltetetten nevetett.

– Mit tehetnék mást: sarokba szorítva, csak a töredelem segíthet. Ugorjunk tehát egyet – tíz óra. Ígéretem szerint ott vagyok az üzlet előtt. Hideg az éj ilyenkor és még az ilyen forgalmas hely is elnéptelenedik. Távolodó léptek zaja. Milyen szomorú ez. A boltos már feltette a kirakatra a zsalukat, de a kisajtó még nyitva. Mögöttem meg mintha egy kutya sompolyogna. Kínos érzés – benyitok az üzletbe.

A gazdám ekkor felnézett vásott könyvéből és beleszólt:

– Megvan már a hegedű, he?

Tófu válaszolt:

– Éppen most, mindjárt megveszi!

– Szóval még nem vette meg. Hosszú. – Csak ennyit szólt a mester, és újra könyvébe merült.

Bakiszaki meg szóltanul csatázott magában, fekete-fehér figurákkal borítva el a harcmezőt.

Egy életem, egy halálom, benn termek az üzletben, csuklya a fejemen. „Kérem azt a hegedűt!” Erre az a néhány fickó, aki a hibacsínál melegedik, felkapja a fejét. Önkéntelenül is még mélyebbre húzom a csuklyámat. Másodszor is szólok, mire feláll a hozzám legközelebb ülő, kétkedve bámul rám, majd leakasztja és elém teszi a hegedűket, melyek addig a kirakatban csüngtek. Kérdezem mennyi. Öt jen és húsz szen, mondja ő.

– Ugyan! Hát létezik ilyen olcsó hegedű? Nem játék hangszer volt az?

– Mondja a boltos, hogy mindnek ugyanannyi az ára, mert hiszen egyforma gondal készítették őket, tartósak is... én meg elő a pénzel, s be a hegedűmmel a furosikiba, melyet e célból hoztam magammal. A boltiak mindvégig némán bámulnak. A csuklya azonban jótékonyan eltakarja előlük az arcom. Persze azért igyekszem kifelé, amilyen gyorsan csak lehet. A furosikiba burkolt hegedű – körgallér alá vele. A küszöbön még hallom, amint emelt hangon megköszönik, hogy vásároltam, és iszkolok kifelé. A bolt előtt a járdán körülsandítva látom, hogy az utca szerencsére néptelen, jó néhány sarokkal arrébb lézengenek páran, de bezzeg visszhangzik az utca hangos kántálásuktól. Ez bizony nem lesz így jó, gyorsan nyugatnak fordulok a soroknál, a csatornát a Jakuódzsi útjánál elhagyom, hamarosan a Kósin-hegynél már otthon is vagyok. Nézem az órát – tíz perc híján kettő.

– Átsétáltad hát az éjszakát! – sajnálkozott Tófu.

– De elvergődött a végállomásig, akárcsak egy hosszú társasjátékban – jelentette ki megkönnyebbülten Meitei.

– Most jön a java. Ez csak az előjáték volt.

– Ezt nevezem! Ez mindenkin túltesz! Micsoda kitartás!

– Nemcsak a kitartásról van itt szó, hanem arról, ha most abbahagyom, olyan lesz a történetem, mintha teremtményemből kifelejténém a lelket. Tehát még kicsit folytatom.

– Természetesen – engedjünk neki szabad folyást. Hallgatjuk.

– És a tanár úr mit szól hozzá? Már megvette a hegedűt! Kusami tanár úr!

– Miért, talán most majd eladja? Mit hallgassak rajta?

– Még szó sincs eladásról!

– Akkor még inkább nincs rajta semmi hallgatni való.

– Nahát! Egyedül te hallgatsz engem, Tófu, szívvel-lélekkel. Mit tegyek, ez kissé elkedvetlenít.

Most már rövid leszek, befejezem.

– Nem kell rövidítened, beszélj csak nyugodtan, hiszen olyan érdekes!

– Miután a hegedűt megszereztem, az okozta a legnagyobb gondot, hogy hová tegyem. Hozzám annyian járnak, biztosan nyomára jutnak, bárhová is akasztom vagy fektetem. Elásni meg kiásni pedig körülményes lenne.

– Tehát a padláson rejted el? – kérdezte Tófu könnyedén.

– Padlás nem volt. Mondtam már, hogy nagyon egyszerű helyen laktam.

– Az baj. Akkor hova tetted?

– Na mit gondolsz?

– Az ajtótokba tán?

– Nem.

– Az ágyneműtartóba?

– Nem.

Míg Tófu és Kangecu fiatalurak a fent leírt módon találgatták a hangszer rejtekhelyét, a gazdám és Meitei élénken beszélgettek valamiről.

– Ezt hogy olvasod? – kérdezte a gazdám.

– Mit?

– Ezt a sort itt.

– Azt mondja: Quid aliud est mulier nisi amicitiae inimica^[43]... Ez latinul van!

– Azt én is tudom. De hogy kell olvasni?

– Nem azt mondtad, hogy folyékonyan olvasol latinul? – próbálta Meitei elhárítani a veszélyt.

– Elolvasni persze hogy el tudom! De mit jelent?

– Hogyhogy elolvasni tudod, de azt már nem, hogy mit jelent? Miket beszélsz?

– Na mindegy. Fordítsuk angolra!

– Mit parancsolgatsz itt! Mid vagyok én neked?

– Az most nem érdekes. Mit jelent hát?

– Hagyjuk a latint későbbre, szeretnék odafigyelni egy kicsit Kangecura, hiszen most éppen egy nagyon érdekes résznél tart. Egy paraszthajszálra áll attól, hogy nyomára bukkannak-e vagy sem. Mondhatni, borotvaélen táncol... Nos, Kangecu: hogy is volt aztán? – Meitei egy jól irányzott fordulattal átállt a zenebarátok táborába, szívtelenül magára hagyva gazdámát. Kangecu meg csak erre várt, hogy újult erővel folytassa magyarázatát.

– Szóval végül is egy öreg ruhásládába dugtam. Ezt még a nagyanyámtól kaptam, mikor eljöttem otthonról. Azt mondta, hogy annak idején ebben tartotta a kelengyéjét.

– Egy ilyen avítt jószág hogy illik a hegedűhöz? No, Tófu?

– Bizony nem megy hozzá.

Talán a padlás jobb lett volna?! – vágott vissza Kangecu.

– Nem illik a láda, de igen alkalmas verstémának: „A bánatos őszben ládában búvik a zeneszerszám!” Nos, uraim, mit szólnak hozzá? – Így Meitei.

– Ma milyen remekül versel a professzor úr!

– Nemcsak ma, bármikor. Hasból. Úgy ismerem minden csínját-bínját, hogy még a néhai Maszaoka Sikinek^[44] is leesett az álla a csodálkozástól.

– A professzor úr kapcsolatban volt magával Siki mesterrel? – kérdezte Tófu, aki most is őszintén elhitte, amit hallott.

– Ha nem is jártunk egy társaságba, lelkünk mélyén minden úgy egyezett, mintha drótnélküli távirón állandó kapcsolatban álltunk volna egymással – ködösítette a dolgot Meitei, mire Tófu kiábrándultan elhallgatott, Kangecu pedig nevetett és folytatta.

– Namármost, megoldódott a kérdés: hová rejtsem a hegedűt. Ám még mindig nem tudtam, hogyan vegyem elő. Mert ha csak arról volna szó, hogy eldugjam az emberek elől! De nemcsak ez a baj. Ha nem játszom rajta, semmit sem ér. Ha játszom – rögtön felfedezik. Déli szomszédom pedig – akitől csak egy szál sövény választott el – a környék legfélelmetesebb vagánya volt. Most mit tegyek?

– Szorult helyzet – szólt együttérzően Tófu.

– Úgy bizony. A történelem tanúsága szerint a hang nyomára vezet az embernek. A régi krónikában is a koto^[45] hangja árulta el Kogó úrhölgy tartózkodási helyét. Könnyű titokban ennivalót lopni, vagy akár hamis pénzt csinálni, de a zenét hogyan lehetne eldugni az emberek elől? – Így Meitei.

– Persze ha nem adna hangot...

– Megállj! Van ám olyasmi, ami hangot ugyan nem ad, mégsem lehet elrejteni. Mikor egy koisikavai templomban volt szállásunk, volt ott egy Szuzuki Tódzsúró nevű társunk is, ugyebár, Kusami? Nos, ez az ifjú ember annyira szerette az édes szakét, hogy sörösüvegbe méretett belőle, hazahozta és magányában örömét lelte az italban. Egy napon, mikor Szuzuki elment hazulról, Kusami úr – szép dolog, mondhatom – lopott belőle...

– Nem igaz! Te loptad el Szuzuki szakéját és te is ittad meg! – kiáltott közbe a gazdám.

– Nicsak, én meg azt hittem, elmerültél a könyvbe, s nyugodtan elmondhatom. Hát ide figyeltél? Micsoda éberség! Szeme-füle mindenütt ott van. És ha már így kifecsegted: igaz – én is ittam belőle. Ezt nem vitatom. Viszont te fedezted fel. Képzeljék csak el uraságtok, micsoda látványt nyújtott Kusami tanár úr vérveres arcával. Egyebekben nem fogyasztott szakét, csakhogy ez a másé volt!

– Te beszélsz, aki még latinul sem tudsz, mi?!

– Hahaha! Aztán amikor Szuzuki hazajött, látja, hogy a sörösüvege már a feléig sincs, a vitéz úr pedig az egyik sarokban hever mereven és veresen, akár egy égetett cserépedény.

Erre mindhármukból kirobbant a nevetés. Még a mester is kuncogott magában, miközben továbbra is a könyvbe temetkezett. Csak Bakiszaki maradt ki az általános mulatságból, elpilledhetett kissé, mert a go-táblára hajolva horkolt már jó ideje.

– Van még egy esetem is, amikor egy hang sem kellett hozzá, hogy leleplezzenek. Egyszer Ubakó-füldön jártamban összekerültem a szállásomon egy öregúrral. Valami nyugalmazott tokiói szabómester volt. Én ugyan nem bántam, tőlem akár ószeres is lehet, csak az volt a bökkenő, hogy harmadnapra, hogy az öreg megérkezett – elfogyott a cigarettám. Mint talán tudják, Ubakó lehetetlen hely, ahol egyebet sem lehet csinálni, mint fürdőzni vagy enni. Más nincs. Még az is baj, ha elfogy a cigarettád. Annál inkább vágyakozol valamire, minél inkább nem juthatsz hozzá – máskor esetleg

eszembe sem ötlött volna, de akkor nagyon szerettem volna rágyújtani. Bezzeg az öregnek telve vele a furosikija! Keresztbe vetett lábakkal ült velem szemben és szívta egyiket a másik után, s meg nem kínált volna egy szállal sem. S ha csak egyszerűen füstölgött volna! De karikákat eregetett, pöfékelt jobbra-balra, orrán-száján döntötte, szálldostak a füstmacskák, mint Lu Seng álmai, valósággal illegette magát az öreg.

– Hogyhogy illegette magát?

– Úgy, hogy mások például egy új ruhát mutogatnak nagy büszkén. Ő a cigarettával tette ezt.

– De hát ha ekkora gyötrelmeket okozott, nem lett volna jobb kérni tőle?

– Azt már nem. Úriember létemre?

– Miért, annak tán nem szabad?

– Lehet, hogy szabad, de én nem kértem.

– És mi lett?

– Nem kértem – loptam belőle.

– Ejnye-bejnye.

– Mikor az öreg elment fürdeni – itt az idő, most, vagy soha – nekiestem és amint nagy élvezettel nyelem a füstöt, nyílik az ajtó és belép a cigarettatulajdonos.

– Hát nem fürdeni ment?

– Oda indult, de útközben észrevette, hogy nem vitt magával pénztárcát és a folyosóról visszafordult. Pedig az nem jó jel, ha vissza kell térni a tárcáért, utána baj következik...

– Persze. Láthatta, hogy lopják a cigarettáját.

– Hehe. Bizony megsúgta valami neki, mikor kell visszajönnie. Jött a tárcájáért. Amint kinyitotta az ajtót, láthatta, hogy a szoba színültig füsttel, hiszen kétnapos kihagyást kellett pótolnom. Ahogy mondani szokták, az eset világos volt, mint a nap – szóval lelepleződtem.

– És az öreg mit mondott erre?

– Bölcs volt, nem tette szóvá az ügyet, hanem szépen becsomagolt vagy ötven-hatvan szálát, átnyújtotta, elnézést kérve a dohány silányságáért, majd elment fürödni.

– Így viselkedik egy fővárosi úriember.

– Akár úri, akár szabói viselkedés volt, de jó barátira leltem benne, s a két hét kellemesen telt el.

– És a cigarettát mindvégig az öregúr szolgáltatta?

– Igen.

– És mi lesz a hegedűvel? – A gazdám félretette a könyvét. Kérdése arra vallott, hogy nem boldogult vele, visszatér hát a társalgáshoz.

– Mindjárt folytatom, éppen most jönnek a legérdekesebb részek, ezt hallgassa meg, tanár úr! A másik tanár úr – hogy is hívják –, aki elaludt a go-tábla fölött – igen: Bakiszaki –, milyen jó lenne, ha ő is meghallgatna. Ugye? Hiszen a sok alvás igazán nem használ az egészségnek. Fel kéne ébreszteni.

– Hé, Bakiszaki! Ébresztő! Hallgasd csak, milyen érdekes történet következik! Kelj fel már! Nem szabad ennyit aludni! Még megharagszik a feleséged.

– Ő – így szólt erre Bakiszaki, kinek szakállán hosszú csíkban fénylett a nyál, melyet álmában eresztett. Akárha csiga mászta volna meg. – Jaj, de jót aludtam! Mint a fehér felleg a hegy ormán.

– Ezt mindnyájan láttuk, de most már felserkenhetnél!

– Jól van már, felébredtem! Miről van szó? Valami érdekes történet?

– Éppen ott tart, hogy a hegedű... – Meitei itt kissé megakadt. – Hogy is volt Kusami?

– Mit tudom én, fogalmam sincs.

– No, ezután hozzálát a hegedüléshez. Gyere csak közelebb, Bakiszaki és figyelj.

– Egek! Még mindig itt tart?! Nohát!

– Neked semmi okod az aggodalomra, a te hárfádon nincsen húr. Abból lesz a baj, ha van rajta.

Kangecu is attól félt, hogy ha a hegedűt nyekergeti, meghallja az egész szomszédság.

– Miért nem tud úgy gyakorolni, hogy ne hallják?

– Hát lehet úgy is? Elmagyarázná, hogyan?

– Nem kell azt magyarázni. Ahogy a Zen-mesterek mondják: ha látsz harmatos mezőn fehér tehenet legelni, rögtön megérted – válaszolt Bakiszaki nem túl érthetően.

Kangecu azt hitte, hogy még nem ébredt fel, ezért beszél ilyen vadakat, tehát a magyarázatot eleresztve a füle mellett, folytatta saját történetét:

– Arra jutottam akkor, hogy kifundálok valamit. Másnap a császár születésnapja volt. Egész napom azzal telt, hogy a ládát nyitogattam, csukogattam és töprengtem felette. Eljött az este, s a láda mélyén megszólalt a tücsök. Erre felvettem a hangszert és megfeszítettem a húrjait.

– No, helyben vagyunk! – szolt Tófu.

– Micsoda merészség. Vigyázz, baj ne legyen! – intette a mesélőt Meitei.

– Először is töviről hegyire megvizsgáltam...

– Mi vagy te, kardkovács? – csúfolódott megint Meitei.

– Úgy éreztem, hogy a lelkemet tartom a kezemben. Mint mikor a szamuráj az éj sötétjében kivonva megcsodálja makulátlan pengéjét... Ujjaim alatt vibráltak a húrok...

– Zseniális – így Tófu.

– Örült – egészítette ki Meitei.

– Most már játszhatnál rajta valamit. Gyerünk – sürgette a gazdám.

Bakiszaki csak kelletlenül hallgatott.

– Szerencsémre a húrokkal minden rendben. Megfordítottam hát, hogy a lámpa fényénél szemügyre vehessem a másik oldalát is. Képzeld – ezalatt jó öt percig egyfolytában muzsikált a láda mélyén a tücsök.

– Elképzeltük, úgyhogy már nyugodtan játszhatsz te is.

– Még nem. Először megállapítottam, hogy a hegedű nem sérült meg. No, ha nem, akkor jól van, s azzal fölálltam...

– Hova akartál menni?

– Kérem, hallgassanak már egy kicsit. Nem lehet úgy beszélni, hogy minden szavamba belevágnak.

– Uraim! Néma csend! Pssssz!

– Most már beszélhetsz nyugodtan egyedül, jó?

– Ezer bocsánat! Hallgatunk! Hallgatunk!

– Hónom alatt a hegedűvel kimentem az ajtóhoz, s tettem két-három lépést, de megtorpantam...

– Na, végre megindult, aztán visszahőköl. Szinte előre gondoltam, hogy így lesz.

– És már nem is tud behozni magának aszalt gyümölcsöt!

– Uraim! Kérem! Ha folyton összezavarnak, hogyan érjek történetem végére! Csak Tófunak érdemes itt mesélni. Szóval, kedves Tófu, tettem ugyan néhány lépést előre, de visszatértem, hogy fejemre borítsam azt a piros gyapjútakarót, amit három húszért vettem, még mikor eljöttem hazulról, elfújtam a lámpát, s a vaksötétben mentem volna, csak képtelen voltam meglelni a sarumat.

– De hova akartál menni egyáltalán?

– Hallgass ide. Megtaláltam végül is a sarumat, s ott álltam a csillagos-holdas éjszakában,

lehullott levelek között, a piros pokróc alatt, a hegedűvel. Jobbra, majd ismét jobbra tartva lábujjhegyen mentem felfelé a Kósin-hegyre, mikor is megkondult a Tórei-templom harangja, áthatolt a piros takarón, be a fülembe, csak úgy visszhangzott tőle a fejem. Mit gondolsz, hány óra lehetett?

– Nem tudom.

– Kilenc. Egyes-egyedül a hosszú őszi éjszakában, kapaszkodtam fel egy Ó-daira nevű szikláig. Alapjában véve nagyon félős vagyok, nem is bírtam volna ki ezen az elhagyatott helyen egymagamban, ám akkor csodálatos módon elszántság szállt meg. Eszembe sem jutott, hogy féljek-e vagy se. Telve volt a keblem a nagy érzéssel: hegedülni akarok. Furcsa, nem? Ez az Ó-daira a Kósin-hegy déli oldalán van, ha tiszta időben felkapaszkodsz oda, a vörösfenyők lombjain át láthatod az egész környéket. Egy százöles tisztás közepén jókora szikla. Az északi oldalon tavacska, Unonuma nevű. Körötte csupa kámforfa, mint az óriások. A hegyen lakott hely a favágó kunyhója volt csupán. Szerencsére hadgyakorlatkor a katonák vágtak egy ösvényt, így aztán nem volt különösebben veszélyes felfelé kapaszkodni. Fölértem a sziklához, ráterítettem a takarómat, és magam is letelepedtem. Ahogy nyugodtan körbenézhettem, rám jött a félsz kissé az elhagyatott vidék láttán. Először jártam be életemben ilyen utat a hideg éjszakában. Bizony összeszorul ilyenkor az ember szíve. A szorongás elmúltával azonban a félelem helyét elfoglalja valami hidegen tündöklő mennyei érzés. Vagy húsz percig ültem és ámultam, s ezalatt mintha kristálypalotában lettem volna egyes-egyedül mély magányomban. Nemcsak a palota, a testem is lassan áttetszővé, kocsonyássá változott, a szívem, lelkem is kivilágosodott. Nem is tudtam, hogy vajon engem foglal-e magába a kristálypalota, vagy énbennem tündöklík-e.

– Huh! – vetette közbe Meitei komoly arccal.

– Micsoda élmény lehetett! – szólt Bakiszaki, némi elismeréssel a hangjában.

– Ha ez így megy tovább, talán ott mélézok reggelig a sziklán ülve, anélkül hogy hegedülnék.

– Rókadémon van arrafelé, – kérdezte Tófu.

– Mit tudtam én azt akkor! Azt sem tudtam, hogy fiú vagyok-e vagy lány, eleven, avagy halott. Hirtelen felsikoltott valami hátul Furunuma irányából.

– És akkor megjelent...

– A hang a hegytető felé tartott és a távolban elhalt, egybevegyülve a fűvet kócoló ősi széllel. Erre felserkentem.

– Jaj, de rám ijesztettél! – Meitei megjátszotta, hogy esett le a kő a szívről.

– A halálból visszatérve, ég és föld megújul – emelte fel szemöldökét jelentőségteljesen Bakiszaki. Kangecunak sejtelve sem volt róla, mit akar ezzel mondani.

– Miután magamhoz tértem, körülnéztem a Kósin-hegyen. Olyan csend volt, hogy még egy esőcsepp nesze is meghallatszott volna. Mi lehetett az a hang – töprengtem magamban. Embernek túl éles, madárdalnak túl erős – majomrikoltás lett volna tán? De hiszen ezen a környéken nincsenek majmok! Hát akkor micsoda? Nem tudtam kivenni a fejemből, és azon kaptam magam, hogy az iménti belső csendet felváltotta bennem a zűrzavar, mely arra a ricsajra emlékeztetett, amivel Arthur herceget^[46] fogadták a fővárosi népek. Közben a pórusaim egész testemen kitágultak, s mint amikor az emberből az ital gőze távozik, a bátorság, az ész, az erő elinalt belőlem. A szívem vitustáncot járt a mellemben, lábaim remegtek, mint sárkányeresztéskor a zsinegek. Iszonyú volt. Fejemre kaptam a takarót, hónom alá a hegedűmet, leszökkenem a szikláról, s egy iramodással tettem meg a hegyről levezető hosszú utat. Uzsgyi haza, be az ágyba, s már aludtam is. Hidd el, Tófu – életemben nem éltem át ilyen hátborzongató kalandot.

– És aztán?

– Itt a vége.

– És a hegedülés?

– Akartam, de hát nem lehetett. Te talán tudnál zenélni, mikor az az átható hang megszólal?

– Igen, de mégis valami hiányérzete támad az embernek történeted hallatán.

– Ha marad, akkor is így volt, ahogy elmondtam. Mit szól hozzá, tanár úr? – Kangecu úgy nézett körül ültőhelyéből, mint aki igen elégedett magával.

– Hahaha! Hát ez remek! – jelentette ki Meitei. – Mi meg itt keserves kínok között hallgatunk végig!

Én azért is figyeltem, mert abban reménykedtem, tanúja lehetek, ahogy a mi keleti hazánkban is megjelenik Sandra Belloni^[47]. Komolyan! – Meitei várta, hogy majd csak megkérdezi tőle valaki, kicsoda az említett személy, ám az érdeklődés elmaradt. Folytatta tehát magánbeszédét:

– Sandra Belloni a holdfényben hárfáját pengetve olaszul dalolt, te, Kangecu, a Kósin-hegyre mentél hegedülni, gondoltam, egy húron pendültök hát, csak persze más nótával. Míg amazt Csang Vo, a holdbeli nő ijesztgette, téged csak valami kóborló borz ugrasztott meg. Ez a különbség választja el a nagyszerűt a nevetségéstől. Sajnálatos módon...

– Azért annyira nem sajnálatos – felelt Kangecu hidegvérrel.

– Még hogy hegytetőn hegedülgetni! Mit szólna ehhez az elegáns leányzó! – A gazdám csatlakozott Kangecu gyötréséhez.

– Sajnos, aki zenész akar lenni, pokolra kell annak menni – jegyezte meg búsán Bakiszaki. Megjegyzései közül Kangecunak idáig még egyet sem sikerült megfejtenie. S nemcsak ő, a többiek is így voltak ezzel. Kisvártatva Meitei fordított egyet a beszélgetés irányán.

– Hallod, Kangecu, még most is jársz a laboratóriumba golyóbist fényesíteni?

– Nem, a közelmúltban hazautaztam a szülőföldemre, s így a munka félbemaradt. De nem is bánom, maradjon ott, ahol van.

– De ha nincs a golyó megcsiszolva, hogy lesz belőled doktor? – feddte meg gazdám Kangecut, aki váratlanul könnyed-vidáman vette a dolgot.

– Doktorálni? Hehehe. Nem kell nekem már az...

– De hát ha a házasságkötés elhúzódik, azt mindketten megszenveditek!

– Házasságkötés? Ki házasodik?

– Hát te.

– Én? És kivel?

– A Kaneda lánnyal!

– Heeee?

– Mit csodálkozol, nem te ígértél neki házasságot?

– Én bizony nem. Arról nem tehetek, ha ők ezt terjesztik.

– Nahát, ez nem szép tőled! Meitei! Te is tudsz az esetről, nem?

– Az Ormányosné esetéről Kangecuval? Hát persze. Sőt! nemcsak te meg én tudunk róla – nyílt titok, az egész város beszél. A Mancsó című folyóirat már előre biztosítani szeretne volna magának a megtiszteltetést, hogy a jegyespár képét leközzölhesse. Engem kértek fel a közbenjárásra. Tófu is tudja, hiszen három hónapja vár esküvői költeményével – „Mandarinkacsák dala” címmel terjedelmes kompozíció –, hogy köszöntse őket. Félő, hogy a hiábavalóságnak szentelte remekművét, ha Kangecu mégsem doktorál.

– Nem kell engem féltennie – szólt Tófu –, mert majd megtalálom a módját, hogy mélyenszántó

gondolataimat más alkalomból közreadjam.

– No lásd csak, Kangecu, hány embert teszel tönkre a szélrózsa minden irányában! Fel tehát, csiszolj tovább!

– Köszönöm, hogy ennyire szívükön viselik a sorsomat, de engem ez a dolog már nem érint.

– Miért?

– Van nekem már törvényes feleségem – azért!

– Ezt nevezem! Egyszerre csak titkos házasságot köt. Micsoda idők, micsoda idők! Hallod ezt, Kusami! A fiatalúrnak már családja is van!

– Nem, gyerek még nincs. Hogy lehetne, mikor még csak egy hónap telt el az esküvő óta!

– Hol és mikor nősültél meg tulajdonképpen? – kérdezte a gazdám vizsgálóbírói modorban.

– Most, amikor otthon jártam. A szárított halak, amiket hoztam, az esküvőről valók, a rokonságtól kaptam őket nászajándékba.

– Csak három halat kaptál tőlük? Fukar népség.

– Dehogy! A sok közül csak ezt a hármat hoztam el.

– Szóval a feleséged faludbéli. Ő is feketében jár?

– Úgy bizony! Fekete, akárcsak jómagam.

– És most mi a szándékod Kanedáékkal?

– Semmi szándékom velük.

– Ez nem szép. Ugye, Meitei?

– A fenét. Hiszen akárki más is ugyanúgy megteszi nekik. A házasság olyan esetleges, mint mikor a sötétben valaki fejjel nekiütközik a másiknak. Akkor már úgylis mindegy, kinek mentünk neki. Egy vesztes van ebben az egészben, s az a szegény Tófu a „Mandarinkacsák dalá”-val.

– Nem, nem kell aggódnia, a Mandarinkacsá-dalt ezennel Kangecu úr friss házasságának szentelem. A Kaneda-lakodalomra pedig majd szerzek másikat.

– Ó, csak egy költő szárnyalhat ilyen szabadon!

– Na de bocsánatot kértél már Kanedáéktól? – A gazdámnak még mindig azok jártak a fejében.

– Dehogylis! Hiszen én egyáltalán nem kértem vagy kaptam tőlük se feleséget, se semmit. Elegendő tehát, ha hallgatok. Az ám! Én hallgatok! Tíz-húsz besúgójuktól úgylis megtudhatnak mindent az elejétől a végéig.

A besúgó szó hallatán a gazdám arca megrándult.

– No hát akkor hallgass csak... – mondta Kangecunak, ám a gondolat nem hagyta nyugodni, s ezért kiselőadást rögtönzött, melyben kifejtette elméletét a kémekről és besúgókról, amint az alább következik:

– Ha vigyázatlan vagy, a tolvaj kiemeli a belső zsebedből a pénzed. A kém meg egyenesen a szívedben kotorász. Aki besurran a házádba tudtodon kívül, és elloppja a holmidat – tolvaj. A tudtodon kívül elszólt szavakat pedig a besúgó tulajdonítja el. A rabló kardjával fenyegetőzve veszi el tőled a kincseket, a cselszövő álnok szavaival csikarja ki belőled, amire kíváncsi. Következésképpen a besúgó a zsebmetsző, a tolvaj és a rabló fajtájából való, egyik sem tisztességes ember. Ne legyen semmi közöd hozzájuk, ne hallgass rájuk, mert ráfizetsz.

– Ne féltsen engem. Jöhetnek ellenem akár ezren vagy kétezren is, fittyet hányok nekik. Én, a híres golyófényesítő fizikus: Midzusima Kangecu!

– Húha! Ez ám a legény. A frissen nősült tudós! Micsoda energia feszül benne!... Te, Kusami! Ha szerinted a besúgó, a zsebmetsző, a tolvaj és a rabló egykutya, miféle ember az, aki ilyeneket fogad

szolgálatába?

– Olyan, mint Kumaszaka Csóhan.

– Az ám! A Kumaszaka! Az értette csak a dolgát! Kettévágták verekedés közben, hát két darabban élte tovább a maga zshivány életét. Uzsorásnak is bevált, szépen felkapaszkodott, hírhedett volt könyörtelenségéről, makacsságáról. A pénzt olyan rövid lejáratra adta, míg a varjú meg nem szólal, el is nevezték az ilyen kölcsönt varjúpénznek. Ki tudja, hányszor vágták kettébe, hány darabban él ma is közöttünk. Aki a körme közé kerül, nem ereszti! Kangecu jól vigyázz! A fejeddel játszol.

– Ugyan már! Semmi félnivalóm az ilyen rátarti tolvajnépségtől. Bízzák csak ide! Törlesztek én nekik, amikor nem is várnák! – Kangecu remekül állta a sarat, akár egy drámai hős.

– Ezek a besúgók – morfondírozott magában Bakiszaki, szokása szerint figyelmen kívül hagyva a beszélgetés folyását –, mostanság mintha már mindenki besúgó lenne. És vajon miért?

– A drágaság miatt – válaszolt Kangecu.

– Hanyatlik a közízlés, nem értik a művészeteket – magyarázta Tófu.

– A civilizáció felzaklatta az embereket, s most repkednek szanaszét a népek, mint a konfetti – nyilatkozta Meitei.

A gazdámra került a sor. Kihúzta magát és közreadta az alábbi eszmefuttatást.

– Ez engem is elgondolkoztatott. A mai emberben túlteng az öntudat. Szerintem ez az oka annak is, hogy a spicelkedésre való hajlam megnőtt. Bakiszaki uram vallásos elképzeléseihez ennek az öntudatnak persze semmi köze. Nem megvilágosodás ez, melyben az ember ráeszmél önmagára, hogy egylényegű legyen éggel-földdel...

– Ajaj! Most aztán belebonyolódtál! De ha már ilyen nagy horderejű eszméket táncoltatsz a nyelved hegyén, nekem, Meiteinek is engedjessék meg a későbbiekben, hogy kifejtsem nézeteimet civilizációról.

– Fejts ki, amit akarsz, bár tudom, hogy csak a szádat akarod jártatni, nincs is mondanivalód.

– Dehogynincs! Van bőven. Vegyük csak azt, hogy tegnap egekig magasztaltad a detektívet, ma meg lerángatnád a sárba a besúgók és zsebmetszők közé. Nem ellentmondásos ez kissé? Én bezzeg és a hozzám hasonlóknak nem váltogatjuk így a nézeteinket! Az én álláspontom olyan régóta bizonyos, mikor még apám-anyám sem élt ezen a világon!

– A detektív az detektív, a besúgó meg besúgó. Tegnap tegnap volt, ma meg ma van. Jaki nem képes a véleményét megváltoztatni, csak azt bizonyítja, hogy fejlődésképtelen. Csak a bolond következetes, szokták mondani, és ez éppen rád illik.

– Hát ilyen vagy hozzám? Kedves tőled, hogy engem is mindjárt besoroznál besúgónak.

– Miért, én talán az vagyok?

– Én ezt nem mondtam! No de hagyjuk a veszekedést, halljuk az eszmefuttatásodat.

– Szóval a felfokozott öntudat onnan származik, hogy az emberek túlságosan is tisztában vannak velem, kitől várnak hasznot és kitől tartanak. A haladással lépést tartva ez egyre világosabbá válik előttünk. Végül már a kezünk-lábunk se mozdul számítás nélkül, megbénulhat ez az egész teremtet világ. Henley, a költő rosszalotta, hogy Stevenson képtelen úgy elmenni a tükör előtt, hogy bele ne pillantson, vagyis hogy meg ne bizonyosodjék róla, megvan-e még. Nem tudott elfeledkezni magáról egy pillanatra sem. Ezzel mindnyájan így vagyunk manapság. Ébren és álmunkban egyre csak magunkra figyelünk, áthat bennünket az öntudat, s ettől válik minden szavunk és cselekedetünk mesterkéltté. S mivel magunktól sehogy se bírunk elszakadni – tele a földi lét szenvedéssel. Reggeltől estig szakadatlan bámuljuk magunkat, miként az a fiatal pár mered egymásra, kiket először

hozott össze a házasságközvetítő. Békesség, nyugalom! Pusztá szó marad csupán. Éppenséggel leírhatjuk őket, de értelmük már nincsen. Ilyen körülmények között válik az ember hajlamossá a besúgásra, tolvajlásra. Az efféle üzlet pedig másként nem megy, csak ha megvan hozzá a megfelelő önbizalom, mely biztosít róla, hogy ügyesebbek lévén másoknál, nem kell tartanunk a felfedezéstől. Ha mindig az forog a fejünkben, hogyan járhatnánk túl mások eszén, vagy hogyan csaphatnak be bennünket, szükségünk is van a tolvajok és besúgók lelkiületére. Így őrlődünk attól kezdve, hogy felnyitjuk a szemünket, mindaddig, míg nyugovóra nem térünk a sírban. A civilizáció fertőzése ez, kérem...

– Figyelemre méltó okfejtés! – szólalt meg Bakiszaki, akinek ez a téma jobban kapóra jött, hogysen szó nélkül hagyhatta volna. – Kusami úr gondolatai egybevágóak nézeteimmel. A régiek még arra tanítottak, hogy tagadjuk meg magunkat, most pedig folyton azt halljuk, hogy ne feledkezzünk meg magunkról. Micsoda különbség! Nem is nyugodhat meg az, akinek egész napját kitölti az öntudat. Örök kárhozát ez. Pedig a dal milyen szépen mondja: „A holdas éji órán önfeledten...” A mai embernek még a kedveskedésében is van valami természetellenes. Amit az angolok a „nice” szóval jelölnek, nem más, mint az öntudat túlárádása. Mondják, hogy egyszer az angol királyi család egyik tagja Indiába látogatott, hogy ott szórakozzék. Egy indiai fejedelem ebédet adott tiszteletére. Étkezés közben az indus megfeledkezve magáról, kézzel nyúlt a tálba krumpliért, követve hazája szokását. Mikor rádöbbsent, hogy mit is tett, elvörösödött. Az angol azonban nem jött zavarba. Ártatlan arccal két ujja közé csippentette a krumplit ő is és maga elé vette a tányérjára. Vajon jó szándékból fakadó udvarias gesztus volt ez, vagy éppenséggel ravasz fogás, hogy az angol dinasztia hírnevét öregbítse vele?

– Az angolok kézzel eszik a krumplit? – érdeklődött Kangecu, aki mit sem értett az egészből.

Erre a gazdám sem állta meg, hogy meg ne toldja a szót, amint következik:

– Egy angol helyőrségben a tisztek lakomát rendeztek egy új tiszthelyettesnek. Szokás szerint a vacsora végén öblös pohárban kézmosásra való vizet szolgáltak fel. Az új altiszt, tájékozatlan lévén a finomabb szokásokban, ajkához emelte a poharát, és mind egy cseppig kiitta. Látva ezt a helyőrségparancsnok, kapta a magáét, s ráköszöntvén emberünkre, ő is felhajtotta a kézmosó vizet. A többi tiszt követte a példát.

– Ezt hallgassátok meg! – szólt Meitei, aki nehezen túrta, ha elvették tőle a szót. – Carlyle járatlan volt az udvari szokásokban. Amikor először fogadta királynő, nagy hirtelen lehuppant egy székbe és a többieket is helyyel kínálta. Az uralkodó mögött álló udvaroncok és udvarhölgyek erre kuncogni kezdtek, mire a királynő hátrafordulva rájuk parancsolt, hogy mindnyájan üljenek le. Ezzel a helyzet és Carlyle meg volt mentve. Igazán kedves volt tőlük, méltó rá, hogy megemlegessük.

– Bár ha a nagy Carlyle-ról volt szó, akár nyugodtan állva is maradhattak volna – próbálkozott Kangecu más magyarázattal.

Ezután Bakiszaki vette át a szót:

– Az a fajta öntudat, mely szívességet tesz másoknak, nem ítéhető el, ám még ebből is sok kár származhat. Tévedés volna azt hinni, hogy a civilizáció kiölte az emberekből a harciasságot, s most már mindent elintéznek egymás közt békével. Hogyan is lennének erre képesek, mikor túlteng bennük az öntudat? Figyeljünk csak oda – látszatra megvan a nyugalom, de most meg az egyetértés dühöng bennük. Miként a szumó-birkózók, állnak összeakaszkodva a ringben, s meg sem mozdulnak, győzködik egymást. Kívülről nézve – semmi, belülről azonban háborog a szív!

– Régen a nézeteltéréseket a nyers erő latba vetésével tisztázták. Manapság ott van helyette a

furfang, mely szintén az öntudat túlhabzása – fűzte hozzá a mester. A sorban utána Meitei professzor következett.

– Bacon szerint a természeti erőkhöz alkalmazkodva tudjuk csak legyőzni a természetet. Érdekes, hogy a mostani összetűzésekben is mennyire érvényesül ez az elv. Vegyük például a dzsúdót. Az ellenség erejét használjuk fel arra, hogy leterítsük őt...

– Vagy a vízi erőművet! – szólt közbe Kangecu. – Nem szembeszállni a hullámokkal, hanem éppen hogy elektromossággá alakítani...

Bakiszaki erre rögtön felvette a fonalat:

– Ugyanazt ugyanazzal tehát! A szegényt a nyomor köti meg, a gazdagot a bőség! A bánat bánatot nemz, a boldogság boldoggá tesz. A zsenit tehetsége öli meg, a tudóst a tudása, az olyan hirtelen haragú embert, mint Kusami uram, éppen ennél a tulajdonságánál fogva játszható ki.

– Úgy bizony – örvendezett Meitei tenyerét összeverve, mire Kusami nevetve hozzátette:

– Nem megy azért az olyan könnyen!

Erre mindenki nevetett.

– Na és a Kanedáék mibe fognak belebukni?

– Az asszony az orrába botlik, a férje a kíméletlenségébe pusztul, a gyerekük meg detektív lesz és otthagyja a fogát. – Bakiszaki elemében volt.

– Na és a lányuk, – Azt nem tudom, nem láttam még. Valószínűleg az öltözködésbe bolondul majd bele, lehet, hogy az evésbe vagy ivásba. De a szerelembe biztosan nem.

– Ne gúnyolódjék már rajta – adott hangot rosszallásának Tófu, elvégre a hölgynek ő verseket is költött, modern stílusban.

– Nagyon fontos, hogy eltávozván a hívságoktól, megnyugvást leljünk a megsemmisülésben! Addig azonban minden csupa kín – fújta Bakiszaki a magáét rendületlenül.

– Ne légy te csak olyan nagyra magaddal! – intette le Meitei. – Tudjuk, most jön majd a kard és a tavaszi szellő, mert te meg abba veszel meg.

– Nekem az élettől is elmegy a kedvem, ha ez a civilizáció, és még tovább is süllyed! – tört ki a gazdám ből.

– Mi tart vissza? Tessék, halj meg nyugodtan! – vágta rá Meitei.

– Ahhoz nincs semmi kedvem – makacskodott a gazdám.

– Senki sem töpreng rajta, hogy a világra jöjjön-e, bezzeg kínlódik aztán, mikor távoznia kell belőle – jelentette ki könnyörtelenül Kangecu.

– Ugyanígy mikor pénzt kérünk kölcsön, nem érezzük, milyen keserves lesz majd megadni. – Meitei rögtön megtalálta erre is a tromfot.

– Éppoly boldog az, aki nem gondol az adósságával, mint aki nem gyötrődik a halál gondjával – fogalmazta át a tételt Bakiszaki a maga kegyes módján.

– Akkor hát szerinted hebehurgyáké az üdvösség?

– Lehet farkasbőrben bárány és báránybőrben farkas is.

– Te csak tudod, magad is az volnál, nem?

– Nem úgy van az. Különben is azóta keseregnek annyian a halál miatt, mióta kitalálták az idegbajokat.

– Rajtad látni aztán, Bakiszaki uram, hogy még az idegbaj előtti világba való vagy!

Míg Meitei és Bakiszaki belekeveredett ebbe a kínos szóváltásba, a gazdám Kangecunak és Tófunak a civilizációt illető kétségeit fejtegette:

– Az a kérdés csak, hogyan intézzük el tartozásunkat, ha nem adjuk meg?

– Ez nem kérdés! Az adósságot meg kell fizetni!

– Hát akkor figyelj ide, hallgasd meg az elméletemet. Miként kérdéses, hogy lehet-e az adósságot kiegyenlítetlenül hagyni, ugyanúgy felvetődik az is, lehet-e élni anélkül, hogy meghalnánk. Ez itt a kérdés tehát. Ott az alkímia, de minden próbálkozása kudarcba fűlt. Világos, hogy az embernek meg kell halnia.

– Ez az alkimisták előtt is ismert volt.

– Hallgass, kérlek, folytatom az elméletemet. Miután világos, hogy a halált elkerülni nem lehet, felvetődik a kettes számú kérdés.

– He?

– Ha már meg kell halni, hogyan csináljuk? Ez a kettes számú probléma. Ennek köszönheti létét az Öngyilkosok Klubja.

– Aha.

– Kegyetlen dolog a halál, de még keservesebb, ha nem tudunk meghalni. Az idegbetegeknek pedig még ennél is nagyobb gyötrelmet életben maradni. Ez még a halált is megkeseríti, mert nem a megsemmisüléstől félnek, hanem attól, hogy nem találják meg rá a legmegfelelőbb módot. A legtöbb embernek nincs is elég esze hozzá, s a természetre hagyja az egészséget, hogy az keserves kínok között végezzen vele. Vannak azonban olyanok is – s ezeknek már több a sütnivalójuk –, akik nem bízzák a természetre a halált, mert nem elégíti ki őket ez az olcsó lehetőség. Állhatatosan vizsgálták a halálmegoldásokat és megoldásuk – nem vitás – gyökeresen új formájában született meg. Egyre többen engedelmessé válnak az idő szavának, s növekszik az öngyilkosok száma. Ezek mindnyájan külön-külön kidolgozzák a maguk módszerét, hogy elhagyhassák a világot.

– Mely annyi veszélyt rejteget...

– Rejteget bizony. Arthur Jones egyik darabjában van egy filozófus, aki határozottan kiáll az öngyilkosság mellett...

– És el is követi?

– Nem, sajnos nem. De ezer év múlva, nem kétséges, mindenki végre tudja majd hajtani. Tízezer éven belül eljön az idő, amikor az öngyilkosságon kívül más halál nem is létezik majd.

– Szörnyű...

– De feltétlenül így lesz! S mikor már tudományosan is megalapozták az öngyilkosságot, az olyan iskolában, mint itt ez a szomszédban, a Földreszállt Felhő, nem erkölcsstant oktatnak majd, hanem azt, hogy mi a helyes eljárás önmagunk életének kioltására.

– Különös, de úgy vélem, szélesebb körben is érdeklődést keltene. Meitei professzor úr! Hallotta Kusami tanár úr jeles elméletét?

– Hogyne, hallottam. Ha eljön az az idő, a Földreszállt Felhő erkölcsstantanára így beszél majd: „Kedves hallgatóim! Úgy vélem, nincs már értelme annak, hogy olyan barbár szokásokhoz ragaszkodjunk, mint a közérkölcsök. Önöknek mint mai fiataloknak elsősorban az öngyilkosság kötelezettsége kell hogy szemük előtt lebegjen! Mivel pedig azt kell tennünk embertársainkkal, amit magunknak kívánunk, az öngyilkosság kifejlesztése végett első lépésként megölhetünk másokat is. Itt van például ez a nyomorult tudós, Kusami Csinnó, kinek nyűg az élet. Kötelességük tehát, kedves hallgatóim, olyan gyorsan megszabadítani tőle, ahogy csak tudják. Természetesen mi már egy felvilágosult kor gyermekei vagyunk, s nem használhatunk olyan fegyvereket, mint a régiek, vagyis dárdák, alabárdok és hajítófegyverek helyett kifinomult módszerekkel, nevezetesen bosszantással kell

őt halálra gyötörünk. Ez méltó hozzá is és önöknek is becsületére válik.”

– Ez igen. Érdekes előadás lesz.

– Van tovább is – toldotta Meitei. – Manapság a rendőrségnek az a dolga, hogy védje a lakosság életét-vagyonát. De ha eljön az idő, bunkóval járkálnak majd, mint a sintér, és az lesz a dolguk, hogy agyonverjék az állampolgárokat.

– De miért?

– Nos, azért, mert ma még az ember legfőbb értéke az élet, azt védi a rendőr. A jövő azonban más – akkor éppen hogy könyörületesen föbe kell verni azt, akinek a lét teher. Valamirevaló ember persze képes elintézni magát, ezért a hatóság csak kivételesen jár el, a gyengébbek esetében, ha beszámíthatatlanok, idióták vagy cselekvésképtelenek. Csak ki kell tenni egy cédulát a kapura, hogy az illető férfi vagy nő bunkózást igényel, és a rendőrség alkalmas időpontban körbejár, hogy eleget tegyen kívánságuknak. A tetemek? Később egy rendőrségi kocsni összegyűjti őket. De van még más is...

– Ó, köszönjük! A tanár úr igazán kifogyhatatlan a jobbnál jobb ötletekből...

– A tréfának is megjárja, de talán jóslatnak vehetjük. Vannak, akik még nem jutottak el az igazsághoz, ezeknek az élet álom, s a látszatvilág jelenségeit hajlamosak örök valóságnak tekinteni. Ami egy kicsit is távol esik tőlük, rögtön tréfának veszik – csatlakozott Bakiszaki.

– Hogy is ismerhetné a fecske meg a veréb a hatalmas madarak szándékait? – kockáztatta meg Kangecu, Bakiszaki azonban anélkül folytatta, hogy legalább bólintott volna rá:

– Volt egyszer Spanyolországban egy város, úgy hívták, hogy Córdoba...

– Miért, most már nincs?

– Talán most is van még. Szóval ebben az egyszeri Córdoba-ban az volt a szokás, hogy amint megszólalt az estéli harangszó, a házakból előjöttek az asszonyok és lementek fürödni a folyóra.

– Még télen is?

– Abban nem vagyok biztos. Lényeg az, hogy napnyugtával gazdagja, szegénye, örege, fiatalja a folyóba vetette magát. Persze egy férfi sem keveredett közéjük. Ők csak messziről nézték a lebukó nap gyér fényében a habok között derengő fehér testeket.

– Milyen költői. Remek verstéma. Hogy is hívják azt a helyet? – Tófu érdeklődéssel fordult oda a pucér nők hallatára.

– Córdoba... a férfiak az egész környéken igen sajnálták, hogy nem fürödhetnek együtt a szépennel. Legalább – ha távolról is – látni szerették volna, hogy festenek meztelenül. Épp ezért cselhez folyamodtak...

– És mit eszeltek ki? – kérdezte örömmel a csel szóra felélénkült Meitei.

– Megkenték a harangozót, s így az egy órával hamarabb gongatta meg a napszálltát jelző harangot. A nő meg könnyelmű lény, ment a folyópartra mind, lehányta magáról a ruhát alul-felül, aztán uzsgyi! be a habokba, hatalmas locspocs közepette. Igen ám, de a nap még nem nyugodott le akkor.

– Mint Kangecu történetében az a makacs őszi napsugár...

– A nők felnéztek a hidra, s látták ám, ott állnak a férfiak rájuk szögezett szemmel. Szégyellték magukat nagyon, de nem volt mit tenni. Csak irult-pirult valahány.

– És azután?

– Nos, ebből az a tanulság, hogy az emberek szokásaik látszatvilágában tévelyegnek és szem elől vesztik a dolgok lényegét. Ez nem helyes...

– Igazán kenetteljes tanításban részesültünk – ismerte el Meitei. – Most én is elmondanék egy

történetet arról, hogy a megszokásban miféle eltévelyedések léteznek. A múltkorában olvastam egy szélhámosról szóló elbeszélést. A következőképpen csinálta. Nyissunk egy régiségkereskedést, rakjuk tele a kirakatot híres mesterek munkáival, szobrokkal, képekkel meg ilyesmivel. Természetesen egytől egyig eredetiekkel, hamisítvány elvétve se legyen közöttük. Mivel csakis osztályon felüli műremekeket tartunk, az árak is borsosak. Jön ekkor egy megszállott gyűjtő és érdeklődik a tizenhatodik századi Motonobu egyik képe iránt, hogy mennyibe kerülne. Mondom, hatszáz jen, mire a vevő: megvenné, csak hogy nincs ennyi készpénze. Sajnálkozik, nézi a képet.

– Akkor hát nincs vétel? – kérdi a gazdám, akinek nincs türelme kivárni a végét. Meitei sokatmondó arccal folytatja:

– Ez egy novella. Tétélezzük fel, hogy a vevő ezt mondja, de én megértően felajánlom, hogy belemennék a részletfizetésbe is, ha annyira megtetszett neki az a kép. Ő megáll, tétovázik. Legyen akkor havi törlesztésre, tessék parancsolni, hosszú vagy rövid lejáratra óhajtja? Mit szólna havi tízjenes részletekhez? Nem bánom, legyen öt jen, hogy lássa, milyen nagyvonalú vagyok. Rövid alkudozás, majd a kép, Motonobu műve, havi tízjenes részletre, összesen hatszáz jenért gazdára talál.

– Így árulják nálunk mostanában az Encyclopedia Britannicát is.

– Csak hogy az rendes üzlet, ebben meg fortély van. Hallgassátok csak, mit ki nem talált az a kópé Kangecu! Mit gondolsz, hatszáz jen tízjenes havi részletekben hány évig tart?

– Legalább öt évig.

– Úgy van, legalább. Bakiszaki! Szerinted ez rövid avagy hosszú idő?

– Egy szempillantás olykor tízezer év, s néha egy örökkévalóság illan el egy pillanat alatt. Tehát az idő rövid is meg nem is.

– Nicsak, egy aranymondás. Bár annak egy kicsit döcögős. Szóval, ha a vevő ad nekem havonta tíz jent, akkor öt hónapban eljön és hatvanszor ismétli meg ugyanazt – és ez a szokás annyira vérévé válik, hogy eljön majd a hatvanegyedik alkalommal is, hogy letegye a tíz jent. Valami arra készíti aztán, hogy hatvanketteszer, hatvanharmadszor is eljőjön, és addig nem leli nyugalmát, míg le nem szurkolja az újabb tíz jeneket. Ebből is az a tanulság, hogy az ember – bár értelmes lény – látszatvilágban tévelyeg és szem elől veszi a dolgok lényegét. A megszokás a gyengéje. Ezt kihasználva minden hónapban nyerhetek tíz jent.

– Hahaha! Hát létezik ilyen szórakozott ember? – nevetett Kangecu, ám a gazdám félig-meddig mintha elhitte volna.

– Bizony, az ilyesmi előfordulhat. De mennyire. Én is havonta fizettem az egyetemen az adósságomat, de papírt nem adtak, s végül már magam sem tudtam, hol áll a fejem – vallotta meg mesterünk szégyenét a nagy nyilvánosság előtt.

– Na látjátok! Itt van közöttünk egy ilyen ember a maga valóságában, tehát amit meséltem – színigaz. Épp ezért biztosra vehető, hogy a jövőt illető elképzeléseim ugyanúgy beválnak, mint ahogy, íme, van valaki, aki úgy hozzászokik a fizetéshez, hogy akár egész életén keresztül folytatná. Hiába is nevettek rajta, mondván, hogy tréfa az egész! Kangecu! Tófu! Különösen a fiataluraknak ajánlom figyelmébe – mivel éveik számát tekintve még nem dúskálhatnak tapasztalatokban –, jól füleljetek szavunkra, ne mulasszatok el belőle semmit sem!

– Megértettük. Igenis. Részletből ezután csakis hatvanat fizetünk.

– Még mindig tréfára veszitek, pedig igazán megszívlelhetnéd, Kangecu! – szólt Bakiszaki a fiatalemberre. – Példának okáért hajlandó volnál megkövetni Kanedáékat, ha Kusami vagy Meitei felvilágosít, mekkora hibát követtél el azzal, hogy minden előzetes értesítés nélkül házasságot

kötöttél? Na?

– Már megbocsásson, de nincs erre szükség. Ha ők akarnának engem megkövetni – az ő dolguk. A magam részéről azonban nincs ilyen szándékom.

– És ha a rendőr rád parancsolna?

– Köszönöm, akkor sem kérnék belőle.

– És ha egy miniszter vagy egy főrend?

– Nem én, már megbocsásson.

– No nézd csak! Micsoda különbség van a régi és a mostani emberek között. Régen a feljebbvaló mindent elérhetett a hatalmával. Most meg előfordulhat az is, hogy a tekintély nem érvényesül. A mai világban legyen bár valaki nagyságos, méltóságos vagy fenséges, bizonyos fokon túl már nem tud a magánember fölé kerekedni. Továbbmegyek: bármilyen hatalma van a feljebbvalónak, nem élhet nyugton alattvalójától. Ma már az is lehetséges, hogy éppen azért ne sikerüljön valami, mert a hatalom és a tekintély akarja. Ez elképzelhetetlen volt a régi, rendes időkben. Elképesztő ez a felfordulás! Az egész világ megváltozott, s benne az emberek is. Annak, aki nem veszi komolyan, lehet tréfabeszéd, amit Meitei mondott a jövődőről, de ha a jövőből jött üzenetnek fogjuk fel, igen elgondolkodtató.

– Ez a megértés felbátorít arra, hogy mindenképpen tovább folytassam. Ahogy kitűnő barátom, Bakiszaki mondta, manapság a tekintély visszájára fordult, s ha valaki két-háromszáz lándzsával akarná megvédelmezni a magáét, ugyanúgy nevetségessé válna, mint az, aki hordszékben kelne versenyre a gőzössel. Eljárt az ilyen felett az idő! A maradiságnak olyan díszpéldányai is, mint a varjúpénzre kamatszédő Csóhan uraság és a hozzá hasonlók, jobban teszik, ha csendben megpróbálják ellesni az újat. Az én elméletem nem ragad le még a jelenhez sem, mert az egész emberi társadalom sorsával van összekötve. Ha belegondolunk, körültekintően vizsgálat tárgyává tesszük a dolgot, valamint összevetjük a fejlődés várható irányjaival és hosszú időre előrejelzést adunk – nos, a házasság sorsa meg van pecsételve. Bármennyire meglepő is – a jövőben nem lesz házasság. A következő okok miatt. Mint már az imént említettük, a mai világ középpontjában a személyiség található. Egykor a családot a családfő, a községet az előljáró, a tartományt annak főnöke képviselte, rajtuk kívül egy léleknek sem volt személyisége. Ha volt is, senki sem törődött vele. Ez a helyzet gyökeresen megváltozott. Mindenki, aki csak él és mozog, a magáét hajtogatja. Ma már mondani sem kell, mindenki azonnal látja, hogy te te vagy, én meg én. Ha két ember találkozik az utcán, lelkükben rögtön összecsapnak. „Én ember vagyok ám! Hát még én!” S mennek tovább. És erősödik bennük az egyén. Ám ha mindenki erősödik, akkor viszonylagosan mindenki gyengül is. Abban bizonyára erősödtünk, hogy nem egykönnyen lehet ártani nekünk, abban viszont egyértelműen gyengébbek vagyunk elődeinkhez képest, hogy nincs hatalmunk mások felett. Erősödni örvendetes, ám a gyengülésben senkinek sem telik kedve. Igaz, van erőnk ahhoz, hogy a magunkéból egy hajszálat se engedjünk elragadni, ám másoktól még feleannyit sem tudunk kicsikarni semmi áron. Így aztán az egyik közelebb szorul a másikához és az élet elviselhetetlen lesz. Erőlködhet az ember ahogy csak akar, nem tud kitörni, s kínok között éli életét. Minthogy tehát az embereket az érdekeik egymással való vesződésre készítetik, kivezető utat kell találniok. Az első megoldási lehetőség a szülők és gyermekek szétköltöztetése. Menjünk csak fel a japán hegyekbe. egy család – egy fedél alatt. Mind együtt szorong. De ott nincs ám tülekedő egyénieskedés. Ha jelentkezne is, nem tolakodóformában tenné, mint a civilizált polgárok közt, ahol a szülő és gyermek önzése valósággal birokra kel egymással. Az utóbbi esetben tehát a biztonság kedvéért szét kell költöztetni a szemben álló,

mindenre képes küzdőfeleket. Az európai haladás már előbbre tart, ott már bennünket megelőzve bevezették a család elkülönítésének rendszerét. Ha mégis előfordul, hogy a fiú együtt él szülőjével, csakúgy, mintha idegen volna, lakbért fizet neki, s ha kölcsönt vesz fel tőle, kamatostul meg kell adnia. Ez a nagyvonalú bánásmód abból ered, hogy a szülő tiszteletben tartja gyermeke egyéniségét. És ezt a szokást minél hamarabb Japánban is be kell hoznunk. Ha a rokonság szétszóródik, majd a szülő és gyermek is megtalálja a maga külön útját, hamar megszokják az új helyzetet és megindulhat a személyiség fejlődése és korlátlan elismerése. Ma még nem indult meg ez a szétválási folyamat, s ezért nem is látszik könnyűnek. Miután egy szép napon a gyermek és a szülő meg a testvérek külön-külön találják magukat, nem marad más hátra, mint az utolsó lépés – el kell válniuk a házastársaknak is. Ma azt tartják azokról, akik együtt élnek, hogy férj-feleség. Óriási tévedés. Annak érdekében ugyanis, hogy együtt élhessenek, össze kéne egyeztetni egyéniségüket is. A régiek ugyan azt mondták, hogy két test egy lélek, vagyis a szemünkkel kettőt látunk belőlük, de lényegileg egyek. Életfogytiglan egy lukba zsúfoltan élnek, mint a róka vagy a borz. Micsoda barátság. Ez ma bizony már nem megy. A férj mindenképpen férj, s a feleség pedig feleség, ha török, ha szakad. A mostani feleségeket a lánynevelő iskolákban képzik, ahol megacélozzák jellemüket és megengedik nekik a modern haj- és ruhaviseletet, hogy semmiképpen se legyenek olyanok, amilyenek a férjük akarná. A férjek kedvére való feleség ugyanis nem asszony, hanem hajás baba. A nő minél felvilágosultabb, annál fejlettebb az egyénisége. Minél fejlettebb, annál kevésbé idomul a férjéhez, majd a dolgok természetes rendje szerint összetűznek. Ezért a felvilágosultnak nevezhető asszony reggeltől estig harcban áll a párjával. Ez igen dicséretes, ugyanakkor mindkét fél számára kellemetlen. Ugyanolyan határvonal választja külön őket, mint a vizet és az olajat. Ha ez a határvonal állandó volna, rendjén volna a dolog, csak hogy folyton változik, összevissza görbítik a családi földrengések! Az emberek lassan megértik, hogy az együttélés mindkét félnek gyötrelem...

– Hát akkor elválnak a házások? Aggasztó... – szólta Kangecu.

– Elválnak bizony. A világ összes házaspárja. Ma még az együttélést házasságnak nevezik, ezentúl azonban akik továbbra is együtt maradnak, a közönség szemében nem fognak normális házaspárnak számítani.

– Én már csak ebbe az utóbbi csoportba tartoznék – emlékeztet Kangecu friss házastársi boldogságára.

– Szerencsére te a mi nagyszerű Meidzsi-korunkba születél. Én a jövőt vázoltam az imént. A magamfajta azonban két-három lépéssel megelőzi korát, ezért is maradtam nőtlen. Rebesgetik ugyan rólam, hogy szerelmi csalódás ért volna – szűk látókörű, sekélyes elmék! Na, folytatom magyarázatomat a jövődőről. Leereszkedik egyszer hozzánk egy filozófus és olyasmit tanít, amiről őelőtte senkinek sem volt tudomása. Megtudjuk tőle, hogy az ember olyan állat, akinek személyisége van. Ha ettől megfosztják, emberléte is megszakad. Ha az emberségnek az ilyen fontos feltétele, bármilyen áron meg kell őrizni és tovább kell fejleszteni! Néhány tévelygő barbár annak idején romlott szokásoknak engedve házassági kapcsolatot létesített, ellenállva ezzel az emberi jellem természetes kibontakozásának. A régi kezdetleges időkben még elnézhették az ilyesmit, mivel az emberi személyiség többnyire lappangott csupán. Ám ma, a mi felvilágosult korunkban súlyos hiba lenne, ha tétlenül néznénk, hogyan süllyednek mások a posványba. Civilizációnk tetőpontján semmi értelme nincs annak, hogy két ember a kelleténél bensőségebb viszonyba kerülve összeszűrje a levelet. Amint ezt beláthatjuk, igen erkölcsellenes fog számítani, hogy kulturálatlan fiatal férfiak és nők a pillanat kísértésének engedve a házasság kötelékében egyesüljenek, letérve a tisztesség útjáról. Az

emberiség, a civilizáció, a fiatalok jellemének védelmében minden erőnket megfeszítve szembe kell szállnunk ezzel a kárhozatos szokással!

– Tanár úr, kérem, én ezzel egyáltalán nem értek egyet! – csapott a térdére váratlanul Tófu. – Szerintem a világon semmi sem drágább, mint a szerelem és a szépség. Csakis ezeknek köszönhető a nyugvásunk, tökéletesedésünk és boldogságunk. Ezek nemesítenek bennünket, érzékennyé és kifinomulttá tesznek, érzelmeinket elmélyítik. Ezért bármikor is születünk, e két dolgról nem szabad elfeledkeznünk. A való világban így jelennek meg: a szerelem a házastársak kapcsolata, a szépség pedig a költészetben és a zenében ölt testet. Épp ezért, amíg csak ember él a földgolyón, nem lehet a házasságot és a művészetet megsemmisíteni.

– No ha nem, hát nem. A mostani filozófusok szerint azonban mégiscsak végük van. Nem lehet semmit tenni ellene. Még hogy művészet?! Megpecsételődött a sorsa, akárcsak a házasságnak. Az egyéniség kibontakozása együtt jár az egyén szabadságának kiteljesedésével. Ez azt jelenti, hogy én én vagyok, más meg más. Miből él meg akkora művészet? Hiszen az arra számít, hogy az alkotó és befogadó a műalkotás élvezetében egyesül! Te magad is verselgatsz, de ha nincs egy lélek sem, aki elolvassa versedet rajtad kívül, elpocsékolad az időd. Írhatsz a mandarinkacsákról annyit, amennyit csak akarsz, mit érsz vele! Szerencséd, hogy ebbe a mi Meidzsi-korunkba születél, s így aztán mégis akad rajongó olvasód az ég alatt.

Hát azért kétlem...

– Eddig kétkedhettél, de ezután! Az emberi civilizáció csúcsán mi lesz! Talán még az a nevezetes filozófus sem talál olvasóra, aki a házasság felbomlásának elméletét megalkotja. Nem, téged sem fognak olvasni! Ha mindenkinek megvan a saját egyénisége, mit érdekli, hogy a másik miféle verseket fabrikál? Különbén ez az irányzat Angliában már előbb megkezdődött. Ma a legegényibb angol írók Meredith meg James – és alig olvassák őket. És miért? Mert, sajnos, műveik csak annak érdekesek, akinek olyan a személyisége, mint az övék, másnak unalmasak. Ha ez így megy tovább, a vége az lesz, hogy mire belátjuk a házasság erkölcstelen voltát, a művészet is megsemmisül. Úgy bizony. Amit te írsz, én nem értem, amit meg én, azt te nem érted, s ezzel elszakadnak közöttünk a művészet szálai.

– Lehet, hogy így lesz, de én ezt magamnak sehogy sem tudom levezetni.

– Ha te nem tudod levezetni, én talán félrevezettelek?

– Bizony kissé félrevezető... – Bakiszaki is kinyitotta a száját. – Nem kétséges, ha az ember annyi szabadságot kap, amennyit csak lehet, elviselhetlenné válik a másik számára. Még Nietzsche emberfeletti embere sem tudott megoldást adni erre, hiába forgatta fel az egész filozófiát. Első látásra ugyan ideálisnak látszik, de valójában nem az, hanem torz. A tizenkilencedik században, amikor az emberi jellem már kifejlődött, ritkán nyílt alkalom, hogy nyugodt szívvel lépne csalhassuk a másikat, s barátunk kétségbeesésében mit tehetett mást: papírra firkálta ezeket a képtelenségeket. Nem valami felemelő dolog olvasni az írásait. Inkább leverő. Nem az akadályokat nem ismerő szellem szabad szárnyalása ez: sértődöttség és neheztelés szólal meg benne. No de ennek már így kellett lennie. Régebben nem kellett Nietzsche módjára papírral és tollal elégtételt venni, mert ha eljött egy nagy ember, az egész földkerekség a zászlója alá sereglett. Az volt ám a szép! Homérosz vagy a Chevy Chase-ballada igazán emelkedett karaktereket jelenít meg, s micsoda különbség van közöttük és Nietzsche Übermensché között! Homérosz és a Chevy Chase költője fennköltén és gyönyörűen ír. Mert valóban magasztos és szép dolgok történtek akkoriban, s papírra vetve sem keltettek visszatetszést. Nietzsche idejében ez már nem így volt. Hősök akkor nem termettek. Ha termettek is,

fel nem emelkedhettek. Konfuciuszból csak egy élt ezen a világon, de hatása óriási. Olyannyira, hogy ma sok-sok Konfuciusz létezik, lehet, hogy az egész világ csupa Konfuciusz. De hiába áltatom magam, hogy én is az vagyok, ha én már nem tudok úgy hatni. Ez nyugtalansággal tölt el, mely aztán lecsapódik a papíron és csakis ott képes létrehozni emberfeletti embereket. Szabadságra vágyódtunk – hát megkaptuk. Mi lett az eredmény? Korlátozottnak érezzük magunkat benne. Hiába látszik jónak a nyugati civilizáció – nem ér semmit. Ellenben a keleti! Ősidőktől fogva munkálkodik a szív tökéletesedésén. Ez helyes. Hiszen a nagy individualizmusba szellemileg mindenki belerokkant. Most jövünk csak rá, milyen értéke van annak, ha az uralkodó rendet tart alattvalói között, s Lao-ce tanítását sem ártana megszívlelnünk, hogy a cselekvéstől való tartózkodás hozza meg a változásokat. Csakhogy már ott tartunk, mint az iszákos, aki folyton azt latolgatja, hogy jobb lenne felhagyni az itallal.

– A tanár urak meglehetősen borúlátók. Nekem ez egy kicsit érthetetlen; bárhogy igyekszem, nem tudom átérezni semmiképp. De vajon miért? – szólta Kangecu.

– Mert asszonyt vettél magadnak – világosította fel azonnal Meitei, mire a gazdám is rögtön megragadta az alkalmat, hogy szólhasson:

– Most már van feleséged, ám nagyot tévedsz, ha azt hiszed, hogy az asszony valami nagyszerű dolog. Figyelj rám, felolvasok neked valami érdekeset, jól jegyezd meg. – S azzal felcsapta azt az avított könyvet, amit a dolgozószobájából hozott az imént. – Ez a könyv régi, de legalább megérted belőle, hogy milyen kártékonyak a nők.

– Nocsak. És milyen régi? – érdeklődött Kangecu.

– A szerző tizenhatodik századi, a neve Thomas Nashe.

– Ez bizony még jobban megdöbben. Hogy tudtak már akkor rosszat mondani az én feleségemre?

– Mindenféle nőkről szó esik benne, hallgasd figyelmesen és válaszd ki belőle azt, ami a te feleségedre illik.

– Igenis, tisztelettel figyelni fogok.

– Először is: mi volt az antik filozófia véleménye a nőkről? Ezt fogom bemutatni.

– Mindenki figyelni fog. Még én is csupa fül vagyok – nőtlen létemre – egyezett bele Meitei.

– Arisztotelész szerint a nők haszontalanok, ezért ha nőszülünk, jobb kicsit venni, mint nagyot. Jobb a kis baj, mint a nagy.

– Kangecu! A tiéd mekkora?

– Nagy semmirekellő.

Mind jót nevettek rajta, hogy íme, Kangecu is csatlakozott nagy váratlanul a hímek örök összeesküvéséhez.

– Hahaha! Ez aztán az érdekes könyv! Olvasd tovább! – mondta Meitei.

– Megkérdezte egyszer egy ember a bölcset, mi a legnagyobb csoda világon. A hűséges feleség, szólta a válasz.

– És ki volt az a bölcse?

– A neve nincs ideírva.

– Biztos kikosarazták valamikor.

– A következő Diogenész. Megkérdezték tőle, mikor a legjobb házasodni. Azt felelte, hogy fiatalon túl korán van, öregkorban meg már elkésett.

– Tanár úr! Ez gondolkodott a hordóban, ugye?

– Püthagorasz szerint három félelmetes dolog létezik a világon: azt mondja – a tűz, a víz és a nő.

– Mit össze nem hordtak ezek a görögök! – szólt Bakiszaki. – Szerintem csak a következőktől kell félni: tűzbe eséstől, vízbe eséstől... – itt megakadt, de Meitei kisegítette: – ...és a szerelembe eséstől.

A gazdám gyorsan folytatta az olvasást:

– Szókratész szerint a világ legnehezebb dolga a nők felett uralkodni, Demoszthenész azt mondta, leginkább azzal veszejthetjük el ellenségünket, ha nőket hozzáadjuk, mert az az éjjel-nappal szünet nélkül folyó házi perpatvarokban felőrli erejét és nyomorba taszítja. Seneca szerint a legveszedelmesebb dolog a világon a nő és a tudatlanság. Marcus Aurelius úgy vélekedett, hogy az asszonyt éppoly nehéz féken tartani, mint a kormányozhatatlan hajót. Plautus mondta, hogy azért cifrálnak a nők annyit, hogy elleplezzék mezítelenségük rútságát. Valerius Maximus a barátjának megírta, hogy nincs olyan dolog a világon, amit a nők el ne tudnának érni. Kéri a Gondviselést, óvja meg barátját attól, hogy asszonyok csapdájába essen. Milyenek a nők? – teszi fel a kérdést. A barátság esküdt ellenségei, nemde, a gyötrelmek elődidézői, nemde? Van-e olyan baj, melyet nem ők okoznak? Nem ők-e a természet kísértői, a mézízű méreg keverői? Elűzni őket nem tanácsos, ám ha maradnak, megkeserítik az életedet.

– Elég, elég, tanár úr, kérem! Annyit hallottunk már a rettenetes asszonyokról, hogy sok is.

– Van még itt négy-öt oldal, hallgasd csak, folytatom.

– Azt már elhagyhatod – szólt közbe Meitei és a szomszéd szoba felé intett –, különben is mindjárt itthon lesz a feleséged!

És ekkor hirtelen felhangzott az asszony kiáltása. Éppen a cselédet szólongatta.

– Húha! Úgy látszik, itthon van már egy ideje! – suttogta Meitei.

A gazdám azonban csak nevetett:

– Már az is baj?

– Asszonyom! Asszonyom! Hát már megjött? – szólt át Meitei.

A szomszéd szobában néma csend.

– Asszonyom! Hallotta, amit az imént beszéltünk?

Még mindig semmi.

– Nyugodjon meg, a férje nem így gondolkodik, csak felolvasott egy tizenhatodik századi író művéből.

– Füttyülök rá – hangzott fel végre a kurta-furcsa válasz a szomszédból. Kangecu fojtottan nevetni kezdett.

– Akkor füttyülök én is! Hahaha! – kacagott fel hangosan és szemérmetlenül Meitei.

Ekkor azonban valaki nagy sebbel-lobbal berontott a kapun, hatalmas léptekkel közeledett, majd se szó, se beszéd, kivágta az ajtót és megjelent – Tatara Szanbei. A fiatalemberre rá sem lehetett ismerni, úgy ki volt öltözve. Fehér ing, frakk – elképesztő! Kezében madzaggal csomóba kötött sörösüvegek himbálóztak. Ezeket letette a tatamin heverő szárított halak mellé, majd nagy magabiztosan letelepedett. A szokásos üdvözlő szavakat mellőzve így szólt a gazdámhoz:

– Tanár úr! Hogy áll a gyomor bajjal mostanság? Jól? Akkor meg minek van itthon mindig? He?

– Ki mondta, hogy rosszul volnék?

– Dejszen látom én azt! Rossz bőrben van. Tiszta zöld! Én mondom, eljöhetne pecázni kicsit. Én a múlt vasárnap voltam. Kölcsönöztem egy csónakot Sinagavában – s irány a víz.

– Fogtál valamit?

– Nem én, semmit.

– Abban meg mi a jó?

– A felfrissülés, kérem! No, ki mit szól hozzá? Volt itt már valaki horgászni? Pedig de jó is az! A peca! A széles tengeren ringatózik a kicsiny ladik. – Tatara lelkesen magyarázott, ügyet sem vetve rá, hogy senki sem figyel oda. Meitei azonban mégiscsak vette a lapot:

– Én nagy csónakban szeretnék inkább kicsiny tengerre szállni!

Kangecunak is eszébe jutott valami:

– Bálnát, netán sellőt fogni – az igen. Egyébként unalmas.

– Pecával olyant? Látszik, hogy író – gőze sincs róla!

– Nem vagyok én író!

– Ugyan! Hát akkor miféle? He? Lenne csak üzletember, mint én! Nálunk legfontosabb, hogy meglegyen az ember sütnivalója! Uram! Én aztán bőviben vagyok a józan észnek! Megszedem belőle magam mostanában. Mifelénk, üzleti körökben mindenki jól el van látva ezzel – miért maradtam volna ki éppen én? Tudok ám a nyelvükön!

– Úgy? És hogy csinálod?

– Sokat számít például a cigaretta. Ha közönségeset szívsz, nem vesznek semmibe se – hetvenkedett Tatara, elővette a maga arany szopókás egyiptomi cigarettáját és pöfékelni kezdett.

– Nem kerül egy kicsit sokba ez a fényűzés?

– Mit számít most az? Ha ilyet szívok, annyi hitelem van, amennyi csak kell.

Erre Meitei odaszólt Kangecunak:

– Hallod-e, Kangecu! Te is jobban tennéd, ha a golyóbiscsiszolás helyett a hiteleddel törődnél. Látod, milyen könnyen megy?

Kangecu nem felelt, de Tatara legalább észrevehette, hogy ő is a társaságban van.

– Maga a Kangecu úr? Hallottam, hogy lemondott a doktorátusról, így aztán én veszem el.

– A doktori címet?

– Dehogyan! Kanedáék lányát! Nagy méreg, mi? Sajnálom, de folyton nyaggattak már, hogy így vedd el, úgy vedd el. Mit csináljak – elveszem. Csak azért bántódtam, hogy az urat megsértem majd vele...

– Ugyan! Tessék csak – parancsoljon! – háritotta el Kangecu. A mester is megszólalt:

– Miért is ne, vigyed, ha kell.

Nem hangzott valami lelkesítően. Meitei is hozzátette, ahogy már megszoktuk tőle:

– Ez aztán a jó hír! Nem kell eztán aggódniok az apáknak. Lehet a lány akármilyen – lám, ilyen derék úriember akad kérőnek. Mondtam én! Tófu, itt az idő, fogj hozzá a felkészítő megszerkesztéséhez!

Tatara tehát megismert még valakit a társaságból, s rá is csapott rögvest:

– Maga a Tófu úr? Csináljon már valamit nekünk a lakodalomra! Kinyomtatom rögvest és mindenhová eljuttatom! Még a Tajjó folyóirat is közölni fogja!

– Nézzük csak... Mit is lehetne tenni. Mikorra kell?

– Akármikor! Az is jó, ami már készen van! Hálából meghívlak a lakodalomra is... Annyit ehetsz, hé, amennyi beléd fér! Megitatlak pezsgővel! Te, ittál már pezsgőt? Az ám a jó! Uraim! Zenekart fogadok az esküvőmre! Mi lenne, ha Tófu versét megzenésítenénk?

– Ahogy óhajtja...

– A tanár úr csinálna hozzá zenét?

– Bolondot beszélsz!

– Uraim! Hát nincs önök között valaki, aki ért a zenéhez? He?

– Itt van Kangecu, aki ugyan hoppon maradt, de igen ügyesen hegedül. Kérd meg szépen. De neki

aztán nem lehet holmi pezsgővel kiszűrni a szemét!

– Attól függ! Az én lakodalmamon nem ám olcsó négy-öt jenes pezsgőcskék lesznek! No, megcsinálod, he?

– Aha. Persze. Meg én. Még húszszentes pezsgőért is! Ingyen, ha kell.

– De én nem kérem potyára! Meghálálom! Ha nem kell pezsgő, mit szólna ehhez itt? – Ezzel Tatara elővett hat-nyolc fényképet és kiterítette maga előtt a tatamin. Volt köztük arckép, egész alakos kép, állva-ülve, ilyen-olyan ruhában, frizurával – egytől egyig eladó leányok.

– Uraim! Ezt kommandálom a hoppon maradottaknak. Kangecu! Tófu! Na, milyenek? – S oda is tolt egyet a képekből Kangecunak.

– Megjárja. Feltétlenül szeretnék összejönni vele.

– Na és ez? – megint odatolt Tatara egy képet.

– Ez is jó. Hozz össze ezzel is.

– Most melyikkel?

– Mindegy.

– Ez igen. Te aztán nagytermészetű vagy. Ez egyébként egy doktor húga.

– Tényleg?

– Nagyon kezes természetű és fiatal – tizenhét éves. Van ezer jen hozománya is. Ez meg itt egy méltóságos leánya.

– Nem lehetne mindet egyszerre?

– Na, ne olyan mohón! Te talán a többnejűség híve volnál, mi?

– Az nem, de meggyőződéses húsevő vagyok.

– Jól van már! Hagyjátok abba! – szólt rájuk ekkor a gazdám, mire Tatara összeszedte és elrakta a képeket. – Mi ez a sör itt?

– Ajándékba hoztam, itt vettem a sarkon, gondoltam, ihatnánk előre az esküvőm örömeire.

A mester összecsapta a tenyerét, hogy behívja a szolgát. Az bejött, kinyitatták vele a sört, majd pedig mind az öten: a gazdám, Meitei, Bakiszaki, Kangecu és Tófu Tatara boldogságára ürítették poharukat. A felköszöntött remekül érezte magát.

– Meghívom kedves mindnyájukat a menyegzőre. Ugye megtisztelnék? Feltétlenül elvárok mindenkit!

– Én nem megyek – válaszolta a gazdám.

– De miért? Hiszen ez életem legnagyobb napja lesz! És erre nem jönne el a tanár úr? Ez szívtelenség.

– Nem szívtelenség. Nem megyek, na.

– Nincs talán ruhája? Szerzek, ami csak kell. Jöjjön egy kicsit az emberek közé, tanár úr! Nevezetes személyeket mutatok majd be magának!

– Megbocsáss, de nem.

– A gyomra talán? Majd megjavul!

– Ha megjavul, akkor sem.

– Ha ennyire megmakacsolja magát, feladom. És Meitei úr? Eljönne?

– Én igen. Feltétlenül. Én leszek a násznagy. És pezsgővel issza a jegyepár a háromszor három közös kortyot, amint dukál! Hogy? Szuzuki a násznagy? Persze, gondoltam. Belátom, hogy násznagyból kettő sok lenne. Akkor hát majd elvegyülök az egyszerű vendégek között.

– És Bakiszaki úr eljön?

– Hogy én? Szól a sok síp a holdas éjben, szellő pihen velünk, a parton ember, kezében a horgászbot, körötte vörös keserűfű, előtte fehér békalencse...

– Micsoda? Ez meg mi? Klasszikus költemény? – kérdezte Meitei.

– Nem tudom, lehet.

– Lehet? No de ilyet!... Hát Kangecu úr eljön-e? Hiszen szegről-végről volna valami közünk egymáshoz ebben az ügyben.

– Persze hogy megyek. Hogy is szalasztanám el az alkalmat, hogy meghallgassam szerzeményemet zenekari előadásban!

– Úgy van! Na és te, Tófu?

– Ott leszek, és a jegyespár előtt előadom újmódi versezetemet!

– Uraim! Én boldog vagyok! Soha életemben nem voltam ilyen boldog! Erre iszom még egy pohárral! – Azzal töltött saját ajándékából, s akkorát húzott egymagában az italból, hogy kiveresedett belé.

Az őszi nap már régen leáldozott. A kialudt hibacsin cigarettacsutakok garmadája hevert. Úgy látszott, a társaság kifogyott a szóból, elsőnek Bakiszaki szedelőzködött.

– Későre jár. Indulok haza.

– Én is megyek – csatlakoztak hozzá mindnyájan, s csakhamar az előszobából hallatszott, amint elpályáztak. Árva maradt a nappali szoba nézőtere, kiürült a színház, vége a komédiának. A gazdám evett valamit, majd bement a szobájába. Az asszony magára szedett valami nagykendőfélét – hűvösség ellen – s varrogatott, a gyerekek a sötét szobában, lefektetve. A cseléd fürdőbe ment.

– Ó, a gondtalan ember! Ha a szíve mélyére tekintek, milyen szomorúan kong valami odabenn.

Még a megvilágosodott Bakiszaki is olyan földhözragadt, mint bárki más.

Meitei az élvezetek barátja, ám számára az élet festett kép csupán.

Kangecu felhagyott a golyófényesítéssel, s asszonyt hozott magának hazulról. Ez így van rendjén, míg a megszokás meg nem keseríti ezt is.

Tíz év múltán Tófu is rádöbben majd, hogy kár volt elvesztegetni azokat a nagy kedvvel faragott verseket.

Tataráról nehéz megmondani, hogy felkapaszkodik-e, vagy lesüllyed. Legyen kívánsága szerint – ihasson egész életében annyi pezsgőt, amennyit csak akar.

Szuzuki meg – ki tudja, hol kúszik-mászik, alázkodik. Mindenesetre többre viszi majd, mintha képtelen megalázkodni.

Két éve annak, hogy macskának születtem, s az emberek világában élek. Meg voltam győződve róla, hogy a magam nemében egyedülálló vagyok, ám nemrégiben hallottam valamit harangozni egy Murr kandúr nevű híres német fajtársamról, akinek színét sem láttam eddig. Mindenesetre kissé meglepett. Utánanézttem, kiderült, hogy már jó száz éve halott. De a szellemét, úgy látszik, nem hagyta békén a kíváncsiság, mert kiszökött az örök vadászmezőről, és kísértget itt engem. Hírlik róla, hogy híján van a szülő iránti köteles odaadásnak. Egyszer útközben felfalta a halat, amit az anyjának kellett volna elvinnie. De tehetséges is volt. Az ember se tudott túltenni rajta. Egyszer azzal lepte meg a gazdáját, hogy verset írt neki. A szégyen öl emiatt – valaki már egy évszázaddal ezelőtt előállt azzal, amit én ma sem tudok. Jobb, ha elásom magam. Visszavonulok az ismeretlenségbe.

A gazdámot maholnap elviszi a gyomor baj. Kaneda bácsit a mohósága rántja sírba.

Az őszi fák mind elhullatták leveleiket. Úgyis mindnyájan meghalunk, mit használ akkor hát az élet. Okosabb mihamarabb itt hagyni. Azt magyarázták az imént is a tanár urak, hogy az ember rátér majd

az öngyilkosságra. Belátom, a macska is hiába születik erre a keserves világra. Iszonyú ez az egész. Borzongok. Azt hiszem, iszom egyet Tatará söréből, hátha jobban leszek tőle.

Befordulok a konyhára. A hátsó ajtó félig nyitva, ott surranok be, hogy körülnézzek. A lámpát elfújhatta a szél, mert csak a holdfény szűrődik be a szellőzőn. Három pohár a tálcán, kettő félig barna folyadékkal. Üvegedényben még a meleg víz is hidegen fénylik, s ez meg itt a hűvös holdfényben ráadásul. A tűzoltóedény mellé tették, nem túlságosan csábító. Még hozzá sem ért a számhoz, máris lúdbőrözök tőle. Sehogy sem akarózik innom belőle. Furcsa. Mikor Tataráék ittak, elöntötte őket a veres forróság, levegő után kapkodtak nagy melegükben. Vajon a macskába is lelket önt, ha megissza? Na mindegy, igyunk! Ki tudja, meddig élünk? Nem akarok magamnak szemrehányást tenni a sírban, hogy ezt elmulasztottam volna. Jelszántan nekiesem, kiöltöm a nyelvemet keményen és belenyalok. Mi ez? Mintha tűk szurkálnák a nyelvem hegyét! Juj, de csíp! Mi a fenét szeretnek az emberek ezen a pállott ízű italon – nem fér a fejembe. A macskának ez ihatatlan. Nem veszi be a természete.

Vissza tehát a nyelvvel, de gondolkozzunk még egy kicsit. Az orvosság – így tartják az emberek – akkor jó, ha keserű. Amikor megfáznak, isszák is, persze fintorogva. Vagy fordítva? Nem is tudom. Nos, döntsük el a kérdést ezzel a sörrel! Ha megkeseredik a gyomrom – megtudtam ezt is, ha meg úgy járok, mint Tatará, nevezetesen a gyönyörűségben elsüllyed körülöttem a világ, ezt elmondom a többi macskának a környéken, hadd tudják meg! Égnek ajánlom a lelkem és neki a sörnek – benyalom én! Ki a nyelvvel! A szememet be kell hunynom, mert ha nyitva van, nem megy jól a lefetyelés.

Türelem, türelem – máris beszívtam egy pohárral. Ekkor valami különös történik – ami előbb még marta a nyelvem és alig bírtam legyűrni, belülről olyan kellemes, hogy a gyötrelemnek nyoma sem marad. Jöjjön az első pohár után a második! Lement. Na, utána küldöm még azt is, ami a tálcára kiömlött.

Egy kicsit összegömbölyödve figyeljük csak a hatást! A testem lassan átforrósodik, szemhéjam elnehezül, lángol a fülem. Énekelhetnékem támad. Hej, te macska – hopp, hopp! Most meg táncra perdülnék! Tojok a mesterre meg a Meiteire! Kanedát szeretném jól összekarmolászni, a felesége orrát leharapni! És mindent egyáltalán! Álljunk lábra valahogy! Ez megvolna. Na, most elindulnék – megy ez! Már idekint vagyok. Üdvözet a jó öreg holdnak! Remek!

Na, én is jól beszívtam, mondhatnák rám. Mit tegyek hát: járjak egyet vagy ne? Néhány bizonytalan lépés után érzem, hogy igen elálmosodtam. Azt se tudom, hogy megyek-e vagy már alszom. Erővel nyitva tartanám a szememet, de pilláim elnehezülnek. Na most erre, aztán amarra... Mit számít nekem a fent meg a lent! Kinyújtom a mancsom, lépek egyet – a semmibe! Csobbanás és egy szempillantás alatt itt a baj! Hogy miféle, azon még gondolkoznom kell, de hogy baj van, az biztos. Minden összezavarodott.

Most tértem magamhoz. Lebegek. Kínomban kapaszkodnék, de csak a vizet karmolászhatom. Süllyedek. Mit tegyek, rúgok a lábammal egyet, mire a mancsom belekaristol valamibe. A fejem még kint van a vízből, körülnézek: hát a víztartályba kerültem!

Nyáron ebben a hatalmas edényben vízínövények tenyésztek, de jöttek ősszel a varjak, kiették belőle, a vizet meg jórészt kilocsolták. Azóta feléje se néznek. Gondoltam volna valaha is, hogy egyszer majd jómagam leszek kénytelen varjú módra fürdőt venni benne?

Csakhogy az edény karimája jó arasszal van a víz fölött, még nyújtózkodva sem érem el. Kiugrani nem tudok, ha pedig elengedem magam – elsüllyedek. Kaparászok a körmömmel, úgy tűnik, mintha sikerülne egy kicsit a víz színén maradnom. Iszonyú lenne elmerülni, folytatnom tehát. Jaj, de

elfáradtam! Nem bírom, a lábam sem engedelmeskedik. Már azt sem tudom, hogy azért kaparászom-é, mert süllyedek, vagy azért merülök, mert kaparom az edény falát.

Bajban vagyok, gondolkoznom kell. Mindennyomorúságom abból ered, hogy mindenáron ki akarok kászálódni innen. Hiába erőlködöm, tudom úgyis, hogy nem megy. Ehhez az arasznyi magassághoz is gyenge a lábam. Lebegek a vízen, s akárhogy ágaskodom, a karimától még mindig messze vagyok. Kínlódhatom én akár száz évig is, nem jutok ki innét. Ha meg úgysem megy, teljesen felesleges ennyire igyekezni, hisz csak magamat gyötröm. Meguntam. Minek nyújtsam a kint?

Felhagyok hát az ellenkezéssel. Lekonyul a mancsom, a lábam, a fejem-farkam, megadom magam a természet erőinek. Így már lassan kezdem jobban érezni magam. Nyomorult vagyok-e vagy boldog – nem is tudom. Azt se, hogy hol vagyok. Benn a szobában vagy a vízben... Most már jó. Azt sem tudom már érzékelni, hogy jó. A hold és a nap lezuhant, az ég és a föld darabjaira esik szét, s én belépek a végtelen béke honába. Meghalok. Megnyugodtam. Hogy is nyugodhatnék, ha nem halok meg... Ó, könyörületes Buddha! Könyörületes Buddha! Köszönöm... köszönöm...

Utószó

„Tulajdonképpen nem is regény; igazi regényeket három-négy évvel később kezdett írni” – mondják gyakran a Macska vagyok-ról s Natsume Sōseki. Nem regény valóban – ha nem az a Tristram Shandy sem, amelyhez rokoni szálak fűzik. Azazhogy persze mindegyik az. Laurence Sterne műve az 1760-as évekből – ebben ma már minden irodalomértő megegyezik – az első modern, kísérleti regény a műfaj európai történetében, akárcsak Sōsekié a múlt század végén, századunk elején nyugati ösztönzést kapott japániében. Ezt az ösztönzést Sōseki nemzedéke hasznosította érdemlegesen elsőként, s benne foglaltatott még – legalább írónk esetében – Jonathan Swifté, Jane Austené is.

Natsume Kinnosuke (ez az eredeti neve, a Sōseki írói álnév) 1867-ben született, jóformán éppen akkor, amikor Japán minden történelemelméletet meghazudtolóan különös módon – császári kezdeményezésre! – a feudalizmus világából átlépett az újkorba. Vagyis együtt született a Meidzsi-korszakkal, amelyről annyi szó esik a könyvben. Apja, a tokiói hivatalnok-nemes elszegényedett ezekben az új időkben, nyolcadik gyermekét, Kinnoszukét kénytelen volt idegenekhez kiadni pásztorolásra. A fiú csak kilencévesen térhetett vissza családjához, de ekkor is csupán a cselédek árulták el neki, kik az igazi szülei. Nem véletlen, hogy első műve „hősének” egy nevesincs, kóbor kismacskát választott.

A középiskolában hagyományos kínai műveltséget szerzett, de a Tokiói Császári Egyetemen először a mérnökkarra iratkozott be (építész akart lenni), s csak később váltott át irodalomra, majd angol nyelv és irodalomra. (Az angol tanszak annyira új volt a tokiói egyetemen, hogy Sōseki előtt mindössze egy hallgató végezte el, az is vámtiszt lett Sanghajban.)

1895-től egy évig tanított középiskolásokat a japán szigetek egyik legféltreesebbjén, Sikokun (második komikus regényének, a Boccsan-nak – Úrfi, 1906 – ez a színtere), majd Kjúsún, ahol feleségül vette az előkelő Nemesi Líceum titkárságvezetőjének a lányát.

1900-ban kétéves angliai ösztöndíjat kapott, azzal a feltétellel, hogy utána legalább négy évig a Császári Egyetemen tanít. Angliában igen sokat olvasott, és nagyon rosszul érezte magát. Mire hazatért, meghalt egyik legjobb barátja, a vele pontosan egykorú neves haiku-költő, Maszaoka Siki (akit a magyar közönséggel Kosztolányi Dezső ismertetett meg) – és nemsokára meghalt a tokiói egyetem angol előadója, a legendás Lafcadio Hearn is. Sōseki elfoglalta a helyét a katedrán, de a kikötött négy év elteltével tüstént lemondott, az Aszahi Simbun című napilap irodalmi rovatvezetője lett s maradt haláláig. 1916-ban végzett vele a hosszú gyomorbetegség, a fekély. Negyvenkilenc évet élt.

1904-ben, amikor már az egyetemen robotolt (éhbérért), a Hotogiszu (Kakukk) című irodalmi magazinszerkesztője, egy azóta elfeledett haiku-költő, Takahama Kjoszi (aki majd Kangecu „drámájában” a varjat szerelembe ejti a fürdő nővel s költeményt farag belőle) felbízta a tehetséges, művelt fiatallembert: írjon valamit a lapjába. Sōseki hamarosan el is készült egy rövid elbeszéléssel, amelynek ezt a címet adta: „Macska vagyok”. Akkora sikere lett, hogy a derék Takahama folytatásokat kért. Így született meg a terjedelmes mű: a tizenegy hosszabb-rövidebb fejezet 1905 januárja és 1906 augusztusa között látott napvilágot a folyóiratban.

Laurence Sterne nevét már említettük. A Macska vagyok epizodikus jellege, látszólagos

szerkesztetlensége, cselekményszegénysége részint bizonyára a folytatásos közlésnek tulajdonítható – színes kaleidoszkópszerűsége, impresszionista eszközei, hóbortos figurái azonban az angol író Tristram Shandy-jével is rokonítják. Sterne „vesszőparipásai” voltaképpen ugyanolyan célt szolgáltak, mint Sōseki különcei: egy változásokkal (fejlődéssel) vajúdó kor naivságait, áltudományosságát, hipokrizisét, vagyis a társadalmi álarcot gúnyolták ki. Néha közvetlen motívumokat is átvesz Sōseki: gondoljunk csak senor Diego hatalmas orrára s az orr-ológiára a Shandy-ben! A Macska vagyok azonban jobbra mégis csak technikában, fogásokban kölcsönöz (Sterne-től), és valamit talán szemléletben, bizonyos élet- és emberundorban (Swift-től), ironikus hűvösségben, távolságtartásban (Jane Austentől) – maga a mű öntörvényűen és eredendően japán: a század eleji Japán középosztályát, sajátos értelmiségi világát eleveníti meg. A portrén önmagát kíméli legkevésbé a szerző: nemcsak Kusami tanár úr figurája önéletrajzi bizonyos fokig, hanem a többi alak némely vonásai is.

A Macska vagyok-kal kapcsolatban emlegetni szokták Sōseki nőgyűlöletét – és valóban, ebben a műben központi szerephez nem jut nő, sőt kívül-belül rokonszenves is csupán egy akad: Cirmoska. (Mondják, feleségéhez intézett első szavai – házasságkötésük hagyományos miai kekkon volt, tehát közbenjárók bonyolították, vőlegény és menyasszony előzőleg nem ismerte egymást – így hangzottak: „Én tudós vagyok, tehát könyvekkel kell foglalkoznom. Nem lesz időmarra, hogy kényeztesselek. Ezt jól értsd meg.”) A négy évvel később született Mon (A kapu), ez a csehovi szépségű, rokonszenvünkre egyaránt méltó nő és férfi házasságkötésének története. 1962 óta magyarul is olvasható, Kolumbán Mózes nagyszerű fordításában.

De nemcsak ebben változott Sōseki szemlélete alig tíz alkotó esztendeje alatt. Az Európában a 60-as évek óta divatozó Zen-buddhizmust aligha illette még epésebb kritika, mint amivel a Macska vagyok utolsó harmada árasztja el. Szerzőnk utolsó évei azonban éppen a Zen jegyében teltek: hosszú levelezést folytatott két fiatal pappal, tanácsot, irányítást kért és kapott tőlük – éppúgy, mint ahogy ő látta el irodalmi útmutatással egyik fiatal rajongóját, Akutagava Rjúnoszukét.

Ebből is érzékelhető, hogy a mulatságos macskapikareszk és a peripatetikus cicahős után más, komolyabb s talán még felelősségteljesebb irányt vett Natsume Sōseki művészete. A sokszor romboló európai hatást, az ennek kritikátlanul behódoló honfitársai, magát a változások zűrzavarában élő Japánt, a máról reménytelenül leváló klasszikus kínai műveltség fitogtatását, a Zent egyaránt nevetségessé tevő író még legalább íz regényt és számos elbeszélést adott közre, amelyekben többnyire az új japán ember s a személyes kapcsolatok pszichológiáját boncolja – azzal a küldetéstudattal, amely már a Macska vagyok-ban is megfogalmazódik: hogy megoldást, modus vivendi-t keressen a huszadik század sokkjába belekábult népének – hogy fennmaradhassanak, úgy is, mint egyének, úgy is, mint megbecsült, nagy nemzet. E munkái között is kiemelkedő A kapu-n kívül a prózavershez közelítő Kuszamakura (Fűpárna, 1906), a Kokoro (Szív, 1914), utolsó befejezett regénye, a Micsikusza (Fű az árokparton, 1915) és a torzóban maradt, de így is nagy lélegzetű Meian Fény és árnyék, 1916), amely bizonyos értelemben Misima Jukio nagy tetralógiáját, a Hódzsó no umi-t (A termékenység tengere) előlegezi. Magyarul egy elbeszélés olvasható még életművéből, igaz, hogy talán a legszebb: a „Tíz éjszaka tíz álma” a Modern japán elbeszélők (1967) című antológiában.

Natsume Sōseki a modern, 20. századi japán próza első nagy vonulatának kiemelkedő képviselője – olyan jelentős, idősebb vagy fiatalabb kortársaival együtt, mint a német hatást asszimiláló s a japán

„énregényt” megteremtő Mori Ógai, a francia irodalomból ihletet merítő Nagai Kafú, a költőként is működő Simadzaki Tószon, a Kelet és a Nyugat konfliktusával legintenzívebben foglalkozó Tanidzaki Dzsuniciró vagy az „énregényeivel” a legújabb japán prózaíró nemzedékekre is nagy hatást tevő Siga Naoja. Sokan a század legnagyobb japán írójának tartják. És ma is naponta forgatják. Az Aszahi Simbun a 70-es évek elején közvélemény-kutatást végzett egyetemisták és egyetemi tanárok között, s kiderült, hogy az életükben legfontosabb szerepet játszó könyvek sorában Dosztojevszkij Bűn és bűnhődés-e után másodikként Sōseki Kokoro-ja következik; Kavabata Jaszunari Hóország-a a tizenhetedik helyet kapta. A hivatalos, össznemzeti megbecsülést pedig az is jelzi, hogy 1984-ben Natsume Sōseki portréja került az ezerjenes bankjegyre, a politikus Itó Hirobumi helyére (aki, mint emlékszünk, „fejfelé lóg” az ajtóbélésben).

Egyvalami bizonyos: a Macska vagyok ma, Európában, Magyarországon is népszerűsége tarthat számot. Társadalomszatírója élvezetes és tanulságos, alakjai mulattatóak – narrátora pedig felejthetetlen? aki elolvassa, alighanem más szemmel néz eztán minden útjába tévedő macskára.

A fordítás a japán eredetiből készült, a szerkesztéshez Itó Aiko és Graeme Wilson angol változatát is felhasználtuk. A magarázó lábjegyzetek számát igyekeztünk a lehető legkisebbre szorítani. A rengeteg klasszikus kínai és japán utalás értelmezése maga is több oldalt tenne ki, s a szövegélvezethez erre általában amúgy sincs szükség. Úgy véltük, fontosabb és érdekesebb információkat nyújthat a kor, tehát a japán századvég-századelő művészeti és politikai mozzanatainak helyenkénti rövid megvilágítása, valamint az egyes japán terminusok magyar megfelelőjének közlése.

Gy. Horváth László

JEGYZETEK

- [1] Gibbon természetesen a Római Birodalom hanyatlásáról és bukásáról írta a művét. (A lábjegyzetben lévő magyarázatok a szerkesztő jegyzetei.)
- [2] Theophano címmel senki sem írt történelmi regényt – a műtész itt már megint a tanárt ugratja.
- [3] A japán történelem 1868-tól 1912-ig tartó szakasza.
- [4] Hordozható vagy pedig a szobapadló közepén, egy mélyedésben elhelyezett rácsos melegítőserpenyő, amelyben faszén izzik. „Szenelőnek”, „szenesládikónak” szokták fordítani.
- [5] Nagy színes kendő, amelyet Japánban tarisznyaként, táskaként használnak.
- [6] A tanka 5 soros, 31 szótagból álló japán versfajta.
- [7] Ozaki Kójó érzelmes regénye (1897), amelynek színpadi változata – a simpa, a „modern drámaiskola” műfajában – igen népszerű volt a század elején.
- [8] Japán fapapucs, facipő.
- [9] A samiszen háromhúrú japán lantféle.
- [10] Hozzávetőleg: „Sokszor megcsúszhat a kéz a csésze és a száj között.” Az angol mondás értelme: valaminek a kezdete és a sikeres befejezése között sok váratlan akadály támadhat.
- [11] Az egyik legnevesebb japán szobrász (1594-1634). Legismertebb művei közé tartozik a nikkói Iejaszu-szentélyben látható alvó macskája.
- [12] Szoba-, illetve lábmelegítő készülék: egy alacsony asztalka alatt fűtenek, erre padlóig érő takarót terítenek, s a lábat a takaró alá dugva ülnek az asztalhoz.
- [13] Takizava Bakin (1767-1848): japán regényíró.
- [14] Paraszt Péter látomása, allegorikus középkori költemény.
- [15] Ti a Csúsingurá-ban szereplő negyvenhét, urát vesztett szamurájé.
- [16] Régen fegyverként használták.
- [17] Ókuma Sigenu: a Meidzsi-kor egyik legbefolyásosabb politikusa, pártvezér, két ízben miniszterelnök.
- [18] Japán egyik katonai diktátora a XVI. században.
- [19] A Tokugava-sógunátus (1603-1867) és az ellene lázadó Csósú-klán egyik összecsapása.
- [20] Falifülke, beugró, amelybe tekercsrajzot, kalligráfiát akasztanak, vagy vázában virágot állítanak; a hagyományos japán szoba díszhelye.
- [21] 1776 januárja.
- [22] A kimonó öve.
- [23] Kezdetleges szójáték a japán „otancsin” (fafej) szóval és a Konstantin névvel. Palaiologosz Konstantin bizánci császár volt (1448-1453).
- [24] Tógó Heihacsiró (1847-1934), az orosz-japán háború idején a japán hadiflotta főparancsnoka, a cusimai tengeri ütközet győztese.
- [25] Amerikai író (1850-1904), a tokiói egyetemen az angol irodalom professzora volt, számos japán legendát feldolgozott.
- [26] Izumi Kjóka (1873-1939): japán prózaíró, Sōseki kortársa.
- [27] Szoknyaszerű férfiruhadarab.
- [28] A modern haiku művelője, Sōseki kortársa.
- [29] Neves kritikus és műfordító (1874-1916), Baudelaire-, Verlaine-, Mallarmé-fordításai igen nagy hatást gyakoroltak a korabeli japán költészetre.
- [30] A 19. század második felének neves politikusa és hadvezére, előbb Meidzsi császár oldalán harcolt, majd ellene fordult. Halála (1877) után kegyelemben részesült, és szobrot állítottak az emlékére.
- [31] Thomas Carlyle Sartor Resartus-ának központi figurája, az öltözködés filozófiájának német professzora.

- [32] „A császár és a főminiszter volt főtanácsadója.”
- [33] Az orosz-japán háborúnak véget vető portsmouthi szerződés (1905. szeptember 5.) által kiobbantott tokiói tüntetésekről van szó.
- [34] Az orosz-japán háború egy-egy csatájának színtere.
- [35] 1902-ben kötötték, főként a cári Oroszország Korea felé terjeszkedésének megakadályozására.
- [36] 1830-1844.
- [37] 1334-1336.
- [38] A Meidzsi-kor befolyásos politikusa, több ízben miniszterelnök. 1909-ben Koreában meggyilkolták.
- [39] A Mitsubisi vállalat alapítója (1835-1885).
- [40] Takizava Bakin népszerű erkölcsnemesítő regényének, a Szatomi hakkenden-nek (Nyolc kutya életrajza) hősei.
- [41] 1903-ban, tehát nem sokkal a regénykeletkezése előtt több, Nietzsche és Schopenhauert olvasó japán fiatal lett öngyilkos a nikkói Kegon-vízesésnél.
- [42] Kb.: Nézzenek oda! (angol)
- [43] Mi más az asszony, mint a barátság ellensége.
- [44] A klasszikus haiku műfajának nagy hatású megújítója a századfordulón (1867-1902).
- [45] Japán citeraféle.
- [46] 1906 februárjában Arthur, Connaught hercege, Viktória királynő fia Tokióba utazott, hogy átadja Meidzsi császárnak a Térdszalagrendet.
- [47] George Meredith (1828-1909) angol író azonos című regényének hősnője.

TARTALOM

Első fejezet

Második fejezet

Harmadik fejezet

Negyedik fejezet

Ötödik fejezet

Hatodik fejezet

Hetedik fejezet

Nyolcadik fejezet

Kilencedik fejezet

Tizedik fejezet

Tizenegyedik fejezet

Utószó

JEGYZETEK